

SYED MUHAMMAD HASANUZ ZAMAN

İslam İktisadı alanında uluslar arası üne sahip Hasanuz Zaman, Agra (Hindistan), Karachi (Pakistan) ve Edinburgh (İngiltere) üniversitelerinde eğitim almıştır. Pakistan'da zekât uygulamaları ve faizin ortadan kaldırılması için tavsiyelerde bulunmak üzere kurulan Ekonomistler ve Bankacılar Platformu üyesi ve İslam İdeolojisi Konseyi üyesi olarak çalışmıştır. Hasanuz Zaman, İslam iktisadının farklı yönleri üzerine bir dizi araştırma makalesi yazmıştır. Halen Pakistan Devlet Bankası İslam İktisadı Departmanı'nı yönetmektedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ
وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Ey imân edenler! Sabır ve namazla istiane isteyin.

Muhakkak ki Allah, sabredenlerle beraberdir.

Ve Allah yolunda öldürülen kimseler için "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler. Fakat siz, farkında olmazsınız.

Ve sizi mutlaka korku ve açlıktan ve mal, can ve ürün eksikliğinden imtihan ederiz. Ve sabredenleri müjdele.

Onlar ki, kendilerine bir musibet isabet ettiği zaman: "Biz muhakkak ki Allah içiniz (O'na ulaşmak ve teslim olmak için yaratıldık) ve muhakkak O'na döneceğiz (ulaşacağız)." derler. İşte onlar (dünya hayatında Allah'a mutlaka dönecelerinden emin olanlar) ki Rab'lerinden salâvât ve rahmet onların üzerindedir. İşte onlar, onlar hidayete ermiş olanlardır.

BAKARA 153-157

Ahmet Burak Karahan'ın anısına...

Genç İGİAD üyemiz Ahmet Burak Karahan 21 yaşında yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamayarak "Muhakkak biz Allah'tan geldik ve Allah'a döneceğiz" hükmü gereği 21 Ağustos 2017 Pazartesi günü Rabbimize dönmüştür. Allah rahmetiyle, merhametiyle, mağfiretiyle muamele etsin, razı olduğu kulları arasına dahil etsin, şehitlerle birlikte haşretsin, cennetiyle müjdelesin.

Bu kitap, yeğeni Ahmet Burak Karahan anısına, İGİAD Başkanı Ayhan Karahan'ın katkılarıyla basılmıştır.

KUR'AN-I KERİM'DE İKTİSADÎ İLKELER

Syed Muhammad Hasanuz Zaman

Çeviren: Zeynep Özbek

İGİAD
YAYINLARI

MAHYA YAYINCILIK: 62

İĞİAD YAYINLARI: 17

İş Ahlakı Kitaplığı: 6

Kur'an-ı Kerim'de İktisadi İlkeler

Syed Muhammad Hasanuz Zaman

Özgün Adı: Economic Guidelines in the Qur'an

© The International Institute of Islamic Thought, 1999

Çeviren: Zeynep Özbek

Çeviri Kontrolü: Hamdi Çilingir

Yayıma Hazırlayan: Arife Gümüş

Katkıda Bulunan: Sevgi Şenol

Tasarım ve Uygulama: Fokus Ajans

Baskı ve Cilt: İmak Ofset / Sertifika No: 12531

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2018

ISBN 978-605-5222-56-7

© Mahya Yayıncılık, 2017

Mahya Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri San. Tic. A. Ş.

Karagümrük Mah. Adnan Menderes Blv. No: 76/29 Fatih/İstanbul

Sertifika No: 21182 T: (0212) 531 25 25

info@mahyayayincilik.com.tr

Bu kitap İLKE İlim Kültür Eğitim Derneği

Araştırma Yayın Birimi tarafından yayıma hazırlanmıştır.

Kitap Mahya Yayınları ile İĞİAD arasında imzalanan

anlaşma ile ortak bir yayın olarak hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Türkçe Baskıya Önsöz	7
Sunuş	9
Önsöz	11
1. BÖLÜM	
Temel Kavramlar	15
Kur'an'daki Özel Terimler	17
Felsefi Kavramlar	61
İnsanın İçgüdüleri	111
İktisadi Başarının Gereklilikleri	119
İktisadi Teşvik	129
Ahlak, Adab-ı Muaşeret ve Kurallar	139
İktisadi Kaynaklar	157
2. BÖLÜM	
Toplumsal Davranış	167
Toplumsal Yükümlülükler	169
Anlaşmalar ve Sözleşmeler	181
Vekiller ve Vekaletler	189
Haklar ve Sorumluluklar	193

3.BÖLÜM

İktisadi Parametreler	205
Mülkiyet	207
Kazanç Kaynakları	225
Servet ve Bolluk	237
Fakirlik ve Yoksulluk	247
Tüketim	253
Arz	261
Faydalar	265
İstekler	273
Üretim Faaliyetleri	281
Emek ve Girişim	291
Nüfus	297
Kamu Maliyesi	309
Servetin Bireysel Dağılımı	331
Ticaret (Nakit & Kredili)	343
Borçlar ve Faiz/Kamu Borcu	351
Kamu Borcu – Bir Analoji	353

4.BÖLÜM

Kamu Politikası Rehberi	361
Politika Geliştirme Süreci ve Ekonomi Yönetimi	363
Makro Ekonomik Olaylar	373
Suçlar	381
Ekonomik Güvence	389
Savunma	395

5.BÖLÜM

İslam Öncesi Kurumlar	407
İslam Öncesi Kurumlar	409
Sonuç	425

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Kur'an'da İktisadi İlkeler kitabında ayetler, iktisadın kavram ve kavramları dikkate alınarak tasnif edilmiştir. Kitapta, iktisadın temel kavramları geniş çerçevede ele alınmış her bir kavrama denk gelecek ayetler, ilgili başlık altında verilmiştir. İslami prensipler çerçevesinde iktisat alanı ile ilgili olan kişiler için bir nevi rehber niteliğinde olan bu kitapta mevcut iktisadi tasnifin dışında yeni bir tasnif denemesi yapılmıştır. İktisat ile ilgili olan ayetler bütünlüklü bir şekilde tasnif edilerek hazırlanan bu çalışmanın Türkçe literatüre kazandırılmasında pek çok kişinin katkısı olmuştur. Orijinal baskısı İngilizce olan kitap, Zeynep Özbek tarafından Türkçeye çevirilmiştir. Kitabın çeviri kontrolünü Hamdi Çilingir yapmıştır. Çalışmada iktisatçılar için hem kullanması hem de atıf yapması kolay olsun diye ilgili ayetlere seri numara verilmiştir. Bu çalışmada aktarılan Kur'an ayetlerinin Türkçe tercümelemleri Türkiye Diyanet Vakfı'nın mealinden alınmıştır. Ayetlerin hem Arapçasının hem de Türkçesinin bir arada verilmesi önemli görülmüştür. Çalışmada ayetler, ilgili yerlere Sevgi Şenol tarafından meali ile birlikte yerleştirilmiştir. Çalışmanın editöryal okumasını Arife Gümüş yapmıştır.

İktisat çalışmaları için ayetlerin ele alındığı bu çalışmayı Türkçe literatüre kazandıracak olmanın heyecanını yaşıyoruz. Çalışma,

İslamî referanslarla iktisat çalışması yapacak olan kişiler için başucu kaynağı olacaktır. Böylelikle uzun soluklu çalışmalar için iyi bir başlangıç yapılmış olacağı kanaatindeyiz.

Arife Gümüş

Şubat 2017, Üsküdar

SUNUŞ

İslam dini, insan hayatına mantıklı, sağlıklı ve dengeli bir yön verme vaadiyle, iktisat da dahil beőer faaliyetinin her yönüne gereken önemi gösterir. Dahası İslam, serveti, dikkate alınmayacak kadar dünyevî gören mesnetsiz bir manevî aőırılıđın izlerini taőımaz. Aksine İslam'ın yaklaőımı, "İnsanın vekil kılındığı serveti sefihlere vermemesi" (Nisa, 4:5) yönündeki Kur'an emirde açıkça görülmektedir. Bu, İslam'ın gerçekçiliğini, yani beőerin mutluluğu için iktisadî kaynakların önemini kabul ettiğini bariz bir Şekilde göstermektedir. Yukarıda bahsi geçen ayet, İslam'ın iktisadî konulara ilgisini gösteren tek örnek değildir. Bu konu, Kur'an'ın başka pek çok ayetinde de gözümüze çarpmaktadır. Elinizdeki eser sayesinde okurun bunu görmesini umuyoruz.

Uluslararası İslam Düőüncesi Enstitüsü, kuruluőundan bu yana iktisadî, bilginin İslamleŐtirilmesi kapsamında ele almıştır. Esasında iktisat, bu kuruluőun öncelikli alanlarından biri olmuştur.

Kuruluő, bu alanda iyi bir seminer ve yayın rekoruna sahip olanın gururunu taőımaktadır. Örneğin meslektaőımız Mohyiaddin Atiyyah, Kur'an ve hadisin ekonomik fihristini çıkardığı itinal çalıŐmasıyla büyük bir hizmete imza atmıŐtır. Bunun yanısıra, M. Umer Chapra'nın iki temel eseri de dahil olmak üzere konuyla ilgili

son derece bilgilendirici ve düşündürücü bir dizi yayın vardır. Ancak bu bağlamda özellikle ismi anılması gereken, Mısır'da International Institute of Islamic Thought (IIIT) himayesi altında İslam iktisadıyla alakalı üç düzine bilimsel çalışma yapan bir grup alimin planlı eserleridir.

İki kitap ve azımsanmayacak sayıda makalesiyle İslam iktisadı alanını zaten zenginleştiren S.M. Hasanuz Zaman, elinizdeki eser ile bu konuda kayda değer bir katkı daha yapmaktadır. İslamî referanslar çerçevesinde iktisatla ilgilenenler için son derece önemli olan Kur'an ayetlerini azimle bir araya getirmiştir. Bunları toplayıp sınıflandırmak suretiyle hem teorik hem pratik olarak iktisatçıların meslekî ilgilerine çok büyük bir duyarlılık göstermiştir.

Enstitü, bu kitabın mevcut haliyle yayınlanabilmesini bir takım yetenekli kimselerin yardımına borçludur. Evvela, Syed Abu Ahmad Akif'in editörlük becerilerini minnetle anmak gerekir. Kendisi, kullanışlı bir referans sistemi oluşturarak sıradan okurun hiç zorluk çekmeden kitaba başvurulabilmesini sağladı. Meslektaşım Imran Ahsan Nyazenin, iki dilde hazırlanan bu orijinal kitaptaki hataları ayıklamak için zamanının ve dikkatinin muazzam bir kısmını bu çalışmaya adadı. Gayretli bilgisayar operatörümüz Alam Zeb'in katkısını da burada şükranla anmamız gerekir. Çoğu kısmı daha önce hiç tecrübesinin olmadığı Arap dilinde yazılmış bu metin üzerinde çok uzun zaman büyük bir sabırla çalıştı. Bu kişilere ve ilim sahibi yazarımıza kalbi teşekkürlerimizi sunarız. Allah hepsinden razı olsun.

Zafar Ishaq Ansari

Ağustos 1999, İslamabad

ÖNSÖZ

Allah'ın son peygamberine vahyi olan Kur'an, insanogluna hem entelektuel düşüncelerini hem de pratik eylemlerini şekillendirmede çok kıymetli bir rehberlik sunar. Kur'an, Müslümanın hem dünya görüşü, hem ahlaki hem de hukuku için temel kaynaktır. Şayet iktisadî davranışımızı şekillendirecek rehberliği Kur'an'da arayacak sak, ilgili ayetler tek bir bölümde toplanmayıp Kitab'ın farklı yerlerinde dağınık halde bulunduğu için bir takım zorluklarla karşılaşmamız kaçınılmazdır. Aynı durum, iktisadî konularda politika veya yasa yapmanın temellerini sunan Kur'an ayetleri için de geçerlidir. Dolayısıyla Kur'an'ın hidayetinden faydalanmak zorlu bir iş tir ve bu işin makul bir şekilde yerine getirilmesi için Müslümanlar arasındaki en iyi zihinler ellerinden gelen gayreti göstermelidirler. Sonuç olarak güvenilir dinî metinlerin mümkün olduğunca doğru bir şekilde yorumlanmasını ve hem bireysel hem de kolektif davranışlar için hukukî rehberlik sağlamasını amaçlayan bir kurallar bütünü çıkarılmıştır.

Elinizdeki eser, kendi alanlarında, Kur'an'ın sunacağı rehberliğe erişmek isteyen iktisatçıların ihtiyaçlarına yönelik hazırlanmıştır. Bu çalışma, esas olarak, yaklaşık on yıl önce Ramazan ayında Kur'an tertil ederken yaptığım tefekkürlere dayanmaktadır. Kur'an yolculuğum esnasında dikkatimi çeken bazı noktaları o anda not etmekle

büyük akıllılık etmişim. Ancak bu malzemeyi bir araya getirme arzusu, buna değeceğini düşünen Prof. Khurshid Ahmad'la yaptığım bir konuşma sonrasında netleşti. Kesin kararım, aklımda olan şeye benzer çalışmalar yapmış birkaç kıymetli eserle karşılaşınca daha da güçlendi. Bunlardan ilki Muhyi al-Din 'Atiyyah'e ait olan *al-Kashshaf al İqtidz li Ayat al-Qur'an al-lfakzm*'dir (Herndon: IIIT, 1991). Aynı yazar tarafından iktisatla ilgili hadislerin fihristinin çıkarıldığı bir cilde de rastladım. Her iki eser de hiç şüphesiz konuyla ilgili çok faydalı çalışmalardır. Elinizdeki kitapta kendimi iktisat konusunda uzmanlaşmış kişilere faydalı olacak malzemeler sağlama görevine adanmışım. Bu kişilerin çoğu Arapçada yetkin olmadıklarından dolayı, İngilizce hazırlanan bu eserin onlara büyük fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Bu kitabı hazırlarken temel iktisadî konuları ve onların alt başlıklarını göz önünde bulundurdum. Sadece Kur'an'da açıklanan ana iktisadî ilkeleri tespit etmekle kalmayıp aynı zamanda iktisadî davranışın normlarını ve iktisadî kurumların işleyişini yönlendirecek prensipleri de aydınlatmaya çalıştım. Kitap, iktisadî sınıflandırmalara dayanmakla beraber ille de standart iktisat kitaplarında yer alan düzeni izlemez. Bunun yerine Kur'an'dan derlenen, iktisatla ilgili malzemeye göre şekillendirilmiştir. Tüm malzeme şu beş kategori altında sınıflandırılmıştır:

(1) Temel Kavamlar; (2) Toplumsal Davranış; (3) Ekonomik Parametreler; (4) Kamu Politikaları Rehberi ve (5) İslam Öncesi İktisadî Kurumlar.

Her bir bölüm birkaç kısma ayrılmış ve her kısım da alt başlıklara bölünmüştür. Belli bir konuyla ilgili bir araya getirilen ayetlerin başında bölümle ilgili muhtasar bir açıklama yapılmıştır. Ardından farklı bölümler altında birçok ayet etraflıca ele alınmıştır.

Çoğu ayetin çok çeşitli sonuçlar çıkarılmaya uygun olduğu açıktır. Bunun neticesi olarak, kitabın farklı bölümlerinde bu ayetler geçmektedir. Böyle bir ayet verildiği zaman genellikle tamamı tekrar edilmemektedir. Daha önce bir bölümü verilmiş olan ayetin hepsini aktarmak veya verilen ayetin belli bir bölümüne vurgu yapmak

gerekmedikçe çapraz başvuru yapılmıştır. Fakat bazı durumlarda muhtelif sebeplerle bir takım ayetlerin birden fazla yerde tamamını aktarma ihtiyacı doğmuştur.

İktisatçılar için hem kullanması hem de atıf yapması kolay olsun diye ilgili ayetlere seri numara verilmiştir.

Bu çalışmada aktarılan Kur'an ayetlerinin İngilizce tercümele-ri çoğunlukla Abdullah Yusuf Ali'nin meşhur mealinden alınmıştır.

Bu kitabı yazarken bir takım kitaplardan ilham aldım ve pek çok arkadaşımın yardım ve teşvikleri oldu. Beni pek çok açıdan gayretlendiren Mohyi al-Din 'Atiyyah'nin eserlerinden daha önce bahsettim. Muhammad Akram Khan'ın eseri, *Economic Teachings of Prophet Muhammad* (Hz. Muhammed'in İktisadî Öğretileri), bu kitabın işaret ettiği konuda biraz daha teşvik sağladı.

Birçok arkadaşıma, özellikle de tavsiyeleri bu eseri oluşturmamı hızlandıran Prof. Khurshid Ahmad'e müteşekkirim. Ayrıca ısrarları ve sürekli hatırlatmaları, kitap tamamlanıncaya kadar konu üzerinde sabırla çalışmamı sağlayan kardeşim Dr. Zafar Ishaq Asari'ye de teşekkürlerimi sunarım. Her birine çok şey borçluyum. Müsveddenin gözden geçirilmesi sırasında baştaki çapraz başvuru şemasını basitleştirmekle kalmayıp aynı zamanda çalışmayı çok daha kullanışlı hale getiren Syed Abu Ahmad Akif'e özel teşekkürlerimi sunarım.

Burada yer alan Kur'an ayetlerini elimden geldiğince yorumlamaya çalıştım. Çabamın hatadan ari olduğunu varsaymak için hiçbir nedenim yok. Bunun bilincinde olarak, elimde olmadan yapmış olabileceğim hatalar için Allah'tan af diliyorum.

S.M. Hasanuz Zaman

Ağustos 1999, Karaçi

1. BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

KUR'AN'DAKİ ÖZEL TERİMLER

Fazl

Fazl, Kur'an'da (bkz. 4:37, 54 ve 24:21) kelime anlamı olarak iyilik, cömertlik veya lütuf olarak kullanılmaktadır. *İbtiga* sözcüğü ile veyahut ondan türetilen kelimelerle birlikte kullanıldığında ise ticaret manasına gelmektedir. Kur'an sadece kara ticaretinden değil aynı zamanda bölgesel veya uluslararası ticarete işaret eden deniz ticaretinden de bahsetmektedir. Kur'an'da kullanılan ifadelerle bakıldığında, Allah'ın *fazlı* insanoglunun iktisadî uğraşıyla ilişkilendirilmektedir.

Cömertlik Anlamında

Fazlın Üstünün Örtülmesi İstenmez

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنبَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرًا لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ
لَّهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

1) Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. (3:180)

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

2) Bunlar cimrilik eden, insanlara da cimriliği emreden ve Allah'ın, lütfundan kendilerine verdiği nimeti gizleyen kimselerdir. Biz de o nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır. (4:37)

فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ

3) Fakat Allah, lütfu ve kereminden onlara verince, onda cimrilik ettiler ve yüz çevirerek dönüp gittiler. (9:76)

Allah'ın Birilerine Verdiği Fazlın Kıskanılması Sorgulanır

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُمْ مُلْكًا عَظِيمًا

4) Yoksa insanları; Allah'ın lütfundan kendilerine verdiği şey dolayısıyla kıskanıyorlar mı? Şüphesiz biz, İbrahim ailesine de kitap ve hikmet vermişizdir. Onlara büyük bir hükümlerlik de vermiştik. (4:54)

Allah'ın Fazlını İnfaktan Kaçınmama Tavsiye Edilir

وَلَا يَأْتَلِ أُولُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

5) İçinizden varlık ve servet sahibi kimseler yakınlarına, düşkûn-
lere ve Allah yolunda hicret edenlere (kendi mallarından bir şey)
vermeyeceklerine yemin etmesinler. Onlar affetsinler, vazgeçip
iyi muamelede bulunsunlar. Allah'ın sizi bağışlamasını arzu et-
mez misiniz? Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ^(24:22)

Ticaret Anlamında

Kara Ticareti Teşvik Edilir

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوا
فَضْلًا مِّن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلَّ شَيْءٍ ءَفْصَلْنَاهُ تَفْصِيلًا

6) Biz geceyi ve gündüzü (kudretimizi gösteren) iki alâmet yaptık.
Rabbinizden lütuf isteyebilirsiniz, yılların sayısını ve hesabını bilesi-
niz diye gece alametini giderip gündüz alametini aydınlatıcı kıl-
dık. İşte biz her şeyi açıkça anlattık. ^(17:12)

Deniz Ticareti Teşvik Edilir

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلًا مِّنْ تَلْبَسُونَهَا
وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

7) O, taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için
denizi sizin hizmetinize verendir. Gemilerin orada suyu yara ya-
ra gittiğini görürsün. (Bütün bunlar) O'nun lütfundan nasip ara-
manız ve şükretmeniz içindir. ^(16:14)

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزْجِي لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

8) Rabbiniz, lütfundan nasip arayışınız diye sizin için denizde ge-
miler yürütendir. Şüphesiz O, size karşı çok merhametlidir. ^(17:66)

İhsan/İyilik Anlamında

وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

9) Allah, rahmetinden ötürü geceyi içinde dinlenesiniz; gündüzü de lütfundan isteyesiniz ve şükredesiniz diye sizin için yarattı. ^(28:73)

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

10) Geceleyin uyumanız ve gündüzün O'nun lütfundan istemeniz de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda işiten bir toplum için ibretler vardır. ^(30:23)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيَذِيقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِتَجْرِيَ الْفُلُكُ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

11) Rüzgârları, yağmurun müjdecileri olarak göndermesi, Allah'ın (varlık ve kudretinin) delillerindedir. O, bunu size rahmetinden tattırmak, emriyle gemilerin yol alması, O'nun lütfundan rızınızı aramanız ve şükretmeniz için yapar. ^(30:46)

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمَنْ كُلٌّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

12) İki deniz aynı olmaz. Şu tatlıdır, susuzluğu giderir, içimi kolaydır. Şu ise tuzludur, acıdır. Bununla beraber her birinden taze et yersiniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lütfundan istemeniz ve şükretmeniz için gemilerin orada suyu yara yara gittiğini görürsün. ^(35:12)

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ

13) Allah, içinde gemilerin emriyle akıp gitmesi, O'nun lütfunu aramanız ve şükretmeniz için denizi sizin hizmetinize verendir. (45:12)

Cuma Namazından Sonra Ticarete İzin Verilir

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

14) Namaz kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz. (62:10)

Hac Sırasında Ticarete İzin Verilir

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفْضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا
اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِّينَ

15) Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp (sel gibi Müzdelife'ye) akın ettiğinizde, Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. Onu, size gösterdiği gibi zikredin. Doğrusu siz onun yol göstermesinden önce yolunu şaşırmışlardan idiniz. (2:198)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا سَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ
وَلَا آمِنَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا

16) Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu din) nişanelerine, haram aya, hac kurbanına, (bu kurbanlıklara takılı) gerdanlıklara ve de Rablerinden bol nimet ve hoşnutluk isteyerek Kâ'be'ye gelenlere sakın saygısızlık etmeyin. (5:2)

Tüccarlara Kolaylık Sağlanması Tavsiye Edilir

عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَآفَرُوا مَا تَيْسَّرَ مِنْهُ

17) Allah, içinizde hastaların bulunacağını, bir kısmınızın Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacağını, diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda çarpışacağını bilmektedir. O hâlde, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun.^(73:20)

Fesâd (Bozulma)

Kur'an'da ortaya konan yaşam düzeni, toplumda zulmü (adaletsizliği) kötü gördüğü gibi fesâdı (yozlaşma) da hoş görmez. Kur'an'da sık sık Allah'ın fesâdı ve zulmü sevmediğinden bahsedilmesi ve Kur'an'ın bu ahlaksızlıklara karşı kesin menfi tavrı, İslam devletinin sadece bu kötülükleri bastırmakla kalmayıp aynı zamanda insanların gayri meşru ve gayri adil iktisadî uygulamalara girişebilme imkânlarını da ortadan kaldırmasını gerektirir. Kur'an'da fesâd aşığıdaki anlamlarda kullanılmaktadır:

Kargaşa ve Karışıklık Yaratmak

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ

18) Bunlara, “Yeryüzünde fesat çıkarmayın” denildiğinde, “Biz ancak ıslah edicileriz!” derler.^(2:11)

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

19) Onlar, Allah'a verdikleri sözü, pekiştirilmesinden sonra bozan, Allah'ın korunmasını emrettiği bağları (iman, akrabalık, beşeri ve ahlaki bütün ilkeleri) koparan ve yeryüzünde bozgunculuk yapan kimselerdir. İşte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.^(2:27)

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

20) Hani, Rabbin meleklerle, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Orada bozgunculuk yapacak, kan dökcek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.” demişler. Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim” demişti. ^(2:30)

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الْفُسَادَ

21) O, (senin yanından) ayrılınca yeryüzünde bozgunculuk yapmağa, ekin ve nesli yok etmeğe çalışır. Allah ise bozgunculuğu sevmez. ^(2:205)

وَفَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا

22) Biz, Kitap'ta (Tevrat'ta) İsrailoğullarına, “Yeryüzünde muhakkak iki defa bozgunculuk yapacaksınız ve büyük bir kibre kapılarak böbürleneceksiniz” diye hükmettik. ^(17:4)

Ahlakî Sınırları Aşmak

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ

23) Ve müsriflerin (haddi aşanların) emrine itaat etmeyin. ^(26:151)

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ

24) Onlar (müsrifler), yeryüzünde fesat çıkarırlar ve ıslâh etmezler. ^(26:152)

Eksik Tartmak ve Ölçüde Aldatmak

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

25) Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını ve haklarını) eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.^(11:85)

Müslümanlar Arasındaki Birlik ve Beraberliğe Zarar Vermek

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ إِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

26) İnkâr edenler de birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunların gereğini yapmazsanız, yeryüzünde bir karışıklık ve büyük bir bozulma olur.^(8:73)

Toplum Sınıflara Ayırmak

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَّبِحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

27) Şüphe yok ki, Firavun yeryüzünde (ülkesinde) büyüklük taslamış ve ora halkını sınıflara ayırmıştı. Onlardan bir kesimi eziyor, oğullarını boğazlıyor, kadınlarını ise sağ bırakıyordu. Şüphesiz o, bozgunculardandı.^(28:4)

Mazlumlara Ayrımcılık Yapmak

Yukarıda 27 numaralı 28:4 ayetine bakınız.

Toplumsal, Dinî veya Siyasî Düzeni Bozmak

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلْنَاكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأْنَاكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

28) Hatırlayın ki Allah Âd kavminden sonra, sizi onların yerine getirdi ve sizi yeryüzünde yerleştirdi. Yerin ovalarında köşkler kuruyor, dağları oyup evler yapıyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini anın da yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. (7:74)

وَالِي مَدِينٍ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تفسُدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

29) Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber olarak gönderdik. Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Rabbinizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnananlar iseniz bunlar sizin için hayırlıdır. (7:85)

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ وَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

30) Bir de, tehdit ederek Allah'ın yolundan O'na iman edenleri çevirmek, Allah'ın yolunu eğri ve çelişkili göstermek üzere her yol üstüne oturmayın. Hatırlayın ki, siz az (ve güçsüz) idiniz de O sizi çoğalttı. Bakın, bozguncuların sonu nasıl oldu? (7:86)

**Haksız Yere Adam Öldürmek, Hırsızlık,
Çetecilik, Eşkıyalık ve Eşcinsellik**

إِنَّمَا جَزَاؤُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا
أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ
خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

31) Allah'a ve Resulüne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası; ancak öldürülmeleri yahut asilmaları veya ellerinin ve ayaklarının çaprazlama kesilmesi yahut o yerden sürülmeleridir. Bu cezalar onlar için dünyadaki bir reziliktir. Ahirette de onlara büyük bir azap vardır.^(5:33)

**Servetin Yanlış Kullanımı ve Servet Üzerinde
Diğerlerinin Haklarının Yerine Getirilmemesi**

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ
لَتَنْوُوا بِالْعُضْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

32) Şüphesiz Kârûn, Mûsâ'nın kavmindendi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik. Hani, kavmi kendisine şöyle demişti: "Böbürlenme! Çünkü Allah, böbürlenip şımaranları sevmez."^(28:76)

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا
أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

33) Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez.^(28:77)

İhsân

Adl (adalet) ve *ihsân* kelimeleri Kur'an'da (16:80) birbirinin yerine kullanılsa da kavramsal olarak bunlar birbirinden farklıdır. *Adl* hukukî bir kavramken *ihsân* ahlakîdir. *İhsân*, başkalarıyla ilişkide cömertlik, iyilik, yetkinlik ve âlicenaplık anlamlarına gelmektedir. Adaletten daha genel bir anlama sahiptir. Görünüşte zorunlu olmayan bir erdem olarak düşünülse de Kur'an'daki emirler *ihsânın* İslamî yapı içerisinde hayatî bir yeri olmasını sağlar. Bu kavram, Müslümanlara haklarını alma konusunda yüce gönüllü, görevlerini yerine getirme hususunda ise cömert davranmalarını salık verir. Davranışlarında *ihsân* sahibi ve âlicenap olmak, bilhassa kişinin anne babasına, akrabalarına, yetimlere, yoksullara, komşulara, yol arkadaşlarına, yolculara ve kölelere karşı emredilmektedir.

İhsan Emredilir

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

34) Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayâsızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor. ^(16:90)

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا
أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

35) Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez. ^(28:77)

İhsân Adalet Manasında Kullanılır

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ بِالْحَرْ وَالْعَبْدُ
بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْهُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدِّءْ
إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ اعْتَدَى بِكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

36) Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılın-
dı. Hüre karşı hür, köleye karşı köle, kadına karşı kadın kısas edi-
lir. Ancak öldüren kimse, kardeşi (öldürülenin vârisi, velisi) tara-
fından affedilirse, aklın ve dinin gereklerine uygun yol izlemek
ve güzellikle diyet ödemek gerekir. Bu, Rabbinizden bir hafiflet-
me ve rahmettir. Bundan sonra tecavüzde bulunana elem dolu
bir azap vardır. (2:178)

İhsânda Bulunurken Cömertlik Tavsiye Edilir

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ

37) (Mallarınızı) Allah yolunda harcayın. Kendi kendinizi tehli-
keye atmayın. İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever. (2:195)

Sıkıntıda Dahi İhsân Tavsiye Edilir

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

38) Onlar bollukta ve darlıkta Allah yolunda harcayanlar, öfke-
lerini yenenler, insanları affedenlerdir. Allah, iyilik edenleri se-
ver. (3:134)

İhsânın Boyutları

Anne Babaya Karşı İhsân

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِأُولِي الدِّينِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ

39) Hani, biz İsrailoğulları'ndan, "Allah'tan başkasına ibadet etmeyeceksiniz, anne babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz, herkese güzel sözler söyleyeceksiniz, namazı kılacaksınız, zekâtı vereceksiniz" diye söz almıştık. Sonra pek azınız hariç, yüz çevirerek sözünüzden döndünüz. ^(2:83)

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِأُولِي الدِّينِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

40) Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez. ^(4:36)

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِأُولِي الدِّينِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصِيَّتُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

41) (Ey Muhammed!) De ki: "Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. (Zina ve benzeri) çirkinliklere,

bunların açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Meşrû bir hak karşılığı olmadıkça, Allah'ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı öldürmeyin. İşte size Allah bunu emretti ki aklınızı kullanasınız. ”(6:151)

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أِفٌ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

42) Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, ana-ya babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara “öf!” bile deme; onları azarlama; onlara tatlı ve güzel söz söyle. (17:23)

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَوِضَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا

43) Biz, insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu! Onun (anne karnında) taşınması ve süttten kesilme süresi (toplam olarak) otuz aydır. (46:15)

Boşanmada İhsân

الطَّلَاقُ مَرَّتَانٍ فَإِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٌ بِإِحْسَانٍ

44) (Dönüş yapılabilecek) boşama iki defadır. Sonrası ya iyilikle geçinmek ya da güzellikle bırakmaktır. (2:229)

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدْرَهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ

45) Kendilerine el sürmeden ya da mehir belirlemeden kadınları boşarsanız size bir günah yoktur. (Bu durumda) -eli geniş olan gücüne göre, eli dar olan da gücüne göre olmak üzere- onlara, aklın ve dinin gereklerine uygun olarak müt'a verin. Bu, iyilik yapanlar üzerinde bir borçtur. ^(2:236)

Muhtaçlara Karşı İhsân

39 numaralı 2:83 ayetine bakınız.

Komşulara Karşı İhsân

40 numaralı 4:36 ayetine bakınız.

Borç Durumunda İhsân

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

46) Eğer borçlu darlık içindeyse, ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır. ^(2:280)

İnfâk

Malın yeniden dağıtım mekanizması, Kur'an'da genel olarak *infâk* sözcüğüyle karşılanmaktadır. Zekâtın aksine *infâk* herhangi birşeyle ve herhangi bir miktarda olabilir. *İnfâk* belli eşyalarla veya asgari bir mal varlığı ile sınırlandırılmamıştır. *İnfâk* sözcüğü aynı zamanda ahlakî, maddî veya sosyal fayda beklentisiyle dünyevî anlamda harcama yapmayı da ima etmektedir.

İnfâk kelime olarak harcama demektir. İyi veya kötü amaçla yapılan herhangi bir harcama anlamına gelebilir. Bu nedenle kâfirlerin İslam aleyhinde veya eşleri için yaptıkları harcamalar, münafıkların harcamaları, Müslümanların mehir veya geçim amaçlı eşlerine yaptıkları harcamaların hepsi için *infâk* sözcüğü kullanılmıştır. *İnfâk*ın erdemli bir davranış olabilmesi için Allah rızası için yapılması ve

belli şartları karşılması gerekir. Kişinin sahip olduğu kazancından veya mallarından *infâk* etmesi gerekir. *İnfâk*, başkalarına gösterme amacı taşımaksızın özenli bir şekilde yapılmalıdır. Açıktan vermeye karşı çıkılmasa da Allah katında yardımın gizli yapılması efdaldir. Dağıtım eylemi mal sahibinin imkânlarına göre, ne kısarak ne de saçıp savurarak yapılmalıdır. Yoksullar da dâhil olmak üzere bu hayırseverlikten hiçkimse muaf değildir. Kişi, cömertliğinden dolayı fakirlikle karşılaşma korkusuna kapılmamalıdır. Aksine bu harcamalar refah ve zenginliğe sebep olmakta ve nihaî olarak veren kişi için de fayda sağlamaktadır. Yoksulların mahrumiyetlerinin ve ihtiyaçlarının sırf Allah'ın takdiri olduğu ve dolayısıyla onların kişinin serveti üzerinde hak iddia edemeyecekleri düşünülmemelidir. Bir kimsenin sahip olduğu malda yoksulların hakkı vardır. Bu hak onlara teslim edilmelidir.

*İnfâk*tan faydalanacak olanlar sadece zekât alabilenlerle sınırlı değildir. Bu grup içerisinde maddî durumları göz önünde bulundurulmayanlar da vardır. Zekât alanlarla ortak başlıklar, yoksullar, ihtiyaç sahipleri, hayır işleri yapanlar, köleler, borçlular, Allah yolunda savaşanlar ve yolda kalmış olanlardır. *İnfâk* alanlar arasında bunlara ek olarak anne baba, diğer yakın akrabalar, yetimler, komşular, işçiler, yolcular ve dilenciler de yer almaktadır.

Genel Anlamı

Kafirlerin İnfâkı

مَثَلٌ مَّا يَنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتَهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ

47) Onların bu dünya hayatında harcadıkları malların durumu, kendilerine zulmeden bir topluluğun ekinlerini vurup mahveden kavurucu ve soğuk bir rüzgârın durumu gibidir. Allah, onlara zulmetmedi. Fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlar. ^(3:117)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ

48) Şüphe yok ki, inkâr edenler mallarını (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklardır. Sonra bu mallar onlara bir iç acısı olacak, sonra da yenilgiye uğrayacaklardır. ^(8:36)

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسْئَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ أَنْفِقُوا ذَلِكَمُ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

49) Mehirlerini verdiğiniz takdirde, bu kadınlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Müşrik karılarınızın nikâhlarına tutunmayın. (Zira bu nikâhlar ortadan kalkmıştır.) Onlara harcadığınız mehri, (evlendikleri kâfir kocalarından) isteyin. Kâfirler de (İslâm'ı kabul eden ve sizinle evlenen eski hanımlarına) harcamış oldukları mehri (sizden) istesinler. Bu, Allah'ın hükmüdür. O, aranızda hüküm veriyor. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. ^(60:10)

وَأَنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

50) Eğer eşlerinizden biri kâfirlere kaçar ve siz de onlarla çarpışıp ganimet alırsanız, eşleri gidenlere sarf ettikleri (mehir) kadarını verin ve inandığımız Allah'a karşı gelmekten sakının. ^(60:11)

Münafıkların İnfâkı

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَلَ مِنْكُمْ إِنْ كُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ

51) Yine de ki: "İster gönüllü, ister gönülsüz olarak harcayın, sizden asla kabul olunmayacaktır. Çünkü siz fasık bir topluluksunuz." ^(9:53)

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ
الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

52) Harcamalarının kabul edilmesine, yalnızca, Allah'ı ve Resülünü inkâr etmeleri, namaza ancak üşene üşene gelmeleri ve ancak gönülsüzce harcamaları engel olmuştur. (9:54)

Müslümanların Ailelerine İnfâkı

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا
مِنْ أَمْوَالِهِمْ

53) Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır. Çünkü Allah, insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta) dırlar. (4:34)

Faziletli İnfâkı

Amaç – Allah Rızası

Yukarıda 37 numaralı 2:195 ayetine bakınız.

İnfâkın Kaynağı

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَلَا تَيْمَمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

54) Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülmeye layıktır. (2:267)

İnfāk Ahlakı

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

55) Mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değildir. (2:274)

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

56) Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah'a ve ahiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır. (4:38)

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُؤْنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ

57) Onlar, Rablerinin rızasına ermek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli olarak ve açıktan Allah için harcayan ve kötülüğü iyilikle ortadan kaldıranlardır. İşte bunlar için dünya yurdunun iyi sonucu vardır. (13:22)

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ

58) İnanan kullarıma söyle, namazı dosdoğru kılınlar, hiçbir alışveriş ve dostluğun bulunmadığı bir gün gelmeden önce kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda gizlice ve açıktan harcasınlar. (14:31)

صَرََبَ اللّٰهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا
فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ

59) Allah, hiçbir şeye gücü yetmeyen ve başkasının malı olan bir köle ile kendisine verdiğimiz güzel rızıktan gizli ve açık olarak Allah yolunda harcayan kimseyi misal verir. Bunlar hiç eşit olur mu?^(16:75)

İnfâkın Boyutu

İmkânlara Göre

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قَدِرْ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللّٰهُ لَا يَكْلِفُ
اللّٰهُ نَفْسًا إِلَّا مَّا آتَاهَا سَيِّجَعُلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

60) Eli geniş olan, elinin genişliğine göre nafaka versin. Rızkı dar olan da Allah'ın ona verdiğiinden (o ölçüde) harcasın. Allah, bir kimseyi ancak kendine verdiği ile yükümlü kılar. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.^(65:7)

Kısmamak

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

61) Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.^(25:67)

Saçıp Savurmamak

Yukarıda 61 numaralı 25:67 ayetine bakınız.

İnfâkın Etkisi

İmkânlardan Fazla Yapıldığında

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا
مَحْسُورًا

62) *Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın.* (17:29)

Tam Yapıldığında

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

63) *Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size çirkinliği ve hayâsızlığı emreder. Allah ise size kendi katından mağfiret ve bol nimet vadediyor. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.* (2:268)

Topluma Etkisi

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي
كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

64) *Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.* (2:261)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذَىٰ لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

65) *Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin,*

Rab'leri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de. (2:262)

Kişiye Etkisi

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدْيُهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُنْفِسِكُمْ
وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

66) Onları hidayete erdirmek sana ait değildir. Fakat Allah, dilediğini hidayete erdirir. Hayır olarak ne harcarsanız, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah'ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız -hiç hakkınız yenmeden- karşılığı size tastamam ödenir. (2:272)

Yukarıda 55 numaralı 2:274 ayetine bakınız.

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

67) Mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. (2:274)

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ
شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

68) O hâlde, gücünüz yettiği kadar Allah'a karşı gelmekten sakının. Dinleyin, itaat edin, kendi iyiliğiniz için harcadığınız. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. (64:16)

Olağandışı Durumlarda İnfâkın Boyutu

وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

69) Ve sana (Allah için) neyi infâk edeceklerini (vereceklerini) soruyorlar. De ki: "Afv ettiklerinizi (vazgeçtiklerinizi, ihtiyaç fazla-

sını) (infâk edin).” Allah, âyetleri size işte böyle açıklıyor. Umulur ki böylece siz tefekkür edersiniz (bunlardaki hikmetleri düşünürsünüz). (2:219)

Hayr

Kur’an’da hayr sözcüğü genellikle iyilik anlamında kullanılmaktadır. Ancak özel durumlarda servet, menkul ya da gayri menkul mal, arlar ve ganimet anlamlarına da gelir.

Mal/Servet Anlamı¹

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْأُولَادِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

70) Sizden birinize ölüm gelip çattığı zaman, eğer geride bir hayır (mal) bırakmışsa, anaya, babaya ve yakın akrabaya meşru bir tarzda vasiyette bulunması -Allah’a karşı gelmekten sakınanlar üzerinde bir hak olarak- size farz kılındı. (2:180)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

71) Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: “Hayır olarak ne harcarsanız o, ana-baba, akraba, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.” (2:215)

وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا تُنْفُسِكُمْ

72) Hayır olarak ne harcarsanız, kendiniz içindir. (2:272)

1. Krş. Pickthall meali. İbn Kesir’e göre bu ayette hayır kelimesi zafere veya ganimete işaret etmektedir.

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ
يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ
الْحَافًا وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

73) (Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde do-
laşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (di-
lenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzle-
rinden tanırısın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır
olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir. (2:273)

وَأِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

74) Hiç şüphesiz o, mal sevgisi sebebiyle çok katıdır. (100:8)

Ganimet Anlamı

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ
اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا

75) Allah, inkâr edenleri, hiçbir hayra ulaşmaksızın kin ve öfkele-
riyle geri çevirdi. Allah, savaşta mü'minlere kâfi geldi. Allah, kuv-
vetlidir, mutlak güç sahibidir. (33:25)

Atlar Anlamı²

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي

76) Süleyman, "Gerçekten ben malı, Rabbimi anmamı sağladığın-
dan dolayı çok severim" dedi. (38:32)

2. Müfessirlerin çoğu hayır kelimesini at olarak açıklamaktadırlar. Pickhtall da bu anlamı benimsemiş görünmektedir.

Metâ'

Rızık, Kur'an'da her zaman ekonomik mal anlamına gelmezken *metâ'* sözcüğü genelde maddî olan ekonomik mallar için kullanılmaktadır. Bu terim sık olmasa da insan kaynağı anlamına da gelmektedir. *Metâ'* tükenir, fayda sağlar ve tatmin verir.

Metâ' kelimesi çoğu yerde zaman veya amaçla ilişkilendirilmiştir. Dünya hayatı için *metâ'*, yiyecek ve yol parası olarak *metâ'*, hayvan yemi olarak *metâ'* veya süs ve dekorasyon amaçlı *metâ'* örneklerinde görüldüğü gibi.

Durak/Yurt Olarak Yeryüzü

فَارْزُلْهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَاخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ
عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

77) Derken, şeytan ayaklarını oradan kaydırdı. Onları içinde buldukları konumdan çıkardı. Bunun üzerine biz de “Birbirinize düşman olarak inin. Sizin için yeryüzünde belli bir süre barınak ve yararlanma vardır” dedik. ^(2:36)

Herhangi Bir Tür

Yukarıda 45 numaralı 2:236 ayetine bakınız.

وَالَّذِينَ يَتُوفُونَ مِنْكُمْ وَيُذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَىٰ الْحَوْلِ غَيْرِ
إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَا فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

78) İçinizden ölüp geriye dul eşler bırakan erkekler, eşleri için, evden çıkarılmaksızın bir yıla kadar geçimlerinin sağlanmasını vasiyet etsinler. Ama onlar (kendiliklerinden) çıkarlarsa, artık onların meşru biçimde kendileri ile ilgili olarak işlediklerinden dolayı size bir günah yoktur. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. ^(2:240)

وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

79) Boşanmış kadınların örfe göre geçimlerinin sağlanması onların hakkıdır. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar üzerinde bir borçtur. ^(2:241)

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

80) Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O'na tövbe edin ki sizi belirlenmiş bir süreye (ömrünüzün sonuna) kadar güzel bir şekilde yararlандırsın ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını versin. Eğer yüz çevirirseniz, ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum. ^(11:3)

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

81) Ancak tarafımızdan bir rahmet olarak ve bir süreye kadar daha yaşasınlar diye kurtarılırlar. ^(36:44)

Tüketim Maddeleri

Genel

وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّبُّبُ وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ

82) “Yüsf'u da eşyamızın yanında bırakmıştık. (Bir de ne görelim) onu kurt yemiş. Her ne kadar doğru söylesek de sen bize inanmazsın” dediler. ^(12:17)

Giyecek

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنْ جُلُودِ الْاَنْعَامِ بُيُوتًا
تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ اِقَامَتِكُمْ وَمِنْ اَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا اَنَاثًا
وَمَتَاعًا اِلَىٰ حِينٍ

83) Allah, size evlerinizi huzur ve dinlenme yeri yaptı. Hayvanların derilerinden gerek göç gününüzde, gerek ikamet gününüzde kolayca taşıyacağınız evler; onların yünlerinden, yapağlarından ve kıllarından bir süreye kadar yararlanacağınız ev eşyası ve geçimlikler meydana getirdi. (16:80)

Toprak Mahsulü

اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعِيَهَا ۖ وَالْجِبَالَ اَرْسِيهَا ۗ وَمَتَاعًا لَّكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ

84) Ondan suyunu ve merasını çıkardı. Dağları sağlam bir şekilde yerleştirdi. Bunları sizin için ve hayvanlarımız için bir yarar kaynağı yaptı. (79:31-33)

Su Mahsulü

اَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلْاَسْيَارَةِ وَحَرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ
مَا دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

85) Sizin için de yolcular için de bir geçimlik olmak üzere deniz avı yapmak ve deniz ürünlerini yemek sizlere helâl kılındı. Kara avı ise ihramlı olduğunuz sürece size haram kılındı. Huzurunda toplanacağınız Allah'a karşı gelmekten sakının. (5:96)

Kazanç Getiren Metâ'

Post, Deri, Yün

Yukarıda 83 numaralı 16:80 ayetine bakınız.

Ateş, Yakıt

وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِثْلَهُ

86) Süs eşyası veya yararlanılacak bir şey elde etmek için ateşte erittikleri şeylerden de böyle köpük olur. ^(13:17)

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۖ ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ۗ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكَرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْبِينَ ۖ

87) Tutuşturduğunuz ateşe ne dersiniz? Onun ağacını siz mi yarattınız, yoksa yaratan biz miyiz? Biz onu bir ibret ve ıssız yerlerde yaşayanlara bir yarar kaynağı kıldık. ^(56:71-73)

Süs Amaçlı Metâ'

إِغْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ وِزْيَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرِيهُ مُمْسِرًا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

88) Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin hoşuna gider. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve (ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldaniş metaindan başka bir şey değildir. ^(57:20)

Metâ'ın Özellikleri

Yok Olabilmesi

وَمَا أُوتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزِينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى
أَفَلَا تَعْقِلُونَ

89) (Dünyalık olarak) size verilen her şey, dünya hayatının geçimliği ve süsüdür. Allah'ın katındaki ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Hâlâ aklınızı kullanmıyor musunuz? (28:60)

يَا قَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ

90) Ey kavmim! Şüphesiz bu dünya hayatı ancak (geçici) bir yararlanmadır. Ahiret ise ebedî olarak kalınacak yerdir. (40:39)

Aldatıcı Olması

لَا يَغْرِبُكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ

91) Kâfirlerin refah içinde diyar diyar dolaşmaları sakın seni aldatmasın. (3:196)

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ

92) (Onların bu refahı) az bir yararlanmadır. Sonra onların barınağı cehennemdir. Ne kötü bir yataktır orası! (3:197)

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

93) Dünya hayatı, aldaniş meta'ından başka bir şey değildir. (57:20)

Yukarıda 88 numaralı 57:20 ayetine bakınız.

İnsanın Mal Sevgisi

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ
الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاِبِ

94) Kadınlar, oğullar, yük yük altın ve gümüş, salma atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin şiddetle arzuladığı şeyler insana süslü gösterildi. Bunlar dünya hayatının geçimliğidir. Oysa asıl varılacak güzel yer ancak Allah'ın katındadır.^(3:14)

Mustaz'afun (Zayıflar)

Günümüzde *mustaz'afun* terimi yanlış bir şekilde proletarya anlamında kullanılsa da Kur'an bu sözcüğü öznenin herhangi bir şekilde zayıflığına işaret etmek için kullanmaktadır. *Mustaz'afun* kelimesi bazı durumlarda bebekliğe ya da akli yetersizliğe atıfla kullanılır. Bazı yerlerde siyasi bir ortamdaki azınlığı gösterir. Aynı zamanda ekonomik ya da siyasi zayıflık veya düşmana karşı kendini savunamama anlamlarına da gelir. "Melekler şöyle diyecekler: Allah'ın arzı geniş değil miydi? Orada hicret edebilirlerdi" (4:97) ifadesi Müslümanların sayı bakımından çaresiz olsa da yolculuk için gerekli malî kaynaklar açısından yetersiz olmadığı anlamını vermektedir.

Akli Yetersizlik

وَالْمُسْتَضَعْفِينَ مِنَ الْوُلْدَانِ وَأَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامَىٰ بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ عَلِيمًا

95) Zavallı çocuklara ve yetimlere âdil davranmanıza dair, size okunmakta olan âyetler de bunu açıklıyor. Ne hayır yaparsanız, şüphesiz Allah onu bilir.^(4:127)

Ekonomik Zayıflık

وَتُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ۗ

96) Biz ise, istiyorduk ki yeryüzünde ezilmekte olanlara lütufta bulunalım, onları önderler yapalım ve onları varisler kılalım. (28:5)

Stratejik Zayıflık

Yukarıda 96 numaralı 28:5 ayetine bakınız.

Sayı Bakımından Zayıflık

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا مَنْ أَمِنَ مِنْهُمْ أَعْلَمُونَ
أَنَّ صَالِحًا مَرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

97) Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri, küçük görülüp ezilen inanmışlara, “Siz, Salih’in, Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu (sahiden) biliyor musunuz?” dediler. Onlar da, “Biz şüphesiz onunla gönderilene inananlarız” dediler. (7:75)

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَآوَاكُمْ وَأَيْدِيكُمْ فِي الصَّالِحِينَ ۗ

98) O vakti hatırlayın ki siz yeryüzünde güçsüz ve zayıf idiniz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz. Derken Allah sizi barındırdı, yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı ki şükredesiniz. (8:26)

İrade Açısından Zayıflık

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتَهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ
فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوِيهِمْ
جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

99) Kendilerine zulmetmekte iken meleklerin canlarını aldığı kimseler var ya; melekler onlara şöyle derler: “Ne durumdaydınız? (Niçin hicret etmediniz?)” Onlar da, “Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimselerdik” derler. Melekler, “Allah’ın arzı geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz ya!” derler. İşte bunların gidecekleri yer cehennemdir. O ne kötü varış yeridir. ^(4:97)

Çaresizlik

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا وَاجْعَلْ لَنَا
مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا

100) Size ne oluyor da, Allah yolunda ve “Ey Rabbimiz! Bizleri halkı zalim olan şu memleketten çıkar, katından bize bir dost ver, bize katından bir yardımcı ver” diye yalvarıp duran zayıf ve zavallı erkekler, kadınlar ve çocukların uğrunda savaşa çıkmıyorsunuz? ^(4:75)

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانَ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا
يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

101) Ancak gerçekten zayıf ve güçsüz olan, çaresiz kalan ve hicret etmeye yol bulamayan erkekler, kadınlar ve çocuklar başkadır. ^(4:98)

Düşük Toplumsal Statü

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ
الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ

102) Zalimler, Rablerinin huzurunda durduruldukları zaman hâllerini bir görsen! Birbirlerine laf çevirip dururlar. Zayıf ve güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara, “Siz olmasaydınız, biz mutlaka iman eden kimseler olurduk” derler.^(34:31)

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنْحُنُ صَدَدْنَاكُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ
جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ

103) Büyüklük taslayanlar, zayıf ve güçsüz görülenlere, “Size hidayet geldikten sonra, biz mi sizi ondan alıkoyduk? Hayır, suçlu olanlar sizlerdiniz” derler.^(34:32)

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ
نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا

104) Zayıf ve güçsüz görülenler, büyüklük taslayanlara, “Hayır, bizi hidayetten saptıran gece ve gündüz kurduğunuz tuzaklardır. Çünkü siz bize Allah’ı inkâr etmemizi ve O’na eşler koşmamızı emrediyordunuz” derler.^(34:33)

Nüfuz Yoksunluğu

Yukarıda 102 numaralı 34:31 ayetine bakınız.

İlahî Lütuf

وَأَوْزَنَّا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَعَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِمَا صَبَرُوا وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

105) *Hor görülüp ezilmekte olan kavmi (İsrailoğullarını), toprağına bolluk ve bereket verdiğimiz yerin doğu ve batı taraflarına mirasçı kıldık. Rabbinin İsrailoğullarına verdiği güzel söz, onların sabretmeleri karşılığında gerçekleşti. Firavun ve kavminin yaptıklarını ve (özenle kurup) yükselttiklerini yerle bir ettik.* (7:137)

Rızık

Kur'an'da rızık kelimesi geçim veya ekmek parası anlamına gelir. Ekonomik malın yanısıra somut veya soyut, doğal ya da insan yapımı serbest malları kapsamaktadır. Doğrudan veya dolaylı olarak mahlukatın ihtiyaçlarını karşılayan her şeyi ima eder. Allah'ın verdiği rızık dolaylı olarak ihtiyacı karşılaması, arzulanan hizmet veya malların üretimini sağlayacak fiziksel ve çevresel olaylar yoluyla. Dolayısıyla yağmur getiren, ekinleri sulayan ve içme suyu sağlayan bulutlar da rızık olarak adlandırılır.

Allah'ın rızıkını sunmasında farklı canlılar arasında ya da itaatkâr olanlarla olmayanlar arasında bir ayırım yoktur. Kur'an'da vurgulanan husus yeryüzündeki canlıların tüm rızıkını yalnızca Allah'ın sağladığı ve bu dağıtımın nasıl ve ne miktarda olacağına Allah'ın iradesine bağlı olduğudur. Allah, kaynakları ne farklı canlılara ne de insanlara eşit olarak dağıtmıştır. Bu durum rızık kullanımını konusunda Allah'ın kural koyma yetkisini doğurur. Allah meşru olanla olmayan arasında bir çizgi çekmiş, insanı ikincisinden alıkoymuştur. Meşru malların kullanımını dahi Allah'ın koyduğu ilkelere tabidir. Bu emirlere uyulmasını sağlayan şey, Kur'an'da bahsedilen Hesap günündeki yargılama kavramıdır.

Rızık Olarak Meyveler

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

106) O, yeri sizin için döşek, göğü de bina yapan, gökten su indirip onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkarandır. Öyleyse siz de bile bile Allah'a ortaklar koşmayın.^(2:22)

وَقَالُوا إِن تَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ نَتَّخِطْفَ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمْ نُمْكِنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

107) Onlar, “Sizinle beraber doğru yolu tutarsak, kendi yurdu-muzdan koparılıp çıkarılırız” dediler. Biz onları tarafımızdan bir rızık olarak, her türlü meyve ve mahsullerin kendisinde toplandı-ğı, saygın ve güvenli bir yere yerleştirmedik mi? Fakat onla-rın çoğu bilmezler.^(28:57)

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۝ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ ۝ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

108) Gökten de bereketli bir su indirip onunla kullar için rızık olarak bahçeler ve biçilecek taneler (ekinler), birbirine girmiş kat kat tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları bitirdik ve böylece onunla ölü bir beldeye hayat verdik. İşte (dirilip kabirlerden) çı-kiş da böyledir.^(50:9-11)

Karşılıksız Verilen Rızık

كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

109) “Allah’ın rızıkından yiyin, için. Yalnız, yeryüzünde bozgun-culuk yaparak fesat çıkarmayın”^(2:60)

وَقَطَعْنَا لَهُمْ عَشْرَةَ آسَابِطٍ أَمَمًا وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمَهُ
 أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ
 مَشْرِبَهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْعَمَامَ وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
 مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

110) Biz onları on iki kabile hâlinde topluluklara ayırdık. (Tih sahrasında susuzluktan sıkılan) kavmi Mûsâ'dan su istediğinde biz ona, "Asâni taşa vur" diye vahyettik. (Vurunca) taştan on iki pınar fışkırdı. Herkes (kendisi) su içeceği yeri bildi. Üzerlerine bulutu da gölgelik yaptık ve onlara kudret helvası ve bıldırcın indirdik. "Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin iyi ve temiz olanlarından yiyin" (dedik). Onlar bize zulmetmediler, fakat kendi nefislerine zulmediyorlardı. (7:160)

Rızık Olarak Çiftlik Hayvanları

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ
 إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

111) Yine O, hayvanlardan da irili ufaklı var edendir. Allah'ın size rızık olarak verdiğinden yiyin de şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır. (6:142)

Rızık Olarak Ekinler

Yukarıda 108 numaralı 50:11 ayetine bakınız.

Rızık Olarak İthal Mallar

Yukarıda 107 numaralı 28:57 ayetine bakınız.

Rızık Olarak Cennet Nimetleri

أَمَّنْ يَبْدُوْا الخَلْقَ ثُمَّ يُعِيْدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ءَأَلَهُ مَعَ اللّٰهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

112) Yoksa başlangıçta yaratmayı yapan, sonra onu tekrarlayan ve sizi gökten ve yerden rızıklandıran mı? Allah ile birlikte başka bir ilâh mı var! De ki, “Eğer doğru söyleyenler iseniz kesin delilinizi getirin.”^(27:64)

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَضْرِبُ الرِّيحُ آيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

113) Geceyle gündüzün birbiri ardınca gelişinde, Allah’ın gökten rızık (sebebi olarak yağmur) indirip, onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde, rüzgârları evirip çevirmesinde aklını kullanan bir toplum için deliller vardır.^(45:5)

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوْعَدُونَ

114) Gökte rızığınız ve size vaad olunan şeyler vardır.^(51:22)

Sadece Allah’ın Rızık Vermesi

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِّنْ بَعْدِ ضَرَاءٍ مَّسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرُفِي آيَاتِنَا قُلِ اللّٰهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنْ رُسُلُنَا يَكْتُوبُونَ مَا تَمْكُرُونَ

115) Kendilerine dokunan bir sıkıntıdan sonra, insanlara bir rahmet (ferahlık ve mutluluk) tattırdığımız zaman, bir de bakarsın ki âyetlerimiz hakkında onların bir tuzakları (birtakım tertipleri ve asılsız iddiaları) vardır. De ki: “Allah, daha çabuk tuzak kurar.” Şüphesiz elçilerimiz (melekler) kurmakta olduğunuz tuzakları yazıyorlar.^(10:21)

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحِلِّ
عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ

116) “Size rızık olarak verdiğimiz şeylerin temiz ve helâl olanlarından yiyin. Bu konuda aşırı da gitmeyin, yoksa üzerinize gazabım iner. Gazabım da kimin üzerine inerse, o muhakkak helâk olmuştur demektir.”^(20:81)

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي الصَّلَاةِ
وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ

117) Onlar, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen, başlarına gelen musibetlere sabreden, namazı dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayan kimselerdir.^(22:35)

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ
يَفْعَلُ مِنْ دَلِكُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ

118) Allah, sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra sizi öldürecek ve daha sonra da diriltecek olandır. Allah'a koştuğunuz ortaklardan, bunlardan herhangi bir şeyi yapabilen var mı? O, onların ortak koştuklarından uzaktır, yücedir.^(30:40)

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ

119) İşte bu bizim verdiğimiz rızıktır. Ona asla tükenme yoktur.^(38:54)

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ
وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُم فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

120) Allah, yeryüzünü sizin için karar kılma yeri, göğü de binâ yapan; size şekil verip de şekillerinizi güzel kılan ve sizi temiz şey-

lerle rızıklandırandır. İşte Rabbiniz Allah! Âlemlerin Rabbi Allah ne yücedir!^(40:64)

Ayırım Yapılmadan Rızık Verilmesi

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

121) Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızıkı Allah'a ait olmasın. Her birinin (dünyada) duracakları yeri de (öldükten sonra) emaneten konulacakları yeri de O bilir. Bunların hepsi açık bir kitapta (Levh-i Mahfuz'da yazılı)dır.^(11:6)

وَكَايِنٍ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

122) Nice canlılar vardır ki, rızıklarını taşımazlar (yiyecek biriktirmezler). Onları da sizi de Allah rızıklandırır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.^(29:60)

Allah'ın Rızık Verme Konusundaki Mutlak Otoritesi

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَدْنَىٰ لَكُمْ أَمْ عَلَى اللَّهِ تَفْتَرُونَ

123) De ki: Allah'ın size indirdiği rızıktan bir kısmını helâl bir kısmını da haram bulmanıza ne dersiniz? De ki: Allah mı size izin verdi, yoksa Allah'a iftira mı ediyorsunuz?^(10:59)

Zulüm (Adaletsizlik, haksızlık)

Kur'an'da zulüm (adaletsizlik) kelimesi pek çok anlamda kullanılmaktadır. Başlıcaları şunlardır:

1. Allah'ın ve peygamberlerin emirlerine karşı çıkmak; kendi arzularına uymak.
2. Başkalarını haklarından mahrum bırakmak.

3. Faiz içeren işler yapmak.
4. Delilleri gizlemek.
5. Toplumdaki zayıf sınıflara baskı yapmak.

Yukarıdaki listeden anlaşıldığı üzere bu ahlak dışı fiiller bir takım iktisadî işleri geniş ölçüde etkilemektedir.

Şeriatı İhlal Etmek

Allah'ın Buyruklarını İhlal

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا
هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

124) Dedik ki: “Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin. Orada dilediğiniz gibi bol bol yiyin, ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.”^(2:35)

وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

125) Allah'ın koyduğu sınırları kim aşarsa, onlar zalimlerin ta kendileridir.^(2:229)

فَدَعَلِمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ
اللَّهِ يَجْحَدُونَ

126) Ey Muhammed! Biz çok iyi biliyoruz ki söyledikleri elbette seni incitiyor. Onlar gerçekte seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler Allah'ın âyetlerini inadına inkâr ediyorlar.^(6:33)

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ

127) “Gözetimimiz altında ve vahyimize göre gemiyi yap. Zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme. Çünkü onlar suda boğulacaklardır.”^(11:37)

وَمَا مَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ بِهَا الْأُولُونَ وَآتَيْنَا ثُمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً
فَطَلَّمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا

128) Bizi, (Kureyş'in istediği) mucizeleri göndermekten, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olması alıkoymdu. (Nitekim) Semûd kavmine o dişi deveyi açık bir mucize olarak verdik de onlar bu yüzden zalim oldular. Oysa biz mucizeleri sırf korkutmak için göndeririz. ^(17:59)

Peygamberlerin Buyruklarını İhlal

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا
رَجُلًا مَسْحُورًا

129) “Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya ürününden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya!” Zalimler, (inanana): “Siz ancak büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz” dediler. ^(25:8)

Nefsanî Arzulara Uyarak İhlal

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ
مِنْ نَاصِرِينَ

130) Fakat zulmedenler bilgisizce nefislerinin arzularına uyudular. Allah'ın (bu şekilde) saptırdığı kimseleri kim doğru yola iletir? Onların hiçbir yardımcıları yoktur. ^(30:29)

Başkalarını Haklarından Mahrum Etmek

وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

131) Öyle bir günden sakının ki, o gün hepiniz Allah'a döndürülüp götürüleceksiniz. Sonra herkese kazandığı amellerin karşılığı verilecek ve onlara asla haksızlık yapılmayacaktır. ^(2:281)

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ
سَعِيرًا

132) Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını dolduraya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir.^(4:10)

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيهُ نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا

133) Kim haddi aşarak ve zulmederek bunu yaparsa, onu cehennem ateşine atacağız. Bu, Allah'a pek kolaydır.^(4:30)

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرُوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا
الْعَذَابَ وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

134) (O gün) zulmetmiş olan herkes, eğer yeryüzündeki her şeye sahip olsa, kendini kurtarmak için onu fidye verir. Azabı gördüklerinde, için için derin bir pişmanlık duyarlar. Onlara zulmedilmeksizin aralarında adaletle hükmedilir.^(10:54)

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ

135) Herkesin nefsi için mücadele ederek geleceği, kendilerine zulmedilmeksizin herkese yaptığının karşılığının eksiksiz ödeneceği günü düşün.^(16:111)

Faiz İçeren İşlemler Yapmak

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسَ أَمْوَالِكُمْ لَا
تَظْلَمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

136) Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Resûlüyle savaşa girdiğinizi bilin. Eğer tövbe edecek olursanız, anaparalarınız sizindir. Böylece siz ne başkalarına haksızlık etmiş olursunuz ne de başkaları size haksızlık etmiş olur. ^(2:279)

Delilleri Gizlemek

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

137) Allah tarafından kendisine ulaşan bir gerçeği gizleyen kim-seden daha zalim kimdir? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir. ^(2:140)

Alt Sınıfları Ezmek

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَبُوْتَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْأَخْرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

138) Zulme uğradıktan sonra Allah yolunda hicret edenlere gelince, elbette onları dünyada güzel bir şekilde yerleştiririz. Ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi. ^(16:41)

FELSEFÎ KAVRAMLAR

Kur'an'ın sunduğu felsefi kavramlar, kainatın sahibi olma, insanı yaratma, mahlukatın rızkını sağlama, Allah'ın tabii kaynakları dağıtma tarzı, Allah'ın meşru olanla olmayanı belirlemesi, insanın yeryüzündeki konumu ve dünyadaki işlere bakılarak ahirette ödül veya ceza kavramlarıyla ilişkilidir.

Mülkiyet

Tüm kainatın yaratıcısı ve sahibi yalnızca Allah'tır. İnsanın etrafında var olan her şey, onun bu gezegende yaşamasını sağlamak içindir. İster doğal ister insan yapımı olsun tüm kaynakların tek sahibi Allah'tır. Tüm kaynakları kendi planına göre üretken kılan O'dur. Sonuç olarak insan davranışları bu hakikati yansıtmalıdır.

Allah Arzın Sahibidir

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

139) *Mûsâ, kavmine, "Allah'tan yardım isteyin ve sabredin. Şüphesiz yeryüzü Allah'ındır. Ona, kullarından dilediğini mirasçılar. Sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır" dedi.* (7:128)

Allah Tüm Kainatın Sahibidir

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

140) *Göklerde ve yerde olan her şey O'nundur.* (2:255)

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

141) *Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır.* (2:284)

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

142) *Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. Bütün işler ancak Allah'a döndürülür.* (3:109)

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

143) *Göklerdeki her şey ve yerdeki her şey Allah'ındır. O, dilediğini bağışlar, dilediğine azab eder. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.* (3:129)

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

144) *Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir.* (3:189)

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطًا

145) *Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. Allah, her şeyi kuşatıcıdır.* (4:126)

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

146) Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. (4:131)

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا

147) Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. Vekil olarak Allah yeter. (4:132)

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

148) Bilesiniz ki, göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. (10:55)

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَ اللَّهِ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

149) "Allah, bir çocuk edindi" dediler. O, bundan uzaktır. O, her bakımdan sınırsız zengindir. Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. (10:68)

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

150) (Bu Kur'an, Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, mutlak güç sahibi ve övgüye lâyık) göklerdeki ve yerdeki her şey kendisine ait olan Allah'ın (yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır.) (14:2)

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ

151) Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. İtaat de daima O'na olmalıdır. Öyle iken siz Allah'tan başkasından mı korkuyorsunuz? (16:52)

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ لِلَّهِ لَهُ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

152) Göklerdeki her şey, yerdeki her şey O'nundur. Şüphesiz ki Allah elbette zengindir, elbette övgüye lâyıktır. (22:64)

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

153) Bilmiş olun ki şüphesiz göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu gerçekten bilir. Allah'a döndürülecekleri ve yaptıklarını Allah'ın onlara haber vereceği günü hatırla. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. (24:64)

لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

154) Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ındır. Şüphesiz Allah, her bakımdan sınırsız zengin olandır, övülmeye lâyık olandır. (31:26)

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ

155) Hamd, göklerdeki ve yerdeki her şey kendisinin olan Allah'a mahsustur. Hamd ahirette de O'na mahsustur. O, hüküm ve hikmet sahibidir, (her şeyden) hakkıyla haberdardır. (34:1)

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

156) Göklerde ve yerde ne varsa hepsi O'nundur. O, yücedir, büyüktür. (42:4)

صِرَاطِ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ

157) (Şüphesiz ki sen doğru bir yola iletiyorsun); göklerdeki ve yerdeki her şeyin sahibi olan Allah'ın yoluna. İyi bilin ki, bütün işler sonunda Allah'a döner. (42:53)

Allah Tüm Kaynakların Sahibidir

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَيَلَّهِ خِزَانُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ

158) Onlar, “Allah Resûlü’nün yanında bulunanlara (muhaçir-
lere) bir şey vermeyin ki dağılıp gitsinler” diyenlerdir. Hâlbuki
göklerin ve yerin hazineleri Allah’ındır. Fakat münafıklar (bu-
nu) anlamazlar.^(63:7)

Allah Tüm Kaynakların Anahtarına Sahiptir

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ
159) Göklerin ve yerin anahtarları O’nundur. Allah’ın âyetleri-
ni inkâr edenler var ya, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendi-
leridir.^(39:63)

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ

160) Göklerin ve yerin anahtarları O’nundur. Dilediğine rızıkı bol
verir ve (dilediğine) kısar. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla bilen-
dir.^(42:12)

Allah Kainattaki Her Şeyin Sahibidir

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ

161) O, göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. Doğula-
rın da (Batıların da) Rabbidir.^(37:5)

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ

162) O, göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. Mutlak
güç sahibidir, çok bağışlayandır.^(38:66)

Allah Toprağın Altındaki Her Şeyin Sahibidir

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى

163) Göklerdeki, yerdeki bu ikisi arasındaki ve toprağın altındaki her şey, yalnızca O'nundur.^(20:6)

Yaratma ve Rızık Verme

Allah, farklı mahlukları ayırmadan ve onların görevlerine bakmaksızın yeryüzündeki tüm canlıların rızıkını sağlamaktadır. Onun rızık dağıtma planı dahilinde farklı tarih ve coğrafyalarda bolluklar yaşandığı gibi kıtlıklar da görülür.

Allah rızık dağıtırken fiziksel, entelektüel, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler yaratmıştır. Bundan dolayıdır ki kaynaklar farklı kişilere, topluluklara ve bölgelere eşit olmayan bir şekilde sağlanmaktadır.

Yaratıcı Allah

Yeryüzünü İnsanlar İçin Yurt ve Geçim Kaynağı Yapmıştır

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ فَلْيَا مَا تَشْكُرُونَ

164) Andolsun, size yeryüzünde imkân ve iktidar verdik. Sizin için orada birçok geçim imkânları da yarattık. Ama siz ne kadar az şükrediyorsunuz!^(7:10)

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ

165) Yeryüzünü de yaydık ve orada sabit dağlar yerleştirdik. Orada her türden iç açıcı çift bitkiler bitirdik.^(50:7)

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۗ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۗ وَإِلَى

الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۗ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۗ

166) *Deveye bakmıyorlar mı, nasıl yaratılmıştır!Göge bakmıyorlar mı, nasıl yükseltilmiştir!Dağlara bakmıyorlar mı, nasıl dikilmişlerdir!Yeryüzüne bakmıyorlar mı, nasıl yayılmıştır!*^(88:17-20)

Yeryüzünü İnsanlar İçin Harekete Uygun Yaratmıştır

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ بِسَاطًا ۝ لَتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا

167) *Allah, yeryüzünü sizin için bir sergi yapmıştır ki, oradaki geniş yollarda yürüyesiniz.*^(71:19-20)

الْمَ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا

168) *Biz, yeryüzünü bir döşek yapmadık mı?*^(78:6)

Yeryüzünde Çeşitli Ürünler Yaratmıştır

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ

169) *Görmediler mi ki, biz yağmuru kupkuru yere gönderip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yiyeceği ekinler çıkarırız. Hâlâ görmeyecekler mi?*^(32:27)

الَّذِي تَرَى أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ

170) *Görmüyor musun ki, Allah gökten su indirdi. Biz onunla türlü türlü ürünler çıkardık. Dağlardan da beyaz, kırmızı (birbirinden farklı) çeşitli renklerde yollar (katmanlar) var, siyah taşlar da var.*^(35:27)

Otlakları Yaratmıştır

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى

171) *O, yeşil bitki örtüsünü çıkarandır.*^(87:4)

Yağmur Suyunu Yaratmıştır

Yukarıda 169 numaralı 32:27 ayetine bakınız.

Yukarıda 170 numaralı 35:27 ayetine bakınız.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا

172) Orada sabit yüce dağlar yaratmadık mı, size tatlı bir su içirmedik mi?^(77:27)

Kainattaki Her Şeyi O Yaratmıştır

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا

173) O, göklerin ve yeryüzünün mülkü (hükümranlığı) kendisine ait olandır. Çocuk edinmemiştir. Mülkünde hiçbir ortağı da yoktur. O, her şeyi yaratmış ve yarattığı o şeyleri bir ölçüye göre takdir etmiştir.^(25:2)

الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ
الرَّحْمَنُ فَسْئَلُ بِهِ خَبِيرًا

174) Gökleri ve yeryüzünü ve ikisi arasındakileri altı gün içinde (altı evrede) yaratan, sonra da Arş'a kurulan Rahmân'dır. Sen bunu haberdar olana sor!^(25:59)

Rezzak Allah

İnsanlara Yiyecekleri Allah Temin Eder

قُلْ أَعْيَرَ اللَّهُ اتَّخَذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ

175) De ki: "Göklerin ve yerin yaratıcısı olan, beslediği hâlde beslenmeye ihtiyacı olmayan Allah'tan başkasını mı dost edineceğim."^(6:14)

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ

176) De ki: “Sizi gökten ve yerden kim rızıklandırıyor? Ya da işitme ve görme yetisi üzerinde kim mutlak hâkimdir?”^(10:31)

Ayrıca yukarıda 118 numaralı 30:40 ayetine bakınız.

لَقَدْ كَانَ لِسَيِّبَا فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةً جَنَّاتٍ عَن يَمِينٍ وَشِمَالٍ كُلُوا مِن رِّزْقِ رَبِّكُمْ
وَاشْكُرُوا لَهُ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ

177) Andolsun, Sebe’ halkı için kendi yurtlarında bir ibret vardı: Biri sağda biri solda iki bahçe bulunuyordu. Onlara şöyle denilmişti: “Rabbinizin rızıkından yiye ve O’na şükredin. Beldeniz güzel bir belde, Rabbiniz de çok bağışlayıcı bir Rabdir.”^(34:15)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَى تُؤْفَكُونَ

178) Ey insanlar! Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Allah’tan başka size göklerden ve yerden rızık veren bir yaratıcı var mı? O’ndan başka hiçbir ilâh yoktur. O hâlde nasıl oluyor da haktan döndürülüyorsunuz?^(35:3)

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ

179) Gökten de bereketli bir su indirip onunla kullar için rızık olarak bahçeler ve biçilecek taneler (ekinler) bitirdik.^(50:9)

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ

180) Birbirine girmiş kat kat tomurcukları olan yüksek hurma ağaçları bitirdik.^(50:10)

Ayrıca yukarıda 171 numaralı 87:4 ayetine bakınız.

Allah Tüm Nimetlerin Sahibidir

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ

181) O peygamberin kavminden, Allah'ı inkâr eden, ahireti yalanan ve bizim dünya hayatında kendilerine bol bol nimet verdiğimiz ileri gelenler şöyle dediler: "O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor."^(23:33)

إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا وَآتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَيْكُمْ

182) Eğer onlarda bir hayır görürseniz onlarla mükâtebe yapın. Allah'ın size verdiği maldan onlara verin.^(24:33)

Allah Umulmadık Yerden Kullarını Rızıklandırır

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ

183) Ve kim Allah'a karşı takva sahibi olursa, (Allah) ona bir çıkış yeri nasip kılar. Onu beklemediği yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse, O kendisine yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirir.^(65:2-3)

Herkese Rızık Sağlayıcı

Tüm İhtiyaç Sahibi Canlılara Rızık Sağlayan Allah'tır

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ
سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ

184) O, dört gün içinde (dört evrede), yeryüzünde yükselen sabit dağlar yarattı, orada bolluk ve bereket meydana getirdi ve orada rızık arayanların ihtiyaçlarına uygun olarak rızıklar takdir etti.^(41:10)

Tüm İhtiyaçları Karşılaman Allah'tır

وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْتَرُونَ

185) Size ulaşan her nimet Allah'tandır. Sonra size bir sıkıntı ve zarar dokunduğu zaman yalnız O'na yalvarır yakarırsınız. (16:53)

وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ

186) Şüphesiz O, başkalarına muhtaç olmaktan kurtardı ve varlık sahibi kıldı. (53:48)

Allah Rızık Hususunda Tür Ayrımı Yapmaz

Yukarıda 121 numaralı 11:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 122 numaralı 29:60 ayetine bakınız.

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ

187) Allah, yeri yaratıklar için var etti. (55:10)

Allah Rızık Hususunda İnanç Ayrımı Yapmaz

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ أَمِنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

188) Hani İbrahim, "Rabbim! Bu şehri güvenli bir şehir kıl. Halkından Allah'a ve ahiret gününe iman edenleri her türlü ürünle rızıklandır" demişti. Allah da, "İnkâr edeni bile az bir süre, (bu geçici kısa hayatta) rızıklandırır; sonra onu cehennem azabına girmek zorunda bırakırım. Ne kötü varılacak yerdir orası!" demişti. (2:126)

كُلًّا نُمِدُّ هُوَلَاءَ وَهَؤُلَاءَ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

189) Rabbinin lütfundan her birine; onlara da, bunlara da veririz. Rabbinin lütfu (hiç kimseye) yasaklanmış değildir.^(17:20)

Allah Rızık Hususunda Yaş Ayrımı Yapmaz

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

190) Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da sizi de biz rızıklandırırız. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahtır.^(17:31)

Rızıkın Niteliği ve Niceliği

Allah'ın Hangi Nimeti Yalanlanabilir?

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى

191) O hâlde Rabbinin nimetlerinin hangisinden şüphe ediyorsun (ey insan!).^(53:55)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

192) O hâlde, Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?^(55:16)

Allah Görünen ve Görünmeyen Nimetler Verir

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً

193) Göklerde, yerde ne varsa hepsini Allah'ın sizin hizmetinize verdiğini ve açıkça yahut gizlice üzerinizdeki nimetlerini tamamladığını görmediniz mi?^(31:20)

Allah'ın Tükenmeyen Hazine Sahibi Olması

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خِزَانَةٌ وَمَا نُنزِلُهُ إِلَّا بِقَدْرِ مَعْلُومٍ

194) Hiçbir şey yoktur ki hazineleri yanımızda olmasın. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz. ^(15:21)

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

195) Şüphesiz Allah rızık verendir, güçlüdür, çok kuvvetlidir. ^(51:58)

Allah Mükemmel ve Bolca Nimetler Verendir

وَأَنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

196) Hâlbuki Allah'ın nimetini saymaya kalksanız onu sayamazsınız. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ^(16:18)

وَأَنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

197) Şüphe yok ki Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır. ^(22:58)

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

198) Ey Muhammed! Yoksa sen onlardan bir vergi mi istiyorsun (da inanmıyorlar)? Rabbinin vergisi daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır. ^(23:72)

Ayrıca yukarıda 184 numaralı 41: 10 ayetine bakınız.

Rızık Dağıtma

Allah'ın Rızık Dağıtma Yasası

Allah Genişletir ve Daraltır

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

199) Allah'a, kat kat karşılığını arttıracacağı güzel bir ödünç takdiminde kim bulunur? Allah hem darlaştırır, hem bollastırır; O'na döneceksiniz.^(2:245)

Fakirlik Ve Zenginlik Allah'ın Takdiridir

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَاعٌ

200) Allah, rızıkı dilediğine bol verir, (dilediğine de) kısar. Onlar ise dünya hayatı ile sevinmektedirler. Hâlbuki dünya hayatı, ahiretin yanında çok az bir yararlanmadan ibarettir.^(13:26)

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

201) Şüphesiz Rabbin, dilediğine rızıkı bol bol verir ve (dilediğine) kısar. Çünkü O, gerçekten kullarından haberdardır ve onları görmektedir.^(17:30)

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَانَهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ۗ

202) Daha dün onun yerinde olmayı arzu edenler, "Vay! Demek ki Allah, kullarından dilediği kimselere rızıkı bol verir ve (dilediğine) kısarmış. Allah, bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçirirdi. Demek ki kâfirler iflah olmayacak" demeye başladılar.^(28:82)

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

203) Allah, kullarından dilediğine bol verir ve (dilediğine) kısar. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.^(29:62)

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

204) Allah'ın, rızkı dilediğine bol verdiğini ve (dilediğine) kıstığını görmediler mi? Bunda inanan bir toplum için elbette ibretler vardır.^(30:37)

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

205) Ey Muhammed, de ki: “Şüphesiz, Rabbim rızkı dilediğine bol verir ve (dilediğine) kısar. Fakat insanların çoğu bilmezler.”^(34:36)

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

206) Bilmediler mi ki, Allah rızkı dilediğine bol bol verir ve (dilediğine) kısar. Şüphesiz bunda inanan bir toplum için elbette ibretler vardır.^(39:52)

Dünyevî Davranışlar ve İlahî Katalizör

وَلَيْسَ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَكَيْفٌ كَفُورٌ

207) Eğer insana tarafımızdan bir rahmet (nimet) tattırır da sonra bunu ondan çekip alırsak, şüphesiz o ümitsiz ve nankör olurur.^(11:9)

وَلَيْسَ أَذَقْنَا نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسْتَهُ لَيَقُولُنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ

208) Ama kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra, ona bir nimet tattırırsak mutlaka, “Kötülükler benden gitti” diyecektir. Çünkü o, şımarık ve böbürlenlen biridir.^(11:10)

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ

209) İnsanlara bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinirler. Eğer kendi işledikleri şeyler sebebiyle başlarına bir kötülük gelirse, bir de bakarsın ki ümitsizliğe düşerler.^(30:36)

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ
فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

210) De ki: “Şüphesiz, Rabbim rızık kullarından dilediğine bol bol verir ve (dilediğine) kısar. Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.”^(34:39)

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

211) (Dünyada) kazandıkları şeylerin kötülükleri karşılırlarına çıkmış, alay etmekte oldukları şey onları kuşatmıştır.^(39:48)

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

212) İnsana bir zarar dokunduğunda bize yalvarır. Sonra ona tarafımızdan bir nimet verdiğimizde, “Bu, bana ancak bilgim sayesinde verilmiştir” der. Hayır, o bir imtihandır. Fakat onların çoğu bilmezler.^(39:49)

فَدَقَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

213) Bunu kendilerinden öncekiler de söylemişti ama kazandıkları şeyler onlara hiçbir yarar sağlamamıştı.^(39:50)

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هَؤُلَاءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّئَاتُ مَا
كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ

214) Nihayet kazandıkları şeylerin kötülükleri onlara isabet etmişti. Onlardan zulmedenler var ya, kazandıkları şeylerin kötülükleri onlara isabet edecektir. Onlar Allah'ı âciz bırakacak değillerdir.^(39:51)

Eşitsizlik – Doğal Bir Hadise

Eşitsizliğin Sebepleri

Tür

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا

215) *Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık.* (17:70)

Cinsiyet

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

216) *Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.* (2:228)

وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

217) *Boşanmış kadınların örfe göre geçimlerinin sağlanması onların hakkıdır. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlar üzerinde bir borçtur.* (2:241)

فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا

218) *Fakat eğer iki erkek bulunamıyorsa, o zaman şahitlerden razı olacağınız bir erkek ve iki kadını (şahit) tutunki, ikisinden biri unutursa o takdirde, diğeri ona hatırlatır.* (2:282)

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ الْإُنثَىٰ

219) *Allah, size, çocuklarınız(ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder.* (4:11)

Ayrıca yukarıda 53 numaralı 4:34 ayetine bakınız.

أَوْ مَنْ يُنشِئُوا فِي الْحَلِيَّةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ

220) Süs içerisinde (narin bir biçimde) yetiştirilen ve tartışmada (delilini erkekler gibi) açıklayamayanı mı Allah'a isnad ediyorlar?(43:18)

Yetenekler

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ
وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ

221) De ki: “Görmeyenle gören bir olur mu? Siz hiç düşünmez misiniz?”(6:50)

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ

222) Bu iki zümrenin durumu, kör ve sağır ile gören ve işiten kimseler gibidir. Bunların durumları hiç birbirlerine denk olur mu? Hâlâ düşünmez misiniz?(11:24)

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ

223) De ki: “Kör ile gören bir olur mu? Ya da karanlıklarla aydınlık bir olur mu?”(13:16)

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْكَمٌ لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلَىٰ
مَوْلَاهُ أَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَىٰ
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

224) Allah, (şöyle) iki adamı da misal verdi: Onlardan biri dilsizdir, hiçbir şeye gücü yetmez, efendisine sadece bir yüküdür. Nereye gönderse olumlu bir sonuç alamaz. Bu, adaletle emreden ve doğru yol üzere olan kimse ile eşit olur mu?(16:76)

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ

225) Kör ile gören bir olmaz. (35:19)

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ
قَلِيلًا مَّا تَتَذَكَّرُونَ

226) Kör ile gören, iman edip salih ameller işleyenler ile kötülük yapan bir değildir. Siz pek az düşünüyorsunuz. (40:58)

Sosyal Statü

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِي رِزْقِهِمْ
عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

227) Allah, rızık konusunda kiminizi kiminizden üstün kıldı. Üstün kılınanlar, rızıklarını ellerinin altındakilere vermezler ki rızıkta hep eşit olsunlar. Şimdi Allah'ın nimetini mi inkâr ediyorlar?(16:71)

Ayrıca yukarıda 59 numaralı 16:75 ayetine bakınız.

Hizmet Türü

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى
الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً

228) Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın (cihattan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibarıyla, cihattan geri kalanlardan üstün kılmıştır.^(4:95)

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

229) Siz hacılara su dağıtmayı ve Mescid-i Haram'ın bakım ve onarımını, Allah'a ve âhiret gününe iman edip Allah yolunda cihad eden kimse(lerin amelleri) gibi mi tutunuz? Bunlar Allah katında eşit olmazlar. Allah, zâlim topluluğu doğru yola erdirmez.^(9:19)

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اقتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ

230) De ki: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah'tan, peygamberinden ve O'nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah, fasık topluluğu doğru yola erdirmez."^(9:24)

Ekonomik Kaynaklar

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِمَّا كَتَسَبُوا
وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِمَّا كَتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

231) Allah'ın, kiminizi kiminize üstün kılmaya vesile yaptığı şeyleri (haset ederek) arzu edip durmayın. Erkeklere kazandıklarının

dan bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah'tan, O'nun lütfunu isteyin. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.^(4:32)

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

232) Rabbinin rahmetini onlar mı bölüştürüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır.^(43:32)

Bilgi

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

233) De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar.^(39:9)

İman/Ameller

أَفَمَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

234) Allah'ın rızasına uyan kimse, Allah'ın gazabına uğrayan ve varacağı yer cehennem olan kimse gibi midir? O, ne kötü varılacak yerdir!^(3:162)

هُم دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْمَلُونَ

235) Onlar (insanlar) Allah'ın katında derece derecedirler. Allah, onların yaptıklarını görmektedir.^(3:163)

Ayrıca yukarıda 59 numaralı 16:75 ayetine bakınız.

Ayrıca yukarıda 224 numaralı 16:76 ayetine bakınız.

أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ

236) Hiç mü 'min, fasık gibi olur mu? Bunlar (elbette) eşit olmazlar.^(32:18)

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

237) İyilikle kötülük bir olmaz. Kötülüğü en güzel bir şekilde sav.^(41:34)

وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

238) Herkesin yaptıklarına göre dereceleri vardır. (Bu da) Allah'ın onlara yaptıklarının karşılığını tastamam vermesi içindir. Asla kendilerine haksızlık yapılmaz.^(46:19)

İlahî

وَتَرْزُقْ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

239) Dilediğine de hesapsız rızık verirsin.^(3:27)

إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

240) Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.^(3:37)

أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ ۚ وَلِلْآخِرَةِ الْكِبْرُ ۚ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا

241) Bak nasıl, onların kimini kimine üstün kıldık. Elbette ahiretteki dereceler daha büyüktür, üstünlükler daha büyüktür.^(17:21)

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّنَ عَلَى بَعْضٍ

وَأَتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا

242) *Hem Rabbin göklerde ve yerde kim varsa daha iyi bilir. Andolsun, peygamberlerin bir kısmını bir kısmına üstün kaldık. Dâvûd'a da Zebûr'u verdik.* (17:55)

Yukarıda 215 numaralı 17:70 ayetine bakınız.

Ayrıca yukarıda 232 numaralı 43:32 ayetine bakınız.

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ بِغَيْرِ
حِسَابٍ

243) *(Bütün bunları) Allah, kendilerini yaptıklarının en güzeli ile mükâfatlandırsın ve lütfundan onlara daha da fazlasını versin diye (yaparlar). Allah, dilediğini hesapsız olarak rızıklandırır.* (24:38)

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَن يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ

244) *Allah, kullarına çok lütüfkârdır, dilediğini rızıklandırır. O, kuvvetlidir, mutlak güç sahibidir.* (42:19)

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

245) *Andolsun biz, İsrailoğullarına kitap, hükümranlık ve peygamberlik verdik. Onları güzel ve temiz yiyeceklerle rızıklandırdık ve onları (dönemlerinde) âlemlere üstün kaldık.* (45:16)

Haram ve Helal

Allah, insanın kullanması için sayısız nimet vermiştir. İnsanın içgüdüleri bunları istediği gibi kullanması yönünde ona rehberlik eder. Aynı zamanda insanlar kazanç sağlayacakları yollar ve yöntemler benimserler ve birbirlerinin mallarını kullanmak için de karşılıklı ilişkiler geliştirirler. İnsanoğlu içgüdüsel olarak iyi bir hayat

yaşamaya çalışır. Ancak bir taraftan da aşırıya gitmeye meyillidir. Bu yüzden ki Allah insana doğru yolu göstermek ve iyi yönlerini güçlendirmek için peygamberler göndermiştir. Öte yandan şeytan dünyevi tuzakları süsleyerek insanı kandırır ve Allah'ın koyduğu sınırları aşması için onu saptırır.

Üretim ve Tüketim Konusunda Helal ve Haramı Tanımlama Yetkisi Sadece Allah'a Aittir

اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

246) Rabbinizden size indirilene uyun. Onu bırakıp başka dostlara uymayın. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz! (7:3)

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ

247) De ki: “Rabbim ancak, açık ve gizli çirkin işleri, günahı, haksız saldırıyı haram kılmıştır. (7:33)

Ayrıca yukarıda 123 numaralı 10:59 ayetine bakınız.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ

248) Dilleriniz yalana alışageldiğinden dolayı, Allah'a karşı yalan uydurmak için, “Şu helâldir”, “Şu haramdır” demeyin. Şüphesiz, Allah'a karşı yalan uyduranlar, kurtuluşa eremezler. (16:116)

Hz. Peygamber'in Allah'ın İradesini Açıklama Yetkisi Vardır

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

249) Ey iman edenler! Allah'ın size helâl kıldığı iyi ve temiz nimetleri (kendinize) haram etmeyin ve (Allah'ın koyduğu) sınırları aşmayın. Çünkü Allah, haddi aşanları sevmez. ^(5:87)

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ
وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ
عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ
آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۙ

250) Onlar, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları Resule, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri helâl, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur'an'a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir. ^(7:157)

فَاتَّبَعُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ
وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ
وَهُمْ صَاغِرُونَ ۙ

251) Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslâm'ı din edinmeyen kimselerle, küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye kadar savaştın. ^(9:29)

İnsan Allah'ın Helal Kıldığını Kendisine Haram Kılamaz

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا
يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ۙ

252) *Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetinizi takının (güzel ve temiz giyinin). Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.*^(7:31)

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ
آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

253) *De ki: “Allah’ın, kulları için yarattığı zîneti ve temiz rızkı kim haram kılmış?” De ki: “Bunlar, dünya hayatında mü’minler içindir. Kıyamet gününde ise yalnız onlara özgüdür. İşte bilen bir topluluk için âyetleri, ayrı ayrı açıklıyoruz.”*^(7:32)

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ
عَامًا لِيُوَاطِّئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيَحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ لَهُمْ سَوْءَ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

254) *Haram ayları ertelemek, ancak inkârda daha da ileri gitmektir ki bununla inkâr edenler saptırılır. Allah’ın haram kıldığı ayların sayısına uygun getirip böylece Allah’ın haram kıldığını helâl kılmak için haram ayı bir yıl helâl, bir yıl haram sayıyorlar. Onların bu çirkin işleri, kendilerine süslenip güzel gösterildi. Allah, inkârcı toplumu doğru yola iletmez.*^(9:37)

Yukarıda 123 numaralı 10:59 ayetine bakınız.

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلُوكَ تَأْمُرُكَ أَنْ تَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا
مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

255) *Dediler ki: “Ey Şu’ayb! Babalarımızın taptığını yahut mallarımız hakkında dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor. Oysa sen gerçekten yumuşak huylu ve aklı başında bir adamsın.”*^(11:87)

Ayrıca yukarıda 248 numaralı 16:116 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

256) Ey peygamber! Eşlerinin rızasını arayarak, Allah'ın sana helâl kıldığı şeyi niçin sen kendine haram ediyorsun? Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.^(66:1)

Allah Sadece Helale İzin Verir

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

257) Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helâl, iyi ve temiz olarak yiyin ve kendisine inanmakta olduğunuz Allah'a karşı gelmekten sakının.^(5:88)

Ayrıca yukarıda 123 numaralı 10:59 ayetine bakınız.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً
وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

258) Allah, size kendi cinsinizden eşler var etti. Eşlerinizden de oğullar ve torunlar verdi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı. Öyleyken onlar batıla inanıyorlar da Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?^(16:72)

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

259) Artık Allah'ın size helâl ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin. Eğer yalnız O'na ibadet ediyorsanız, Allah'ın nimetine şükredin.^(16:114)

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

260) Ey peygamberler! Temiz şeylerden yiyiniz ve iyi ameller işleyiniz. Doğrusu ben, sizin yaptığınız şeyleri tamamen bilirim. ^(23:51)

Helal Olanı Kullanma Ahlakı Vardır

54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

261) Allah, şöyle demişti: “Sizinle beraberim. Andolsun eğer namazı kılar, zekâtı verir ve elçilerime inanır, onları desteklerseniz, (fakirlere gönülden yardımda bulunarak) Allah’a güzel bir borç verirsiniz, elbette sizin kötülüklerinizi örterim ve Andolsun sizi, içinden ırmaklar akan cennetlere koyarım. Ama bundan sonra sizden kim inkâr ederse, mutlaka o, dümdüz yoldan sapmıştır.” ^(5:12)

Ayrıca yukarıda 251 ve 252 numaralı 7:31,32 ayetlerine bakınız.

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَئِنْ آتَيْنَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ

262) İçlerinden, “Eğer Allah bize lütf ve kereminden verirse, mutlaka bol bol sadaka veririz ve mutlaka salihlerden oluruz” diye Allah’a söz verenler de vardır. ^(9:75)

Müslümanlar Tatminkâr Olur

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

263) *Ey iman edenler! Eğer siz ancak Allah'a kulluk ediyorsanız, size verdiğimiz rızıkların iyi ve temizlerinden yiyin ve Allah'a şükredin.* (2:172)

İnsan ve Kainat

Allah, insanı halife yapmış ve onun yeryüzündeki davranışlarını ölçmek için ona tüm imkânları sağlamıştır. Bu nedenle Allah'ın insana verdiği tüm nimetler onun için bir imtihandır. Sonuç olarak insan bu dünyada yaşamak, kaynakları hikmetli kullanmak ve başkalarına Allah'ın iradesine uygun muamele etmek zorundadır.

İnsanın Kainattaki Yeri (İnsanın Kainatta Müstesna Bir Yeri Vardır)

وَأْتِيَكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

264) *O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız sayamazsınız. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür.* (14:34)

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

265) *Allah, şöyle bir kenti misal verdi: Orası güven ve huzur içinde idi. Oraya her taraftan bolca rızık gelirdi. Fakat Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler; bu yüzden yaptıklarına karşılık, Allah onlara şiddetli açlık ve korku ıstırabını tattırdı.* (16:112)

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ
مِن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا

266) Allah, içinizden, iman edip de salih ameller işleyenlere, kendilerinden önce geçenleri egemen kıldığı gibi onları da yeryüzünde mutlaka egemen kılacağına, onlar için hoşnut ve razı olduğu dinlerini iyice yerleştireceğine, yaşadıkları korkularının ardından kendilerini mutlaka emniyete kavuşturacağına dair vaadde bulunmuştur. ^(24:55)

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

267) Ey insanlar! Siz Allah'a muhtaçsınız. Allah ise her bakımdan sınırsız zengin olandır, övülmeye hakkıyla lâyık olandır. ^(35:15)

يَا دَاوُدَ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ

268) Ona dedik ki: "Ey Dâvûd! Gerçekten biz seni yeryüzünde halife yaptık. İnsanlar arasında hak ile hüküm ver." ^(38:26)

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ﴿١﴾ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٢﴾ ؕ ؕ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ
نَحْنُ الْخَالِقُونَ

269) Sizi biz yarattık. Hâlâ tasdik etmeyecek misiniz?Attığınızı o meniye ne dersiniz? Onu siz mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratan biz miyiz? ^(56:57-59)

نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوبِينَ ﴿١﴾ عَلَىٰ أَنْ نُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ
وَنُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

270) Sizin yerinize benzerlerinizi getirmek ve sizi bilemeyeceğiniz bir şekilde yeniden yaratmak üzere aranızda ölümü biz takdir ettik. (Bu konuda) bizim önümüze geçilmez. Andolsun, birinci yaratılışı(nızı) biliyorsunuz. O hâlde düşünseniz ya!^(56:60-62)

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ﴿٥٦﴾ ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿٥٧﴾ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٥٨﴾ إِنَّا لَمُعْرَمُونَ ﴿٥٩﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٦٠﴾

271) Ektiğiniz tohuma ne dersiniz?Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?Dileseydik, onu kuru bir çöp yapardık da şaşkınlık içinde şöyle geveleyip dururdunuz:“Muhakkak biz çok ziyandayız!”“Daha doğrusu büsbütün mahrumuz!”^(56:63-67)

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ﴿٦١﴾ ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٦٣﴾

272) İçtiğiniz suya ne dersiniz?Siz mi onu buluttan indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz?Dileseydik onu acı bir su yapardık. O hâlde şükretseydiniz ya!^(56:68-70)

Ayrıca yukarıda 87 numaralı 56:71-73 ayetlerine bakınız.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦٤﴾ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٦٥﴾ قَبْلِ أَيِّ صُورَةٍ مَا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٦٦﴾

273) Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği bir biçimde seni oluşturan cömert Rabbine karşı seni ne aldattı?^(82:6-8)

İnsanın Tüm Eylemlerinin Yaptırıcısı Allah'tır

Toprak, Su ve Bitkilerin Yaratıcısı Allah'tır

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَيَّ

274) Şüphesiz Allah, taneyi ve çekirdeği yarıp filizlendirendir. Ölüden diriyi çıkarır. Diriden de ölüyü çıkarandır. ^(6:95)

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِنَ النَّخْلِ فَيُنَوِّنُ دَانِيَةً وَجَنَاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ انظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَُمْ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

275) O, gökten su indirendir. İşte biz onunla her türlü bitkiyi çıkarıp onlardan yeşillik meydana getirir ve o yeşil bitkilerden, üst üste binmiş taneler, -hurma ağacının tomurcuğunda da aşağıya sarkmış salkımlar- üzüm bahçeleri, zeytin ve nar çıkarırız: (Her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı. Bunların meyvesine, bir meyve verdiği zaman, bir de olgunlaştığı zaman bakın. Şüphesiz bunda inanan bir topluluk için (Allah'ın varlığını gösteren) ibretler vardır. ^(6:99)

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرِ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ

276) O, çardaklı-çardaksız olarak bahçeleri, ürünleri, çeşit çeşit hurmalıkları ve ekinleri, zeytini ve narı (her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı biçimde yaratandır. ^(6:141)

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّى إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا نَقَلْنَا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

277) O, rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak gönderendir. Nihayet rüzgârlar ağır bulutları yüklediği vakit, onları ölü bir belde (yi diriltmek) için sevk ederiz de oraya suyu indiririz. Der-

ken onunla türlü türlü meyveleri çıkarırız. İşte ölüleri de öyle çıkaracağız. Ola ki ibretle düşünürsünüz. (7:57)

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبَثَ لَا يُخْرَجُ إِلَّا نَكِدًا

278) (Toprağı) iyi ve elverişli beldenin bitkisi, Rabbinin izniyle bol ve bereketli çıkar. (Toprağı) kötü ve elverişsiz olandan ise, faydasız bitkiden başkası çıkmaz. (7:58)

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رَوَاجِينَ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

279) O, yeri yayıp döşeyen, orada dağlar, nehirler meydana getiren, orada her türlü meyveden (erkekli-dişili) iki eş yaratandır. O, geceyi gündüze bürüyor. Şüphesiz bunlarda, düşünen bir kavim için (Allah'ın varlığını gösteren) deliller vardır. (13:3)

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ

280) Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten yağmur indiren ve onunla size rızık olarak türlü meyveler çıkaran, emri gereğince denizde yüzmek üzere gemileri emrinize veren, nehirleri de hizmetinize sunandır. (14:32)

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَافِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

281) Rüzgârları da aşılایıcı olarak gönderip yukarıdan su indirerek sizi onunla suladık. Onu toplayıp depolayan da siz değilsiniz. (15:22)

يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالتَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

282) Allah o su ile size; ekin, zeytin, hurma ağaçları, üzümler ve her türlü meyvelerden bitirir. Elbette bunda düşünen bir kavim için bir ibret vardır.^(16:11)

وَمَا ذَرَأَا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ

283) Sizin için yeryüzünde çeşitli renk ve biçimlerle yarattığı şeyleri de sizin hizmetinize verdi. Öğüt alan bir toplum için bunda ibretler vardır.^(16:13)

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتَّى

284) “Rabbim, yeryüzünü size beşik yapan, orada size yollar açan ve size gökten yağmur indirendir.” Böylece onunla sizin için yerden türlü türlü bitkileri çift çift çıkardık.^(20:53)

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

285) Allah'ın gökten yağmur indirdiği, böylece yeryüzünün yemyeşil olduğunu görmedin mi? Şüphesiz Allah, çok lütfkârdır, hakkıyla haberdardır.^(22:63)

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا
لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنَاسِيَّ كَثِيرًا

286) (O, rahmetinin önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderendir.) Ölü toprağı canlandıralım, yarattıklarımızdan birçok hayvanları ve insanları sulayalım diye gökten tertemiz bir su indirdik.^(25:48-49)

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ
ذَاتَ بَهْجَةٍ مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَا ؕ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلٌّ لِّمَنْ هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَ ۝

287) Yahut gökleri ve yeri yaratan ve size gökten yağmur indirip, onunla, ağaçlarını sizin yetiştiremeyeceğiniz gönül alıcı güzel bahçeler meydana getiren mi? Allah ile birlikte başka ilâh mı var? Hayır, onlar (Allah'a) eş tutan bir kavimdir. (27:60)

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۝

288) (Meyvelerinden yesinler diye) biz orada hurmalıklar, üzüm bağları var ettik ve içlerinde pınarlar fışkırttık. (36:34)

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا
مُّخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرَاهُ مُضْفَرًا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَى
لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ۝

289) Görmedin mi, Allah gökten su indirdi de onu yeryüzündeki kaynaklara ulaştırdı. Sonra onunla renkleri çeşit çeşit ekinler çıkarıyor. Sonra ekinler kuruyor da onları sapsarı kesilmiş görüyorsun. Sonra da Allah onları kurumuş çer çöp hâline getirir. Şüphesiz ki bunda akıl sahipleri için bir öğüt vardır. (39:21)

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝

290) Allah, sizi (babanız Âdem'i) yerden (bitki bitirir gibi) bitirdi (yarattı.). (71:17)

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً نَّجَّاجًا ۝ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۝ وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا ۝

291) Taneler, bitkiler, sarmaş dolaş bahçeler çıkaralım diye yağmur yüklü yoğun bulutlardan şarıl şarıl yağmur yağdırdık. (78:14-16)

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ۝ أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ۝ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ
شَقًّا ۝ فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ۝ وَعَبْنَا وَقَضْبًا ۝ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ۝ وَحَدَائِقَ غُلْبًا
۝ وَفَاكِهَةً وَأَبًّا ۝ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِأَنْعَامِكُمْ

292) Her şeyden önce insan, yediği yemeğine bir baksın! Gerçek-
ten biz, yağmuru bol bol yağdırdık. Sonra toprağı, iyiden iyiye
yardık! Böylece sizin ve hayvanlarınızın yararlanması için orada
taneler, üzümler, yoncalar, zeytinler, hurmalıklar, sık ağaçlı bah-
çeler, meyveler ve otlaklar ortaya çıkardık. ^(80:24-32)

Kara ve Deniz Ulaşımını, Ticaret ve Avı İnsanlar İçin Mümkün Kılan Allah'tır

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ
السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

293) Görmüyor musun ki, Allah bütün yerdekileri ve emri uya-
rınca denizde akıp gitmekte olan gemileri sizin hizmetinize ver-
miştir. İzni olmaksızın yerin üzerine düşmesin diye göğü O tutu-
yor. Şüphesiz ki Allah, insanlara karşı çok esirgeyici, çok merha-
metlidir. ^(22:65)

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ
وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

294) Hayvanlarda sizin için elbette ibretler vardır. Onların karın-
larındakinden (sütlerinden) size içiririz. Onlarda sizin için birçok
faydalar daha vardır; etlerinden de yersiniz. Onların üzerinde ve
gemilerde taşınırsınız. ^(23:21-22)

Ayrıca yukarıda 11 ve 12 numaralarında 30:46 ve 35:12 ayetle-
rine bakınız.

وَالَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفُلْكِ وَالْأَنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ

295) Onların (bitkilerin) hepsinden çiftler (dişi ve erkek olarak) yaratan O'dur. Sizin için gemilerden ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler kıldı. ^(43:12)

Ayrıca yukarıda 13 numaralı 45:12 ayetine bakınız.

Madenler ve Bunların İşlenmesini İnsana Mümkün Kılan Allah'tır

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ أَوِيبِي مَعَهُ وَالطَّيْرَ وَالنَّارَ لَهُ الْحَدِيدُ

296) Ve Andolsun ki Dâvud (a.s)'a, Bizden bir fazilet verdik (nefsini tasfiye ettik). Ey dağlar, onunla beraber bana yönelin ve ey kuşlar (siz de)! Ve Biz de ona demiri yumuşattık. ^(34:10)

وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ

297) Ve içinde kuvvetli sertlik bulunan demiri indirdik. Ve onda insanlar için pek çok menfaatler (faydalar) vardır. ^(57:25)

Yakıtı İnsanların Emrine Veren Allah'tır

الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ

298) Yeşil ağaçtan sizin için ateş (oksijen) kılan (çıkaran), O'dur. Böylece siz, ondan yakarsınız. ^(36:80)

Hayvanlarla Ulaşımı ve Onlardan Faydalanmayı Mümkün Kılan Allah'tır

وَجَعَلَ لَكُم سَرَائِيلَ تَقِيكُمْ الْحَرَّ وَسَرَائِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ

299) (Ve sizin için dağlardan (yağmurdan, rüzgârdan) barınılacak yerler) ve sıcaktan koruyan giysiler (gömlekler) ve sizi şiddetli (darbelerden) koruyan gömlekler (zırhlar) kıldı. Sizin üzerinizdeki nimetini işte böyle tamamlıyor. Umulur ki; böylece teslim olursunuz. ^(16:81)

Ayrıca yukarıda 293 numaralı 22:65 ayetine bakınız.

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذَّهْنِ وَصَبِغٍ لِلأَكْلِينَ

300) Yine o su ile Sina dağında biten bir ağaç (zeytin ağacı) yarattık ki hem yağ, hem de yiyeceğe katk verir. ^(23:20)

Ayrıca 294 numaralı 23:21 ayetine bakınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

301) Ellerimizle (kudretimizle) yaptığımız şeylerden onlar için hayvanları nasıl halkettiğimizi görmediler mi? Onlar, böylece onlara (hayvanlara) malik olurlar. ^(36:71)

وَدَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

302) Ve Biz onları (hayvanları), onlara zelil (itaatkâr) yaptık. Böylece onlardan, kendilerinin binekleri oldu (onlara binerler) ve onlardan (etlerinden) yerler. ^(36:72)

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

303) Ve onlarda, kendileri için (birçok) menfaatler (yararlar) ve içecek şeyler (süt) vardır. Hâlâ şükretmezler mi? ^(36:73)

Ayrıca yukarıda 295 numaralı 43:12 ve 13 numaralı 45:12 ayetlerine bakınız.

Barınma ve Islah

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَمَرُوا بِالْقَوْلِ الْغَيْرِ الْمُبِينِ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَمَرُوا بِالْقَوْلِ الْغَيْرِ الْمُبِينِ

304) *Ve Semud kavmine, onların kardeşi Salih (a.s) şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'a kul olun. Sizin için O'ndan başka ilâh yoktur. Sizi arzdan yaratan ve orada, size imar ettiren O'dur."*^(11:61)

Ayrıca yukarıda 83 numaralı 16:80 ve 286 numaralı 25:49 ayetlerine bakınız.

وَأَيُّ لُحْمٍ يُسَبَّحُ بِهَا
وَأَيُّ لُحْمٍ يُسَبَّحُ بِهَا

305) *Ve ölü toprak onlara bir âyettir (mucizedir). Onu dirilttik ve ondan habbeler (taneler) çıkarttık. Böylece ondan yerler.*^(36:33)

İthalat İmkânı Veren Allah'tır

Yukarıda 107 numaralı 28:57 ayetine bakınız.

Allah Doğa Olaylarını İnsanın Hizmetine Vermiştir

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْيَمِّ الْيَمِّ

306) *Semaları ve arzı yaratan ve semadan suyu indiren, böylece onunla sizin için ürünlerden rızık çıkaran ve denizlerde emri ile akıp gitmesi için gemileri size musahhar kılan ve nehirleri de sizin emrinize veren Allah'tır.*^(14.32)

وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبِينَ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْيَمِّ وَالنَّهَارَ

307) *Ve ikisi de (adetleri üzere sünnetullah ile) devamlı hareket halinde olan güneşi ve ayı size musahhar kıldı. Geceyi ve gündü- zü de size musahhar kıldı.* (14:33)

وَسَخَّرَ لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِ إِيَّانَا فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

308) *Ve gece ve gündüz, Güneş ve Ay ve yıldızları sizin emrinize verdi. Onlar, O'nun (Allahû Teâlâ'nın) emri ile size musahhar (emrinize amade, hazır) kılındılar. Muhakkak ki bunda, akıl eden bir kavim için, elbette âyetler (deliller) vardır.* (16:12)

Ayrıca yukarıda 7 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاَهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

309) *Yanları üzerine düşünce (kesilince), artık ondan yiyin ve is- teyeni de istemeyeni de doyurun. İşte böylece onu, size musahhar kıldık (boyun eğdirdik). Umulur ki, böylece siz şükredersiniz.* (22:36)

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لِحُومِهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلَكِنَّ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُمْ

310) *Onun (kurbanların), etleri ve kanları asla Allah'ulaşmaz. Fakat sizden O'na, takva (Allah'a teslim olma) ulaşır. İşte böylece, sizi hidayete erdirdiği şey üzerine (hidayete erdirmesi sebebiyle) Allah'ı tekbir etmeniz için, onu musahhar kıldı.* (22:37)

Ayrıca yukarıda 293 numaralı 22:65, 193 numaralı 31:20 ve 13 numaralı 45:12 ayetlerine bakınız.

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

311) *Ve göklerde ve yerde olanların hepsini kendinden (bir lütuf olarak) size musahhar (emre amade) kıldı. Muhakkak ki bunda, tefekkür eden bir kavim için âyetler (ibretler) vardır.* (45:13)

İnsan İmtihan İçindedir

İnsan Dünya Hayatında İmtihandadır

وَاللَّهُ يَرِزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

312) *Ve Allah, dilediği kimseyi hesapsız rızıklandırır.* (2:212)

وَأَنَّمَا تُوَفُّونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

313) *Ve mutlaka ecirleriniz (amellerinizin karşılığı) kıyamet gününde ödenir.* (3:185)

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيُبْلُوَكُمْ
فِي مَا آتَيْكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ

314) *Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur. Şüphesiz Rabbin, cezası çabuk olandır ve gerçekten O, bağışlayan merhamet edendir.* (6:165)

وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا
لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالَهُمْ وَاشْدُدْ عَلَيَّ قُلُوبَهُمْ فَلَا يُؤْمِنُوا
حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ

315) *Musa dedi ki: Ey Rabbimiz! Gerçekten sen Firavun ve kavmine dünya hayatında zinet ve nice mallar verdin. Ey Rabbimiz! (Onlara bu nimetleri), insanları senin yolundan saptırırsınlar ve elem verici cezayı görünceye kadar iman etmesinler diye mi (verdin)? Ey Rabbimiz! Onların mallarını yok et, kalplerine sıkıntı ver (ki iman etsinler).* ^(10:88)

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ
لِيُبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

316) *O, hanginizin amelinin daha güzel olacağı konusunda sizi imtihan için, henüz Arş'ı su üstünde iken gökleri ve yeri altı gün içinde (altı evrede) yaratandır.* ^(11:7)

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ

317) *İblis, "Rabbim! Beni azdırmana karşılık, Andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, (içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç), onların hepsini azdıracağım" dedi.* ^(15:39)

وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوٌّ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

318) *Bu dünya hayatı sadece bir eğlenceden, bir oyundan ibarettir. Ahiret yurduna (oradaki hayata) gelince, işte asıl yaşama odur. Keşke bilmiş olsalardı!* ^(29:64)

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوٌّ وَإِنَّ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أُجُورَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ
أَمْوَالَكُمْ

319) *Doğrusu dünya hayatı ancak bir oyun ve eğlencedir. Eğer iman eder ve sakınırsanız Allah size mükâfatınızı verir. Ve sizden mallarınızı (tamamen sarf etmenizi) istemez.* ^(47:36)

Ayrıca yukarıda 88 numaralı 57:20 ayete bakınız.

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَوَةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

320) O ki, hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölü-
mü ve hayatı yaratmıştır. (67:2)

İnsan Sahip Oldukları İle İmtihan Edilmektedir

Yukarıda 253 numaralı 7:32 ayetine bakınız.

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا آمُوا بكم وَأَوْلَادكم فتنَةً

321) Biliniz ki, mallarınız ve çocuklarınız birer imtihan sebebi-
dir. (8:28)

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

322) Biz, insanların hangisinin daha güzel amel edeceğini dene-
yelim diye yeryüzündeki her şeyi dünyanın kendine mahsus bir
zinet yaptık. (18:7)

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ
فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

323) Sakın, kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalan-
dırdığımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabbinin
nimeti hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir. (20:131)

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فتنَةً وَاللَّيْنَا تُرْجَعُونَ

324) Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da şer-
le de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz. (21:35)

Ayrıca yukarıda 89 numaralı 28:60, 212 numaralı 39:49 ve 68 numaralı 64:15 ayetlerine bakınız.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَجُوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ

325) Allah size verdiği rızıkı kesiverse, size rızık verebilecek olan kimdir? Hayır, onlar azgınlık ve nefrette direnip durmaktadırlar. (67:21)

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَيْهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ

326) İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde “Rabbim bana ikram etti” der. (89:15)

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَيْهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

327) Onu imtihan edip rızıkını daralttığında ise “Rabbim beni önemsemedi” der. (89:16)

İnsan Allah’ın Halifesi Olarak İmtihandadır.

Yukarıda 20 numaralı 2:30 ve 315 numaralı 6:165 ayetlerine bakınız.

أٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَخْلِفِيْنَ فِيْهِۦۤ فَاَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوْا لَهُمْۙ اَجْرٌ كَبِيْرٌۙ

328) Allah’a ve Resûlü’ne iman edin. Sizi, üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayın. Sizden iman edip de (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükâfat vardır. (57:7)

Ödül ve Ceza

İnsan bu dünya hayatındaki tüm fiillerinden hesap verecektir. Bu dünyada iyi işler yapanlar öteki dünyada ziyadesiyle mükafatlandırılacaklardır. Doğru davranmayan ya da Allah'ın emirlerine uymayanlar cezaya çarptırılacaklardır.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

329) Namazı kılın, zekâtı verin, önceden kendiniz için yaptığınızı her iyiliği Allah'ın katında bulacaksınız. Şüphesiz Allah, yapmakta olduklarınızı noksansız görür. (2:110)

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ

330) Onlar bir ümmetti, gelip geçti. Onların kazandıkları kendilerinin, sizin kazandıklarınız sizindir. Siz onların yaptıklarından sorguya çekilmezsiniz. (2:134)

Ayrıca yukarıda 66 numaralı 2:272 ve 131 numaralı 2:281 ayetlerine bakınız.

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

331) Ve hiçbir haksızlığa uğramaksızın herkese kazandığı şeyler tastamam ödendiği zaman (halleri nice olur?) (3:25)

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلُّ وَمَنْ يَغُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوْفَىٰ كُلُّ نَفْسٍ
مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

332) Bir peygambere, emanete hıyanet yaraşmaz. Kim emanete (devlet malına) hıyanet ederse, kıyamet günü, hainlik ettiği şeyin günahı boynuna asılı olarak gelir. Sonra herkese -asla haksızlığa uğratılmaksızın-kazandığı tastamam verilir. (3:161)

Ayrıca yukarıda 313 numaralı 3:185 ayetine bakınız.

تُتَبَلَوْنَ فِيْ أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَلَتَسْمَعَنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ
وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيْرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

333) *Andolsun ki, mallarınız ve canlarınız konusunda imtihana çekileceksiniz; sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve müşriklerden birçok üzücü sözler işiteceksiniz. Eğer sabreder ve takvâ gösterirseniz, muhakkak ki bu, (yapılacak) işlerin en değerlisidir.* (3:186)

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْرُونَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

334) *Sonra o (kendilerine) zulmedenlere, “Ebedî azabı tadın!” denilecek. Kazanmakta olduğunuzdan başkasının karşılığını mı bulacaksınız?* (10:52)

وَإِنَّ كَلًّا لَّمَّا لِيُوقِنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالَهُمْ إِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

335) *Şüphesiz Rabbin, onların her birinin amellerinin karşılığını onlara tam olarak verecektir. Çünkü Rabbin, onların yapmakta olduklarından haberdardır.* (11:111)

Ayrıca yukarıda 135 numaralı 16:111 ayetine bakınız.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

336) *Hiçbir günahkâr, başkasının günah yükünü üstlenmez.* (17:15)

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

337) *Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur.* (17:36)

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ

338) Kıyamet günü mutlaka gelecektir. Herkes peşine koştuğu şeyin karşılığını bulsun diye neredeyse onu (kendimden) gizleyeceğim. (20:15)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ آمِنُونَ

339) Kim iyilikle (ilâhî huzura) gelirse, ona daha iyisi verilir. Ve onlar o gün korkudan emin kahrılar. (27:89)

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي النَّارِ هَلْ تُجْرُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

340) (Rablerinin huzuruna) kötülükle gelen kimseler ise yüzükoyun cehenneme atılırlar. (Onlara) “Ancak yaptıklarınızın karşılığını görmektesiniz!” (denir). (27:90)

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ الَّذِينَ عَمِلُوا
السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

341) Kim bir iyilik getirirse ona bundan daha hayırlı karşılık vardır. Kim bir kötülük getirirse, o kötülükleri işleyenler, ancak yaptıkları kadar ceza görürler. (28:84)

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

342) Allah, inanıp iyi işler yapanları mükâfatlandırmak için (her şeyi bir kitapta tespit etmiştir). Onlar için büyük bir mağfiret ve güzel bir rızık vardır. (34:4)

فَالْيَوْمَ لَا تَظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْرُونَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

343) O gün hiçbir kimse en ufak bir haksızlığa uğramaz. Siz orada ancak yaptıklarınızın karşılığını alırsınız. (36:54)

وَمَا تُجْرُونَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

344) Çekeceğiniz ceza yapmakta olduğunuzdan başka bir şeyin cezası değildir. ^(37:39)

وَوَفَّيْتُ كُلَّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ

345) Herkes ne yaptıysa, karşılığı tastamam verilir. Allah, onların yaptıklarını en iyi bilendir. ^(39:70)

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

346) Bugün herkese kazandığının karşılığı verilir. Bugün haksızlık yoktur. Şüphesiz Allah, hesabı çarçabuk görendir. ^(40:17)

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ

347) Kim bir kötülük işlerse, onun kadar ceza görür. Kim de kadın veya erkek, mümin olarak faydalı bir iş yaparsa işte onlar, cennete girecekler, orada onlara hesapsız rızık verilecektir. ^(40:40)

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

348) Allah, gökleri ve yeri yerli yerince yaratmıştır. Böylece herkes kazancına göre karşılık görür. Onlara haksızlık edilmez. ^(45:22)

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةٍ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

349) O gün her ümmeti, diz çökmüş görürsün. Her ümmet kendi kitabına çağırılır, (onlara şöyle denilir:) “Bu gün, yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız!” ^(45:28)

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرْ أَوْ لَا تَصْبِرْ سِوَا مَا عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

350) *Girin oraya, sabretseniz de sabretmeseniz de artık sizin için birdir. Siz ancak yaptıklarınızın karşılığına çarptırılacaksınız.* (52:16)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ

351) *İman eden ve soylarından gelenlerde, imanda kendilerine tâbi olanlar (var ya)! İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir.* (52:21)

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

352) *Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.* (53:39)

وَأَنْ سَعِيَهُ سَوْفَ يُرَى

353) *Ve çalışması da ileride görülecektir.* (53:40)

ثُمَّ يُجْزَىٰهُ الْجَزَاءَ الْآوْفَىٰ

354) *Sonra ona karşılığı tastamam verilecektir.* (53:41)

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا

355) *Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verin. Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz; hem de daha üstün ve mükâfatça daha büyük olmak üzere.* (73:20)

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

356) Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir. (74:38)

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

357) O gün kimin tartılan ameli ağır gelirse... (101:6)

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

358) İşte o, hoşnut edici bir yaşayış içinde olur. (101:7)

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

359) Ameli yeğni(hafif) olana gelince... (101:8)

فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

360) İşte onun anası (yeri, yurdu) Hâviye'dir. (101:9)

وَمَا أَذْرِيكَ مَا هِيَةٌ

361) Nedir o (Hâviye) bilir misin? (101:10)

نَارٌ حَامِيَةٌ

362) (O) kızgın, yakıcı bir ateştir. (101:11)

ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

363) Nihayet o gün (dünyada yararlandığınız) nimetlerden elbette ve elbette hesaba çekileceksiniz. (102:8)

İNSANIN İÇGÜDÜLERİ

İnsanoğlu, Allah'ın onu yaratırken verdiği içgüdülerle yönlendirilmektedir. Bunların insanın ekonomik davranışlarına da büyük etkileri vardır. Dolayısıyla içgüdüleri sayesinde insan çok çalışmakta, iktisadî faaliyetlerini etkili-üretken bir şekilde yürütmekte, kaynakları kullanmada-para kazanmada yeni yöntemler geliştirmekte, malını çoğaltmakta ve en kârlı şekilde masraflarını yönetmektedir. Bu güdüler doğru biçimde kontrol edilip disiplin altına alındığında sonuç olarak ideal bir üretim ve dağıtım sistemi ortaya çıkmakta ve böylelikle refah devletinin temelleri atılmaktadır. Tam tersine eğer kontrol ve denge olmazsa bu güdüler adaletsizlik ve sömürüye neden olmaktadır.

Kur'an, insanın iktisadî davranışlarına etki eden aşağıdaki güdülerden söz eder:

1. İnsan mal biriktirme hevesindedir.
2. Sabırsızdır, maddi kaynakları ve faydayı hemen elde etmek ister.
3. Yaratılış gereği cimridir ve bu da onu mümkün olduğunca mal yığmaya iter.
4. Harcayarak malının tükeneceğinden korkar.
5. Ödeme gücünü devam ettirme konusunda aşırı ihtiyatlıdır. Bu da insanı kaynakları kullanma noktasında tedbirli olmaya iter.

6. Yaratılış itibarıyla elde ettikleri için şükretmez.
7. Kendi değeri ve becerisiyle övünür.
8. Eğer istediğini elde edemezse sert tepki gösterir.
9. Yaşlılıkta kendini garantiye almaya isteklidir.
10. Evlatlarının geleceğini garantiye alma arzusundadır.
11. Toplumsal faydaları kullanmaya meyillidir ve bunu kendiliğinden yapar.

İnsan Malı (Mal Biriktirmeyi) Sever

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ط

364) Malı aşırı biçimde seviyorsunuz. ^(89:20)

وَأِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ط

365) Ve o (insan), mal sevgisine de aşırı derecede düşkündür. ^(100:8)

Bir Şeyi Elde Etme Hususunda Aceleci Davranır

خَلِقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَجَلٍ سَأَرِيكُمْ آيَاتِي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ

366) İnsan, aceleci (bir tabiatla) yaratılmıştır. Size ayetlerimi göstereceğim; benden acele istemeyin. ^(21:37)

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ۖ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

367) Hayır! Doğrusu siz, çarçabuk geçeni (dünya hayatını ve nimetlerini) seviyorsunuz da ahireti bırakıyorsunuz. ^(75:20-21)

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

368) Şu insanlar, çarçabuk geçen dünyayı seviyorlar da önlerindeki çetin günü (ahireti) ihmal ediyorlar. ^(76:27)

Biriktirmeye Meyli Vardır

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ قَتُورًا

369) De ki: Rabbimin rahmet hazinesine eğer siz sahip olsaydınız, harcanır korkusuyla kısıtıkça kısırdınız. İnsanoglu da pek eli sıkıdır!^(17:100)

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

370) Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir.^(70:21)

Yoksulluk Korkusu Vardır

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ
عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ

371) Ey iman edenler! Müşrikler ancak bir pisliktir. Onun için bu yıllardan sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız, (biliniz ki) Allah dilerse sizi kendi lütfundan zengin edecektir. Şüphesiz Allah iyi bilendir, hikmet sahibidir.^(9:28)

إِنْ يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَبُخْلِكُمْ

372) Eğer onları (tamamını) isteseydi ve sizi zorlasaydı, cimrilik ederiniz ve bu da sizin kinlerinizi ortaya çıkarırdı.^(47:37)

Şükretmez

إِنَّ اللَّهَ يَدْفَعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

373) Allah, iman edenleri korur. Şu da muhakkak ki Allah, hain ve nankör olan herkesi sevgisinden mahrum eder.^(22:38)

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ

374) Gerçekten insan, çok nankördür.^(22:66)

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

375) İnsanların başına bir sıkıntı gelince, Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Sonra Allah, katından onlara bir rahmet (nimet ve bolluk) tattırınca, bakarsınız ki onlardan bir gurup yine Rablerine ortak koşuyorlar.^(30:33)

لِيَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ فَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

376) Kendilerine verdiklerimize nankörlük etsinler bakalım! Haydi, sefa sürün; ama yakında bileceksiniz!^(30:34)

Yukarıda 212 numaralı 39:49 ayetine bakınız.

وَأَنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبَهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

377) Biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinir. Ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankördür!^(42:48)

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

378) Şüphesiz insan, Rabbine karşı pek nankördür.^(100:6)

Malla Gururlanmayı Sever

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ
الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاِبِ

379) Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağlamal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır. (3:14)

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّا أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

380) İnsana bir zarar dokunduğu zaman bize yalvarır. Sonra, kendisine tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit, “Bu bana ancak bilgimden dolayı verilmiştir” der. Hayır, o, bir imtihandır, fakat çocukları bilmezler. (39:49)

فَإِذَا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَيْهِ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ

381) İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde “Rabbim bana ikram etti” der. (89:15)

Cimri ve Hasetçidir

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يُرِيسًا

382) İnsana nimet verdiğimiz zaman (bizden) yüz çevirip yan çizer; ona bir de zarar ziyan dokunacak olsa iyice karamsarlığa düşer. (17:83)

Ayrıca yukarıda 369 numaralı 17:100 ve 377 numaralı 42:48 ayetlerine bakınız.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

383) Gerçekten insan, pek hırslı (ve sabırsız) yaratılmıştır. (70:19)

إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

384) Kendisine fenalık dokunduğunda sızlanır, feryat eder. (70:20)

وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

385) Ona imkân verildiğinde ise pinti kesilir. (70:21)

وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَيْتُهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

386) Onu imtihan edip rızkı daralttığında ise “Rabbim beni önemsemedi” der. (89:16)

Yaşlılığında Kendini Garantiye Alma Arzusundadır

أَيُّودٌ أَحَدَكُمُ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَةٌ ضَعْفَاءٌ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

387) Sizden biriniz arzu eder mi ki, hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu, arasından sular akan ve kendisi için orada her çeşit meyveden (bir miktar) bulunan bir bahçesi olsun da, bakıma muhtaç çoluk çocuğu varken kendisine ihtiyarlık gelip çatsın, bahçeye de içinde ateş bulunan bir kasırga isabet ederek yakıp kül etsin! (Elbette bunu kimse arzu etmez.) İşte düşünüp anlayasınız diye Allah size ayetleri açıklar. (2:266)

وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ
وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

388) Geriye eli ermez, gücü yetmez çocuklar bıraktıkları takdirde (halleri ne olur) diye korkacak olanlar (yetimlere haksızlık etmekten) korkup titresinler; Allah'tan sakınsınlar ve doğru söz söylesinler.^(4:9)

Gelecek Nesilleri Garantiye Alma Arzusundadır

أَيُّدُ أَحَدِكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

389) Sizden biriniz arzu eder mi ki, hurma ve üzüm ağaçlarıyla dolu, arasından sular akan ve kendisi için orada her çeşit meyveden (bir miktar) bulunan bir bahçesi olsun da, bakıma muhtaç çoluk çocuğu varken kendisine ihtiyarlık gelip çatsın, bahçeye de içinde ateş bulunan bir kasırga isabet ederek yakıp kül etsin! (Elbette bunu kimse arzu etmez.) İşte düşünüp anlayasınız diye Allah size âyetleri açıklar.^(2:266)

وَلِيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ
وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

390) Geriye eli ermez, gücü yetmez çocuklar bıraktıkları takdirde (halleri ne olur) diye korkacak olanlar (yetimlere haksızlık etmekten) korkup titresinler; Allah'tan sakınsınlar ve doğru söz söylesinler.^(4:9)

Kaynakların Tükenme Korkusu Vardır

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ
الْإِنْسَانُ قَتُورًا

391) De ki: Rabbimin rahmet hazinesine eğer siz sahip olsaydınız, harcanır korkusuyla kısıtıkça kısırdınız. İnsanoğlu da pek eli sıkıdır!^(17:100)

إِنْ يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَبُخْرٍ أَضْعَانُكُمْ

392) Eğer onları (tamamını) isteseydi ve sizi zorlasaydı, cimrilik ederdiniz ve bu da sizin kinlerinizi ortaya çıkarırdı.^(47:37)

İKTİSADÎ BAŞARININ GEREKLİLİKLERİ

Kur'an, birey ve toplumların refah ve zenginliğini etkileyecek bir takım etkenlere dikkatimizi çekmektedir. Bu etkenlerden en önemlisi çok çalışmaktır. Dolayısıyla çok çalışan insanların, inançları ne olursa olsun emeklerinin karşılığını almaları kesindir. Dünyada başarının en önemli faktörü budur.

İktisadî ilerlemede önemli rol oynayan diğer bir faktör kanun ve düzendir. Huzur, kesinlikle kuralsızlık ve emniyetsizlikten daha makbuldür. Muazzam ekonomik potansiyele sahip olsa bile kargaşa ve güvensizlik içinde yaşayan bir topluluğa nazaran huzurlu bir ortamı olan bir toplum daha az ekonomik kaynakla yetinebilir. Korku, daralma ve durgunluğa yol açarken; barış, ekonomik faaliyet ve genişleme getirir.

Güçlü bir ekonomi için Kur'an'dan çıkarabileceğimiz üçüncü gereklilik kaynakların iyi planlanmasıdır.

İktisadî başarının dördüncü ve çok önemli bir etkeni de bir halkın toplu olarak durumlarını düzeltme isteğidir. Bireysel imkânlarıyla hareket eden kimseler, kendi ekonomik zenginliklerini sağlamada azami başarı sağlasalar bile diğer insanlar da kendilerini değiştirme ve toplu imkânlardahilinde refah sağlamaya istekli ve gayretli değillerse bu toplumun durumu gelişmeyecektir.

Yukarıdaki gerekliliklere ek olarak Kur'an yirmi dört saati çalışma ve dinlenme arasında bölmektedir. Gündüz doğal olarak ekonomik faaliyet için en uygun ve üretken zamanken gece zihinsel huzur ve dinlenmeye olanak sağlar. Diğer bir deyişle gündüz vakti gereksiz işlere harcanmamalıdır. Gece de boş zaman faaliyetleriyle ve zihnin huzurunu- dinginliğini bozacak uğraşlarla geçirilmemelidir.

Çok Çalışmak

İnsan Güçlü Bir Yapıda Yaratılmıştır

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا

393) Onları biz yarattık; onların yaratılışını sapasağlam yaptık. Dilediğimizde (kendilerini yok eder) yerlerine benzerlerini getiririz. ^(76:28)

Dünya Hayatı Çetindir

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِرِزْوَجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْفَى

394) Bunun üzerine: Ey Âdem! Dedik, bu, hem senin için hem de eşin için büyük bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra yorulur, sıkıntı çekersin!^(20:117)

إِنَّ لَكَ الْآلَةَ تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَى

395) Şimdi burada senin için ne acıkmak vardır, ne de çıplak kalmak. ^(20:118)

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى

396) Yine burada sen, susuzluk çekmeyecek, sıcaktan da bunalmayacaksın. ^(20:119)

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

397) Biz, insanı (yüzyüze geleceği nice) zorluklar içinde yarattık. (90:4)

İnsan Geçimini Sağlamak Zorundadır

Yeryüzünde

وَأَلْفَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ۗ

398) Sizi sarsmaması için yeryüzünde sağlam dağları, yolunuzu bulmanız için de ırmakları ve yolları yarattı. (16:15)

وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ

399) Daha nice âlâmetler (yarattı). Onlar, yıldızlarla da yollarını doğrulturlar. (16:16)

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

400) Yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Şu halde yerin omuzlarında (üzerinde) dolaşın ve Allah'ın rızkından yiyin. Dönüş ancak O'nadır. (67:15)

Sularda

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

401) İçinden taze et (balık) yemeniz ve takacağınız bir süs (eşyası) çıkarmanız için denizi emrinize veren O'dur. Gemilerin denizde (suları) yara yara gittiklerini de görüyorsun. (Bütün bunlar) onun lütfunu aramanız ve nimetine şükretmeniz içindir. (16:14)

Ayrıca yukarıda 11 numaralı 30:46 ayetine bakınız.

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَائِغٌ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمِن
كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاحِرَ
لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

402) İki deniz birbirine eşit olmaz. Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içilmesi kolaydır. Şu da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Hepsinden de taze et (balık) yersiniz ve giyeceğiniz süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lütfundan (nasibinizi) arayıp da şükretmeniz için gemilerin, denizi yarıp gittiğini görürsün. ^(35:12)

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لَتَجْرِيَ الْفُلْكَ فِيهِ بِأَمْرِ رَبِّكَ لَتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

403) Allah o (yüce) varlıktır ki, emri gereğince içinde gemilerin yüzmeye ve lütfedip verdiği rızık aramanız için ve de şükredesiniz diye denizi size hazır hale getirmiştir. ^(45:12)

Denizde Dalgalara Karşı

Yukarıda 8 numaralı 17:66 ayetine bakınız.

Geçim İçin Çalışmak Ancak Zorunlu Olduğunda Bırakılmalıdır

Cuma Namazları İçin Bırakılır

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

404) Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış verişi bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır. Namaz kılınca artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan isteyin. Allah'ı çok zikredin; umulur ki kurtuluşa erersiniz. ^(62:9-10)

Hac Döneminde Devam Edilebilir

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِّينَ

405) (Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizden gelecek bir lütfü (kazancı) aramanızda size herhangi bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp akın ettiğinizde Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin ve O'nu size gösterdiği şekilde anın. Şüphesiz siz daha önce yanlış gidenlerden idiniz.^(2:198)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِنِ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَتَّبِعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا

406) Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu, dini) işaretlerine, haram aya, (Allah'a hediye edilmiş) kurbana, (ondaki) gerdanlıklara, Rablerinin lütuf ve rızasını arayarak Beyt-i Haram'a yönelmiş kimselere (tecavüz ve) saygısızlık etmeyin.^(5:2)

Barış ve Güvenlik

Barış ve Güvenlik Gereklidir

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ

407) Hatırla ki İbrahim şöyle demişti: “Rabbim! Bu şehri (Mekke’yi) emniyetli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut!”^(14:35)

Ayrıca yukarıda 265 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُورَى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا السَّيْرَ
سِيرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ

408) Onların yurdu ile içlerini bereketlendirdiğimiz memleketler arasında, kolayca görünen nice kasabalar var ettik ve bunlar arasında yürümeyi konaklara ayırdık. Oralarda geceleri, gündüzleri korkusuzca gezin dolaşın, dedik. (34:18)

لَا يَلَا فِ قُرَيْشٍ

409) Kureyş'e kolaylaştırıldığı (için onlar şu evin Rabbine kulluk etsinler. (106:1)

أَيَّلَا فِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

410) Evet, kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için,(Onlar, şu evin Rabbine kulluk etsinler. (106:2)

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ

411) Onlar, şu evin Rabbine kulluk etsinler. (106:3)

الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَّنَّهُمْ مِنْ خَوْفٍ

412) Kendilerini açlıktan doyuran ve her çeşit korkudan emin kıldı. (106:4)

Kanunsuzluk ve Yozlaşma Olmaması Gerekir

Yukarıda sırasıyla 19, 21, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31 ve 33 numaralı 2:27, 2:205, 26:151, 26:152, 11:58, 28:4, 7:85, 7:86, 5:33 ve 28:77 ayetlerine bakınız.

Kaynakların Etkin Kullanımı

Makul Tüketim Gereklidir

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعُ عِجَافٍ وَسَبْعِ
سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ

413) (Yusuf'un yanına gelerek dedi ki:) Ey Yusuf, ey doğru sözlü kişi! (Rüyada görülen) yedi arık ineğin yediği yedi semiz inek ile yedi yeşil başak ve diğerleri de kuru olan (başaklar) hakkında bize yorum yap. Ümit ederim ki, insanlara (isabetli yorumunla) denerim de belki onlar da doğruyu öğrenirler.^(12:46)

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

414) Yusuf dedi ki: Yedi sene âdetiniz üzere ekin ekersiniz. Sonra da yiyeceklerinizden az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında (stok edip) bırakınız.^(12:47)

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ

415) Sonra bunun ardından, saklayacaklarınızdan az bir miktar (tohumluk) hariç, o yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitirecek yedi kıtlık yılı gelecektir.^(12:48)

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُعَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ

416) Sonra bunun ardından da bir yıl gelecek ki, o yılda insanlara (Allah tarafından) yardım olunacak ve o yılda (meyve suyu ve yağ) sıkacaklar.^(12:49)

Makul Harcama Yapılmalıdır

وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا

417) Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma.^(17:26)

إِنَّ الْمُبْذِرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

418) Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür.^(17:27)

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا
مَحْسُورًا

419) *Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun.* ^(17:29)

Ayrıca yukarıda 61 numaralı 25:67 ayetine bakınız.

Toplu İrade

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

420) *Bu da, bir millet kendilerinde bulunanı (güzel ahlâk ve meziyetleri) değiştirinceye kadar Allah'ın onlara verdiği nimeti değiştirmeyeceğinden dolayıdır.* ^(8:53)

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

421) *Bir toplum kendilerindeki özellikleri değiştirinceye kadar Allah, onlarda bulunanı değiştirmez.* ^(13:11)

Zaman Yanlış Kullanılmamalı

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ
الْعَلِيمِ

422) *O, sabahı aydınlatandır. O, geceyi dinlenme zamanı, güneş ve ayı (vakitlerin tayini için) birer hesap ölçüsü kılmıştır. İşte bu, azîz olan (ve her şeyi) pekiyi bilen Allah'ın takdiridir.* ^(6:96)

Ayrıca yukarıda 6 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

Ayrıca yukarıda 9 numaralı 28:73 ayetine bakınız.

Ayrıca yukarıda 10 numaralı 30:23 ayetine bakınız.

وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

423) *Uygunuzu bir dinlenme kıldık.* ^(78:9)

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِيَاسًا

424) *Geceyi bir örtü yaptık.* ^(78:10)

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

425) *Gündüzü de çalışıp kazanma zamanı kıldık.* ^(78:11)

İlahî Faktör

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ
وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَا
بِذُنُوبِهِمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ

426) *Görmediler mi ki, onlardan önce yeryüzünde size vermediğimiz bütün imkânları kendilerine verdiğimiz, gökten üzerlerine bol bol yağmurlar indirip evlerinin altından ırmaklar akıttığımız nice nesilleri helâk ettik. Biz onları, günahları sebebiyle helâk ettik ve onların ardından başka nesiller yarattık.* ^(6:6)

وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ
يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

427) *Eğer Allah sana bir zarar dokundurursa, onu yine O'ndan başka giderecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse, O'nun kerecini geri çevirecek de yoktur. O, hayrını kullarından dilediğine eriştirir. Ve O bağışlayandır, esirgeyendir.* ^(10:107)

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَنِلَّكَ مَسَاكِينُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ
إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ

428) Biz, refahından şımarmış nice memleketi helâk etmişizdir. İşte yerleri! Kendilerinden sonra oralarda pek az oturulabilmiştir. Onlara biz vâris olmuşuzdur. (28:58)

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا وَمَا
كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلِهَا ظَالِمُونَ

429) Rabbin, kendilerine âyetlerimizi okuyan bir peygamberi memleketlerin ana merkezine göndermedikçe, o memleketleri helâk edici değildir. Zaten biz ancak halkı zalim olan memleketleri helâk etmişizdir. (28:59)

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي
عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

430) İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de (tuttukları kötü yoldan) dönerler. (30:41)

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ
بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ

431) Allah kullarına rızık bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat O, (rızık) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir. (42:27)

İKTİSADÎ TEŞVİK

Mülkiyet hakkının toprağı altına çevirdiğı söylenmektedir. Kur'an kişisel maddî faydayı itici güç olarak kabul etmekte ve bu faydanın boyutlarına herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Maddî getiri faktörü müminlerin cihada katılmaya teşviklerinde dahi gözardı edilmemiştir. Bu yaklaşıma uygun olarak Kur'an erkeğın ve kadının kendi kazancı üzerindeki bireysel mülkiyetini tanımaktadır. Mülkiyet ve kişisel maddî çıkar sağlamanın büyüğü, ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinin teşvikinde çok güçlü bir etkiye sahip olsa da insanı şeriatın koyduğu sınırlar içerisinde tutan bir etken de vardır. Bu etken ahirette kazanılacak başarılı hayat (*felah*) kavramıdır. Bu da ancak insan,iktisadî kaynakları Allah ve Resulünün emirlerine uygun kullanırsa mümkündür. Bu emirler müminlere kazancın ve malın en iyi kullanımının bireylerin ve toplumun faydasına olacak şekilde infâk etmek olduğunu söyler. Bu infâkta karşılık yoktur. Bu sayede ahirette mükafat kavramına kişisel bir unsur eklenmektedir. Ve bu ikisi bireylerin iktisadî faaliyetlerinin arkasındaki önemli bir teşvik edici unsur olarak işlev görmektedir.

İktisadî Unsur

Kadın Erkek Herkesin Kişisel Kazanç Hakkı Vardır

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبُوا
وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

432) Allah'ın sizi, birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasretle arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var. Allah'tan lütfunu isteyin; şüphesiz Allah her şeyi bilmektedir.^(4:32)

Yakın Akrabaların Miras Hakkı Vardır

لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا

433) Ana-babanın ve yakınların bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır; ana-babanın ve yakınların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Gerek azından, gerek çoğundan belli bir hisse ayrılmıştır.^(4:7)

Cihadda İnsanları Ganimete Teşvik Vardır

وَمَعَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

434) Yine onları elde edecekleri birçok ganimetlerle de mükâfatlandırdı. Allah üstündür, hikmet sahibidir.^(48:19)

وَعَدَّكُمْ اللَّهُ مَعَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ
وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

435) Allah size, elde edeceğiniz birçok ganimet vâdetmiştir. (Bu ganimetlerden) işte şunları hemen vermiş ve insanların ellerini

sizden çekmiştir ki bu, müminlere bir işaret olsun ve sizi dosdoğru yola iletsin. ^(48:20)

Zenginlere De İktisadî Uğraşlarını Devam Ettirmeleri Tavsiye Edilmektedir

Yukarıda 35 numaralı 28:77 ayetine bakınız.

Dinî Unsur

Ahirette Hesap Sorulacağı Ve İnsanın Mükâfatlandırılacağı Belirtilir

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

436) İman edip iyi işler yapan, namaz kılan ve zekât verenler var ya, onların mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler. ^(2:277)

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ

437) (Bu nimetler) Sabreden, dürüst olan, huzurda boyun bükken, hayra harcayan ve seher vaktinde Allah'tan bağış dileyenler (içindir). ^(3:17)

Ayrıca yukarıda 331 numaralı 3:25 ve 332 numaralı 3:161 ayetlerine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ

438) Ey iman edenler! Siz kendinize bakın. Siz doğru yolda olunca sapan kimse size zarar veremez. Hepinizin dönüşü Allah'adır. Artık O, size yaptıklarınızı bildirecektir. ^(5:105)

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ

439) Yoksa kötülük işleyenler ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini, inanıp iyi ameller işleyen kimseler ile bir mi tutacağımızı sandılar?^(45:21)

Ayrıca yukarıda 348 numaralı 45:22 ayetine bakınız.

وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَائِيَةٍ كُلِّ أُمَّةٍ تَدْعَى إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْرُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

440) O gün her ümmeti, diz çökmüş görürsün. Her ümmet kendi kitabına çağırılır, (onlara şöyle denilir:) “Bu gün, yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız!”^(45:28)

Ayrıca yukarıda 351 numaralı 52:21 ayetine bakınız.

Yukarıda 328 numaralı 57:7 ayetine bakınız.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ

441) Kim Allah'a güzel bir ödünç verecek olursa, Allah da onun karşılığını kat kat verir ve ayrıca onun çok değerli bir mükâfatı da vardır.^(57:11)

إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ

442) Sadaka veren erkeklere ve sadaka veren kadınlara ve Allah'a güzel bir ödünç verenlere, verdiklerinin karşılığı kat kat ödenir ve onlara değerli bir mükâfat vardır.^(57:18)

Ayrıca yukarıda 356 numaralı 74:38 ayetine bakınız.

İnsan Ahirette Cezayla Uyarılır

Yukarıda 1 numaralı 3:180 ayetine bakınız.

Yukarıda 189 numaralı 17:20 ayetine bakınız.

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْعَرُونَ ۝

443) En nihayet, refah ve bolluk içinde olanlarını sıkıntıya (veya azaba) uğrattığımızda, bakarsın ki onlar feryadı basarlar. (23:64)

كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۝

444) Hayır! Doğrusu siz yetime ikram etmiyorsunuz. (89:17)

وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۝

445) Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik etmiyorsunuz. (89:18)

وَتَأْكُلُونَ التَّرَاتِ أَكْلًا لَّمًّا ۝

446) Haram helâl demeden mirası yiyorsunuz. (89:19)

وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ۝

447) Malı aşırı biçimde seviyorsunuz. (89:20)

İnsan Nihai Başarı Beklentisi İçinde Olmalıdır

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۝

448) Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiği-miz mallardan Allah yolunda harcarlar. (2:3)

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِمَّا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۝

449) Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar. (2:4)

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

450) İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır. ^(2:5)

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

451) Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. ^(3:104)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

452) Ey iman edenler! Kat kat arttırılmış olarak faiz yemeyin. Allah'tan sakının ki kurtuluşa eresiniz. ^(3:130)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

453) Ey iman edenler! Sabredin; (düşman karşısında) sebat gösterin; (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki başarıya erişebilirsiniz. ^(3:200)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ

الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

454) Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. ^(5:90)

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي

الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

455) De ki: Pis ve kötü ile temiz ve iyi bir değildir; pis ve kötünün çokluğu tuhafına gitse (yahut hoşuna gitse) de (bu böyledir). Öyleyse ey akıl sahipleri! Allah'tan korkunuz ki kurtuluşa eresiniz. (5:100)

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ
الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

456) Fakat Peygamber ve onunla beraber inananlar, mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. İşte bütün hayırlar onlarındır ve onlar kurtuluşa erenlerin kendileridir. (9:88)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ

457) Ey iman edenler! Rükû edin; secdeye kapanın; Rabbinize ibadet edin; hayır işleyin ki kurtuluşa eresiniz. (22:77)

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ

458) Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir. (23:1)

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

459) Onlar ki, namazlarında huşû içindedirler. (23:2)

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

460) Onlar ki, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler. (23:3)

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ

461) Onlar ki, zekâtı verirler. (23:4)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأُزْوَاجِهِمْ حَافِظُونَ ۗ

462) *Ve onlar ki, iffetlerini korurlar.* (23:5)

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۚ

463) *Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu (câriyeleri) hariç. (Bunlarla ilişkilerden dolayı) kınanmış değillerdir.* (23:6)

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ

464) *Şu halde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir.* (23:7)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ۗ

465) *Yine onlar (o müminler) ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.* (23:8)

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

466) *Ve onlar ki, namazlarına devam ederler.* (23:9)

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ۗ

467) *İşte, asıl bunlar vâris olacaklardır.* (23:10)

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

468) *(Evet) Firdevs'e vâris olan bu kimseler, orada ebedî kalıcıdırlar.* (23:11)

فَاتِّذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ ۗ ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

469) O halde sen, akrabaya, yoksula, yolda kalmıŖa hakkını ver. Allah'ın rızasını isteyenler için bu, en iyisidir. İŖte onlar kurtuluŖa erenlerdir. (30:38)

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

470) O kimseler, namazı kılarlar, zekâtı verirler; onlar ahirete de kesin olarak iman ederler. (31:4)

أُولَئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

471) İŖte onlar, Rableri tarafından gösterilmiŖ doğru yol üzerindedirler ve onlar kurtuluŖa erenlerdir. (31:5)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

472) (Allah'ın verdiği bu ganimet malları,) yurtlarından ve mallarından uzaklaŖtırılmıŖ olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İŖte doğru olanlar bunlardır. (59:8)

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَن هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقَ شَحْنَنَفْسِهِ فَاُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

473) Daha önceden Medine'yi yurt edinmiŖ ve gönüllerine imanı yerleŖtirmiŖ olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, iŖte onlar kurtuluŖa erenlerdir. (59:9)

Ayrıca yukarıda 14 numaralı 62:10 ayetine ve 68 ile 69 numaralı 64:15-16 ayetlerine bakınız.

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّيْتَهَا ۖ فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۗ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْتَهَا ۖ وَقَدْ
خَابَ مَنْ دَسَّيْتَهَا

474) Nefse ve ona birtakım kabiliyetler verene, sonra da ona iyilik ve kötülükleri ilham edene yemin ederim ki, nefsini kötülüklerden arındıran kurtuluşa ermiştir, onu kötülüklere gömen de ziyan etmiştir. (91:7-10)

AHLAK, ADAB-I MUAŞERET VE KURALLAR

Bir sistemin başarılı yürümesi için hukuk yeterli değildir. Bir sistemin başarılı işlemesi sadece bireylerin hukukla sınırlandırılmasını sağlayan içsel bir güç değil aynı zamanda hukukun ruhunu korumayı ve suçluları ve kaçakları cezalandırmayı sağlayacak bir ahlak sistemini de gerektirir. Ahlak sistemi olmadığında hukuk, insanî olmayan mekanik bir sisteme dönüşebilir. Bilhassa tüm insan hayatını her şeye şamil bir ahlakın içine oturtan İslamî sistemde ahlak hukuka ruh veren araçtır. Hukuk, sistemin biçimini sağlarken ahlak ruhunu korur. Hukuktaki eksiklikler iyi bir ahlak sistemiyle kapanabilirken ahlak sistemindeki noksanlar hukuku etkisiz hale getirecektir. Hukukun ahlakı inşa etmediği açıktır. Hukuk kurallarının tıkanıp noktalarında ahlak etkisini gösterir. Bu bölümde, hukuk alanı dışında olsa da İslam'da iktisadî sistemin başarılı bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynayan vazgeçilmez ahlakî değerler ele alınacaktır.

Bu ahlakî ilkeler arasında en önemlisi, Kur'an'da ortaya konulduğu üzere bilhassa kazanç ve tüketim konusunda helal ve haramı ayırmaktır. Müslümanların gözetmekle yükümlü oldukları erdemli davranışın özellikleri arasında sözlerinin ve fiillerinin tutarlı olması, karşılıklı işbirliği ve yardım, kişinin daha fazla malı olanlara haset etmeksizin helal kazancıyla yetinmesi, kimsenin gururunu incitmeden ve gösteriş unsuru haline getirmeden yoksullara yardım

etmek, toplum yararına katkıda bulunmak ve ihtiyaç sahiplerine karşı görevlerini yerine getirmektedir. İdareciler bu ahlakî erdemlerin yerine getirilmesinden muaf değildirler. Bunların hepsi, kişinin her an davranışlarıyla ortaya koyması gereken *ihsan*ın yanısıra olması gereken şeylerdir.

Bu erdemlere ek olarak Kur'an, Müslümanları faziletli bir toplum kurulmasına engel olacak kötülüklerden sakınmaya teşvik etmektedir. Bu kötülükler arasında fuşşiyat, aşırılık, cimrilik, kıskançlık, yalancı şahitlik, hileyle başkalarının mallarını alma, yetimlerin mallarına el koyma, ihtiyaç sahiplerini ihmal etme, kendi menfaatini aşırı düşünme ve günlük kullanıma yönelik sıradan eşyaları başkalarına ödünç vermeme yer alır.

Bu anlamda Kur'an'ın değindiği çok önemli bir nokta da toplumda birlik ve bütünlük sağlayan şeyin iktisadî faydanın toplumun farklı kesimleri arasındaki dağılımı değil ahlakî tutum olduğudur.

Kur'an, adil bir iktisadî sistem için ahlakî temelleri atmanın yanısıra bu ahlakî öğretileri uygularken uyulması gereken adab-ı muşeret kurallarını da belirtmektedir. Kur'an'a göre kıtlık ve bolluk dönemleri, fırsatlardan yararlanma zamanı demektir. Bu fırsatlardan faydalanan kimseler, ahlakî sınırları aşmamalı, yoksun kalanlar da ümitsizliğe kapılmamalıdır. Varlık sahibi olanlar, talihleri için Allah'a şükretmekle kalmamalı aynı zamanda toplumun kalkınmasına katkıda bulunarak ve ihtiyaç sahiplerini gözeterek bu şükürlerini göstermelidirler. Bunlara ek olarak, böyle kimseler çevrelerindeki insanları da muhtaçlara destek olma konusunda ikna etmeye çalışmalıdırlar.

Sosyal kalkınma ve yoksulların iktisadî gelişimine harcama yapmak zekattaki nisab miktarı gibi bir asgari ölçüye veya azami sınıra bağlı değildir. Bu tür harcamalar açık veya gizli olabilir. Maksat başkalarını teşvik etmek ise açıktan, nefisinden feragat etme arzusu varsa gizli yapılabilir.

İktisadî Faaliyetlerin Amacı

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

475) Ey insanlar! Yeryüzünde bulunanların helâl ve temiz olanlarından yiyin, şeytanın peşine düşmeyin; zira şeytan sizin açık bir düşmanınızdır. ^(2:168)

Ayrıca yukarıda 263 numaralı 2:172 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ
السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَصَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ
كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

476) Ey iman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığımız zaman iyi anlayıp dinleyin. Size selam verene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek “Sen mümin değilsin” demeyin. Çünkü Allah’ın nezdinde sayısız ganimetler vardır. Önceden siz de böyle iken Allah size lütfetti; o halde iyi anlayıp dinleyin. Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızdan haberdardır. ^(6:94)

Yukarıda 259 numaralı 16:114 ayetine bakınız.

Yukarıda 13 numaralı 45:12 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

477) Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah’ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar ziyana uğrayanlardır. ^(63:9)

وَسَيَجْزِيهَا الْأُنثَىٰ ۝ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ ۝ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ

478) En çok korunan ise ondan (ateşten) uzak tutulur. O ki, Allah yolunda malını verir, temizlenir. Onun nezdinde hiçbir kimseye ait şükranla karşılanacak bir nimet yoktur. O ancak Yüce Rabbinin rızasını aramak için verir. Ve o (buna kavuşarak) hoşnut olacaktır.^(92:17-21)

Ahlakî Değerler

Tavsiye Edilenler

Adalet

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

479) Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitici, her şeyi görücüdür.^(4:58)

Ayrıca yukarıda 95 numaralı 4:127 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانِ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

480) Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendini, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. His-

lerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, bükür (doğru şahitlik etmez), yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır. (4:135)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

481) Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış)tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkı ile bilmektedir. (5:8)

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّخْتِ فَإِن جَاؤُكَ فَاحْكُم بَيْنَهُم أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلن يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِن حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

482) Hep yalana kulak verir, durmadan haram yerler. Sana gelirse, ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir zarar veremezler. Ve eğer hüküm verirsen, aralarında adaletle hükmet. Allah âdil olanları sever. (5:42)

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصِيَّتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَذَكَّرُونَ

483) Rüşd çağına erişinceye kadar, yetimin malına, sadece en iyi tutumla yaklaşın; ölçü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkese ancak gücünün yettiği kadarını yükleriz. Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız dahi olsa adaletli olun, Allah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye bunları emretti. (6:152)

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ

484) De ki: Rabbim adaleti emretti. (7:29)

Ayrıca yukarıda 34 numaralı 16:90 ayetine bakınız.

فَلِذَلِكَ فَادُعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ
مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ

485) İşte onun için sen (tevhide) dâvet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği Kitap'a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. (42:15)

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ
بِالْقِسْطِ

486) Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik. (57:25)

İhsan

Yukarıda 39 numaralı 2:83 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ الْحُرِّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ
بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ عُفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ
إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ اعْتَدَى بِكُمْ فَبِعْدِ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ
أَلِيمٌ

487) Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın (öldürülür). Ancak her kimin cezası, kardeşi (öldürülenin velisi) tarafından bir miktar bağışlanırsa artık (tarafklar) hakkaniyete uymalı ve (öldüren) ona (gereken diyeti) güzellikle ödemelidir. Bu söylenenler, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Her kim bundan sonra haddi aşarsa muhakkak onun için elem verici bir azap vardır. ^(2:178)

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ

488) Allah yolunda harcayın. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. Her türlü hareketinizde dürüst davranın. Çünkü Allah dürüstleri sever. ^(2:195)

Yukarıda 40 numaralı 4:36 ayetine bakınız.

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا

489) Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine “of!” bile deme, onları azarlama, ikisine de güzel söz söyle. ^(17:23)

Ayrıca yukarıda 470 numaralı 31:4 ayetine bakınız.

Yukarıda 43 numaralı 46:15 ayetine bakınız.

Fedakârlık

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَن هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي سُلُوكِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقِ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

490) Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir. ^(59:9)

Cömertlik

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرِجُونَ تِجَارَةً لَّن تَبُورَ

491) Allah'ın kitabını okuyanlar, namazı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) gizli ve açık sarf edenler, asla zarara uğramayacak bir kazanç umabilirler. ^(35:29)

لِيُؤْفِيَهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ

492) Çünkü Allah, onların mükâfatlarını tam öder ve lütfundan onlara fazlasını da verir. Şüphesiz O, çok bağışlayan, şükürün karşılığını bol bol verendir. ^(35:30)

Ayrıca yukarıda 473 numaralı 59:9 ayetine bakınız.

Yukarıda 69 numaralı 64:16 ayetine bakınız.

إِن تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

493) Eğer Allah'a (rızası uğruna) ödünç verirsiniz, Allah onu sizin için kat kat arttırır ve sizi bağışlar. Allah çok mükâfat verendir, ceza vermekte acele etmeyendir. (64:17)

فَأَمَّا مَنْ آتَى

494) Artık kim verir ve sakınırsa... (92:5)

وَصَدَّقَ بِالْحَسَنَى

495) Ve en güzeli de tasdik ederse... (92:6)

فَسَيَسِّرَ اللَّهُ لِيُسْرِى

496) Biz de onu en kolayla hazırlarız (onda başarılı kılarız). (92:7)

Şükür

Yukarıda 263 numaralı 2:172 ayetine bakınız.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ

497) Hatırlayın ki Rabbiniz size: “Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) arttıracam ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir!” diye bildirmişti. (14:7)

Ayrıca yukarıda 259 numaralı 16:114 ayetine bakınız.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ إِفْكًا إِنَّ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

498) Siz Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapıyor, asılsız sözler uyduruyorsunuz. Bilmelisiniz ki, Allah'ı bırakıp da tapıklarınız, size

rızık veremezler. O halde rızık Allah katında arayın. O'na kul-
luk edin ve O'na şükredin. Ancak O'na döndürüleceksiniz.^(29:17)

اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ

499) (Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) ön-
ce bana), sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmu-
şuzdur.^(31:14)

وَأَنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

500) Biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman ona
sevinir. Ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük
gelirse, işte o zaman insan pek nankördür!^(42:48)

فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

501) Öyleyse yetimi sakın ezme.^(93:9)

وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ

502) El açıp isteyeniyi de sakın azarlama.^(93:10)

وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

503) Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an.^(93:11)

Başkalarını Düşünme

لَكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
فَخُورٍ ۝ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمِيدُ

504) Allah bunu elinizden çıkana üzülmesiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şıarmayasınız diye açıklamaktadır. Çünkü Allah, kendini beğenip böbürlenene kimseleri sevmez. Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emrederler. Kim yüz çevirirse şüphesiz ki Allah zengindir, hamda lâyıktır. (57:23-24)

Ayrıca yukarıda 501 ve 502 numaralı 93: 9,10 ayetlerine bakınız.

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ ﴿١٠٥﴾ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿١٠٦﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٠٧﴾

505) Dini yalanlayanı gördün mü? İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez. (107:1-3)

Hoşgörü

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَاللِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

506) Allah'ın sizi, birbirinizden üstün kıldığı şeyleri (başkasında olup da sizde olmayanı) hasretle arzu etmeyin. Erkeklerin de kazandıklarından nasipleri var, kadınların da kazandıklarından nasipleri var. Allah'tan lütfunu isteyin; şüphesiz Allah her şeyi bilmektedir. (4:32)

Ayrıca yukarıda 48 numaralı 8:36 ayetine bakınız.

Yukarıda 207 numaralı 11:9 ayetine bakınız.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

507) Ancak (musibetlere) sabredip güzel iş yapanlar böyle degildir. İşte onlar için bir bağış ve bir büyük mükâfat vardır. (11:11)

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ
فِيهِ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

508) Sakın, kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalandırdığımız dünya hayatının çekiciliğine gözlerini dikme! Rabbinin nimeti hem daha hayırlı hem de daha süreklidir. (20:131)

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۖ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

509) Ve düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım! (113:4-5)

Onaylanmayanlar

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا
أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا

510) Sana, şarap ve kumar hakkında soru sorarlar. De ki: Her ikisinde de büyük bir günah ve insanlar için bir takım faydalar vardır. Ancak her ikisinin de günahı faydasından daha büyüktür. (2:219)

Ayrıca yukarıda 65 numaralı 2:262 ayetine bakınız.

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعُهَا أَذَىٰ ۗ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

511) Güzel söz ve bağışlama, arkasından incitme gelen sadakadan daha iyidir. Allah zengindir, acelesi de yoktur. (2:263)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ
النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ
فَتَرَكَهَ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

512) Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde malını gösteriş için harcayan kimse gibi, başa kakmak ve incitmek suretiyle, yaptığınızı hayırlarınızı boşa çıkarmayın. Böyle sinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz kayaya benzer ki, sağanak bir yağmur isabet etmiş de onu çıplak pürüzsüz kaya haline getirivermiştir. Bunlar kazandıklarından hiçbir şeye sahip olamazlar. Allah, kâfirleri doğru yola iletmez. ^(2:264)

Ayrıca yukarıda 1 numaralı 3:180 ayetine bakınız.

Yukarıda 506 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

Yukarıda 56 numaralı 4:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 24 numaralı 16:90 ayetine bakınız.

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاَهَا تَدْمِيرًا

513) Bir ülkeyi helâk etmek istediğimizde, o ülkenin zenginlik sebebiyle şıarmış elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz; buna rağmen onlar orada kötülük işlerler. Böylece o ülke, helâke müstahak olur; biz de orayı darmadağın ederiz. ^(17:16)

إِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

514) İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz. ^(24:19)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطْوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطْوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

515) *Ey iman edenler! Şeytanın adımlarını takip etmeyin. Kim şeytanın adımlarını takip ederse, muhakkak ki o, edepsizliği (yüz kızartıcı suçları) ve kötülüğü emreder.* ^(24:21)

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ
يَدْعُوا إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ

516) *İnsanın başına bir sıkıntı gelince, Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah kendisinden ona bir nimet verince, önceden yalvarmış olduğunu unuttur.* ^(39:8)

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ
فَخُورٍ ﴿ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

517) *(Allah bunu) elinizden çıkana üzülmeysiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şıarmayasınız diye açıklamaktadır. Çünkü Allah, kendini beğenip böbürlenmiş kimseleri sevmez. Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emrederler.* ^(57:23-24)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا
لَا تَفْعَلُونَ

518) *Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır.* ^(61:2-3)

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿ وَمَهْدتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿ ثُمَّ يَطْمَعُ
أَنْ أَزِيدَ

519) *Kendisine geniş servet verdim. Göz önünde duran oğullar (verdim). Kendisine bir döseyiş dөşedim. Üstelik o (nimetlerimi) daha da arttırmamı umuyor.* ^(74:12-15)

بَلْ تُؤْتِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ

520) Fakat siz (ey insanlar!) dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa ahiret daha hayırlı daha devamlıdır. (87:16-17)

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ

521) Kim cimrilik eder, kendini müstağni sayar...(Biz de onu en zora hazırlarız.) (92:8)

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ

522) Ve en güzeli de yalanlarsa...(Biz de onu en zora hazırlarız.) (92:9)

فَسَنِيْسِرُهُ لِّلْعُسْرَىٰ

523) Biz de onu en zora hazırlarız. (92:10)

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ

524) Düştüğü zaman da malı kendisine hiç fayda vermez. (92:11)

أَلْهَيْكُمْ التَّكَاثُرُ ﴿٢﴾ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

525) Çokluk kuruntusu sizi o derece oyaladı ki, nihayet kabirleri ziyaret ettiniz. (102:1-2)

فَذَلِكِ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ﴿٣﴾ وَلَا يَحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ

526) İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez. (107:2-3)

الَّذِينَ هُمْ بِرَأْوُنَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

527) Onlar gösteriş yapanlardır. Ve hayra da mâni olurlar. (107:6-7)

Adab-ı Muaşeret ve Kurallar

Yukarıda 65 numaralı 2:262 ayetine bakınız.

Yukarıda 54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَيُكْفِرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

528) Eğer sadakaları (zekât ve benzeri hayırları) açıktan verirsiniz ne âlâ! Eğer onu fakirlere gizlice verirsiniz, işte bu sizin için daha hayırlıdır. Allah da bu sebeple sizin günahlarınızı örter. Allah, yapmakta olduklarınızı bilir.^(2:271)

Yukarıda 55 numaralı 2:274 ayetine bakınız.

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

529) Eğer (borçlu) darlık içinde ise, eli genişleyinceye kadar ona mühlet vermek (gerekir). Eğer (gerçekleri) anlarsanız bunu sadakaya (veya zekâta) saymak sizin için daha hayırlıdır.^(2:280)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ
كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي
عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ
مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ
أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا
وَلَا تَسْمَوْنَ أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ
لِلشَّهَادَةِ وَأَذْنَىٰ آلَا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاصِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ

عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ إِلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ
وَأَنْ تَفْعَلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمِ اللَّهُ اللَّهُ وَكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

530) Ey iman edenler! Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığımız vakit onu yazın. Bir kâtip onu aranızda adaletle yazsın. Hiçbir kâtip Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan geri durmasın; (her şeyi olduğu gibi) yazsın. Üzerinde hak olan kimse (borçlu) da yazdırsın, Rabbinden korksun ve borcunu asla eksik yazdırmamasın. Şayet borçlu sefih veya aklı zayıf veya kendisi söyleyip yazdıramayacak durumda ise, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki de şahit bulundurun. Eğer iki erkek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkek ile -biri yanılırsa diğerinin ona hatırlatması için- iki kadın (olsun). Çağırıldıkları vakit şahitler gelmemelik etmesin. Büyük veya küçük, vadesine kadar hiçbir şeyi yazmaktan sakın üşenmeyin. Böyle yapmanız Allah nezdinde daha adaletli, şehadet için daha sağlam, şüpheye düşmemeniz için daha uygundur. Ancak aranızda yapıp bitirdiğiniz peşin bir ticaret olursa, bu durum farklıdır. Bu durumda onu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. (Genellikle) alışveriş yaptığımızda şahit tutun. Ne yazan, ne de şahit zarara uğratılsın. Eğer bunu yaparsanız (zarar verirsiniz) şüphe yok ki bu, sizin yoldan çıkmanız demektir. Allah'tan korkun. Allah size gerekli olanı öğretiyor. Allah her şeyi bilmektedir.^(2:282)

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

531) Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça "iyi" ye eremezsiniz. Her ne harcarsanız, Allah onu hakkıyla bilir.^(3:92)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

532) *O takvâ sahipleri ki, bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar; öfkelerini yutarlar ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.* (3:134)

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ
وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

533) *Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarsa onu da afiyetle yiyin.* (4:5)

Yukarıda 231 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 56 numaralı 4:38 ayetine bakınız.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ
لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

534) *Onların mallarından sadaka al; bununla onları (günahlardan) temizlersin, onları arıtıp yüceltirsin. Ve onlar için dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir (onları yatıştırır). Allah işitendir, bilendir.* (9:103)

Ayrıca yukarıda 377 numaralı 42:48 ayetine bakınız.

Yukarıda 517 numaralı 57:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 518 numaralı 61:2 ayetine bakınız.

Yukarıda 501-503 numaralı 93:9-11 ayetlerine bakınız.

İKTİSADÎ KAYNAKLAR

Kur'an'ın bahsettiği iktisadî kaynaklar arasında toprak en önemlisidir. Dünya gezegeninin tamamı insanın rahat yaşaması için yaratılmıştır. İçerisinde yaşanabilir ve ekilebilir araziler, su ve su kaynakları, hayvanlar ve madenler barındırır. Bu kaynakların herbiri çok çeşitli ihtiyaçları karşılamaktadır. Mesela hayvanlar ulaşım amaçlı ya da yünleri, sütleri, etleri için veya derilerinden yapılan barmaklar için kullanılır. Diğer kaynaklar ise insan kaynağı, ateş, ışık ve hatta dinlenme için zaruri olan huzurlu bir gecedir. Bu kaynakların dağılımı yalnızca Allah tarafından yapılmaktadır. Bunların yaratılışı sonsuz olsa da ulaşılabilirliği her zaman insanın arzusuna göre olmamaktadır. Bu kaynakların doğru kullanımı rahmeti celbedecektir. Tam tersi ise topluma zarar verebilir.

Toprak: İnsanın Yaşama Ortamıdır

Yukarıda 106 numaralı 2:22, 77 numaralı 2:36 ve 169 numaralı 7:10 ayetlerine bakınız.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَا فِيهَا رِوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

535) *Yeri uzatıp yaydık, orada sabit dağlar yerleştirdik, yine orada miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyler bitirdik.* (15:19)

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

536) Orada hem sizin için hem de rızıkları size ait olmayanlar için (gerekli) geçim vasıtaları yarattık. ^(15:20)

أَمْنَ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ
الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا ؕ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

537) (Onlar mı hayırlı) yoksa yeryüzünü oturmaya elverişli kılan, aralarından (yer altından ve üstünden) nehirler akıtan, arz için sabit dağlar yaratan, iki deniz arasında engel koyan mı? Allah'tan başka bir tanrı mı var! Doğrusu onların çoğu (hakikatleri) bilmiyorlar. ^(27:61)

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

538) O, size yeri beşik kılmuş ve doğru gidesiniz diye yeryüzünde size yollar yaratmıştır. ^(43:10)

Ayrıca yukarıda 400 numaralı 67:15 ve 167 numaralı 71: 19, 20 ayetlerine bakınız.

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا

539) Biz, yeryüzünü toplanma yeri yapmadık mı? ^(77:25)

Ayrıca yukarıda 168 numaralı 78:6 ayetine bakınız.

Toprak: Tükenmeyen Bir Kaynaktır

Yukarıda 121 numaralı 11:6, 535 ve 536 numaralı 15:19-20, 189 numaralı 17:20, 184 numaralı 41:10 ve 187 numaralı 55:10 ayetlerine bakınız.

Toprakdan Elde Edilen Nimetler

Bitkiler

وَاتَّقُوا الّٰلٰهَ الَّذِيْ اَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُوْنَ ﴿١٣٣﴾ اَمَدَّكُمْ بِاَنْعَامٍ وَبَنِيْنٍ

540) *Bildiğiniz şeyleri size bol bol veren, Allah'tan korkun. O size davarlar, oğullar verdi.* (26:132-133)

وَجَنّٰتٍ وَعُيُوْنٍ

541) *“Bahçeler çeşmeler.”* (26:134)

Ayrıca yukarıda 287 numaralı 27:60 ayetine bakınız.

فِيْهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ

542) *Orada meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.* (55:11)

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ

543) *Yapraklı daneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.* (55:12)

وَيُمَدِّدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَنِيْنٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنّٰتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ اَنْهَارًا

544) *Mallarınızı ve oğullarınızı çoğaltsın, size bahçeler ihsan etsin, sizin için ırmaklar akıtsın.* (71:12)

Madenler

وَالْتَا لَهُ الْحَدِيْدُ

545) *Ona (Davud'a) demiri yumuşattık.* (34:10)

وَاَسَلْنَا لَهُ عِيْنَ الْقَطْرِ وَمِنَ الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ اِذْنِ رَبِّهٖ

546) Onun için erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırdı. ^(34:12)

Ayrıca yukarıda 297 numaralı 57:25 ayetine bakınız.

Hayvanlar

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

547) Hayvanları da O yarattı. Onlarda sizin için ısıtıcı (şeyler) ve birçok faydalar vardır. Onlardan bir kısmını da yersiniz. ^(16:5)

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

548) Rabbin bal arısına: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan kendine evler (kovanlar) edin. ^(16:68)

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ

549) Sonra meyvelerin her birinden ye ve Rabbinin sana kolaylaştırdığı yaylım yollarına gir, diye ilham etti. Onların karınlarından renkleri çeşitli bir şerbet (bal) çıkar ki, onda insanlar için şifa vardır. ^(16:69)

Ayrıca yukarıda 83 numaralı 16:80 ayetine bakınız.

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥٥﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

550) Hayvanlarda sizin için elbette ibretler vardır. Onların karınlarından (sütlerinden) size içiririz. Onlarda sizin için birçok

fyadalar daha vardır; etlerinden de yersiniz. Onların üzerinde ve gemilerde taşınırsınız. (23:21-22)

Ayrıca yukarıda 540 numaralı 26:133 ayetine bakınız.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

551) *Allah, kimine binesiniz kimini yiyesiniz diye sizin için hayvanları yaratandır.* (40:79)

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبَلَّغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

552) *Onlarda sizin için daha nice faydalar vardır. Gönüllerinizdeki bir arzuya, onlara binerek ulaşırsınız. Onların ve gemilerin üstünde taşınırsınız.* (40:80)

Sular

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ

553) *Size varlığının delillerini göstermesi için, Allah'ın lütfuyla gemilerin denizde yüzdüğünü görmedin mi? Şüphesiz bunda, çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.* (31:31)

Ayrıca yukarıda 11 numaralı 35: 12 ayetine bakınız.

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

554) *İkisinden de inci ve mercan çıkar.* (55:22)

Yakıtlar

الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ

555) Yeşil ağaçtan sizin için ateş çıkaran O'dur. İşte siz ateşi ondan yakıyorsunuz. ^(36:80)

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ

556) Söyleyin şimdi bana, tutuşturmakta olduğunuz ateşi. ^(56:71)

ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ﴿٥٥٦﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكِرَةً وَمَتَاعًا
لِّلْمُقِيمِينَ

557) Onun ağacını siz mi yarattınız, yoksa yaratan biz miyiz? Biz onu bir ibret ve çölden gelip geçenlerin istifadesi için yarattık. ^(56:72-73)

Ormanlar

Yukarıda 548 ve 549 numaralı 16:68-69 ayetlerine bakınız.

Yukarıda 298 numaralı 36:80 ayetine bakınız.

Yukarıda 556 ve 557 numaralı 56:71-73 ayetlerine bakınız.

İnsan Gücü

Yukarıda 19 numaralı 2:30, 314 numaralı 6:165, 169 numaralı 7:10, 304 numaralı 11:61 ve 540 numaralı 26:133 ayetlerine bakınız.

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَتَارُوا الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا

558) Onlar, yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin akıbetlerinin nice olduğuna bakmadılar mı? Ki onlar, kendilerinden daha güçlü idiler; yeryüzünü kazıp altüst etmişler, onu bunların imar ettiklerinden daha çok imar etmişlerdi. ^(30:9)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ

559) Sizi topraktan yaratması, O'nun (varlığının) delillerindedir. Sonra siz, (her tarafa) yayılan insanlar oluverdiniz. ^(30:20)

Ayrıca yukarıda 67 numaralı 35:39 ayetine bakınız.

Yukarıda 232 numaralı 43:32 ayetine bakınız.

Çevresel Destek

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

560) Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri peşinden gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü haldeki toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde düşünen bir toplum için (Allah'ın varlığını ve birliğini ispatlayan) birçok deliller vardır. ^(2:164)

Ayrıca yukarıda 277 numaralı 7:57 ayetine bakınız.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ

561) O (Allah), geceyi içinde dinlenesiniz diye sizin için yaratan, (çalışıp kazanmanız için de) gündüzü aydınlık kılandır. Şüphesiz bunda dinleyen bir toplum için ibretler vardır. ^(10:67)

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَافِحَ فَاُنزَلْنَا مِنْ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

562) Biz, rüzgârları aşılایıcı olarak gönderdik ve gökten bir su indirdik de onunla su ihtiyacınızı karşıladık. (Biz bunları yapmasaydık) siz onu (yeterli) suyu depolayamazdınız. ^(15:22)

Ayrıca yukarıda 5 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا
لِنُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا أَنْعَامًا وَأَنْ آسَى كَثِيرًا

563) Rüzgârları rahmetinin önünde müjdeci olarak gönderen O'dur. Biz, ölü toprağa can vermek, yarattığımız nice hayvanlara ve nice insanlara su vermek için gökten tertemiz su indirdik. ^(25:48-49)

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا اللَّيْلَ لَيْسَكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

564) Dinlensinler diye geceyi (karanlık) ve (çalışınlar diye) gündüzü aydınlık kıldığımızı görmediler mi? İman eden bir kavim için elbette bunda birçok ibretler vardır. ^(27:86)

Ayrıca yukarıda 10 numaralı 30:46 ayetine bakınız.

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسْفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ

565) Allah O'dur ki, rüzgârları gönderir, bunlar da bulutu kaldırır. Derken, Allah onu gökte dilediği gibi yayar ve parça parça

eder; nihayet arasından yağmurun çıktığını görürsün. Allah dilediği kullarına yağmuru nasip edince, onlar seviniverirler.^(30:48)

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ التَّشْوِيرُ

566) Rüzgârları gönderip de bulutu harekete geçiren Allah'tır. Biz onu ölü bir bölgeye göndeririz de ölümünden sonra toprağa onunla hayat veririz. Ölülerin yeniden dirilmesi de böyle olacaktır.^(35:9)

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى
النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

567) İçinde dinlenesiniz diye geceyi, görmeniz için de gündüzü yaratan Allah'tır. Şüphesiz Allah, insanlara karşı lütüfkârdır. Fakat insanların çoğu şükretmezler.^(40:61)

Ayrıca yukarıda 423 ve 424 numaralı 78:9-10 ayetlerine bakınız.

2. BÖLÜM

TOPLUMSAL DAVRANIŞ

TOPLUMSAL YÜKÜMLÜLÜKLER

Kur'an, fertlerin ekonomik durumlarına bakılmaksızın ümmetin tamamının namaz kılmak, zekat vermek, iyiliği emredip kötülükten nehyetmek ve adalet ilkesini sağlamakla mükellef olduğunu vurgulamaktadır. İslam ümmeti aynı zamanda yoksulları ve ihtiyaç sahiplerini gözetmeli ve iktisadî kaynakların uygunsuz kullanımından kaçınmalıdır. Kur'an ayrıca varlıklı kişilerin tamahkârlığını ve durumu iyi olmayanlara karşı sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınmalarını kınar. Kişilerin standart yaşam şeklinin onların ekonomik koşullarını tam olarak yansıtmaması gerektiğini belirtir. Gönüllü hizmetler kişilerin sosyal konumuna göre olmalı ve buna uygun olarak teşvik edilmelidir. Maddî yetersizlikler nedeniyle sosyal sorumluluklarını yerine getiremeyenler hoş görülmeli ve saygınlıklarını koruyacak şekilde onlara yardım edilmelidir. İmkânı olanlar ise sosyal sorumluluklarını ifa etmekten muaf tutulmamalıdır. Malî katkı, ihtiyaç halinde bedensel katkının yerine geçmez.

Boş vakit ve dinlenme toplum için çok çalışmak kadar gereklidir. Bu nedenle dinlenmenin fitrî olduğu saatlerde toplum, rahat bir dinlenme ve uyku için fertlere çevresel huzuru sağlamalıdır. Önemli bir sosyal sorumluluk da istişare ile maliye politikalarına karar vermek ve sonrasında mutabık kalınan bu politikalara karşı gelenlerin muhalefetine direnmektir.

Emanete Riayet Edilmeli

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَّ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُؤْفُونَ بَعْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ
الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

568) İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Muttakiler ancak onlardır!^(2:177)

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا
فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ
أَتَمُّ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

569) Birbirinize bir emanet bırakırsanız, emanet bırakılan kimse emaneti sahibine versin ve (bu hususta) Rabbi olan Allah'tan korksun. Şahitliği bildiklerinizi gizlemeyin. Kim onu gizlerse, bilsin ki onun kalbi günahkârdır. Allah yapmakta olduklarınızı bilir.^(2:283)

Ayrıca yukarıda 79 numaralı 4:58 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

570) Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber'e hainlik etmeyin; (sonra) bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz.^(8:27)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ^{٧١}

571) *Yine onlar (o müminler) ki, emanetlerine ve ahitlerine riayet ederler.* (23:8)

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ^{٧٢}

572) *Emanetlerine ve ahitlerine riayet edenler...* (70:32)

Adalet Tesis Edilmelidir

Adaleti Tesis Peygamberlerin Gönderiliş Hikmetlerindedir

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ^{٧٣}

573) *Andolsun biz peygamberlerimizi açık delillerle gönderdik ve insanların adaleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitabı ve mizanı indirdik.* (57:25)

Adalet Akrabalığın Üstündedir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نَقُومَ عَلَىٰ آلَا تَعْدِلُوا إِعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

574) *Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan, adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa duyduğunuz kin, sizi adil davranmamaya itmesin. Adaletli olun; bu, Allah korkusuna daha çok yakışan (bir davranış)tır. Allah'a isyandan sakının. Allah yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir.* (5:8)

Ekonomik Statüden Bağımsız Olarak Adalet Gereklidir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

575) Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendini, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, bükür (doğru şahitlik etmez), yahut şahitlik etmekten kaçırırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır.^(4:135)

Karakterden Bağımsız Olarak Adalet Gereklidir

سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّخْتِ فَإِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ
وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

576) Hep yalana kulak verir, durmadan haram yerler. Sana gelirse, ister aralarında hüküm ver, ister onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen sana hiçbir zarar veremezler. Ve eğer hüküm verirsen, aralarında adaletle hükmet. Allah âdil olanları sever.^(5:42)

Kazanç Kaynağından Bağımsız Olarak Adalet Gereklidir

Yukarıda 576 numaralı 5:42 ayetine bakınız.

(Müslümanlara Karşı) Zararsız Halkları Gözetmek Gerekir

لَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ
تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

577) Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever.^(60:8)

Akrabalara Karşı Şahsî Cömertlik Adalete Zıt Değildir

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَائِي ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ
وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

578) Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder, çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşü-
nüp tutasınız diye size öğüt veriyor. ^(16:90)

Hasımlar Arasında Hakemlik Yapmak ve Adaletle Hükmetmek Lazımdır

وَأَنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى
الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ تَ فَاصِلِحُوا بَيْنَهُمَا
بِالْعَدْلِ وَأَفْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

579) Eğer müminlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa ara-
lارını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna
dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık ara-
lارını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz
ki Allah, âdil davrananları sever. ^(49:9)

Adalet Tarafsızlığı Gerektirir

إِنَّ اللَّهَ يُأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا
بِالْعَدْلِ ۖ وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۗ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَٰلِكُمْ وَصِيَّتُمْ
بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

580) Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve
insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmeni-
zi emreder. ^(4:58)

Söz söylediğiniz zaman, yakınlarınız dahi olsa adaletli olun, Al-
lah'a verdiğiniz sözü tutun. İşte Allah size, iyice düşünesiniz diye
bunları emretti. ^(6:152)

Borç Senedini Düzenlerken Adalet Gerekir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ
كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ

581) Ey iman edenler! Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız vakit onu yazın. Bir kâtip onu aranızda adaletle yazsın. (2:282)

Zayıflara Karşı Adalet Gerekir

عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلِيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسَ مِنْهُ شَيْئًا فَإِن كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ

582) Şayet borçlu sefih veya akli zayıf veya kendisi söyleyip yazdıramayacak durumda ise, velisi adaletle yazdırsın. (2:282)

Adaletsizlikle Başa Çıkmak

فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ
رَّحِيمٌ

583) Her kim, vasiyet edenin haksızlığa yahut günaha meyletmesinden endişe eder de (alâkalıların) aralarını bulursa kendisine günah yoktur. Şüphesiz Allah çok bağışlayan hem de esirgeyendir. (2:182)

Emr-i Bil Maruf Nehy-i Anil Münker

Müslümanın Sorumluluğudur

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

584) Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. (3:104)

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَلَوْ أَمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ

585) Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız; Ehl-i kitap da inansaydı, elbet bu, kendileri için çok iyi olurdu. (Gerçi) içlerinde iman edenler var; (fakat) çoğu yoldan çıkmışlardır. ^(3:110)

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ
فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ

586) Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar; iyiliği emreder, kötülükten menederler; hayırlı işlere koşuşurlar. İşte bunlar iyi insanlardandır. ^(3:114)

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

587) Mümin erkeklerle mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkoşurlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Resulüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azizdir, hikmet sahibidir. ^(9:71)

Sosyal Sorumlulukları Yerine Getirilmek Durumundadır

كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

588) Herbiri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez. ^(6:141)

Ayrıca yukarıda 417 numaralı 17:26 ayetine bakınız.

Yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

وَقَىٰ أَمْوَالِهِمْ حَقَّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

589) Mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardı. ^(51:19)

وَالَّذِينَ قَىٰ أَمْوَالِهِمْ حَقَّ مَعْلُومٍ ۖ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

590) Mallarında, belli bir hak vardır, sâile ve mahruma(vermek için). ^(70:24-25)

İnfakta Cimrilik Yapmak Kınanmıştır

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

Başkalarının Çıkarlarına Zarar Veren Kararların Yasaktır

فَمَنْ خَافَ مِنْ مَوْصٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

591) Her kim, vasiyet edenin haksızlığa yahut günaha meyletmesinden endişe eder de (alâkalıların) aralarını bulursa kendisine günah yoktur. Şüphesiz Allah çok bağışlayan hem de esirgeyendir. ^(2:182)

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّهُنَّ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ يَوْصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِن لَّمْ يَكُن لَّكُمْ وَلَدٌ فَإِن كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ يَوْصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِن كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَاللَّاءِ أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ فَإِن كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِ يَوْصَىٰ بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

592) *Yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra eşlerinizin, eğer çocukları yoksa bıraktıklarının yarısı sizindir. Çocukları varsa bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Çocuğunuz yoksa sizin de yapacağınız vasiyetten ve borçtan sonra, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır (zevcelerinizindir). Çocuğunuz varsa, bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. Eğer bir erkek veya kadının, ana babası ve çocukları bulunmadığı halde (kelâle şeklinde) malı mirasçılara kalırsa ve bir erkek yahut bir kız kardeşi varsa, her birine altıda bir düşer. Bundan fazla iseler üçte bire ortaklırlar. (Bu taksim) yapılacak vasiyetten ve borçtan sonra, kimse zarara uğramaksızın (yapılacak)tır. Bunlar Allah'tan size vasiyettir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir, halimdir.*^(4:12)

Dine ve Topluma Katkıda Bulunmak Gerekir

كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

593) *Herbiri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez.*^(6:141)

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ أَمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

594) *(Ey müşrikler!) Siz hacılara su vermeyi ve Mescid-i Haram'ı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe iman edip de Allah yolunda cihad edenlerin imanı ile bir mi tutuyorsunuz? Hâlbuki onlar Allah katında eşit değillerdir. Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.*^(9:19)

Ayrıca yukarıda 230 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ
حَرْجٌ إِذَا نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

595) Allah ve Resulü için (insanlara) öğüt verdikleri takdirde, zayıflara, hastalara ve (savaşta) harcayacak bir şey bulamayanlara günah yoktur. Zira iyilik edenlerin aleyhine bir yol (sorumluluk) yoktur. Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir. ^(9:91)

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا
وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

596) Kendilerine binek sağlaman için sana geldiklerinde: Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum, deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kim-selere de (sorumluluk yoktur). ^(9:92)

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ
الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

597) Sorumluluk ancak, zengin oldukları halde senden izin isteyenleredir. Çünkü onlar geri kalan kadınlarla beraber olmaya razı oldular. Allah da onların kalplerini mühürledi, artık onlar (ne-yin doğru olduğunu) bilmezler. ^(9:93)

Ayrıca yukarıda 417 numaralı 17:26 ayetine bakınız.

Yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

وَقَىٰ أَمْوَالِهِمْ حَقًّا لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

598) Mallarında, muhtaç ve yoksullar için bir hak vardı. ^(51:19)

وَلَا يَحْضُرُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ

599) *Yoksulu doyurmaya teşvik etmezdi.* (69:34)

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۖ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

600) *Mallarında, belli bir hak vardır, sâile ve mahruma(vermek için).* (70:24-25)

Ayrıca yukarıda 445 numaralı 89:18 ayetine bakınız.

Yukarıda 505 numaralı 107:3 ayetine bakınız.

Uygun Ortamı Sağlayan Allah'tır

Yukarıda 5 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 8 numaralı 28:73 ayetine bakınız.

Yukarıda 9 numaralı 30:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 423-425 numaralı 78:9-11 ayetlerine bakınız.

ANLAŞMALAR VE SÖZLEŞMELER

Tüm anlaşmalar, bilhassa parasal yükümlölük içerenler, öncelikli olarak hiçbir belirsizlik içermeksizin kaydedilmeli ve özgür irade ile yapılmalıdır. Anlaşmayı bir belgeye kaydetmek herhangi bir şüpheli ve güvensizlik ihtimalini ortadan kaldıracaktır. Ne kadar küçük olursa olsun alınan tutar ve geri ödemenin yapılacağı vade borç senedinde yazılı olmalıdır. Belgede birden fazla şahit yazılmalı ve bu şahitler her iki taraf tarafından kabul edilir olmalıdır. Anlaşmayı yazan kişi, güvenilir ve dürüst bir şekilde borç verenin kabul edeceği şart ve koşulları kaydetmelidir. Belgede sahtecilik ya da gerçeklerin karartılması söz konusu olmamalıdır. Herhangi bir ihtilaf veya tartışma halinde sözleşme veya anlaşmanın şahitleri dürüst bir şekilde delillerin tespitini yapmalıdırlar.

Kur'an, defaatle anlaşmaların ve sözleşmelerin koşullarına uyulması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu vurgu sadece ikili mukaveleler için değil aynı zamanda uluslararası anlaşma ve taahhütler için de geçerlidir. Finansal işlemlerde, açık bir anlaşma olmasa bile, örneğin rüşde eriştiğinde bir yetimin malının teslimi halinde, şahitlerin bulunması tavsiye edilmektedir. Özgür rıza olmaksızın iş akitleleri geçersizdir. Özgür rızaya hiçbir şekilde şantaj, sahtekârlık, zorlama veya tehdit karışmış olmaması gerekir. Ücret akdi de hiçbir basıkı unsuru içermemelidir.

Anlaşmalar

Genel İtibariyle Anlaşmalar

Yukarıda 568 numaralı 2:177 ayetine bakınız.

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِن تَأْمَنهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِن تَأْمَنهُ بِدِينَارٍ
لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأَمِينِ
سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

601) Ehl-i kitaptan öylesi vardır ki, ona yüklerle mal emanet bıraksan, onu sana noksansız iade eder. Fakat onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet bıraksan, tepesine dikilip durmazsan onu sana iade etmez. Bu da onların, “Ümmilere karşı yaptıklarımızdan dolayı bize vebal yoktur” demelerindendir. Allah adına bile bile yalan söylüyorlar.^(3:75)

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

602) Hayır! (Gerçek onların dediği değil.) Her kim sözünü yerine getirir ve kötülükten sakınırsa, bilsin ki Allah sakınanları sever.^(3:76)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ

603) Ey iman edenler! Akitleri(n gereğini) yerine getiriniz.^(5:1)

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

604) Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.^(17:34)

Ayrıca yukarıda 571 numaralı 23:8 ayetine bakınız.

Yukarıda 572 numaralı 70:32 ayetine bakınız.

Gayrı Müslimlerle Anlaşmalar

وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

605) (Antlaşma yaptığın) bir kavmin hainlik yapmasından korkarsan, sen de (onlarla yaptığın ahdi) aynı şekilde bozduğunu kendilerine bildir. Çünkü Allah, hainleri sevmez. ^(8:58)

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ
أَحَدًا فَآتَمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ

606) Ancak kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklerden (antlaşma şartlarına uyan) hiçbir şeyi size eksik bırakmayan ve sizin aleyhinize herhangi bir kimseye arka çıkmayanlar (bu hükmün) dışındadır. Onların antlaşmalarını, süreleri bitinceye kadar tamamlayınız. ^(9:4)

وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أِئِمَّةَ الْكُفْرِ
إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ

607) Eğer antlaşmalarından sonra yeminlerini bozarlar ve dininize saldıırırlarsa, küfrün önderlerine karşı savaşın. Çünkü onlar yeminleri olmayan adamlardır. (Onlara karşı savaşırsanız) umurlur ki küfre son verirler. ^(9:12)

أَلَا تَقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدُّوْكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
أَتَخْشَوْنَ اللَّهَ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

608) (Ey müminler!) verdikleri sözü bozan, Peygamber'i (yurdundan) çıkarmaya kalkışan ve ilk önce size karşı savaşa başlamış olan bir kavme karşı savaşmayacak mısınız; yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer (gerçek) müminler iseniz, bilin ki, Allah, kendisinden korkmanıza daha lâyıktır. ^(9:13)

فَاتْلُوهُمْ يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ
مُؤْمِنِينَ

609) Onlarla savaşın ki, Allah sizin ellerinizle onları cezalandırsın; onları rezil etsin; sizi onlara galip kılsın ve mümin toplumun kalplerini ferahlatsın. ^(9:14)

Uluslararası Anlaşmalar

Yukarıda 605 numaralı 8:58 ayetine bakınız.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَفَقَتْ غَزْوَاهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنْكَأَتْ تَتَخَذُونَ آيْمَانَكُمْ دَخْلًا
بَيْنَكُمْ أَنْ تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلِيُبَيِّنَ لَكُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

610) Bir toplum diğer bir toplumdaki (sayıca ve malca) daha çok olduğu için yeminlerinizi, aranızda bir fesat aracı edinerek ipliğini sağlamca büktükten sonra, çözüp bozan (kadın) gibi olmayın. Allah, bununla sizi imtihan etmektedir. Hakkında ihtilafa düşmekte olduğunuz şeyi kıyamet gününde mutlaka size açıklayacaktır. ^(16:92)

وَلَا تَتَّخِذُوا آيْمَانَكُمْ دَخْلًا بَيْنَكُمْ فَتَرِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ بِمَا
صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

611) Yeminlerinizi aranızda fesada araç edinmeyin, aksi halde (İslâm'da) sebat etmişken ayağınız kayar da (insanları) Allah yolundan ahkoymanız sebebiyle (dünyada) kötülüğü tadarsınız. Sizin için (ahirette de) büyük bir azap vardır. ^(16:94)

Sözleşmeler

Bir Sözleşmenin Unsurları

Meşru Karşılık

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا

612) Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hali müstesna, mallarınızı, bâtıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir.^(4:29)

Özgür Rıza

Yukarıda 612 numaralı 4:29 ayetine bakınız.

أَسْكِنُوهُنَّ مِمَّنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِّنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تَضَارُوهُنَّ لَتِضْيِيقُوا عَلَيْنَهُنَّ وَإِنْ كُنَّ أَوْلَاتٍ حَمَلٍ فَانْفِقُوا عَلَيْنَهُنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَعَاسَرْتُم فَسْتَرْضِعْ لَهُ أُخْرَىٰ

613) Onları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun, onları sıkıştırıp (gitmelerini sağlamak için) kendilerine zarar vermeye kalkışmayın. Eğer hâmile iseler, doğum yapınca kadar nafakalarını verin. Sizin için çocuğu emzirirlerse onlara ücretlerini verin, aranızda uygun bir şekilde anlaşın. Eğer anlaşmazsanız çocuğu, başka bir kadın emzirecektir.^(65:6)

Açıklık

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يُأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِن كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا

أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُجَمَّلَ هُوَ فَلْيُمَلِّمْ وَلِيَّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَمُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ آجِلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمِ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

614) Ey iman edenler! Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız vakit onu yazın. Bir kâtip onu aranızda adaletle yazsın. Hiçbir kâtip Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan geri durmasın; (her şeyi olduğu gibi) yazsın. Üzerinde hak olan kimse (borçlu) da yazdırsın, Rabbinden korksun ve borcunu asla ek-sik yazdırmassın. Şayet borçlu sefih veya aklı zayıf veya kendisi söyleyip yazdıramayacak durumda ise, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki de şahit bulundurun. Eğer iki erkek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkek ile -biri yanılırsa diğerinin ona hatırlatması için- iki kadın (olsun). Çağırıldıkları vakit şahitler gelmemelik etmesin. Büyük veya küçük, vadesine kadar hiçbir şeyi yazmaktan sakın üşenmeyin. Böyle yapmanız Allah nezdinde daha adaletli, şehadet için daha sağlam, şüpheye düşmemeniz için daha uygundur. Ancak aranızda yapıp bitirdiğiniz peşin bir ticaret olursa, bu durum farklıdır. Bu durumda onu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. (Genellikle) alışveriş yaptığımızda şahit tutun. Ne yazan, ne de şahit zarara uğratılsın. Eğer bunu yaparsanız (zarar verirsiniz) şüphe yok ki bu, sizin yoldan çıkmanız demektir. Allah'tan korkun. Allah size gerekli olanı öğretiyor. Allah her şeyi bilmektedir. (2:282)

Sözleşmenin Diğer Özellikleri

Şartların Karşılıklı Belirlenmesi

Yukarıda 613 numaralı 65:6 ayetine bakınız.

Kayıt Altına Alma

Yukarıda 614 numaralı 2:282 ayetine bakınız.

Şahitler

Yukarıda 614 numaralı 2:282 ayetine bakınız.

Serbestiyet

Yukarıda 614 numaralı 2:282 ayetine bakınız.

Akıl Baliğ Olmayan Kişinin Temsiliyeti

Yukarıda 614 numaralı 2:282 ayetine bakınız.

Borç İşlemine Ait Sözleşme

Yukarıda 614 ve 569 numaralı 2:282-3 ayetlerine bakınız.

VEKİLLER VE VEKALETLER

Vekaletler sözleşmeye dayalı veya zımnî olabilir. Veyahut da zımnen bir sözleşmenin parçası olabilir. Bir kimseye emanet edilen para ya da verilen teminat sözleşmeye bağlı bir vekalettir. Satıcılık, iş akdinde zımnî bir vekalettir. Devlet memuriyeti de açıkça belirtilmese de zımnî bir vekalettir. Vekalet herhangi bir anlaşma olmaksızın birine geçtiğinde, örneğin bir yetimin malının rüşet yaşına ulaşmasıyla vasisinden kendisine geçmesi durumunda bunu şahitlikle kaydetmek gereklidir.

Sözleşmeye Bağlı Vekalet

Yukarıda 569 numaralı 2:283 ayetine bakınız.

Zımnî Vekalet

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ
لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ فَإِنَّمَا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيِّينَ
سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

615) *Ehl-i kitaptan öylesi vardır ki, ona yüklerle mal emanet bıraksan, onu sana noksansız iade eder. Fakat onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet bıraksan, tepesine dikilip durmazsan onu sana iade etmez. Bu da onların, “Ümmilere karşı yaptıklarımızdan dolayı bize vebal yoktur” demelerindedir. Allah adına bile bile yalan söylüyorlar.*^(3:75)

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

616) *Hayır! (Gerçek onların dediği değil.) Her kim sözünü yerine getirir ve kötülükten sakınırsa, bilsin ki Allah sakınanları sever.*^(3:76)

وَابْتُلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَاقِرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا

617) *Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri (gözetip) deneyin, eğer onlarda akılcı bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler (de geri alacaklar) diye o malları israf ile ve tez elden yemeyin. Zengin olan (veli) iffetli olmaya çalışsın, yoksul olan da (ihtiyaç ve emeğine) uygun olarak yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman yanlarında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak da Allah yeter.*^(4:6)

Ayrıca yukarıda 479 numaralı 4:58 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

618) *Ey iman edenler! Allah'a ve Peygamber e hainlik etmeyin; (sonra) bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz.*^(8:27)

Ayrıca yukarıda 604 numaralı 17:34 ayetine bakınız.

Vekaletle Saygı Gösterilmesine Yapılan Vurgu

Yukarıda 479 numaralı 4:58 ayetine bakınız.

Yukarıda 571 numaralı 23:8 ayetine bakınız.

Yukarıda 572 numaralı 70:32 ayetine bakınız.

Vekaletin Çiğnenmesinin Kınanması

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا

619) Kendilerine hıyanet edenleri savunma; çünkü Allah hainliği meslek edinmiş günahkârları sevmez. ^(4:107)

فِيمَا نَقَضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

620) Sözlerini bozmaları sebebiyle onları lânetledik ve kalplerini katılaştırdık. Onlar kelimelerin yerlerini değiştirirler (kitaplarını tahrif ederler). Kendilerine öğretilen ahkâmın (Tevrat'ın) önemli bir bölümünü de unuttular. İçlerinden pek azı hariç, onlardan daima bir hainlik görürsün. Yine de sen onları affet ve aldırış etme. Şüphesiz Allah iyilik edenleri sever. ^(5:13)

Ayrıca yukarıda 605 numaralı 8:58 ayetine bakınız.

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

621) Allah, iman edenleri korur. Şu da muhakkak ki Allah, hain ve nankör olan herkesi sevgisinden mahrum eder. ^(22:38)

HAKLAR VE SORUMLULUKLAR

Haklar

Kur'an, kendi kazançları ve bunlarla edindikleri mülkler açısından kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduklarını beyan etmektedir. Vefat eden kişinin yakın akrabaları, yani çocuklar, eşler ve birkaç yakın daha mirastan pay alabilirler. Kadının mehir hakkı vardır ve dul kaldığında bir süre kocasının evinde kalabilir. Hamileliği sırasında boşanan bir kadın, çocuğa kendisi bakması durumunda nafaka hakkı iddia edebilir. Ayrıca çocuğu emzirmesinin de karşılığını alabilir. Bakıma muhtaç yoksul kimseler, varlıklı akrabalarınca desteklenme hakkına sahiptirler. Bir mal sahibi varislerin çıkarlarına zarar vermediği sürece malının bir kısmı üzerinde vasiyet etme hakkına sahiptir. Şayet çıkarları etkilenirse varisler, haklarını korumak için hakeme başvurabilirler.

Kur'an açık bir biçimde hak sahiplerini saymakla beraber bazı kimseleri bu hakları kullanmaktan mahrum bırakmaktadır. Akıllı olmamış veya zihinsel yetileri gelişmemiş kimseleri bir malın tasarruf hakkından mahrum bırakmaktadır. Aynı zamanda varlıklı kişinin yoksul bir insanı meşru bir iddiada bulunmaktan alıkoyacak hamleler yapmasını da onaylamaz. Hükümetlerin, vatandaşlar tarafından yurttaşlık haklarının kullanımında ayırım yapması veya

yoksulların gelir elde etmesini engellemesine izin verilemez. Kamu malının kullanımını veya ondan tahakkuk eden faydalar toplumun belli bir kesimine hasredilemez. Bu hak herkese, özellikle de ihtiyaç sahiplerine aittir.

Sorumluluklar

Her birey sadece ihtiyaç sahiplerini desteklemekle değil aynı zamanda başkalarını da aynı şeyi yapmaya teşvik etmekle vazifelidir. Erkekler eşlerine mehir vermekle ve ailesinin geçimini sağlamakla mükelleftirler. Erkek, emzirme süresi içerisindeyken ayrıldığı karısının bakım masraflarını karşılamaktan sorumludur. Vefat eden kişinin varislerinin bir yıl boyunca dul kadının barınma ve geçim masraflarını karşılamaları gerekir. Yetim, rüşte erdiğinde onun vasisi, idaresi altındaki malı kendisine teslim etmekle görevlidir. Cihada katılsa bile mücahidin cihad fonuna katkıda bulunma yükümlülüğü düşmez. Hiç kimse malî durumu elverdiği sürece toplumsal davaya katkıda bulunmaktan muaf değildir. Hali vakti yerinde olanların toplumdaki ihtiyaç sahiplerini destekleme sorumlulukları vardır.

Haklar

Herkesin Kişisel Kazanç Elde Etme Hakkı Vardır

Yukarıda 63 numaralı 2:268 ayetine bakınız.

Yukarıda 231 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 230 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

إِنْ يَسْأَلْكُمْوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَيُخْرِجْ أَضْعَانَكُمْ

622) Eğer onları (tamamını) isteseydi ve sizi zorlasaydı, cimrilik ederdingiz ve bu da sizin kinlerinizi ortaya çıkarırdı. ^(47:37)

Yakın Akrabaların Miras Hakkı Vardır

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلَا يُورِثُهُ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبُوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

623) Allah size, çocuklarınız hakkında, erkeğe, kadının payının iki misli (miras vermenizi) emreder. (Çocuklar) ikiden fazla kadın iseler, ölünün bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer yalnız bir kadınsa yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, ana-babasından her birinin mirastan altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da ana-babası ona vâris olmuş ise, anasına üçte bir (düşer). Eğer ölenin kardeşleri varsa, anasına altıda bir (düşer. Bütün bu paylar ölenin) yapacağı vasiyetten ve borçtan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin size, fayda bakımından daha yakın olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah tarafından konmuş farzlardır (paylardır). Şüphesiz Allah ilim ve hikmet sahibidir.^(4:11)

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلِكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمْنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورِثُ كَاللَّاءِ أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

624) Yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra eşlerinizin, eğer çocukları yoksa bıraktıklarının yarısı sizindir. Çocukları varsa bırak-

tıklarının dörtte biri sizindir. Çocuğunuz yoksa sizin de yapacağınız vasiyetten ve borçtan sonra, bıraktığınızın dörtte biri onlarındır (zevcelerinizindir). Çocuğunuz varsa, bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. Eğer bir erkek veya kadının, ana babası ve çocukları bulunmadığı halde (kelâle şeklinde) malı mirasçılara kalırsa ve bir erkek yahut bir kız kardeşi varsa, her birine altıda bir düşer. Bundan fazla iseler üçte bire ortaktırlar. (Bu taksim) yapılacak vasiyetten ve borçtan sonra, kimse zarara uğramaksızın (yapılacak)tır. Bunlar Allah'tan size vasiyettir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir, halimdir.^(4:12)

Mal Sahibinin Vasiyet Hakkı Vardır

Yukarıda 583 numaralı 2:182 ayetine bakınız.

Yukarıda 623-624 numaralı 4:11,12 ayetlerine bakınız.

Sakıncalı Vasiyete Hakemin Müdahale Hakkı Vardır

Yukarıda 583 numaralı 2:182 ayetine bakınız.

Tüccarın Kâr Elde Etme Hakkı Vardır

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالََةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَت تِّجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ
625) İşte onlar, hidayete karşılık dalâleti satın alanlardır. Ancak onların bu ticareti kazançlı olmamış ve kendileri de doğru yola girememişlerdir.^(2:16)

Ayrıca yukarıda 230 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

Yukarıda 491 numaralı 35:29 ayetine bakınız.

İşçinin Ücret Hakkı Vardır

فَانطَلَقًا حَتَّىٰ إِذَا أَتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَ أَهْلَهَا فَأَبْوَأَ أَنْ يُضَيِّقُوهُمَا فَوَجَدَا
 فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا

626) Yine yürüdüler. Nihayet bir köy halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Ancak köy halkı onları misafir etmekten kaçındılar. Derken orada yıkılmak üzere bulunan bir duvarla karşılaştılar. (Hızır) hemen onu doğrulttu. Musa: Dileseydin, elbet buna karşı bir ücret alırdın, dedi. ^(18:77)

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا

627) Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona geldi: Babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. ^(28:25)

Ayrıca yukarıda 491 numaralı 35:29 ayetine bakınız.

Borç Veren Borcunu Geri Alma Hakkı Vardır

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

628) Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, Allah ve Resulü tarafından (faizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz. ^(2:279)

Kadının Mehir Hakkı Vardır

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مِمَّا وَرَاءَ ذَلِكَ أَنْ تُبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

629) (Harp esiri olarak) sahip olduğunuz cariyeleler müstesna, evli kadınlar da size haram kılındı. Allah'ın size emri budur. Bunlardan başkasını, namuslu olmak ve zina etmemek üzere mallarınızla (mehirlerini vererek) istemeniz size helâl kılındı. Onlardan faydalanmanıza karşılık kararlaştırılmış olan mehirlerini verin. Mehir kesiminden sonra (bir miktar indirim için) karşılıklı anlaşmanızda size günah yoktur. Şüphesiz Allah ilim ve hikmet sahibidir. ^(4:24)

فَأَنْكِحُوهُنَّ بِأَذْنِ أَهْلِهِنَّ وَأَتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

630) (Öyle ise iffetli yaşamaları, zina etmemeleri ve gizli dost da tutmamaları şartı ve) sahiplerinin izni ile onları (cariyeleri) nikâhlayıp alın, mehirlerini de normal miktarda verin. ^(4:25)

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ

631) Mümin kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar da mehirlerini vermeniz şartıyla, namuslu olmak, zina etmemek ve gizli dost tutmamak üzere size helâldir. ^(5:5)

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكُوفَرِ وَسَلُّوا مَا أَنْفَقْتُمْ

632) Mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın, sarf ettiğinizi isteyin. Onlar da sarf ettiklerini istesinler. ^(60:10)

Dul Kadının Kocasının Evinde Barınma Hakkı Vardır

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُم وَيَدْرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرِ
إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُم فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ مِن مَّعْرُوفٍ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

633) Sizden ölüp de (dul) eşler bırakan kimseler, zevcelerinin, evlerinden çıkarılmadan, bir yıla kadar bıraktıkları maldan faydalanmaları hususunda (sağlıklarında) vasiyet etsinler. Eğer o kadınlar, (kendiliklerinden) çıkıp giderlerse, kendileri hakkında yaptıkları meşru şeylerden size bir günah yoktur. Allah azizdir, hakîmdir. (2:240)

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ
رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ

634) Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayâsızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmassınlar. (65:1)

Boşanan Hamile Kadının Nafaka Hakkı Vardır

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ
وَإِنْ كُنَّ أَوْلَاتٍ حَمْلٌ فَانْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ
فَأْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُم فَسْتَرْضِعْ لَهُ أُخْرَى

635) Onları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun, onları sıkıştırıp (gitmelerini sağlamak için) kendilerine zarar vermeye kalkışmayın. Eğer hâmile iseler, doğum yapınca kadar nafakalarını verin. Sizin için çocuğu emzirirlerse onlara ücretlerini verin, aranızda uygun bir şekilde anlaşın. Eğer anlaşamazsanız çocuğu, başka bir kadın emzirecektir. (65:6)

Boşanan Kadının Emzirme Ücreti Hakkı Vardır

Yukarıda 635 numaralı 65:6 ayetine bakınız.

Görevler/Sorumluluklar

Yoksulların Desteklenmesi Konusunda

Toplumun Ortak Sorumluluğu Vardır

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَّ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ
الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

636) İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Muttakiler ancak onlardır!^(2:177)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

637) Sana (Allah yolunda) ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: Maldan harcadığımız şey, ebeveyn, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolcular için olmalıdır. Şüphesiz Allah yapacağınız her hayrı bilir.^(2:215)

وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

638) Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-
babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak
komşuya, yakın arkadaşa, yolcuya, ellerinizin altında bulunan-
lar (köle, cariye, hizmetçi ve benzerlerine) iyi davranın. ^(4:36)

Ayrıca yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 589 numaralı 51:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 590 numaralı 70:25 ayetine bakınız.

Varlıklı Kimselerin Akrabalarını Desteklemesi Gerekir

Yukarıda 637 numaralı 2:215 ayetine bakınız.

Yukarıda 638 numaralı 4:36 at ayetine bakınız.

Yukarıda 34 numaralı 16:90 ayetine bakınız.

Yukarıda 5 numaralı 24:22 ayetine bakınız.

Vasilerin Yetimin Rüşde Erişmesi Halinde

Malını Teslim Etmesi Gerekir

وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ
أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ
كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ
بِاللَّهِ حَسِيبًا

639) Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri (gözetip) deneyin,
eğer onlarda akılcı bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını
kendilerine verin. Büyüyecekler (de geri alacaklar) diye o malla-

rı israf ile ve tez elden yemeyin. Zengin olan (veli) iffetli olmaya çalışsın, yoksul olan da (ihtiyaç ve emeğine) uygun olarak yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman yanlarında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak da Allah yeter.^(4:6)

Ayrıca yukarıda 483 numaralı 6:152 ayetine bakınız.

Borç Verenin Borçluya Müsamahakâr Davranması Gerekir

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

640) Eğer (borçlu) darlık içinde ise, eli genişleyinceye kadar ona mühlet vermek (gerekir). Eğer (gerçekleri) anlarsanız bunu sadakaya (veya zekâta) saymak sizin için daha hayırlıdır. ^(2:280)

Borç Alanın Borcunu Ödemesi Gerekir

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

641) Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, Allah ve Resülû tarafından (faizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz. ^(2:279)

Rehinin Geri Verilmesi Gerekir

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلِيُؤَدِّ الَّذِي آؤْتَمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ أِثْمٌ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

642) Yolculukta olur da yazacak kimse bulamazsanız (borca karşılık) alınmış bir rehin de yeterlidir. Birbirinize bir emanet bırakırsanız, emanet bırakılan kimse emaneti sahibine versin ve (bu hususta) Rabbi olan Allah'tan korksun. Şahitliği bildiklerinizi giz-

lemeyin. Kim onu gizlerse, bilsin ki onun kalbi günahkârdır. Allah yapmakta olduklarınızı bilir. (2:283)

Şahitler Aynen Şahit Olduklarını Aktarmalıdır

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

643) Her kim bunu işittikten ve kabullendikten sonra vasiyeti değiştirirse, günahı onu değiştirenleredir. Şüphesiz Allah (her şeyi) işitir ve (her şeyi) bilir. (2:181)

Kocanın Ailenin Geçimini Sağlaması Gerekir

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنَ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْمِ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا اتَّيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

644) Emzirmeyi tamamlamak isteyen (baba) için, anneler çocuklarını iki tam yıl emzirirler. Onların örfe uygun olarak beslenmesi ve giyimi baba tarafına aittir. Bir insan ancak gücü yettiğinden sorumlu tutulur. Hiçbir anne, çocuğu sebebiyle, hiçbir baba da çocuğu yüzünden zarara uğratılmamalıdır. Onun benzeri (nafaka temini) vâris üzerine de gerekir. Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur. Çocuklarınızı (sütanne tutup) emzirtmek istediğiniz takdirde, sütanneye vermekte olduğunuzu iyilikle teslim etmeniz şartıyla, üzerinize günah yoktur. Allah'tan korkun. Bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı görür. (2:233)

Kocanın Kadına Mehir Ödemesi Gerekir

Yukarıda 629 numaralı 4:24 ayetine bakınız.

İdarecinin Özel Mülkiyete Saygı Duyması Gerekir

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ
وَرَاءَهُمْ مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَضْبًا

645) “Gemi var ya, o, denizde çalışan yoksul kimselerindi. Onu kusurlu kılmak istedim. (Çünkü) onların arkasında, her (sağlam) gemiyi gasp etmekte olan bir kral vardı.”^(18:79)

İdarecinin Servetin Tüm Sınıflar Arasında Dolaşımını Sağlaması Gerekir

مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَإِنَّ السَّبِيلِ كَىٰ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

646) Allah'ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz.^(59:7)

İdarecinin Vatandaşlar Arasında Ayrım Yapmaması Gerekir

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَّبِحُ
أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِ نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

647) Firavun, (Mısır) toprağında gerçekten azmış, halkını çeşitli zümrelere bölmüştü. Onlardan bir zümreyi güçsüz buluyor, bunların oğullarını boğazlıyor, kızlarını ise sağ bırakıyordu. Çünkü o bozguncularandı.^(28:4)

3. BÖLÜM
İKTİSADİ PARAMETRELER

MÜLKİYET

Kur'an, üretim araçlarının ve tüketim mallarının özel mülkiyetiyle ilgili atıflarla doludur. Bunlar, doğal ve insan yapımı mallar olabilir. Doğal kaynaklar içerisinde hayvanlar, suda, toprağın altında veya üstünde bulunan zenginlikler yer almaktadır. İnsan yapımı mallar ise evler, ekinler, bahçeler, su yolları, ulaşım araçları, mücevherler ve defineleri içerir. Bu mallar, yiyecek, giyecek ve barınmanın yanısıra kanallar, ulaşım araçları, çiftlik hayvanları, meyve bahçeleri, para ve sermaye gibi şeyleri de kapsamaktadır.

Kur'an ayrıca bireysel olarak sahip olunan malların yanında ortak sahip olunan mal kavramını da getirmektedir. Bireysel mülkiyete herhangi bir üst sınır konmamıştır. Servet sahibi olma konusunda kadın ve erkek, büyük ve küçük, akıllı veya deli ayrımı yapılmamıştır. Ancak mülkiyet, zilyetlik ve farklı kimselerce tasarruf hakkı arasında ayrım vardır. Kur'an'da yer alan mülkiyet kaynakları alım satım, kişisel kazanç, miras, vasiyet, hibe, servet birikimi ve mehir gibi ticarî olmayan anlaşmalara dayalı servettir. Bunun yanısıra o ana kadar kimsenin mülkiyetinde olmayan ve kişinin kendi emeğiyle kazandığı doğal malların mülkiyeti de kabul edilmiştir.

Toplu Mülkiyet

Yukarıda 139 numaralı 7:128 ayetine bakınız.

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ
وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

648) Sana savaş ganimetlerini soruyorlar. De ki: Ganimetler Allah ve Peygamber'e aittir. O halde siz (gerçek) müminler iseniz Allah'tan korkun, aranızı düzeltin, Allah ve Resulüne itaat edin. ^(8:1)

وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ أَمِنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ
يَوْمَ التَّقَىٰ الْجَمْعَانِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

649) Eğer Allah'a ve hak ile bâtılın ayrıldığı gün, iki ordunun bir-biri ile karşılaştığı gün (Bedir savaşında) kulumuza indirdiğimize inanmışsanız, bilin ki, ganimet olarak aldığınız herhangi bir şeyin beşte biri Allah'a, Resulüne, onun akrabalarına yetimlere, yoksullara ve yolcuya aittir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir. ^(8:41)

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

650) Artık elde ettiğiniz ganimetten helâl ve temiz olarak yiyin. Ve Allah'tan korkun. Şüphesiz ki Allah bağışlayan, merhamet edendir. ^(8:69)

وَأَوْرَثْنَاكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ تَطُوهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرًا

651) Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığımız topraklara sizi mirasçı yaptı. Allah'ın her şeye gücü yeter. ^(33:27)

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ
اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

652) Allah'ın, onlardan (mallarından) Peygamberine verdiği ganimetler için siz at ve deve koşturmuş değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini dilediği kimselere karşı üstün kılar. Allah her şeye kadirdir. (59:6)

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَمَا لَا يَكُونُ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَيْكُمْ
الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيْكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

653) Allah'ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz. Peygamber size ne veriyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir. (59:7)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ
اللَّهِ وَرِضْوَانًا ۖ وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ

654) (Allah'ın verdiği bu ganimet malları,) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah'tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah'ın dinine ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, (kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler.) (59:8-9)

Özel Mülkiyet

Üretim Malları

وَأَنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَيْهِنَّ قِنطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَإِنَّمَا مُبِينًا

655) Eğer bir eşi bırakıp da yerine başka bir eş almak isterseniz, onlardan birine yüklerle mehir vermiş olsanız dahi ondan hiçbir şeyi geri almayın. Siz iftira ederek ve apaçık günah işleyerek onu geri alır mısınız?^(4:20)

Ayrıca yukarıda 230 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا

656) Onlara, şu iki adamı misal olarak anlat: Bunlardan birine iki üzüm bağı vermiş, her ikisinin de etrafını hurmalarla donatmış, aralarında da ekinler bitirmiştik.^(18:32)

كُنَّا الْجَنَّتَيْنِ أَتَتْهُمَا وَكَمْ تَظْلِمُ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا

657) İki bağın ikisi de yemişlerini vermiş, hiçbirini eksik bırakmamıştı. İkisinin arasından bir de ırmak fışkırtmıştık.^(18:33)

Ayrıca yukarıda 645 numaralı 18:79 ayetine bakınız.

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

658) “Duvara gelince, şehirde iki yetim çocuğun idi; altında da onlara ait bir hazine vardı; babaları ise iyi bir kimse idi. Rabbin istedi ki, o iki çocuk güçlü çağlarına erişsinler ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini çikarsınlar. Ben bunu da kendiliğimden yapmadım. İşte, hakkında sabredemediğin şeylerin iç yüzü budur.”^(18:82)

إِنَّ فَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

659) Karun, Musa'nın kavminden idi de onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü, kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez.^(28:76)

Ayrıca yukarıda 651 numaralı 33:27 ayetine bakınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ

660) Görmüyorlar mı ki, biz kudretimizin eseri olmak üzere onlar için birçok hayvan yarattık. Bu sayede onlar bunlara sahip olmuşlardır.^(36:71)

إِنَّ هَذَا أَخِي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ

661) (Onlardan biri şöyle dedi:) Bu, kardeşimdir. Onun doksan dokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var. Böyle iken “Onu da bana ver” dedi ve tartışmada beni yendi.^(38:23)

Ayrıca yukarıda 524 numaralı 92:11 ayetine bakınız.

Tüketim Malları

لَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

662) Binlerce oldukları halde, ölüm korkusundan dolayı yurtlarından çıkıp gidenleri görmedin mi? Allah onlara "Ölün!" dedi (öldüler). Sonra onları diriltti. Şüphesiz Allah insanlara karşı lütüfkârdır. Lâkin insanların çoğu şükretmez.^(2:243)

قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَاؤُنَا

663) "Yurtlarımızdan çıkarılmış, çocuklarımızdan uzaklaştırılmış olduğumuz halde Allah yolunda neden savaşmayalım?" dediler.^(2:246)

رُبِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاِبِ

664) Nefsânî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Hâlbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.^(3:14)

وَأَتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِيثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا

665) Yetimlere mallarını verin, temizi pis olanla değişmeyin, onların mallarını kendi mallarınıza katarak (kendi malınızmış gibi) yemeyin; çünkü bu, büyük bir günahtır.^(4:2)

Ayrıca yukarıda 533 numaralı 4:8 ayetine bakınız.

وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ
أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ
كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ
بِاللَّهِ حَسِيبًا

666) Evlilik çağına gelinceye kadar yetimleri (gözetip) deneyin, eğer onlarda akılcı bir olgunlaşma görürseniz hemen mallarını kendilerine verin. Büyüyecekler (de geri alacaklar) diye o malları israf ile ve tez elden yemeyin. Zengin olan (veli) iffetli olmaya çalışsın, yoksul olan da (ihtiyaç ve emeğine) uygun olarak yesin. Mallarını kendilerine verdiğiniz zaman yanlarında şahit bulundurun. Hesap sorucu olarak da Allah yeter.^(4:6)

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ
سَعِيرًا

667) Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karnlarına ancak ateş tıkmış olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir.^(4:10)

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً
وَاحِدَةً

668) O kâfirler arzu ederler ki siz silahlarınızdan ve eşyanızdan gafil olsanız da üstünüze birden baskın yapsalar.^(4:102)

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَائِمِينَ

669) Bunun üzerine onları o (gürültülü) sarsıntı yakaladı da yurtlarında diz üstü dona kaldılar. (7:78)

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ

670) Onlar, başka değil, sırf “Rabbimiz Allah’tır” dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. (22:40)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

671) Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğiniziz fark ettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız. (24:27)

Ayrıca yukarıda 651 numaralı 33:27 ayetine bakınız.

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ

672) Ta ki, onların meyvelerinden ve elleriyle bunlardan imal ettiklerinden yesinler. Hâlâ şükretmeyecekler mi? (36:35)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

673) (Allah’ın verdiği bu ganimet malları,) yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılmış olan, Allah’tan bir lütuf ve rıza dileyen, Allah’ın dinine ve Peygamberine yardım eden fakir muhacirlerindir. İşte doğru olanlar bunlardır. (59:8)

لَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُواكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ

674) Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara (iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı) yasaklamaz. ^(60:8)

Ortak Mülkiyet

لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْأَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا

675) Ana-babanın ve yakınların bıraktıklarından erkeklere bir pay vardır; ana-babanın ve yakınların bıraktıklarından kadınlara da bir pay vardır. Gerek azından, gerek çoğundan belli bir hisse ayrılmıştır. ^(4:7)

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ
فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِن كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلَا يُورِثُهُ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا
السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِن لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبُوَاهُ فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ فَإِن
كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ
لَا تَدْرُونَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةٌ مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

676) Allah size, çocuklarınız hakkında, erkeğe, kadının payının iki misli (miras vermenizi) emreder. (Çocuklar) ikiden fazla kadını iseler, ölünün bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer yalnız bir kadınsa yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, ana-babasından her birinin mirastan altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da ana-babası ona vâris olmuş ise, anasına üçte bir (düşer). Eğer ölenin kardeşleri varsa, anasına altıda bir (düşer. Bütün bu paylar ölenin) yapacağı vasiyetten ve borçtan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin size, fayda bakımından daha yakın olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah tarafından konmuş farzlardır (paylardır). Şüphesiz Allah ilim ve hikmet sahibidir. ^(4:11)

Ayrıca yukarıda 592 numaralı 4: 12 ayetine bakınız.

Yukarıda 645 numaralı 18:79 ayetine bakınız.

Yukarıda 658 numaralı 18:82 ayetine bakınız.

Yukarıda 661 numaralı 38:23 ayetine bakınız.

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالٍ نَعَجْتَكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

677) Davud: Andolsun ki, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçılardan çoğu, birbirlerinin haklarına tecavüz ederler. Yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. ^(38:24)

Mülkiyet Kaynakları

Kazanç

Yukarıda 231 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Miras

Yukarıda 592 ve 676 numaralı 4:11,12 ayetlerine bakınız.

Yukarıda 645 numaralı 18:79 ayetine bakınız.

Yukarıda 657 numaralı 18:82 ayetine bakınız.

Vasiyet

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اشْهَادَةُ بَيْنَكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ
مِّنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ

678) Ey iman edenler! Birinize ölüm gelip çatınca vasiyet esnasında içinizden iki adalet sahibi kişi aranızda şahitlik etsin. Yahut seferde iken başınıza ölüm musibeti gelmişse sizden olmayan, başka iki kişi (şahit olsun). ^(5:106)

Hibe

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَاتُوهُمْ نَصِيْبَهُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا

679) (Erkek ve kadından) her biri için, ana, baba ve akrabanın bıraktığından (hisselerini alacak olan) vârisler kıldık. Yeminlerinizin bağladığı kimselere de paylarını verin. Çünkü Allah her şeyi görmektedir.^(4:33)

Sadaka

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

680) Sadakalar (zekâtlar) Allah'tan bir farz olarak ancak, yoksullara, düşkünlere, (zekât toplayan) memurlara, gönülleri (İslâm'a) ısındırılacak olanlara, (hürriyetlerini satın almaya çalışan) kölelere, borçlulara, Allah yolunda çalışıp cihad edenlere, yolcuya mahsustur. Allah pekiyi bilendir, hikmet sahibidir.^(9:60)

Ganimet

Yukarıda 648 numaralı 8:1 ayetine bakınız.

Yukarıda 649 numaralı 8:41 ayetine bakınız.

Fey

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَيْتُمُ الرُّسُولَ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيْتُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

681) Allah'ın, (fethedilen) ülkeler halkından Peygamberine verdiği ganimetler, Allah, Peygamber, yakınları, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Böylece o mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir devlet olmaz. Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan korkun. Çünkü Allah'ın azabı çetindir.^(59:7)

Ayrıca yukarıda 472 numaralı 59:8 ayetine bakınız.

Yukarıda 473 numaralı 59:9 ayetine bakınız.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

682) Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla.^(59:10)

Mülkiyete Sınır Olmaması

Yukarıda 94 numaralı 3:14 ayetine bakınız.

Yukarıda 654 numaralı 4:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 655-656 numaralı 18:32-33 ayetlerine bakınız.

Yukarıda 657 numaralı 18:82 ayetine bakınız.

Yukarıda 658 numaralı 28:76 ayetine bakınız.

Yukarıda 661 numaralı 38:23 ayetine bakınız.

Mülkiyet Hakkında Ayrım Olmaması

Kadın/Erkek Ayrımı

Yukarıda 675 numaralı 4:7 ayetine bakınız.

Yukarıda 506 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Büyük/Küçük Ayrımı

Yukarıda 665 numaralı 4:2 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

Akıllı/Deli Ayrımı

Yukarıda 533 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

Müslüman/Gayrı Müslim Ayrımı

Yukarıda 664 numaralı 3:14 ayetine bakınız.

Yukarıda 648 numaralı 8:1 ayetine bakınız.

Yukarıda 649 numaralı 8:41 ayetine bakınız.

Yukarıda 658 numaralı 28:76 ayetine bakınız.

Yukarıda 672 numaralı 36:35 ayetine bakınız.

Yukarıda 301 numaralı 37:71 ayetine bakınız.

Yukarıda 661 numaralı 38:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 524 numaralı 92:11 ayetine bakınız.

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ

683) Ebu Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da. ^(111:1)

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

684) Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. ^(111:2)

Mülkiyet, Zilyetlik ve Tasarruf**Zilyetlik ve Tasarruf Hakkı Olan Mülkiyet**

كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ
وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

685) Birinize ölüm geldiği zaman, eğer bir hayır bırakacaksa ana-ya, babaya, yakınlarla uygun bir biçimde vasiyet etmek Allah'tan korkanlar üzerine bir borçtur. ^(2:180)

Ayrıca yukarıda 64 numaralı 2:261 ayetine bakınız.

Yukarıda 65 numaralı 2:262 ayetine bakınız.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ
جَنَّةٍ بَرِيَّةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

686) Allah'ın rızasını kazanmak ve ruhlarındaki cömertliği kuvvetlendirmek için mallarını hayra sarf edenlerin durumu, bir tepede kurulmuş güzel bir bahçeye benzer ki, üzerine bol yağmur yağmış da iki kat ürün vermiştir. Bol yağmur yağmasa bile bir çisenti düşer (de yine ürün verir). Allah, yaptıklarınızı görmektedir.^(2:265)

Yukarıda 54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

Yukarıda 55 numaralı 2:274 ayetine bakınız.

Yukarıda 94 numaralı 3:14 ayetine bakınız.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

687) İnkâr edenler var ya, onların malları da evlâtları da Allah'a karşı kendilerine hiçbir fayda sağlamayacaktır. İşte onlar, cehennemliklerdir; onlar orada ebedî kalacaklardır.^(3:116)

Yukarıda 333 numaralı 3:186 ayetine bakınız.

Yukarıda 676 numaralı 4:11 ayetine bakınız.

Yukarıda 592 numaralı 4:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 654 numaralı 4:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 655 numaralı 18:32 ayetine bakınız.

كَلْنَا الْجَنَّتَيْنِ أَنتَ أَكَلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا

688) İki bağın ikisi de yemişlerini vermiş, hiçbirini eksik bırakmamıştı. İkisinin arasından bir de ırmak fişkırtmıştık.^(18:33)

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْمَرْبِضِ حَرْجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكَتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ كَذَلِكَ بَيِّنٌ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

689) *Âmâya güçlük yoktur; topala güçlük yoktur; hastaya da güçlük yoktur. (Bunlara yapamayacakları görev yüklenmez; yapamadıklarından dolayı günahkâr olmazlar.) Sizin için de, gerek kendi evlerinizden, gerekse babalarınızın evlerinden, annelerinizin evlerinden, erkek kardeşlerinizin evlerinden, kız kardeşlerinizin evlerinden, amcalarınızın evlerinden, halalarınızın evlerinden, dayılarınızın evlerinden, teyzelerinizin evlerinden veya anahtarlarını uhdenizde bulundurduğunuz yerlerden yahut dostlarınızın evlerinden yemenizde bir sakınca yoktur. Toplu halde veya ayrı ayrı yemenizde de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman, Allah tarafından mübarek ve pek güzel bir yaşama dileği olarak kendinize (birbirinize) selâm verin. İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetleri böyle açıklar.* ^(24:61)

Ayrıca yukarıda 659 numaralı 33:27 ayetine bakınız.

Zilyetlik Olup Tasarruf Hakkı Olmayan Mülkiyet

Yukarıda 588 numaralı 6:141 ayetine bakınız.

Yukarıda 417 numaralı 17:26 ayetine bakınız.

Yukarıda 589 numaralı 51:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 590 numaralı 70:24 ayetine bakınız.

Zilyetlik Olmadan Mülkiyet

Yukarıda 136 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ
اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

690) Allah'ın, onlardan (mallarından) Peygamberine verdiği ganimetler için siz at ve deve koşturmuş değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini dilediği kimselere karşı üstün kılar. Allah her şeye kadirdir.^(59:6)

Yukarıda 653 ve 654 numaralı 59:7,8 ayetlerine bakınız.

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا

691) Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla.^(59:10)

Zilyetlik ve Tasarruf Hakkı Olmadan Mülkiyet

Yukarıda 533 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نِعْمَتِكَ إِلَىٰ نِعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي
بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ
دَاوُدُ أَنَّمَا فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَأَنَابَ

692) Davud: “Andolsun ki, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortaklarının çoğu, birbirlerinin haklarına tecavüz ederler. Yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. Bunlar da ne kadar az!” dedi. Davud, kendisini denediğimizi sandı ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi.^(38:24)

Mülkiyet ve Tasarruf Hakkı Olmadan Zilyetlik

وَأِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانَ مِقْبُوصَةً

693) Yolculukta olur da yazacak kimse bulamazsanız (borca karşılık) alınmış bir rehin de yeterlidir. ^(2:283)

Ayrıca yukarıda 665 numaralı 4:2 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 667 numaralı 4:10 ayetine bakınız.

Mülkiyet ve Zilyetlik Olmadan Tasarruf Hakkı

Yukarıda 644 numaralı 2:233 ayetine bakınız.

Yukarıda 633 numaralı 2:240 ayetine bakınız.

Yukarıda 79 numaralı 2:241 ayetine bakınız.

Yukarıda 64 numaralı 2:261 ayetine bakınız.

Yukarıda 656 numaralı 18:33 ayetine bakınız.

Yukarıda 689 numaralı 24:61 ayetine bakınız.

Yukarıda 298 numaralı 36:80 ayetine bakınız.

Mülkiyet Olmadan Zilyetlik ve Tasarruf Hakkı

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

694) Artık elde ettiğiniz ganimetten helâl ve temiz olarak yiyin. Ve Allah'tan korkun. Şüphesiz ki Allah bağışlayan, merhamet edendir. ^(8:69)

Yukarıda 672 numaralı 36:35 ayetine bakınız.

KAZANÇ KAYNAKLARI

Tüketim helal ve haram arasında sınır çizilerek düzenlenirken kazanç da caiz olanla olmayan şeklinde ayrılır. Karşılıksız elde edilen doğal kaynaklar herkes için helaldir. Ticaretin caiz olduğu özellikle belirtilmiştir. Fiziksel emek veya kişinin doğuştan getirdiği yeteneği, mesela emzirme için verilen ücretin caiz olduğu söylenmiştir. Bilgi de servet edinme kaynağı olarak görülmektedir. Kur'an haram kazançlar arasında ahlaki, toplumsal veya hukuki olarak kusurlu tüm kazanç yollarını açık açık belirtir. Bu genel kurala ek olarak bazı yasaklı kazanç yollarını da sıralamaktadır. Buna örnek olarak piyango, kumar, riba (faiz), fuhuş içeren meslekler ve karşı tarafın onayı olmaksızın gayri meşru (*bâtıl*) yollarla edinilen kazançlar verilebilir. Kur'an aynı zamanda bazı haram kazanç yollarının yasaklanmasının altında yatan hikmeti de açıklamaktadır.

Helal Olanlar

Serbest Mallar

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاذْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
وَقُولُوا حِطَّةً نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ

695) (İsrailoğullarına:) *Bu kasabaya girin, orada bulunanlardan dilediğiniz şekilde bol bol yiyin, kapısından eğilerek girin, (girerken) "Hıtta!" (Ya Rabbi bizi affet) deyin ki, sizin hatalarınızı bağışlayalım; zira biz, iyi davrananlara (karşılığını) fazlasıyla vereceğiz, demiştik.* (2:58)

Ayrıca yukarıda 54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ
غَيْرِ مُجَلَّى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

696) *Ey iman edenler! Akitleri(n gereğini) yerine getiriniz. İhramlı iken avlanmayı helal saymamak üzere (aşağıda) size okunacaklar dışında kalan hayvanlar, sizin için helâl kılındı. Allah dilediğine hükmeder.* (5:1)

Yukarıda 16 numaralı 5:2 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ
مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعْمِ بِحِكْمٍ بِهِ دَوَا عَذْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامٌ
مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهُ عَفَا اللَّهُ عَمَّا سَلَفُ وَمَنْ عَادَ
فَبِئْتَنَّتِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

697) *Ey iman edenler! İhramlı iken avı öldürmeyin. İçinizden kim onu kasten öldürürse öldürdüğü hayvanın dengi (ona) cezadır. (Buna) Kâbe'ye varacak bir kurban olmak üzere içinizden adalet sahibi iki kişi hükmeder (öldürülen avın dengini takdir eder). Yahut (avlanmanın cezası), fakirleri doyurmaktan ibaret bir kefarettir yahut onun dengi oruç tutmaktır. Ta ki (yasak av yapan) işinin cezasını tatmış olsun. Allah geçmişi affetmiştir. Kim bu suçu tekrar işlerse Allah da ondan karşılığını alır. Allah daima galiptir, oç alandır.* (5:95)

Ayrıca yukarıda 85 numaralı 5:96 ayetine bakınız.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ

698) Gökten suyu indiren O'dur. Ondan hem size içecek vardır hem de hayvanlarınızı otlatacağımız bitkiler. ^(16:10)

Yukarıda 657 numaralı 18:33 ayetine bakınız.

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا

699) Bu adamın başka geliri de vardı. Bu yüzden arkadaşıyla konuşurken ona şöyle dedi: "Ben, servetçe senden daha zenginim; insan sayısı bakımından da senden daha güçlüyüm." ^(18:34)

Yukarıda 287 numaralı 27:60 ayetine bakınız.

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءٌ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةٌ مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ امْرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّى يُصْدِرَ الرِّعَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ

700) Musa, Medyen suyuna varınca, orada (hayvanlarını) sulayan birçok insan buldu. Onların gerisinde de (hayvanlarını) engelleyen iki kadın gördü. Onlara: "Derdiniz nedir?" dedi. Şöyle cevap verdiler: "Çobanlar sulayıp çekilmeden biz (onların içine sokulup hayvanlarımızı) sulamayız; babamız da çok yaşlıdır." ^(28:23)

فَسَقَى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّى إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

701) Bunun üzerine Musa, onların yerine (davarlarını) sulayıverdi. Sonra gölgeye çekildi ve: Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra (lütfuna) muhtacım, dedi. ^(28:24)

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

702) De ki: Suyunuz çekilirse, söyleyin bakalım, size kim bir akan su getirebilir?(67:30)

Ayrıca yukarıda 172 numaralı 77:27 ayetine bakınız.

Alım Satımdan Elde Edilen Gelir

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

703) Faiz yiyenler (kabirlerinden), şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkarlar. Bu hal onların “Alım-satım tıpkı faiz gibidir” demeleri yüzündendir. Hâlbuki Allah, alım-satımı helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan sonra kime Rabbinden bir öğüt gelir de faizden vazgeçerse, geçmişte olan kendisininindir ve artık onun işi Allah'a kalmıştır. Kim tekrar faize dönerse, işte onlar cehennemliktir, orada devamlı kalırlar. (2:275)

Hizmet karşılığı alınan ücret

وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بَوْلِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تُسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

704) Emzirmeyi tamamlamak isteyen (baba) için, anneler çocuklarını iki tam yıl emzirirler. Onların örfe uygun olarak beslenmesi ve giyimi baba tarafına aittir. Bir insan ancak gücü yettiğinden sorumlu tutulur. Hiçbir anne, çocuğu sebebiyle, hiçbir baba da çocuğu yüzünden zarara uğratılmamalıdır. Onun benzeri (nafaka temini) vâris üzerine de gerekir. Eğer ana ve baba birbiriyle görüşerek ve karşılıklı anlaşarak çocuğu memeden kesmek isterlerse, kendilerine günah yoktur. Çocuklarımızı (sütanne tutup) emzirtmek istediğiniz takdirde, sütanneye vermekte olduğunuzu iyilikle teslim etmeniz şartıyla, üzerinize günah yoktur. Allah'tan korkun. Bilin ki Allah, yapmakta olduklarınızı görür. ^(2:233)

Ayrıca yukarıda 626 numaralı 18:77 ayetine bakınız.

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّا يَا جُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

705) Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Bu memlekette Ye'cûc ve Me'cûc bozgunculuk yapmaktadırlar. Bizimle onlar arasında bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi? ^(18:94)

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

706) Dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu nimet ve kudret daha hayırlıdır. Siz bana kuvvetinizle destek olun da sizinle onlar arasına aşılmaz bir engel yapayım." ^(18:95)

Ayrıca yukarıda 198 numaralı 23:72 ayetine bakınız.

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِيًّ عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا

707) Derken, o iki kadından biri utana utana yürüyerek ona geldi: Babam, dedi, bizim yerimize (hayvanları) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor. (28:25)

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

708) (Şuayb'ın) iki kızından biri: Babacığım! Onu ücretle (çoban) tut. Çünkü ücretle istihdam edeceğin en iyi kimse, güçlü ve güvenilir olandır, dedi. (28:26)

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَى أَنْ تَأْجُرْنِي ثَمَانِي حِجَجٍ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

709) (Şu'ayb) dedi ki: Bana sekiz yıl çalışmana karşılık şu iki kızından birini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer on yıla tamamlarsan artık o kendinden; yoksa sana ağırlık vermek istemem. İnşallah beni iyi kimselerden (işverenlerden) bulacaksın. (28:27)

Bilgi/Yetenek Karşılığı Alınan Ücret

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّا يَا جُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَى أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

710) Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Bu memlekette Ye'cûc ve Me'cûc bozgunculuk yapmaktadırlar. Bizimle onlar arasında bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi? (18:94)

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

711) Dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu nimet ve kudret daha hayırlıdır. Siz bana kuvvetinizle destek olun da sizinle onlar arasına aşılmaz bir engel yapayım." (18:95)

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ
مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

712) Karun ise: O (servet) bana ancak kendimdeki bilgi sayesinde verildi, demişti. Bilmiyor muydu ki Allah, kendinden önceki nesillerden, ondan daha güçlü, ondan daha çok taraftarı olan kimseleri helâk etmişti. Günahkârlardan günahları sorulmaz (Allah onların hepsini bilir).^(28:78)

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

713) İnsana bir zarar dokunduğu zaman bize yalvarır. Sonra, kendisine tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit, “Bu bana ancak bilgimden dolayı verilmiştir” der. Hayır, o bir imtihandır fakat çokları bilmezler.^(39:49)

Haram Olanlar

Hükümsüz/Feshedilebilir İşlemler

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدُلُّوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِيَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ
أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

714) Mallarınızı aranızda haksız sebeplerle yemeyin. Kendiniz bilip dururken, insanların mallarından bir kısmını haram yollardan yemeniz için o malları hâkimlere (idarecilere veya mahkeme hâkimlerine) vermeyin.^(2:188)

وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

715) Menedildikleri halde faizi almalarından ve haksız (yollar) ile insanların mallarını yemelerinden dolayı içlerinden inkâra sapanlara acı bir azap hazırladık. (4:161)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ
وَيَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْتَنُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

716) Ey iman edenler! (Biliniz ki), hahamlardan ve rahiplerden birçoğu insanların mallarını haksız yollardan yerler ve (insanları) Allah yolundan engellerler. Altın ve gümüşü yığıp da onları Allah yolunda harcamayanlar yok mu işte onlara elem verici bir azabı müjdele! (9:34)

Gayrı Meşru Zevkler

Yukarıda 714 numaralı 2:188 ayetine bakınız.

Muafiyet Durumu

Yukarıda 689 numaralı 24:61 ayetine bakınız.

Kumar/Piyango

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهَلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى
النُّصَبِ وَإِنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسُقُ

717) Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. (5:3)

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

718) Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?^(5:91)

Riba (Faiz)

Yukarıda 703 numaralı 2:275 ayetine bakınız.

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

719) Allah faizi tüketir (Faiz karışan malın bereketini giderir), sadakaları ise bereketlendirir. Allah küfürde ve günahta ısrar eden hiç kimseyi sevmez.^(2:276)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

720) Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terkedin.^(2:278)

Ayrıca yukarıda 452 numaralı 3:130 ayetine bakınız.

Yukarıda 715 numaralı 4:161 ayetine bakınız.

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رِبَا لِيَرْبُوا بِكُمْ أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ
تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ

721) İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz, Allah katında artmaz. Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte zekât veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat arttıranlardır.^(30:39)

Fuhuş

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ
بِالْفَحْشَاءِ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

722) Onlar bir kötülük yaptıkları zaman: “Babalarımızı bu yolda bulduk. Allah da bize bunu emretti” derler. De ki: Allah kötülüğü emretmez. Allah’a karşı bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?^(7:28)

Yukarıda 514 numaralı 24:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 515 numaralı 24:21 ayetine bakınız.

Emanete Hıyanet

Yukarıda 642 numaralı 2:283 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 570 numaralı 8:27 ayetine bakınız.

Kapkaç, Hırsızlık, Yağmacılık

Yukarıda 31 numaralı 5:33 ayetine bakınız.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ

723) Hırsızlık eden erkek ve kadının, yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah’tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. Allah izzet ve hikmet sahibidir.^(5:38)

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتُهَا الْعِيرُ
إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ

724) (Yusuf) onların yükünü hazırladığı zaman maşrapayı kardeşinin yükü içine koydu! (Kafîle hareket ettikten) sonra bir telal: “Ey kafîle! Siz hırsızısınız!” diye seslendi. (12:70)

Gayrimeşru İşlerden Elde Edilen Gelir

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ

725) Sihirbazlar Firavuna geldi ve: “Eğer üstün gelen biz olursak, bize kesin bir mükâfat var mı?” dediler. (7:113)

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِفِرْعَوْنَ أَئِن لَّنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ۝ قَالَ
نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ

726) Sihirbazlar geldiklerinde Firavun’a: “Şayet biz üstün gelirsek, muhakkak bize bir ücret vardır değil mi?” dediler. Firavun cevap verdi: “Evet, o takdirde hiç şüphe etmeyin, gözde kimselerden de olacaksınız.” (26:41-42)

Bazı Haram Eylemlerin Yasaklanmasındaki Hikmet

Yukarıda 66 numaralı 2:272 ayetine bakınız.

Yukarıda 718 numaralı 5:91 ayetine bakınız.

Yukarıda 508 numaralı 20:131 ayetine bakınız.

SERVET VE BOLLUK

Kur'an, servete bir geçim kaynağı olarak bakmaktadır. Servetin özelliklerinden biri el değiştirmesi ve bir yerde kalmamasıdır. Korunması ve artması için dikkatli planlanması gerekir. Serveti artırma çabaları istenmeyen birşey değildir. Ancak boşa harcama ve malı terketme de yasaklanmıştır. Kur'an servetin artan dolaşımını vurgulamaktadır. Kişinin elinde bulundurduğu servetin boşa harcanması yasaklanmıştır. İster ekin, ister hayvan veya başka bir şey olsun başkasının sahip olduğu malı yok etmek de yasaktır. Aşırı harcama veya malı makul şekilde kullanmayacak olanlara aktarmak suretiyle kaynakları israfa izin verilmemiştir.

Bolluk, Allah'ın bir topluma ihsanıdır. Bolluğun kriteri iktisadî kaynakların, mesela insan ve hayvan kaynağının yanısıra barış ve huzur gibi soyut faktörlerin çokluğudur. Kur'an kişinin servet edinme çabalarını takdir etse de zenginliği bir saygınlık üsü olarak görmez ya da bir statü sembolü olarak algılanmasına izin vermez. İnsan iktisadî kaynakları lütfettiği için Allah'a şükretmelidir. Ancak bu kaynaklara sahip olmanın sonucu olarak mağrur olmamalı yahut da kötülük yapmamalıdır. Servetin saklanması arzu edilmez. Gelecek belirsiz olduğu için kişi kaynakların çoğalmasına yönelik çabayı ihmal etmemelidir.

Servet

İşlevleri

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ
وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

727) Allah'ın geçiminize dayanak kıldığı mallarınızı akli ermez-
lere (reşit olmayanlara) vermeyin; o mallarla onları besleyin, giy-
dirin ve onlara güzel söz söyleyin. ^(4:5)

Servet-İnsan Çabasının İdeal Sonucu

زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

728) Kâfir olanlar için dünya hayatı cazip kılındı. (Bu yüzden)
onlar, iman edenler ile alay ederler. Oysaki (iman edip) inkârdan
sakınanlar kıyamet gününde onların üstündedir. Allah dilediği-
ne hesapsız rızık verir. ^(2:212)

Ayrıca yukarıda 455 numaralı 5:100 ayetine bakınız.

وَمَا أَمْوَالِكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الصَّعِيفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ

729) Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarınızdır ne de
evlâtlarınız. İman edip iyi amelde bulunanlar müstesna; onlara
yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır. Onlar (cennet) oda-
larında güven içindedirler. ^(34:37)

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

730) Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlikten başka bir şey değil-
dir. ^(57:20)

وَلَا تُطِيعُ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ

731) Şunların hiçbirine itaat etme: yemin edip duran, aşâğılık (olanlara). (68:10)

هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ

732) (Herkesi) kötöleyen, söz götürüp getiren... (68:11)

مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

733) Hayra engel olan, müteceviz ve saldırgan günahkâr... (68:12)

عُقُلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ

734) Kaba ve kötülükle damgalı... (68:13)

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

735) Mal ve oğullar sahibi olmuş diye (böyle yolunu şaşırmış). (68:14)

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا

736) (Öğütlerinin fayda vermemesi üzerine) Nuh: "Rabbim!" dedi, "doğrusu bunlar bana karşı geldiler de, malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular." (71:21)

Zenginlik Bir İmtihandır

Yukarıda 313 ve 333 numaralı 3:185,86 ayetlerine bakınız.

Yukarıda 314 numaralı 6:165 ayetine bakınız.

Yukarıda 321 numaralı 8:28 ayetine bakınız.

Yukarıda 322 numaralı 18:7 ayetine bakınız.

Yukarıda 212 numaralı 39:49 ayetine bakınız.

Yukarıda 68 numaralı 64:15 ayetine bakınız.

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَيْهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ

737) İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde “Rabbim bana ikram etti” der. (89:15)

Serveti Artırma Arzusu

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُوا إِلَّا أَنْ أَغْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْنَاهُمُ اللَّهُ عَذَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

738) (Ey Muhammed! O sözleri) söylemediklerine dair Allah'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü elbette söylediler ve müslüman olduktan sonra kâfir oldular. Başaramadıkları bir şeye (Peygambere suikast yapmaya) de yeltendiler. Ve sırf Allah ve Resûlü kendi lütuflarından onları zenginleştirdiği için öç almaya kalkıştılar. Eğer tevbe ederlerse onlar için daha hayırlı olur. Yüz çevirirlerse Allah onları dünyada da ahirette de elem verici bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır. (9:74)

Yukarıda 80 numaralı 11:3 ayetine bakınız.

Yukarıda 215 numaralı 17:70 ayetine bakınız.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأَمَّا نَكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

739) Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir. (24:32)

Ayrıca yukarıda 33 numaralı 28:77 ayetine bakınız.

Yukarıda 88 numaralı 57:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 544 numaralı 71:12 ayetine bakınız.

Serveti Artırmaya Yönelik Tedbirler

Kıskanmadan Rekabet Et

Yukarıda 231 numaralı 4:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 4 numaralı 4:54 ayetine bakınız.

Yukarıda 88 numaralı 57:20 ayetine bakınız.

Malı Boşa Harcama

Yukarıda 21 numaralı 2:205 ayetine bakınız.

Yukarıda 727 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

Yukarıda 190 numaralı 17:31 ayetine bakınız.

İsraf Etme

Yukarıda 681 numaralı 9:60 ayetine bakınız.

Biriktirme

Yukarıda 716 numaralı 9:34 ayetine bakınız.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى

740) (Servet) toplayıp yığan kimseyi...^(70:18)

Toplumsal Sorumluluktan Kaçmak İçin

Servetini İnfaktan Kaçınma

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

Serveti Artırmak İçin Kirli İşlere Başvurma

Yukarıda 455 numaralı 5:100 ayetine bakınız.

Yukarıda 190 numaralı 17:31 ayetine bakınız.

وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَانِكُمْ عَلَىٰ الْبِعَاءِ إِنْ أَرَدْنَا تَحْصِينًا لِنَتَّبِعُوا عَرْضَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا

741) Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye, namuslu kalmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın. ^(24:33)

İdeal Olan

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

742) Allah, (ibret için) bir ülkeyi örnek verdi: Bu ülke güvenli, huzurlu idi; ona rızık her yerden bol bol gelirdi. Sonra onlar Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Allah da onlara, yaptıklarından ötürü açlık ve korku sıkıntısını tattırdı. ^(16:112)

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا

743) Allah, sizlerden iman edip iyi davranışlarda bulunanlara, kendilerinden öncekileri sahip ve hâkim kıldığı gibi onları da yer-yüzüne sahip ve hâkim kılacağını, onlar için beğenip seçtiği dini (İslâm'ı) onların iyiliğine yerleştirip koruyacağını ve (geçirdikleri) korku döneminden sonra, bunun yerine onlara güven sağlayacağını vadetti. ^(24:55)

لَا يَلَافُ قُرَيْشٌ ۖ إِبِلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۖ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا
النَّبِيِّ ۖ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ

744) Kureyş'e kolaylaştırıldığı; evet, kış ve yaz seyahatleri onlara kolaylaştırıldığı için; onlar, şu evin Rabbine kulluk etsinler ki, kendilerini açlıktan doyuran ve her çeşit korkudan emin kıldı. (106:1-4)

Bolluk

İktisadî Kaynaklar Açısından

Yukarıda 544 numaralı 71:12 ayetine bakınız.

İnsan Kaynağı Açısından

Yukarıda 544 numaralı 71:12 ayetine bakınız.

Müsait Ortam Açısından

Yukarıda 265 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Sosyal Statü Sağlama Açısından Değil

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلَكُهُ مِنْ شَاءِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

745) Peygamberleri onlara: “Bilin ki Allah, Tâlût’u size hükümdar olarak gönderdi” dedi. Bunun üzerine: “Biz, hükümdarlığa daha lâyük olduğumuz halde, kendisine servet ve zenginlik yönünden geniş imkânlar verilmemişken o bize nasıl hükümdar olur?” dediler. “Allah sizin üzerinize onu seçti, ilimde ve bedende ona üstünlük verdi. Allah mülkünü dilediğine verir. Allah her şeyi ihata eden ve her şeyi bilendir” dedi. (2:247)

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَاءِ الْآخِرَةِ وَأَتْرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٧٤٦﴾
وَلَئِنْ أَطَعْتُمْ بَشَرًا مِثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ

746) Onun kavminden, kâfir olup ahirete ulaşmayı inkâr eden ve dünya hayatında kendilerine refah verdiğimiz varlıklı kişiler: “Bu, dediler, sadece sizin gibi bir insandır; sizin yediğinizden yer, sizin içtiğinizden içer.”^(23:33) “Gerçekten, sizin gibi bir beşere itaat ederseniz, herhalde ziyân edersiniz.”^(23:34)

وَقَالُوا مَا لِهَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أَنْزَلَ إِلَيْهِ
مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا ﴿٧٤٧﴾ أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ
الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

747) Onlar (bir de) şöyle dediler: “Bu ne biçim peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı! Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyip (meşakkatsizce geçimini sağlayacağı) bir bahçesi olmalıydı.” (Ayrıca) o zalimler (müminlere): “Siz, ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız!” dediler.^(25:7-8)

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

748) Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz, biz azaba uğratılacak da değiliz.^(34:35)

وَلَا تُطِيعُ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿٧٤٩﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿٧٥٠﴾ مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَتِيمٍ ﴿٧٥١﴾
عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ ﴿٧٥٢﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينٌ

749) Şunların hiçbirine itaat etme: yemin edip duran, aşâğılık, (herkesi) kötöleyen, söz götürüp getiren, hayra engel olan,

mütecaviz ve saldırgan, günahkâr, kaba ve kötülükle damgalı, mal ve oğullar sahibi olmuş diye (böyle yolunu şaşırılmış). (68:10-14)

Ayrıca yukarıda 444 numaralı 89:17 ayetine bakınız.

Gurura Sevketme Açısından Değil

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا

750) İnsana nimet verdiğimiz zaman (bizden) yüz çevirip yan çizer; ona bir de zarar ziyan dokunacak olsa iyice karamsarlığa düşer. (17:83)

Ayrıca yukarıda 736 numaralı 71:21 ayetine bakınız.

Servet Artırımına Yönelik Müslümanca Olmayan Tavır

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ﴿١﴾ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴿٢﴾ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

751) Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi âdet edinen herkesin vay haline! O ki, toplamış ve onu sayıp durmuştur. (O), malının kendisini ebedi kılacağına zanneder. (104:1-3)

FAKİRLİK VE YOKSUNLUK

Korku ve açlık, İslam'da arzu edilen durumlar değildir. Bazı hal-lerde bunlar insan eylemlerinin ve haksız davranışlarının doğal sonucu olmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk, sabır ve tahammül açısından bir imtihan olarak görülmeli, ancak bir yandan da sıkıntı yaratacak sebepler ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır. Fakirlik yüz karası ve aşağılık sebebi haline getirilmemelidir. Kişiyi Hz. Peygamber'in aktardığı vazifelerden de alıkoymamalıdır. Fakirlik veya fakir olma korkusu kimseyi intihar veya bebekleri öldürme yoluyla kendine zarar vermeye itmeli yahut da fakirlikten kurtulmak için sakıncalı yollara başvurmaya yöneltmemelidir. Kirli yollarla servet edinen toplumlar, Müslümanlar için bir ideal teşkil etmez.

Korku ve Arzu Sakıncalıdır

Yukarıda 742 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Yukarıda 744 numaralı 106:3-4 ayetlerine bakınız.

Korku ve Arzu: Bir İmtihandır

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَبَشِيرِ الصَّابِرِينَ

752) Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!^(2:155)

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا
يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ أَهْلُهَا
أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَيْهَا أَمرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْنَنْ
بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

753) Dünya hayatının durumu, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, insanların ve hayvanların yiyeceklerinden olan yeryüzü bitkileri o su sayesinde gürleşip birbirine girer. Nihayet yeryüzü ziyetini takınıp, (rengârenk) süslendiği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada, bir gece veya gündüz ona emrimiz (afetimiz) gelir de onu sanki dün yerinde yokmuş gibi kökünden koparılarak biçilmiş bir hale getiririz. İşte iyi düşünecek kavimler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz.^(10:24)

وَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّ بِنَاهَا
عَذَابًا نُّكْرًا

754) Rabbinin ve O'nun elçilerinin emrinden uzaklaşmış nice memleketler vardır ki, biz onları (ahalisini) çetin bir hesaba çekmiş ve onları görülmemiş azaba çarptırmışızdır.^(65:8)

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ

755) İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde “Rabbim bana ikram etti” der. Onu imtihan edip rızkını daralttığında ise “Rabbim beni önemsemedi” der. ^(89:15-16)

Bireysel Fakirlik Ayıp Değildir

وَقَالُوا مَا لِهَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمشِي فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ نَذِيرًا

756) Onlar (bir de) şöyle dediler: Bu ne biçim peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor! Ona bir melek indirilmeli, kendisiyle birlikte o da uyarıcı olmalıydı!^(25:7)

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

757) “Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyip (meşakkatsizce geçimini sağlayacağı) bir bahçesi olmalıydı.” (Ayrıca) o zalimler (müminlere): “Siz, ancak büyüye tutulmuş bir adama uymaktasınız!” dediler.^(25:8)

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ

758) Ve dediler ki: Biz malca ve evlâtça daha çoğuz, biz azaba uğratılacak da değiliz.^(34:35)

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

759) De ki: Rabbim, dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden) kısar; fakat insanların çoğu bilmezler.^(34:36)

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالْبَتَىٰ تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الصَّعِيفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ

760) Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarınızdır ne de evlâtlarınız. İman edip iyi amelde bulunanlar müstesna; onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır. Onlar (cennet) odalarında güven içindedirler.^(34:37)

Yukarıda 755 numaralı 89:15-16 ayetlerine bakınız.

Fakirlik Korkusu Bebeği Öldürmeyi Meşrulaştırmaz

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

Yukarıda 109 numaralı 17:31 ayetine bakınız.

Fakirlikten Çıkmak için Kirli Yollara Başvurulmaz

فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ
عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

761) Fakat Allah onları kurtarıncı bir de bakarsın ki onlar, yine haksız yere taşkınlık ediyorlar. Ey insanlar! Sizin taşkınlığınızı ancak kendi aleyhinizedir; (bununla) sadece fâni dünya hayatının menfaatini elde edersiniz; sonunda dönüşünüz yine bizedir. O zaman yapmakta olduklarınızı size haber vereceğiz.^(10:23)

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا
يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّىٰ إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازْبَيَّتْ وَظَنَّ أَهْلِهَا
أَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَا أَتَيْهَا أَمْرُنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَن لَّمْ تَغْن
بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

762) Dünya hayatının durumu, gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, insanların ve hayvanların yiyeceklerinden olan yeryüzü bitkileri o su sayesinde gürleşip birbirine girer. Nihayet yeryüzü zinetini takınıp, (rengârenk) süslendiği ve sahipleri de onun üzerinde kudret sahibi olduklarını sandıkları bir sırada, bir gece veya gündüz ona emrimiz (afetimiz) gelir de onu sanki dün yerinde yokmuş gibi kökünden koparılarak biçilmiş bir hale getiririz. İşte iyi düşünecek kavimler için âyetlerimizi böyle açıklıyoruz. ^(10:24)

Yukarıda 182 numaralı 24:33 ayetine bakınız.

Yukarıda 444 numaralı 89: 17 ayetine bakınız.

وَتَأْكُلُونَ التَّرَاتِ أَكَلًا لَمًّا^٧

763) Haram helâl demeden mirası yiyorsunuz. ^(89:19)

Yoksulluk İslamî Vazifelere Engel Değildir

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِن
أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ^٤

764) De ki: Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır, demiyorum. Ben gaybı da bilmem. Size, ben bir meleğim de demiyorum. Ben, sadece bana vahyolunana uyarım. De ki: Kör ile gören hiç bir olur mu? Hiç düşünmez misiniz? ^(6:50)

Zorluk ve Kolaylık İnsan İçin Bir Döngü İçindedir

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَاهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ
مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ^٧

765) İnsanların başına bir sıkıntı gelince, Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Sonra Allah, katından onlara bir rahmet (nimet ve bolluk) tattırınca, bakarsınız ki onlardan bir grup yine Rablerine ortak koşuyorlar. ^(30:33)

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّمَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

766) İnsana bir zarar dokunduğu zaman bize yalvarır. Sonra, kendisine tarafımızdan bir nimet verdiğimiz vakit, “Bu bana ancak bilgidenden dolayı verilmiştir” der. Hayır, o bir imtihandır fakat çokları bilmezler.^(39:49)

وَأَنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

767) Biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinir. Ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankördür!^(42:48)

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قَدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ
اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَّا آتَاهَا سَيِّجَعُلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

768) İmkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızık daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin. Allah hiç kimseyi verdiği imkândan fazlasıyla yükümlü kılmaz. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.^(65:7)

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ﴿٦٥﴾ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

769) Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır.^(94:5-6)

TÜKETİM

Kur'an, müminler tarafından kullanılmasına izin verilmeyen bir takım maddeler saymaktadır. Aynı zamanda tüketimin standardını ve tarzını da ortaya koymaktadır. Genel olarak kişinin sahip olduğu şeyi kullanmasına izin verilir. Fakat Kur'an'da aynı zamanda bireyin sahip olmadığı halde bir malı meşru bir şekilde kullanabileceği belli durumlar da belirtilmektedir. Ayrıca haram ve helal mallar arasında yapılan ayrımla ilgili Kur'anî yasaların değiştiği bazı acil durumlar da vardır. Kur'an'ın yasakladığı maddeler kan, leş, şarap ve domuz eti şeklindedir. Helal maddeler arasında hayvan ürünleri (süt ve et), sudan elde edilenler ve "temiz" sayılan her şey vardır. Altının ve ipeğin süs olarak kullanılmasına sadece kadınlar için izin verilmiştir.

Kur'an, ne gereğinden fazla ne de gereğinden az tüketimi onaylamaz. Ancakbu ikisi, gelir düzeylerine bağlı olarak değişebilen göreceli kullanımlardır. Sonuç olarak Kur'an ne kaçınılması gereken ne de zaruri görülen harcama başlıklarını belirtmez. Bir tüketicinin yaşam standardının ekonomik durumunu doğru yansıtmasını tavsiye eder. Mesela temiz ve şık giyinebilecek kişilerin bunun aksine yaşamamaları gerekir.

Başkalarının malını kullanmanın temel koşulu mal sahibinin kendi onayı olmakla birlikte bu onay olmadan malın kullanımına izin

verilen birkaç durum vardır. Ganimet buna örnektir. Mehir kadının hakkıdır. Fakat kendi isteyerek bu hakkının bir kısmından feragat ederse kocasının bunu kullanma izni vardır. Kişinin kullanılmasına izin verilmeyen malların genel bir kategorisi ona verilen emanetlerdir. Bir yetimin malını idare eden kişi çok fazla ihtiyaç halindeyse tedbirli bir şekilde bu malı kullanabilir.

Yukarıda açıklanan tüketim kurallarına rağmen bazı durumlarda Kur'an'ın meşru gördüğü maddelerin bulunma imkânı olmayabilir ve kişi zaruret durumunda bulunabilir. Böyle bir durumda Kur'an geçici olarak sınırlarını kaldırır ve normalde izin verilmeyen bu maddelerin kullanımına izin verir.

Toprak Tüm İhtiyaçları Karşılamaya Yetecek Durumdadır

Yukarıda 184 numaralı 41:10 ayetine bakınız.

İnsanın Tüketimi(Rabbi Tarafından) Denetlenmektedir

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا

770) “Pek çok mal harcadım” diyor...^(90:6)

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

771) Kimse onu görmedi mi sanıyor?^(90:7)

Aşırı veya Gerektiğinden Az Tüketim Onaylanmaz

وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّيْطَانِ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

772) Hayvanlardan yük taşıyanı ve tüyünden döşek yapılanları yaratan O'dur. Allah'ın size verdiği rızıktan yiyin, şeytanın ardına düşmeyin; şüphesiz o sizin için apaçık bir düşmandır.^(6:142)

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

773) Yiyin, için fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez. ^(7:31)

Yukarıda 417 numaralı 17:26 ayetine bakınız.

إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا

774) Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür. ^(17:27)

Yukarıda 62 numaralı 17:29 ayetine bakınız.

Yukarıda 201 numaralı 17:30 ayetine bakınız.

Helal Tüketim Malları Kur'an'da Açıklanmıştır

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُجَلِّى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ

775) Ey iman edenler! Akitleri (n gereğini) yerine getiriniz. İhramlı iken avlanmayı helal saymamak üzere (aşağıda) size okunacaklar dışında kalan hayvanlar, sizin için helâl kılındı. Allah dilediğine hükmeder. ^(5:1)

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ

776) Bugün size temiz ve iyi şeyler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin (Yahudi, Hıristiyan vb. nin) yiyeceği size helâldir, sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir. ^(5:5)

Yukarıda 257 numaralı 5:88 ayetine bakınız.

Yukarıda 85 numaralı 5:96 ayetine bakınız.

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ

777) Artık, Allah'ın size verdiği rızıktan helâl ve temiz olarak yiyin, eğer (gerçekten) yalnız Allah'a ibadet ediyorsanız, onun niyetine şükredin. (16.114)

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِعُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

778) Ta ki kendilerine ait bir takım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günler de Allah'ın ismini ansınlar. Artık ondan hem kendiniz yiyin, hem de yoksula, fakire yediniz. (22:28)

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ الْأَنْعَامُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الرُّورِ

779) Durum böyle. Her kim, Allah'ın emir ve yasaklarına saygı gösterirse, bu, Rabbinin katında kendisi için daha hayırlıdır. (Haram olduğu) size okunanların dışında kalan hayvanlar size helâl kılındı. O halde, pislikten, putlardan sakının; yalan sözden sakının. (22:30)

Ayrıca yukarıda 260 numaralı 23:51 ayetine bakınız.

Yukarıda 220 numaralı 43:18 ayetine bakınız.

Haram Mallar Kur'an'da Açıklanmıştır

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

780) Sana, şarap ve kumar hakkında soru sorarlar. De ki: Her ikisinde de büyük bir günah ve insanlar için bir takım faydalar vardır. Ancak her ikisinin de günahı faydasından daha büyüktür. Yine sana iyilik yolunda ne harcayacaklarını sorarlar. “İhtiyaç fazlasını” de. Allah size âyetleri böyle açıklar ki düşünesiniz. (2:219)

حَرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى
النُّصَبِ وَإِنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسُقُ

781) Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. (5:3)

Ayrıca yukarıda 454 numaralı 5:90 ayetine bakınız.

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ
دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ

782) De ki: Bana vahyolunanda, leş veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka, yiyecek kimseye haram kılınmış bir şey bulamıyorum. (6.145)

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ
غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

783) (Allah) size, sadece ölü hayvanı kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilen hayvanı haram kıldı. Ancak kim

mecbur kalırsa (başkalarının haklarına) saldırmaksızın, sınırı da aşmadan (bunlardan yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir.^(16:115)

Zaruri Durumların Farklı Bir Hukuku Vardır

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ
غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

784) Allah size ancak ölüyü (leşi), kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesileni haram kıldı. Her kim bunlardan yemeye mecbur kalırsa, başkasının hakkına saldırmadan ve haddi aşmadan bir miktar yemesinde günah yoktur. Şüphesiz ki Allah çok bağışlayan çokça esirgeyendir.^(2:173)

فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

785) Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık halinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.^(5:3)

فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

786) Başkasına zarar vermemek ve sınırı aşmamak üzere kim (bunlardan) yemek zorunda kalırsa bilsin ki Rabbin bağışlayan ve esirgeyendir.^(6:145)

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ
غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

787) (Allah) size, sadece ölü hayvanı kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilen hayvanı haram kıldı. Ancak kim mecbur kalırsa (başkalarının haklarına) saldırmaksızın, sınırı

da aşmadan (bunlardan yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir. ^(16:115)

Ekonomik Duruma İmanî Bakış

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

Yukarıda 56 numaralı 4:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 252 numaralı 7:31 ayetine bakınız.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ
أَمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

788) *De ki: Allah'ın kulları için yarattığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kıldı? De ki: Onlar, dünya hayatında, özellikle kıyamet gününde müminlerindir. İşte bilen bir topluluk için âyetleri böyle açıklıyoruz.* ^(7:32)

Ayrıca yukarıda 259 numaralı 16:114 ayetine bakınız.

Yukarıda 89 numaralı 28:60 ayetine bakınız.

Nüfus Artışı Pahasına Yüksek Hayat Standardını Sağlama Arzusu

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

Yukarıda 190 numaralı 17:31 ayetine bakınız.

ARZ

Kur'an dünyanın insanın sınırsız ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek tüm kolaylıkları sağladığını ifade etmektedir. Allah hem yeryüzünde hem de yer altında sınırsız kaynak yaratmıştır. Fakat bu kaynaklar eşit oranda dağıtılmamaktadır. Bunun sonucu olarak da bazıların darlık bazılarının da bolluk yaşadığı ilahî kaynaklı eşit olmayan bir dağıtım tablosu ortaya çıkar. Böyle olunca da Allah'ın yarattığı kaynaklar ile bunlara erişim arasında bir zaman aralığı söz konusu olmaktadır. İnsan hayatı için kaynakların Allah tarafından dağıtımı toplam arzın toplam ihtiyaçtan az olduğu anlamına gelmemektedir.

Kur'an, Allah'ın yaratışından bahsederken diğer tüm canlıların da aynı kaynaktan beslendiğini vurgulamaktadır.

Toprak – İçindekiler İnsanoğlunun İhtiyaçları İçin Yeterlidir

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَا فِيهَا رِوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ

789) Yeri uzatıp yaydık, orada sabit dağlar yerleştirdik, yine orada miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyler bitirdik. ^(15:19)

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

790) Orada hem sizin için hem de rızıkları size ait olmayanlar için (gerekli) geçim vasıtaları yarattık. ^(15:20)

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِلُ إِلَّا بِقَدْرِ مَعْلُومٍ

791) Her şeyin hazineleri yalnız bizim yanımızdadır. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz. ^(15:21)

وَأَرْسَلْنَا الرِّيَّاحَ لَوَافِحٍ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاسْقَيْنَاكُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ

792) Biz, rüzgârları aşılıyıcı olarak gönderdik ve gökten bir su indirdik de onunla su ihtiyacınızı karşıladık. (Biz bunları yapmasaydık) siz onu (yeterli) suyu depolayamazdınız. ^(15:22)

Yukarıda 184 numaralı 41:10 ayetine bakınız.

Allah Sınırsız Kaynak Yaratmıştır

وَأَتَيْكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ

793) O size istediğiniz her şeyden verdi. Allah'ın nimetini sayacak olsanız sayamazsınız. Doğrusu insan çok zalim, çok nankördür! ^(14:34)

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ

794) Orada hem sizin için hem de rızıkları size ait olmayanlar için (gerekli) geçim vasıtaları yarattık. ^(15:20)

وَإِنْ تَعَدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَعَفُورٌ رَحِيمٌ

795) Allah'ın nimetini saymaya kalksanız, onu sayamazsınız. Hakikaten Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir. ^(16:18)

Ayrıca yukarıda 189 numaralı 17:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 160 numaralı 42:12 ayetine bakınız.

Erişilebilirlik Sınırlı ve Ölçülüdür

Yukarıda 790 numaralı 15:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 184 numaralı 41:10 ayetine bakınız.

Dağıtım Eşit Değildir

Yukarıda 277 numaralı 16:71 ayetine bakınız.

Yukarıda 202 numaralı 28:82 ayetine bakınız.

Yukarıda 160 numaralı 42:12 ayetine bakınız.

FAYDALAR

Kur'an bazı yerlerde insana sayısız fayda sağlayan bir takım doğal kaynaklardan bahsetmektedir. Bu kaynaklar arasında öncelikli olarak insanın rahat yaşaması için gerekli olan unsur ve içeriklerle donatılmış yeryüzü gelmektedir. Bu gezegende mahlukatın ihtiyaç duyduğu tüm kolaylıklar vardır. Kur'an'ın işaret ettiği faydalar arasında yiyecek, giyecek, barınma, içecek, yağlar, ulaşım, sulama, yakıt ve ateş vardır. Yeryüzü, insanların yüzeyde hareket etmesine uygun yapılmıştır. Allah şifa verici ve konfor sağlayıcı şeylerin yanısıra savunma amaçlı maddeler yaratmıştır. Kur'an insanın hizmetine sunulmuş mallardan da bahsetmektedir. İnsan hayatı için gerekli maddelere ek olarak aynı zamanda konforlu bir hayat sağlayan malzemeler, süs eşyaları ve estetik duyguları tatmin eden şeyleri de saymaktadır.

Yeryüzü İnsanlığın Yaşam Alanıdır

وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ

796) Sizin için yeryüzünde barınak ve belli bir zamana dek yaşamak vardır, dedik. ^(2:36)

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ قَرَارًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ
وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ فَتَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

797) Yeri sizin için yerleşim alanı, göğü de bir bina kılan, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan ve sizi temiz besinlerle rızıklandıran Allah'tır. İşte Allah, sizin Rabbinizdir. Âlemlerin Rabbi Allah, yücelerden yücedir. ^(40:64)

Ayrıca yukarıda 184 numaralı 41:10 ayetine bakınız.

Allah'ın Temin Ettiği Maddeler

Yiyecek

Yukarıda 547 numaralı 16:5 ayetine bakınız.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجْرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ

798) Gökten suyu indiren O'dur. Ondan hem size içecek vardır hem de hayvanlarınızı otlatacağınız bitkiler. ^(16:10)

Yukarıda 7 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

فَأَنْشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَكُمْ فِيهَا فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ

799) Böylece onun (yağmurun) sayesinde sizin yararınıza hurma bahçeleri ve üzüm bağları meydana getirdik. Bunlarda sizin için birçok meyveler vardır ve siz onlardan yersiniz. ^(23:19)

وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالذُّهْنِ وَصَبِغٍ لِلْأَكْلِينَ

800) Tûr-i Sina'da da yetişen bir ağaç daha meydana getirdik ki, bu ağaç hem yağ hem de yiyeceklerin ekmeğine katık edecekleri (zeytin) verir. ^(23:20)

Ayrıca yukarıda 294 numaralı 23:21 ayetine bakınız.

Yukarıda 302 numaralı 36:72 ayetine bakınız.

Giyecek

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا
تَسْتَحْفِفُونَهَا يَوْمَ طَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَاثًا
وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

801) Allah, evlerinizi sizin için bir huzur ve sükûn yeri yaptı ve sizin için davar derilerinden gerek göç gününüzde, gerekse konaklama gününüzde, kolayca taşıyacağımız evler; yünlerinden, yapraklarından ve kıllarından bir süreye kadar (faydalanacağımız) bir ev eşyası ve bir ticaret malı meydana getirdi. ^(16:80)

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ
سَرَائِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَائِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ كَذَلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُشْكُرُونَ

802) Allah, yarattıklarından sizin için gölgeler yaptı. Dağlarda da sizin için barınaklar yarattı. Sizi sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar yarattı. İşte böylece Allah, müslüman olmanız için üzerinize nimetini tamamlıyor. ^(16:81)

Barınma

Yukarıda 801 numaralı 16:80 ayetine bakınız.

Yukarıda 802 numaralı 16:81 ayetine bakınız.

İçecek

Yukarıda 698 numaralı 16:10 ayetine bakınız.

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۖ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ

803) Kuşkusuz sizin için hayvanlarda da büyük bir ibret vardır. Zira size, onların karınlarındaki fışkı ile kan arasından (gelen), içenlerin boğazından kolayca geçen hâlis bir süt içiriyoruz. ^(16:66)

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

804) Hurma ve üzüm gibi meyvelerden hem içki hem de güzel gıdalar edebilirsiniz. İşte bunlarda da aklını kullanan kimseler için büyük bir ibret vardır. ^(16:67)

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً ۖ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ

805) Hayvanlarda sizin için elbette ibretler vardır. Onların karınlarındakinden (sütlerinden) size içiririz. Onlarda sizin için birçok faydalar daha vardır; etlerinden de yersiniz. Onların üzerinde ve gemilerde taşınırsınız. ^(23:21-22)

وَدَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ

806) Bu hayvanları onların emrine verdik. Onların bazısını binek olarak kullanırlar, bazısını besin olarak yerler. ^(36:72)

Yağlar

Yukarıda 294 ve 805 numaralı 23:20,21 ayetlerine bakınız.

Ulaşım

Yukarıda 772 numaralı 6:142 ayetine bakınız.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَوُفٌ
رَّحِيمٌ

807) Bu hayvanlar sizin ağırlıklarınızı, ancak güçlülere katlanarak varabileceğiniz bir memlekete taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok şefkatli, pek merhametlidir. ^(16:7)

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

808) Atları, katırları ve eşekleri binmeniz ve (gözlere) zinet olsun diye (yarattı). Allah şu anda bilemeyeceğiniz daha nice (nakil vasıtaları) yaratır. ^(16:8)

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا
وَتَرَىٰ الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

809) İçinden taze et (balık) yemeniz ve takacağınız bir süs (eşyası) çıkarmanız için denizi emrinize veren O'dur. Gemilerin denizde (suları) yara yara gittiklerini de görüyorsun. (Bütün bunlar) onun lütfunu aramanız ve nimetine şükretmeniz içindir. ^(16:14)

Ayrıca yukarıda 805 numaralı 23:21,22 ayetlerine bakınız.

Yukarıda 806 numaralı 36:72 ayetine bakınız.

Sulama

Yukarıda 563 numaralı 25:49 ayetine bakınız.

Yakıt/Ateş

Yukarıda 555 numaralı ayetine bakınız.

Yukarıda 556 ve 557 numaralı 56:71-73 ayetlerine bakınız.

Besleyici ve Sağlıklı Yiyecekler

Yukarıda 803 numaralı 16:66 ayetine bakınız.

Yukarıda 548-49 numaralı 16:68-69 ayetlerine bakınız.

Savunma Araçları

Yukarıda 802 numaralı 16:81 ayetine bakınız.

Sağlam Mallar

Yukarıda 801 numaralı 16:80 ayetine bakınız.

Meta

Yukarıda 807 numaralı 16:6 ayetine bakınız.

وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِالْغَيْهِ إِلَّا بِشِقِّ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ لَرؤُفٌ
رَّحِيمٌ

810) Onlar ağırlıklarınızı, sizin ancak zorlukla varabileceğiniz beldelere taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok esirgeyicidir, çok merhametlidir. ^(16:7)

Yukarıda 808 numaralı 16:8 ayetine bakınız.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا
تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا أَثَانًا
وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ

811) Allah, size evlerinizi huzur ve dinlenme yeri yaptı. Hayvanların derilerinden gerek göç gününüzde gerek ikamet gününüzde

kolayca taşıyacağımız evler; onların yünlerinden, yapağlarından ve kıllarından bir süreye kadar yararlanacağınız ev eşyası ve geçimlikler meydana getirdi. (16:80)

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَائِلَ تَقِيكُمْ الْحَرَّ وَسَرَائِلَ تَقِيكُمْ بِأَسْكُمْ كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ

812) Allah, yarattıklarından sizin için gölgeler yaptı ve dağlarda da sizin için barınaklar var etti. Sizi sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşta sizi koruyacak zırhlar verdi. Böylece Allah, müslüman olasınız diye üzerinizde olan nimetini tamamlıyor. (16:81)

Yukarıda 806 numaralı 36:72 ayetine bakınız.

Süs Eşyaları

وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ

813) Hem binesiniz diy hem de süs olarak atları, katırları ve merkepleri de yarattı. Bilemeyeceğiniz daha nice şeyleri de yaratır. (16:8)

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاحِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

814) O, taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için denizi sizin hizmetinize verendir. Gemilerin orada suyu yara yara gittiğini görürsün. (Bütün bunlar) O'nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz içindir. (16:14)

Estetik Malzemeler

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ

815) *Onları akşamleyin getirirken, sabahleyin salıverirken de sizin için bir güzellik (ve zevk) vardır. (16:6)*

Yukarıda 813 numaralı 16:8 ayetine bakınız.

Yukarıda 814 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

İSTEKLER

Kur'an'da ihtiyaç, konfor ve lüks arasında ayırım yapmamızı sağlayan birçok atıf vardır. Temel ihtiyaç olan maddeler yiyecek, içecek, giyecek, barınak, tıbbi bakım ve dinlenmedir.

Hayvanlar veya diğer yollarla sağlanan ulaşım araçları bazı durumlarda rahatlık bazen de lüks olarak görülür. Saraya benzer yapılar ve anıtlar lüks sayılmaktadır. İnsanın isteklerinin özellikleri ile ilgili Kur'an'da iki atıf vardır:

1. İnsanın istekleri hiçbir zaman karşılanamaz.
2. İnsan kendisine verilen şeyleri sürekli artırma arzusunda.

İhtiyaçlar

Yiyecek

Yukarıda 533 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

Yukarıda 121 numaralı 11:6 ayetine bakınız.

وَكَذَلِكَ بَعَثْنَا هُم لِيَتَسَاءَلُوا بَيْنَهُمْ قَال قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالُوا لَبِئْنَا يَوْمًا أَوْ
بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِئْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ
فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا

816) Böylece biz, birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık. İçlerinden biri: “Ne kadar kaldınız?”, dedi. (Bir kısmı) “Bir gün, ya da bir günden az”, dediler. (Diğerleri de) şöyle dediler: “Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Şimdi siz birinizi şu gümüş para ile kente gönderin de baksın; (şehir halkından) hangisinin yiyeceği daha temiz ve lezzetli ise ondan size bir rızık getirsin. Ayrıca, çok nazik davranın (da dikkat çekmesin) ve sizi hiçbir kimseye sakın sezdirmesin.”^(18:19)

Yukarıda 395 numaralı 20:118 ayetine bakınız.

Yukarıda 396 numaralı 20:119 ayetine bakınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمْ أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ

817) Yeryüzüne bakmazlar mı, orada her türden nice güzel ve yararlı bitkiler bitirdik.^(26:7)

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيحٍ ۗ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنَ جُوعٍ

818) Onlara, acı ve kötü kokulu bir dikenli bitkiden başka yiyecek yoktur.O, ne besler ne de açlıktan kurtarır.^(88:6-7)

İçecek

Yukarıda 698 numaralı 16:10 ayetine bakınız.

Yukarıda 395 numaralı 20:118 ayetine bakınız.

Yukarıda 563 numaralı 20:119 ayetine bakınız.

Yukarıda 698 numaralı 25:48-49 ayetlerine bakınız.

Giyecek

Yukarıda 533 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَى ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

819) Ey Âdemoğulları! Sizlere ayıp yerlerinizi gizleyip örtecek elbise ve süslenecek şeyler (elbise) ve takva elbisesini indirdik. ^(7:26)

Yukarıda 395 numaralı 20:118 ayetine bakınız.

Barınma

Yukarıda 121 numaralı 11:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 395 numaralı 20:118 ayetine bakınız.

Sağlık

Yukarıda 549 numaralı 16:69 ayetine bakınız.

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ۖ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ

820) O, bana yediren ve içirendir. Hastalandığımda da O bana şifa verir. ^(26:79-80)

Boş Vakit/Dinlenme

Yukarıda 6 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ اللَّيْلَ لِبَاسًا وَالتَّوَمَّ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا

821) O, geceyi size bir örtü, uykuyu istirahat zamanı ve gündüzü de hareket ve çalışma vakti yapandır. ^(25:47)

Yukarıda 564 numaralı 27:86 ayetine bakınız.

Yukarıda 9 numaralı 28:73 ayetine bakınız.

Yukarıda 10 numaralı 30:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 567 numaralı 40:61 ayetine bakınız.

Yukarıda 424 numaralı 78:10 ayetine bakınız.

Sevilen Eş

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّيْهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبِّهَا لَعْنٌ
أَتَيْنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

822) Allah, sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir. (İnsan) eşiyle birleşince eşi hafif bir yük yüklenir (gebe kalır) ve (bir müddet) onu taşır. Gebeliği ağırlaşınca her ikisi de Rableri Allah'a, "Eğer bize iyi ve sağlıklı bir çocuk verirsen, elbette şükredenlerden olacağız" diye dua ederler. (7:189)

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً
وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ

823) Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır. (30:21)

Konfor

Yukarıda 808 numaralı 16:80 ayetine bakınız.

Yukarıda 550 numaralı 40:79 ayetine bakınız.

وَأَمَدَدْنَا لَهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ

824) Onlara canlarının istediği meyve ve etten bol bol verdik. (52:22)

بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقٍ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ۝

825) Ebediyen genç kalan uşaklar, onların etrafında; içmekle başlarının dönmeyeceği ve sarhoş olmayacakları, cennet pınarından doldurulmuş sürahileri, ibrikleri ve kadehleri, beğendikleri meyveleri ve arzu ettikleri kuş etlerini dolaştırırlar. (56:18)

لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْفُونَ ۝

826) Ebediyen genç kalan uşaklar, onların etrafında; içmekle başlarının dönmeyeceği ve sarhoş olmayacakları, cennet pınarından doldurulmuş sürahileri, ibrikleri ve kadehleri, beğendikleri meyveleri ve arzu ettikleri kuş etlerini dolaştırırlar. (56:19)

وَفَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ ۝

827) Ve arzu ettikleri meyvelerden. (56:20)

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۝

828) Ve canlarının çektiği kuş etlerinden (sunulur). (56:21)

Lüks

Yukarıda 28 numaralı 7:74 ayetine bakınız.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ۝

829) Onları akşamleyin getirirken, sabahleyin salıverirken de sizin için bir güzellik (ve zevk) vardır. (16:6)

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ أَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ۝

830) Onlar cehennemin hışiltısını bile duymazlar. Canlarının istediği nimetler içinde ebedi olarak kalırlar. (21:102)

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُوتِيَهُمْ سِقْفًا
مِنْ فَضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ

831) Eğer bütün insanlar (kâfirlere verdiğimiz nimetlere bakıp küfürde birleşen) bir tek ümmet olacak olmasalardı, Rahmân'ı inkâr edenlerin evlerine gümüştan tavanlar ve üzerine çıkacakları merdivenler yapardık. ^(43:33)

وَلِيُوتِيَهُمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكُونُونَ

832) Evlerine (gümüştan) kapılar ve üzerine yaslanacakları koltuklar ve altın süslemeler yapardık. ^(43:34)

وَزُخْرَفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ

833) Bütün bunlar, sadece dünya hayatının geçimliğidir. Rabbinin katında ahiret ise, O'na karşı gelmekten sakınanlarındır. ^(43:35)

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ
الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

834) Onlar için altın tepşiler ve kadehler dolaştırılır. Canlarının istediği ve gözlerinin hoşlandığı her şey oradadır. Siz orada ebedi olarak kalacaksınız. ^(43:71)

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

835) Orada kendileri için diledikleri her şey vardır. Katımızda daha fazlası da vardır. ^(50:35)

Yukarıda 730 numaralı 57:20 ayetine bakınız.

İsteklerin Özellikleri

İstekler Asla Tatmin Edilemez

وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْتَبِئُ بِالْأَرْضِ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصِلَهَا قَالَ أَرْتَسْتَبَدُّونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ إِهْطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَصُرِبْتُمْ عَلَيْكُمْ الذِّلَّةَ وَالْمَسْكَنَةَ وَبَأْسٌ يَعْصَبُ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ

836) Hani, “Ey Mûsâ! Biz bir çeşit yemeğe asla katlanamayız. O hâlde, bizim için Rabbine yalvar da, o bize yerden biten sebze, kabak, sarımsak, mercimek, soğan versin” demiştiniz. O da size, “İyi olanı düşük olanla değiştirmek mi istiyorsunuz? Öyle ise inin şehre! İstedikleriniz orada var” demişti. Böylece zillet ve yoksulluk onları kapladı. Onlar, Allah’ın gazabına uğradılar. Bunun sebebi, onların; Allah’ın âyetlerini inkâr ediyor, peygamberleri de haksız yere öldürüyor olmaları idi. Bütün bunların sebebi ise, isyan etmek ve aşırı gitmekte oluşlarıydı. ^(2:61)

أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنَّىٰ

837) Yoksa insan (kayıtsız şartsız), her temenni ettiği şeye sahip mi olacaktır? ^(53:24)

Yukarıda 186 numaralı 53:48 ayetine bakınız.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ۖ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ۖ وَبَنِينَ شُهُودًا ۖ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ۖ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ

838) Beni, yarattığım kişiyle baş başa bırak. Ona bol mal ve gözü önünde duran oğullar verdim. Kendisine alabildiğine imkânlar sağladım. Sonra da o hırsıyla daha da artırmamı umar. ^(74:11-15)

İnsan Kendisine Verilenin Hep Daha Fazlasını İster

Yukarıda 838 numaralı 74:15 ayetine bakınız.

ÜRETİM FAALİYETLERİ

Kur'an doğal olarak üretime yönelik bir takım iktisadî faaliyetlerden doğrudan veya dolaylı olarak bahsetmektedir. Çoğu durumda bunlardan onaylayan bir tonda bahsedilir. Bu faaliyetler arasında tarım, ticaret, balıkçılık, sanayi, zanaat, silah yapımı, gemi yapımı ve inşaat gelmektedir. Kur'an ayrıca iş yaparken duyarlı olmayı tavsiye etmektedir. Üretimde kaybı, girdide kayıp olarak görür.

Bir ürün ortaya çıkarmakla ilgili gerçekleri, sebepleri ve süreçleri anlatan ayetler bu faktörlerin üretken olduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Bu faktörler arasında en belirginleri toprak ve emektir. Metinden anlaşılacak diğer faktörler hammaddeler, sermaye ve girişimdir. Toprak faktörü dağlar, odunlar, madenler, akarsular, hayvanlar ve hayvan ürünleri gibi tüm doğal kaynakları da içermektedir. Üretim sağlayan bazı çevresel faktörler de vardır. Bunlara örnek olarak yağmur taşıyan bulutlar, gün ışığı, barış ve güvenlik verilebilir.

Tarım

Yukarıda 106 numaralı 2:22 ayetine bakınız.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلِّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا الْكُنْ جِئْتِ بِالْحَقِّ فَذَبْحُوهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُونَ

839) Mûsâ şöyle dedi: “Rabbim diyor ki; o, çift sürmek, ekin sula-
mak için boyunduruğa vurulmamış, kusursuz, hiç alacası olmayan
bir sığırdır.” Onlar, “İşte, şimdi tam doğrusunu bildirdin” dediler.
Nihayet o sığırı kestiler. Neredeyse bunu yapmayacaklardı. (2:71)

Yukarıda 21 numaralı 2:205 ayetine bakınız.

Yukarıda 91 numaralı 3:14 ayetine bakınız.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتَهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

840) Onların bu dünya hayatında harcadıkları malların duru-
mu, kendilerine zulmeden bir topluluğun ekinlerini vurup mahve-
den kavurucu ve soğuk bir rüzgârın durumu gibidir. Allah, onlara
zulmetmedi. Fakat onlar kendi kendilerine zulmediyorlar. (3:117)

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرِ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالرِّزْقَ مُخْتَلِفًا
أَكْلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ
يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

841) O, çardaklı-çardaksız olarak bahçeleri, ürünleri, çeşit çeşit
hurmalkıları ve ekinleri, zeytini ve narı (her biri) birbirine benzer
ve (her biri) birbirinden farklı biçimde yaratandır. Bunlar meyve
verince meyvelerinden yiyin. Hasat günü de hakkını (öşürünü)
verin, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez. (6:141)

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

842) *Yûsuf dedi ki: "Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın."* (12:47)

Yukarıda 656 numaralı 18:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 657 numaralı 18:33 ayetine bakınız.

Yukarıda 169 numaralı 32:27 ayetine bakınız.

Yukarıda 305 numaralı 36:33 ayetine bakınız.

Yukarıda 288 numaralı 36:34 ayetine bakınız.

Yukarıda 672 numaralı 36:35 ayetine bakınız.

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

843) *Onlar geride nice bahçeler, nice pınarlar bıraktılar.* (44:25)

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ

844) *Nice ekinler, nice güzel konaklar!* (44:26)

وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ

845) *Zevk ve sefasını sürdükleri nice nimetler!* (44:27)

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ

846) *İşte böyle! Onları başka bir topluma miras bıraktık.* (44:28)

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ

847) *Gök ve yer onların ardından ağlamadı; onlara mühlet de verilmeydi.* (44:29)

فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ

848) *Sabah olurken birbirlerine seslendiler.* (68:21)

أَنْ اَعْدُوا عَلَى حَزْبِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ

849) “Haydi, eğer ürününüzü devşirecekseniz erkenden gidin” diye seslendiler. ^(68:22)

فَانْطَلِقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ

850) Bunun üzerine, “Sakin, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın” diye fısıldaşarak yola koyuldular. ^(68:23)

Ticaret

Yukarıda 15 numaralı 2:198 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ
وَلَا آمِنَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا
وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى
الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

851) Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu din) nişanelerine, haram aya, hac kurbanına, (bu kurbanlıklara takılı) gerdanlıklara ve de Rab'lerinden bol nimet ve hoşnutluk isteyerek Kâ'be'ye gelenlere sakın saygısızlık etmeyin. İhramdan çıktığınızda (isterseniz) avlanın. Sizi Mescid-i Haram'dan alıkoydular diye birtakımlarına beslediğiniz kin, sakın ha sizi haddi aşmaya sürüklemesin. İyilik ve takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah'ın cezası çok şiddetlidir. ^(5:2)

Yukarıda 814 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

Yukarıda 6 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 8 numaralı 17:66 ayetine bakınız.

Yukarıda 14 numaralı 62:10 ayetine bakınız.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ
 مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نُحْصِيَهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ
 مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُم مَّرْضَىٰ ۖ وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
 مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَأُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
 وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تَقَدَّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ تَجِدُوهُ
 عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۗ وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

852) (Ey Muhammed!) Şüphesiz Rabbin, senin, gecenin üçte iki-
 sine yakın kısmını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini bi-
 liyor. Beraberinde bulunanlardan bir topluluk da böyle yapıyor. Allah, gece ve gündüzü düzenleyip takdir eder. Sizin buna (gece-
 nin tümünde yahut çoğunda ibadete) gücünüzün yetmeyeceğini
 bildi de sizi bağışladı (yükünüzü hafifletti.) Artık, Kur'an'dan ko-
 layınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hastaların bulunacağını,
 bir kısmınızın Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzün-
 de dolaşacağını, diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda çarpışaca-
 ğını bilmektedir. O hâlde, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun.
 Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a güzel bir borç verin.
 Kendiniz için önceden ne iyilik gönderirseniz, onu Allah katında
 daha üstün bir iyilik ve daha büyük mükâfat olarak bulursunuz.
 Allah'tan bağışlama dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok
 merhamet edendir. (73:20)

Balıkçılık

Yukarıda 7 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

İmalat

Yukarıda 11 numaralı 30:46, 12 numaralı 35:12, 13 numaralı
 45:12 ayetlerine bakınız.

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

853) *Bir de Davud'a, sizin için, zırh yapma sanatını öğrettik ki, savaşlarınızda sizi korusun. Şimdi siz şükrediyor musunuz?*^(21:80)

أَنْ اَعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاَعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

854) *Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir lütuf verdik. “Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin” dedik ve “(Bütün vücudu örtecek) zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur” diye demiri ona yumuşattık. “Salih amel işleyin. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı görürüm” diye vahyettik.*^(34:11)

Zanaat

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ
إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ

855) *Cinler, Süleyman için dilediği biçimde kaleler, heykeller, havuz gibi çanaklar ve sabit kazanlar yapıyorlardı. Ey Davud ailesi, şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır.*^(34:13)

Silah Üretimi

Yukarıda 853 numaralı 21:80 ayetine bakınız.

Yukarıda 854 numaralı 34:11 ayetine bakınız.

Gemi Yapımı

وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ

856) *Gözetimimiz altında ve vahyimize göre gemiyi yap. Zulmedenler hakkında bana bir şey söyleme. Çünkü onlar suda boğulacaklardır.*^(11:37)

İnşaat

أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ آيَةً تَعْبَثُونَ

857) Siz her yüksek yere bir alamet bina yapıp boş şeylerle eğleniyor musunuz?(26: 128)

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَ

858) İçlerinde ebedî yaşama ümidiyle sağlam yapılar mı ediniyorsunuz?(26:129)

Üretim Faktörleri

Toprak

Yukarıda 305 numaralı 36:33 ayetine bakınız.

Emek

Yukarıda 706 numaralı 18:95 ayetine bakınız.

Hammadde

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا

859) “Bana (yeterince) demir madeni getirin” dedi. İki yamacın arasındaki boşluğu (dağlarla) bir hizaya getirince, “Körükleyin!” dedi. Demiri eritip kor (gibi) yapınca da, “Bana erimiş bakır getirin, bunun üzerine boşaltayım” dedi. (18:96)

Sermaye

Yukarıda 136 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Risk

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
 افْتَرَقْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
 وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
 الْفَاسِقِينَ

860) De ki: “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah’tan, peygamberinden ve O’nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Allah’ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah, fasık topluluğu doğru yola erdirmez.”^(9:24)

Teknoloji

Yukarıda 854 numaralı 34:11 ayetine bakınız.

Yardımcı Ortam

Yukarıda 201 numaralı 2:205 ayetine bakınız.

Yukarıda 561 numaralı 10:67 ayetine bakınız.

Yukarıda 742 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Yukarıda 6 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 564 numaralı 27:86 ayetine bakınız.

Yukarıda 11 numaralı 30:46 ayetine bakınız.

Yukarıda 408 numaralı 34:18 ayetine bakınız.

Üretim Kaybı Girdi Kaybı Demektir

وَأَحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
 وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا

861) *Derken bütün serveti helâk edildi. (Yıkılmış) çardakları üzerine çökmüş hâldeki bağına yaptığı harcamalar karşısında ellerini oğuşturuyor ve şöyle diyordu: “Keşke Rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmasaydım.”^(18:42)*

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ﴿٥٦﴾ ءَأَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿٥٧﴾ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٥٨﴾ إِنَّا لَمُعْرِمُونَ ﴿٥٩﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

862) *Ektiğiniz tohuma ne dersiniz?^(56:63) Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?^(56:64) Dileseydik, onu kuru bir çöp yapardık da şaşkınlık içinde şöyle geveleyip dururdunuz.^(56:65) Muhakkak biz çok ziyandayız!^(56:66) Daha doğrusu büsbütün mahrumuz!^(56:67)*

EMEK VE GİRİŞİM

Hayat, ağır yükler ve mücadele ile dolu olduğu için Kur'an, bu dünyada yaşamının zor bir iş olduğunu söyler. Maişet kazanmak girişim gerektirir. Kur'an insanı iktisadî uğraşlarda bulunmaya teşvik eder. Bedensel işlerin İslam'da saygın bir yeri vardır. Ekonomik kârla ilgili doğal yasaya göre emek, amacından ve nihai hedefinden bağımsız olarak üretkendir. Ancak her zaman zenginliği garantilemez. Kıt kaynaklara sahip insanlar bu durumlarını fazla önemsememeli, geniş kaynaklara sahip olanlar da gururlanmamalıdır. Emek gücü dinlenme de gerektirir. Her iki tarafa karşı herhangi bir baskı ya da tehdit olmaksızın adil bir ücret belirlemek gerekir. Emekten tasarruf sağlayan araçlar kullanmaya izin verilmektedir. Esasında bunlar Allah'ın nimetleridir. Ulusal dönüşüm ancak irade gücüyle ve doğru yönde çabayla sağlanabilir.

Dünya Hayatı Çetin ve Ağırdır

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِرِجْلِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكَ مَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى

863) Biz de şöyle dedik: “Ey Âdem! Şüphesiz bu (İblis), sen ve eşin için bir düşmandır. Sakın sizi cennetten çıkarmasın; sonra mutsuz olursun. (20:117)

إِنَّ لَكَ الْآ تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ

864) Şüphesiz senin için orada aç kalmak, çıplak kalmak yoktur.

(20:118)

وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ

865) Orada ne susuzluk çekersin, ne de güneş altında kalırsın.

(20:119)

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ
النُّشُورُ

866) O, yeryüzünü sizin ayaklarınızın altına serendir. Haydi, onun üzerinde yürüyün ve Allah'ın rızından yiyin. Dönüş ancak O'ndır. (67:15)

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي النَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ
مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ
مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَىٰ ۖ وَأَخْرُونَ يَصْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ
مِنَ فَضْلِ اللَّهِ وَأَخْرُونَ يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ
عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۖ وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

867) (Ey Muhammed!) Şüphesiz Rabbin, senin, gecenin üçte iki-sine yakın kısmını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini biliyor. Beraberinde bulunanlardan bir topluluk da böyle yapıyor. Allah, gece ve gündüzü düzenleyip takdir eder. Sizin buna (gecenin tümünde yahut çoğunda ibadete) gücünüzün yetmeyeceğini bildi de sizi bağışladı (yükünüzü hafifletti.) Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hastaların bulunacağını,

bir kısmınızın Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacağını, diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda çarpışacağını bilmektedir. O hâlde, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a güzel bir borç verin. Kendiniz için önceden ne iyilik gönderirseniz, onu Allah katında daha üstün bir iyilik ve daha büyük mükâfat olarak bulursunuz. Allah'tan bağışlama dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. (73:20)

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا

868) Onları biz yarattık ve eklemelerini (birbirine) biz bağladık. Dilediğimizde (onları yok eder) yerlerine benzerlerini getiririz. (76:28)

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

869) (Sen bu beldedeysen bu beldeye (Mekke'ye), babaya ve ondan meydana gelen çocuğa yemin ederim ki,) biz insanı bir sıkıntı ve zorluk içinde (olacak ve bunlara göğüs gelecek şekilde) yarattık. (90:4)

Geçim Girişim Gerekir

Yukarıda 866 numaralı 67:15 ayetine bakınız.

Yukarıda 867 numaralı 73:20 ayetine bakınız.

Emeğin Saygınlığı Vardır

فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ

870) Ve eğer bundan sonra sizin için emzirirlerse, o zaman onların ücretlerini verin. Ve maruf ile aranızda görüşün. (65:6)

فَإِنْ طَلَّقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَىٰ أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَا أَهْلَهَا فَبِئْسَ مَا فَوَجَدَا
فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتُ لَتَّخَذْتُ عَلَيْهِ آجْرًا

871) Yine yola koyuldular. Nihayet bir şehir halkına varıp onlardan yiyecek istediler. Halk onları konuk etmek istemedi. Derken orada yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar gördüler. Adam hemen o duvarı doğrulttu. Mûsâ, “İsteseydin bu iş için bir ücret alırdın” dedi. (18:77)

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّا يَا جُوجَ وَمَا جُوجَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ
خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

872) Dediler ki: “Ey Zülkarneyn! Ye’cüc ve Me’cüc (adlı kavimler) yeryüzünde bozgunculuk yapmaktadırlar. Onlarla bizim aramıza bir engel yapman karşılığında sana bir vergi verelim mi?” (18:94)

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

873) Kızlardan biri, “Babacığım, onu ücretle tut. Herhâlde ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir olan bu adam olacaktır” dedi. (28:26)

قَالَ آتَىٰ أُرِيدُ أَنْ أَنْكِحَ إِحْدَىٰ ابْنَتَيْ هَاتَيْنِ عَلَىٰ أَنْ تَأْجُرْنِي فَمَا نِي حِجَجٍ
فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ
مِنَ الصَّالِحِينَ

874) Şu’ayb, “Ben, sekiz yıl bana çalışmana karşılık, şu iki kızım-dan birisini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer sen bunu on yıla tamamlarsan, o da senden olur. Ben seni zora koşmak da istemiyorum. İnşallah beni salih kimselerden bulacaksın” dedi. (28:27)

Doğal Ekonomik Kâr Kuralı İşler

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُنْحَسُونَ

875) Kim yalnız dünya hayatını ve onun zinetini isterse, biz onlara yaptıklarının karşılığını orada tastamam öderiz. Orada onlar bir eksikliğe uğratılmazlar. (11:15)

İnsan Değişen Kadere Karşı Fazla Hassas Olmamalıdır

Yukarıda 207 numaralı 11:9 ayetine bakınız.

Yukarıda 208 numaralı 11:10 ayetine bakınız.

Yukarıda 403 numaralı 11:11 ayetine bakınız.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَى بِجَانِبِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يُوْسِعًا

876) İnsana nimet verdiğimizde yüz çevirip yan çizer. Kendisine şer dokununca da umutsuzluğa düşer. (17:83)

Boş Vakit ve Dinlenme Zaruridir

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَاتَيْنِ فَمَحْوَتًا آيَةَ اللَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلْنَاهُ تَفْصِيلًا

877) Biz geceyi ve gündüzü (kudretimizi gösteren) iki alâmet yaptık. Rabbinizden lütuf isteyebilirsiniz, yılların sayısını ve hesabını bilirsiniz diye gece alametini giderip gündüz alametini aydınlatıcı kıldık. İşte biz her şeyi açıkça anlattık. (17:12)

Yukarıda 9 numaralı 28:73 ayetine bakınız.

Yukarıda 10 numaralı 30:23 ayetine bakınız.

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ اللَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا إِنَّ اللَّهَ لَدُوٌّ فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ

878) Allah, içinde rahat edersiniz diye geceyi ve (her şeyi) gösterici (aydınlık) olarak da gündüzü yaratandır. Şüphesiz Allah, insanlara karşı sonsuz iyilik sahibidir, fakat insanların çoğu şükretmezler. (40:61)

Yukarıda 423-25 numaralı 78:9-11 ayetlerine bakınız.

Baskı Olmaksızın Adil Ücret Gerekir

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ
وَأَنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ
فَأْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأُتْمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُم فَسَتَرْضِعْ لَهُ أُخْرَىٰ

879) Onları (iddetleri süresince) gücünüz nispetinde, oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için kendilerine zarar vermeye kalkışmayın. Eğer hamile iseler, doğum yapıncaya kadar nafakalarını verin. Sizin için (çocuğu) emzirirlerse (emzirme) ücretlerini de verin ve aranızda uygun bir şekilde anlaşın. Eğer anlaşamazsanız, çocuğu baba hesabına başka bir kadın emzirecektir.^(65:6)

Ücret Pazarlığına İzin Verilmiştir

Yukarıda 879 numaralı65:6 ayetine bakınız.

Emek Tasarrufu Sağlayan Araçlar Vardır

Yukarıda 807 numaralı 16:7 ayetine bakınız.

Değişim Süreci Toplu İrade Gerektirir

Yukarıda 420 numaralı 8:53 ayetine bakınız.

Yukarıda 421 numaralı 13:11 ayetine bakınız.

NÜFUS

Kur'an bir milletin gücünü, ekonomik statüsünü ve nüfuzunu belirlemede nüfus faktörüne büyük önem verir. İslamiyet öncesi dönemde fakirlik yüzünden bebeklerin öldürülmesini günah olarak adlandırır ve bu tür bir eylemi kesin olarak yasaklar. Fakat aşırı nüfusu da her şartta ideal bir durum olarak görmemektedir. Bireyin iktisadî kaynakları ile aile hayatı kurma arzusu arasındaki ilişkiyi tamamen görmezden gelmez. Ancak bir kimse çok fazla zorluk çekmeden bir ailenin geçimini sağlayabileceğinden emin olmadıkça evlenmemeyi tavsiye eder. Dolayısıyla Kur'an'da evliliğe getirilen sınır aile planlamasının tek çaresidir.

Belirtilmesi gereken en önemli nokta Kur'an'ın niteliksiz nüfus artışını övmediğidir. Kur'an müminlerin ahlakî ve maddî hayatta diğerlerini geçmeleri için ideolojik yönelimlerini ve ahlakî eğitimlerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla Kur'an'a göre ahlakî ve manevî güce sahip nispeten az sayıda insan ahlakî duruşu olmayan çok daha fazla insandan daha güçlüdür.

Kur'an, ideolojik, stratejik ve sosyal gerekçelerle nüfus planlamasının kısa vadeli yöntemlerinden biri olarak Müslümanlara mobilizasyonu ve göçü tavsiye etmektedir.

Nüfusun Önemi

Güç Kaynağıdır

Yukarıda 6 numaralı 17:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 699 numaralı 18:34 ayetine bakınız.

وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي آتَاكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَ ﴿١٢﴾ أَمْدَكُم بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴿١٣﴾ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٤﴾

880) Bildiğiniz her şeyi size veren, size hayvanlar, oğullar, bahçeler ve pınarlar veren Allah'a karşı gelmekten sakının. (26:132-133-134)

Nüfuz Göstergesidir

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا

881) Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır. (18:46)

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ

882) Yine, “Bizim mallarımız ve çocuklarımız daha çoktur. Bize azap edilmeyecektir” demişlerdi. (34:35)

إِعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ

883) Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur gider). (57:20)

Doğal Artış Eğiminin Korunması

Cinayet Yasaklanmıştır

Yukarıda 612 numaralı 4:29 ayetine bakınız.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَىٰ أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ
إِلَىٰ أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ
اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا

884) Bir mü'minin bir mü'mini öldürmesi olacak şey değildir. Ancak yanlışlıkla olması başka. Kim bir mü'mini yanlışlıkla öldürürse, bir mü'min köleyi azad etmesi ve bağışladıkları sürece ailesine diyet ödemesi gerekir. (Öldürülen kimse) mü'min olur ve düşmanınız olan bir topluluktan bulunursa, mü'min bir köle azad etmek gerekir. Eğer sizinle kendileri arasında antlaşma bulunan bir topluluktan ise ailesine verilecek bir diyet ve mü'min bir köle azad etmek gerekir. Bunlara imkân bulamayanın, Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay ard arda oruç tutması gerekir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (4:92)

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ
وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

885) Kim bir mü'mini kasten öldürürse, cezası, içinde ebedî kalacağı cehennemdir. Allah, ona gazap etmiş, lânet etmiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır. (4:93)

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

886) *Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye itti de (nefsine uyarak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu.* (5:30)

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ

887) *Bundan dolayı İsrailoğullarına (Kitap'ta) şunu yazdık: "Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları yaşatmıştır. Andolsun ki, onlara resüllerimiz apaçık deliller (mucize ve âyetler) getirdiler. Ama onlardan birçoğu bundan sonra da (hâlâ) yeryüzünde aşırı gitmektedir.* (5:32)

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

888) *Haklı bir sebep olmadıkça, Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Kim haksız yere öldürülürse, biz onun velisine yetki vermişizdir. Ancak o da (kisas yoluyla) öldürmede meşru ölçüleri aşmasın. Çünkü kendisine yardım edilmiştir.* (17:33)

Bebeklerin Öldürülmesi Yasaklanmıştır

Yanlış Dinî Gereçeklerle

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائِهِمْ لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

889) *Yine bunun gibi, Allah'a ortak koşanların çoğuna, koştukları ortaklar, çocuklarını öldürmelerini güzel gösterdi ki; onları helâke sürüklesinler ve dinlerini karıştırıp onları yanılsınlar. Eğer Rab-*

bin dileyeydi, bunu yapamazlardı. Artık sen onları uydurdukları ile baş başa bırak. (6:137)

Yanlış Ekonomik Gerekçelerle

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

890) *Beysizlikleri yüzünden bilgisizce çocuklarını öldürenler, Allah'ın kendilerine verdiği rızkı -Allah'a iftira ederek- haram sayanlar, mutlaka ziyan etmişlerdir. Gerçekten onlar sapmışlardır. Doğru yolu bulmuş da değillerdir.* (6:140)

Fakirlik Yüzünden

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

891) *(Ey Muhammed!) De ki: "Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. (Zina ve benzeri) çirkinliklere, bunların açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Meşrû bir hak karşılığı olmadıkça, Allah'ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı öldürmeyin. İşte size Allah bunu emretti ki aklınızı kullanasınız."* (6:151)

Fakirlik Korkusu Yüzünden

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا

892) *Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da sizi de biz rızıklandırırız. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahtr. (17:31)*

İslam Öncesi Adetler Yüzünden

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعَنَّكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكَنَّ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفَنَّ وَلَا يُزْنِبَنَّ وَلَا يَقْتُلَنَّ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِبَنَّ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعَهُنَّ وَاسْتَغْفِرَ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

893) *Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sana biat etmek üzere geldikleri zaman, biatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlama dile. (60:12)*

Geniş Nüfus – Niteliğine Bağlı Olarak Bir İdealdir

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

894) *Onların malları ve çocukları seni imrendirmesin. Allah, bununla ancak onlara dünya hayatında azap etmeyi ve canlarının kâfir olarak çıkmasını istiyor. (9:55)*

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآكَفَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِي خَاضُوا أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ

895) (Ey münafıklar!), siz de tıpkı sizden öncekiler gibisiniz: Onlar sizden daha güçlü, malları ve çocukları daha fazlaydı. Onlar paylarına düşenden faydalanmışlardı. Sizden öncekilerin, paylarına düşenden faydalandığı gibi siz de payınıza düşenden öylece faydalandınız ve onların daldığı gibi, siz de (dünya zevkine) daldınız. İşte onların dünyada da ahirette de amelleri boşa gitmiştir. İşte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir. (9:69)

Yukarıda 477 numaralı 63:9 ayetine bakınız.

فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ ۖ وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

896) O halde, (hakikati) yalan sayanlara boyun eğme! (68:8) Onlar isterler ki, sen yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davranınsınlar. (68:9)

Ayrıca yukarıda 731-735 numaralı 68:10-14 ayetlerine bakınız.

Nüfus Toplu Kaynakları Aşmamalıdır

كُلًّا نُمِدُّهُمُوهُولَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا

897) Rabbinin lütfundan her birine; onlara da, bunlara da veririz. Rabbinin lütfu (hiç kimseye) yasaklanmış değildir. (17:20)

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا أَقْوَاتَهَا فِى أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لِّلسَّائِلِينَ

898) O, dört gün içinde (dört evrede), yeryüzünde yükselen sabit dağlar yarattı, orada bolluk ve bereket meydana getirdi ve orada rızık arayanların ihtiyaçlarına uygun olarak rızıklar takdir etti. (41:10)

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ

899) Allah, yeri yaratıklar için var etti. (55:10)

Evlilik ve Sosyal Statü

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ يَنْكَحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ مَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ مِنْ فِتْيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ

900) Sizden kimin, hür mü'min kadınlarla evlenmeye gücü yetmezse sahip olduğunuz mü'min genç kızlarınızdan (cariyelerinizden) alsın. Allah, sizin imanınızı daha iyi bilir. Hepiniz birbirinizdensiniz. ^(4:25)

Evlilik ve İktisadi Kaynaklar

Yukarıda 900 numaralı 4:25 ayetine bakınız.

وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ
يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

901) Sizden bekâr olanları, kölelerinizden ve cariyelerinizden durumu uygun olanları evlendirin. Eğer bunlar yoksul iseler, Allah onları lütfuyla zenginleştirir. Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir. ^(24:32)

وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتَّىٰ يُغْنِيَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

902) Evlenmeye güçleri yetmeyenler de Allah kendilerini lütfuyla zengin edinceye kadar iffetlerini korusunlar. ^(24:33)

Nüfus ve İdeolojik/Ahlaki Eğilimler

قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهَ كَمَنْ مِنْ فِتْيَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْيَةٌ كَثِيرَةٌ بِإِذْنِ اللَّهِ
وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

903) Allah'a kavuşacaklarını kesin olarak bilenler (ırmağı geçenler) ise şu cevabı verdiler: "Allah'ın izniyle büyük bir topluluğa galip gelen nice küçük topluluklar vardır. Allah, sabredenlerle beraberdir." ^(2:249)

Yukarıda 900 numaralı 4:25 ayetine bakınız.

Yukarıda 894 numaralı 9:55 ayetine bakınız.

Yukarıda 881 numaralı 18:46 ayetine bakınız.

أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ ﴿٩٠٠﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ

904) Kendilerine mal ve oğullar vermekle, iyiliklerde onlar için acele ettiğimizi mi zannederler? Hayır; farkında değiller. (23:55-56)

Yukarıda 729 numaralı 34:37 ayetine bakınız.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا أَبْنَاءَ الَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

905) Mûsâ onlara tarafımızdan gerçeği getirince, "Onunla beraber iman edenlerin oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın" dediler. Fakat kâfirlerin tuzağı hep boşa çıkmıştır. (40:25)

فَلَا تُطْعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٦٨٠﴾ وَذُوا لَوْ تَدْرَهْنُ فَيُدْهِنُونَ ﴿٦٨١﴾ وَلَا تُطْعِ كُلَّ حَلَافٍ مَهِينٍ ﴿٦٨٢﴾ هَمَّازٍ مَشَاءٍ بِنَمِيمٍ ﴿٦٨٣﴾ مَنَاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿٦٨٤﴾ عَتَلٍ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ﴿٦٨٥﴾

906) O hâlde yalanlayanlara boyun eğme. (68:8) İstediler ki, yumuşak davranasın, böylece onlar da yumuşak davranınsınlar. Yemin edip duran, aşağılık, daima kusur arayıp kınayan, durmadan söz taşıyan, iyiliği hep engelleyen, saldırgan, günaha dadanmış, kaba saba; bütün bunların ötesinde bir de soysuz olan kimseye mal ve oğulları vardır diye, sakın boyun eğme. (68:8-14)

Belirleyici Güç Faktörü

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَابِرُونَ
يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَفْقَهُونَ

907) Ey Peygamber! Mü'minleri savaşa teşvik et. Eğer içinizde sabırlı yirmi kişi bulunursa, iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı) yüz kişi bulunursa, inkâr edenlerden bin kişiye galip gelirler. Çünkü onlar anlamayan bir kavimdir. (8:65)

الَّذِينَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ
يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفِينَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

908) Şimdi ise, Allah yükünüzü hafifletti ve sizde muhakkak bir zaf olduğunu bildi. Eğer içinizde sabırlı yüz kişi olursa iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı) bin kişi olursa, Allah'ın izniyle iki bin kişiye galip gelirler. Allah, sabredenlerle beraberdir. (8:66)

Yukarıda 758 numaralı 34:35 ayetine bakınız.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

909) Ey Muhammed, de ki: “Şüphesiz, Rabbim rızık dilediğine bol verir ve (dilediğine) kısar. Fakat insanların çoğu bilmezler.” (34:36)

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الصَّعِيفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ

910) Ne mallarınız ne de çocuklarınız, sizi bizim katımıza daha çok yaklaştıran şeylerdir! Ancak iman edip salih amel işleyenler başka. İşte onlar için işlediklerine karşılık kat kat mükâfat vardır. Onlar cennet köşklerinde güven içindedirler. (34:37)

Nüfus Planlama Yöntemleri

Kısa Wade

فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

911) Artık Allah'ın yolunda hicret edinceye kadar onlardan dost edinmeyin. (4:89)

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ طَالِمَىٰ أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَٰئِكَ مَأْوِيَهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

912) Kendilerine zulmetmekte iken meleklerin canlarını aldığı kimseler var ya; melekler onlara şöyle derler: “Ne durumdaydınız? (Niçin hicret etmediniz?)” Onlar da, “Biz yeryüzünde zayıf ve güçsüz kimselerdik” derler. Melekler, “Allah'ın arzı geniş değil miydi, orada hicret etseydiniz ya!” derler. (4:97)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوَا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا

913) İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velileridir. İman edip hicret etmeyenlere gelince, hicret edinceye kadar, onların velayetleri size ait değildir. (8:72)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوَا وَنَصَرُوا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

914) İman edip hicret eden ve Allah yolunda cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya; işte onlar gerçek mü'minlerdir. Onlar için bir bağışlanma ve bol bir rızık vardır. (8:74)

Uzun Vade

Çokeşlilik

وَأَنْ حِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْلَىٰ
وَأُولَٰئِكَ وَرُبَاعٌ فَإِنْ حِفْتُمْ أَلَّا تُعَدِّلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ
أَلَّا تَعُولُوا

915) *Ve eğer yetimler konusunda adalete riayet edemeyeceğinizden korkarsanız, o takdirde hoşunuza giden (size helâl olan diğer) kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. (4:3)*

Vaaz

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ
وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

916) *Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir. (5:67)*

أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

917) *(Ey Muhammed!) Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütlerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir. (16:125)*

Gayrı Müslimlerin Nüfusa Yönelik Tavrı

Yukarıda 838 numaralı 74:12-15 ayetlerine bakınız.

KAMU MALİYESİ

İnfâk (geliri ve malı harcamak) Kur'an'da en çok tekrar edilen kelimelerden biridir. Bu konudaki ayetlerin çoğunda kastedilen genel anlam (veya ima edilen mana), Kur'an'ın kamu harcaması ile ilgili politikasını da yansıtmaktadır. Buna göre, kişilerin kazançlarını ve harcamalarını iyi bir şekilde planlanmaları gerekmektedir. Bütçe yönetimi olmaksızın Kur'an'da ortaya konulan hedeflerin gerçekleşmesi mümkün olmayacak ve İslamî sistem ulaşılamayan bir gaye olarak kalacaktır. Bu gerçekten dolayı buradaki ayetler kamu finansmanı başlığı altına alınmıştır. Ancak sırf bireysel davranışlara işaret eden bir takım ayetler de vardır. Bunlar bir sonraki kısımda gösterilecektir.

Kur'an'daki harcama politikasının amacı özgürlüğe³, temel ih-

3. İlk dönemlerin toplum yapısı içerisinde köleleri özgürleştirmek ya da *fekku rakabe* (9:13) terimi, bir köleyi azat etmek veya bir köleye özgürlüğü için önceden anlaşılan meblağı vermek olarak anlaşılmıştır. Bu eylem sayesinde köleler özgür insanlar haline gelmişlerdir. 9. surenin 80. ayeti de açıkça bundan ve ödeme güclüğü içerisindeki borçlunun zekat fonlarından bile finanse edilebileceğinden bahsederken 76. surenin 9. ayeti hapis, tutuklama gibi sebeplerle geçimini sağlayamayan kişilerin doyurulmasını övmektedir. Tüm bu ayetler bir arada düşünüldüğünde ilkel kölelik kavramı alınıp çağa özgü milli bağlılık boyutuna çıkarılmış ve ulusal bağımsızlık ve kendi kendine yeterlilik için çaba gösterilmesi tavsiye edilmiştir.

tiyaçların karşılanmasına ve servetin yeniden dağılımına yapılan vurgudan çıkarılabilir. Bu politika çerçevesindeki tedbirler toplumsal adaletin sağlanmasına iletir.

Kur'an Müslümanlara istişare sonucu kararlaştırılmış kamu harcama programını uygularken benimsenmesi gereken stratejiyi de açıklar. Muhalifler ya da kaçaklar programa karşı çıkarlarsa toplumun onlara boyun eğmemesi, aksine programa sıkı sıkıya bağlı kalması tavsiye edilir. Muhalifler toplu karara uymaya zorlanmalı ve suçlarının bedelini ödemelidirler. Halkı sosyal refah programlarına katılmaya teşvik etmek hükümetlerin politikası olmalıdır. Kişisel yükümlülük verme veya alma kurallarını kişinin kapasitesi belirlemelidir. Hükümet görevlileri fonları toplarken düşünceli, hoşgörülü ve nazik olmalıdırlar.

Kişisel yükümlülükler başkalarına aktarılmamalıdır. Harcama ve yeniden dağıtım ilkeleri karşılıklı mutabakat ile adil planlama gerektirir. Savurganlık veya boşa harcama olmamalıdır. Yeniden dağıtımda doğal olmayan eşitsizlikler dikkate alınmaz. Kişinin sırf başka bir yerdeki yakışsız veya günahkâr fiiline dayanarak haklarından mahrum bırakılması söz konusu değildir.

Kur'an'ın listelediği gelir başlıkları arasında zekat, öşür, infak, cizye, fey, enfal (ganimet) ve yabancı savaş esirlerinin fidyesiyer almaktadır. Ayrıca mal ve hizmet cinsinden vergi toplama konusunda tavsiyeler vardır.

Zekat ve öşürün harcama kalemleri açık bir biçimde belirtilmiş olmakla beraber diğer vergiler için aynı durum söz konusu değildir.

Belirtilmesi gereken bir husus da Kur'an'ın parasal tedbirlerle ilgilenmek yerine malî tedbirlere yaptığı vurgudur. Bu da bize iktisat politikası ve stratejilerini uygulamanın daha çok malî tedbirlere dayanması gerektiğini düşündürmektedir.

Maliye Politikasının Amaçları

Özgürlük

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
أَوْوُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

918) İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler ve (muhacirleri) barındırıp (onlara) yardım edenler var ya, işte onlar birbirlerinin velileridir. (8:72)

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي
الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ

919) Sadakalar (zekâtlar), Allah'tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (9:60)

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقَبَةُ ۖ فَكَ رَقَبَةٌ

920) Sarp yokuşun ne olduğunu sen ne bileceksin? (90:12) O tutsak bir boynu çözmek (köle azat etmek)tir. (90:13)

Temel İhtiyaçların Giderilmesi

Yukarıda 658 numaralı 2:177 ayetine bakınız.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

921) *Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: "Hayır olarak ne harcarsanız o, ana-baba, akraba, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir."* (2:215)

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْضِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلَّاحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

922) *(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırısın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne vererseniz, şüphesiz Allah onu bilir.* (2:273)

Yukarıda 648 numaralı 8:1 ayetine bakınız.

Yukarıda 649 numaralı 8:41 ayetine bakınız.

Yukarıda 919 numaralı 9:60 ayetine bakınız.

Yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 589 numaralı 51:19 ayetine bakınız.

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِلَّذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَىٰ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَيْكُمُ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

923) *Allah'ın, (fethedilen) memleketlerin ahalisinden savaşılmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar; Allah'a, peygambere, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. O mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet (ve güç) hâline gelmesin diye (Allah böyle hükmetmiştir). Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak et-*

tiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir. (59:7)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

924) Bu mallar özellikle, Allah'tan bir lütuf ve hoşnudluk ararken ve Allah'ın dinine ve peygamberine yardım ederken yurtlarından ve mallarından uzaklaştırılan fakir muhacirlerindir. İşte onlar doğru kimselerin ta kendileridir. (59:8)

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

925) Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimrililiğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. (59:9)

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ

926) Onlardan sonra gelenler... (59:10)

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسْكِنَتَا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿١٠﴾ إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

927) Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler. (Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.” (76:8-9)

كَلَّا بَلْ لَا تَكْرُمُونَ الْيَتِيمَ ۖ وَلَا تَحَاضُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۖ

928) Hayır, hayır! Yetime ikram etmiyorsunuz. Yoksulu yedirmek konusunda birbirinizi teşvik etmiyorsunuz. (89:17-18)

Yukarıda 920 numaralı 90:13 ayetine bakınız.

Servetin Yeniden Dağılımı

مَا آفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ

929) Allah'ın, (fethedilen) memleketlerin ahalisinden savaşılmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar; Allah'a, peygambere, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışlara aittir. O mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet (ve güç) hâline gelmesin diye (Allah böyle hükmetmiştir). (59:7)

Gelir Başlıkları

Zekat/Öşür

Ehl-i Kitabı da Kapsar

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

930) Namazı kılın, zekatı verin. Rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin. (2:43)

Yukarıda 39 numaralı 2:43 ayetine bakınız.

لَكِنَّ الرَّاْسِخُوْنَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُوْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِمَا اُنزِلَ اِلَيْكَ وَمَا اُنزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِيْنَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ

931) *Fakat onlardan ilimde derinleşmiş olanlar ve mü'minler, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler, namazı kılanlardır, zekâtı verenlerdir.* (4:162)

Yukarıda 261 numaralı 5:12 ayetine bakınız.

وَجَعَلَنِيْ مُّبَارَكًا اَيْنَ مَا كُنْتُ وَاَوْصَانِيْ بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ مَا دُمْتُ حَيًّا

932) *“Nerede olursam olayım beni kutlu ve erdemli kıldı ve bana yaşadığım sürece namazı ve zekâtı emretti.”* (19:31)

وَكَانَ يَأْمُرُ اَهْلَهُ بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا

933) *Ailesine namaz ve zekâtı emrederdi. Rabb'inin katında da hoşnutluğa ulaşmıştı.* (19:55)

وَجَعَلْنَاهُمْ اٰثِمَةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا وَاَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ
وَآيْتَاءَ الزَّكٰوةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِيْنَ

934) *Onları bizim emrimizle doğru yolu gösteren önderler yaptık ve kendilerine hayırlar işlemeyi, namazı dosdoğru kılmayı, zekâtı vermeyi vahyettik. Onlar sadece bize ibadet eden kimselerdi.* (21:73)

Müslümanlara Vaciptir

Yukarıda 329 numaralı 2:110 ayetine bakınız.

Yukarıda 276 numaralı 6:141 ayetine bakınız.

وَكَتُبْنَا لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ
بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكُنْهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

935) “Bizim için bu dünyada da bir iyilik yaz, ahirette de. Çünkü biz sana varan doğru yola yöneldik.” Allah, şöyle dedi: “Azabım var ya, dilediğim kimseyi ona uğrattırım. Rahmetim ise her şeyi kapsamıştır. Onu, bana karşı gelmekten sakınanlara, zekâtı ve renlere ve âyetlerimize inananlara yazacağız.” (7:156)

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ

936) Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. (9:71)

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ
لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

937) Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka (zekât) al ve onlara dua et. Çünkü senin duan onlar için sükûnettir (Onların kalplerini yatıştırır.) Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (9:103)

فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ

938) Öyle ise namazı kılın; zekâtı verin ve Allah'a sınımsız sarılın. (22:78)

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ

939) Onlar ki, zekâtı öderler. (23:4)

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرِّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

940) Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Resûle itaat edin ki size merhamet edilsin. (24:56)

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينَ الْقِيَمَةِ

941) Hâlbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir. (98:5)

Zekâtı Toplayan Devlettir

Yukarıda 937 numaralı 9:103 ayetine bakınız.

İş Adamlarınının Mazeretleri Kabul Edilemez

رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ
يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

942) Hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten alıkoymadığı birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar. (24:37)

Zekat Harcama Başlıkları

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي
الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

943) Sadakalar (zekâtlar), Allah'tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm'a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (9:60)

Cizye

فَاتُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

944) Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslâm'ı din edinmeyen kimselerle, küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye kadar savaşın. (9:29)

Fey

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رَسُولَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

945) Onların mallarından Allah'ın, savaşılmaksızın peygambere kazandırdığı mallar için siz, at ya da deve koşturmuş değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini, dilediği kimselerin üzerine salıp onlara üstün kılar. Allah'ın her şeye hakkıyla gücü yeter. (59:6)

Ganimet

Yukarıda 648 numaralı 8:1 ayetine bakınız.

Yukarıda 649 numaralı 8:41 ayetine bakınız.

Fidyeye

فَإِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّى إِذَا أَثَخْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَتَأْقَ فَمَا مَاتَ مِنْكُمْ بَعْدُ وَإِنَّمَا فِدَاءٌ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا

946) (Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarını vurun. Nihayet onları çöktürüp etkisiz hâle getirdiğinizde bağı sıkı bağlayın (sağ kalanlarını esir alın). Artık bundan sonra (esirleri) ya karşılıksız ya da fidye karşılığı salıverin. Savaş sona erinceye kadar hüküm budur. (47:4)

İslam Davasına Bağış

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ
وَيَبْصِطُ ۖ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

947) Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek o kimse ki, Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin. (Rızık) Allah daraltır ve genişletir. Ancak O'na döndürüleceksiniz. ^(2:245)

Yukarıda 216 numaralı 5:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 441 numaralı 57:11 ayetine bakınız.

Yukarıda 493 numaralı 64:17 ayetine bakınız.

Yukarıda 355 numaralı 73:20 ayetine bakınız.

Elden Katkı

Yukarıda 705 numaralı 18:94 ayetine bakınız.

Yukarıda 706 numaralı 18:95 ayetine bakınız.

Yukarıda 745 numaralı 18:96 ayetine bakınız.

İnfâk (Nafile Harcama)

İnfâk Ruhü

Yukarıda 37 numaralı 2:195 ayetine bakınız.

Yukarıda 47 numaralı 3:117 ayetine bakınız.

الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٧﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا
لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ

948) Onlar namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayan kimselerdir. İşte onlar gerçekten mu'minlerdir. Onlara, Rableri katında yüksek mertebeler, bağışlanma ve cömertçe verilmiş rızık vardır. ^(8:3-4)

Yukarıda 48 numaralı 8:36 ayetine bakınız.

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا لَكُمْ
وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۗ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظَلُمُونَ

949) Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz. Allah yolunda her ne harcarsanız karşılığı size tam olarak ödenir. Size zulmedilmez. (8:60)

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُّ بِكُمْ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةٌ
السُّوءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

950) Bedevilerden öyleleri vardır ki, (Allah yolunda) harcayacakları şeyi bir zarar sayar ve (bundan kurtulmak için) size belâlar gelmesini beklerler. Kötü belâlar kendi başlarına olsun. Allah, hakıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (9:98)

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ ۗ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

951) Bedevilerden kimileri de vardır ki, Allah'a ve ahiret gününe inanır. Harcayacaklarını, Allah katında yakınlığa ve Peygamberin dualarını almağa vesile sayarlar. Bilesiniz ki bu, (Allah katında) onlar için yakınlıktır. Allah, onları rahmetine sokacaktır. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. (9:99)

Yukarıda 117 numaralı 22:35 ayetine bakınız.

أُولَئِكَ يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرُؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

952) İşte onların, sabredip kötülüğü iyilikle savmaları ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcamaları karşılığında, mükâfatları kendilerine iki kez verilecektir. (28:54)

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

953) Onlar, korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar. (32:16)

هَا أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ لِتُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ فَإِنَّمَا يَبْخُلُ عَنِ نَفْسِهِ

954) İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağırılıyorsunuz. Ama içinizden cimrilik yapanlar var. Kim cimrilik yaparsa ancak kendi zararına cimrilik yapmış olur. (47:38)

Yukarıda 598 numaralı 51:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 158 numaralı 63:7 ayetine bakınız.

Yukarıda 494 numaralı 92:5 ayetine bakınız.

İnfâkın Niteliği

Yukarıda 448 numaralı 2:3 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

955) *Ey iman edenler! Hiçbir alışverişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin olmadığı kıyamet günü gelmeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayın. İnkâr edenler ise zalimlerin ta kendileridir. (2:254)*

Yukarıda 528 numaralı 2:271 ayetine bakınız.

Yukarıda 531 numaralı 3:92 ayetine bakınız.

الَّذِينَ يَخْلُونِ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

956) *Bunlar cimrilik eden, insanlara da cimriliği emreden ve Allah'ın, lütfundan kendilerine verdiği nimeti gizleyen kimselerdir. Biz de o nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır. (4:37)*

وَالَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

957) *Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah'a ve ahiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır. (4:38)*

Yukarıda 51 numaralı 9:53 ayetine bakınız.

Yukarıda 52 numaralı 9:54 ayetine bakınız.

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

958) *Sadakalar hususunda gönüllü bağışta bulunan mü'minlerle, güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya; işte Allah asıl onları maskaraya çevirmiştir. Onlar için elem dolu bir azap vardır. (9:79)*

Yukarıda 953 numaralı 32:16 ayetine bakınız.

Yukarıda 491 numaralı 35:29 ayetine bakınız.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي
مِنْكُمْ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلٌ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا
مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

959) Size ne oluyor da, Allah yolunda harcama yapmıyorsunuz? Hâlbuki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. İçinizden, fetihten (Mekke fethinden) önce harcayanlar ve savaşanlar, (diğerleri ile) bir değildir. Onların derecesi, sonradan harcayan ve savaşanlardan daha yüksektir. Bununla beraber Allah, hepsine de en güzel olanı (cenneti) va'detmiştir. Allah, bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. (57:10)

Yukarıda 599 numaralı 69:34 ayetine bakınız.

Yukarıda 927 numaralı 76:9 ayetine bakınız.

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۖ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنِيَرُهُ لِلْيُسْرَىٰ

960) Onun için kim (elinde bulunandan) verir, (92:5) Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, (92:6) biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. (92:7)

وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ۖ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنِيَرُهُ لِلْعُسْرَىٰ

961) Fakat kim cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) yalanlarsa, biz de onu en zor olana kolayca iletiriz. (92:8-10)

يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ ۖ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ

962) *Cehenneme yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez. Şüphesiz bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. (92:11-12)*

الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّىٰ

963) *Öyle muttaki ki, malını verir temizler. (92:18)*

وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ

964) *O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. (Yaptığı iyiliği) ancak yüce Rabbinin rızasını istediği için (yapar). (92:19-20)*

İnfâkın Niceliği

Yukarıda 70 numaralı 2:219 ayetine bakınız.

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَّغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

965) *Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size, çirkinliği ve hayâsızlığı emreder. Allah ise size kendi katından mağfiret ve bol nimet va'd ediyor. Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. (2:268)*

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهَا وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

966) *Allah yolunda her ne harcar veya her ne adarsanız, şüphesiz Allah onu bilir. Zulmedenlerin yardımcısı yoktur. (2:270)*

Yukarıda 586 numaralı 3:114 ayetine bakınız.

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

967) Bunlar cimrilik eden, insanlara da cimriliği emreden ve Allah'ın, lütfundan kendilerine verdiği nimeti gizleyen kimselerdir. Biz de o nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır. (4:37)

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يَّضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا

968) Şüphesiz Allah (hiç kimseye) zerre kadar zulüm etmez. (Yapılan) çok küçük bir iyilik de olsa onun sevabını kat kat arttırır ve kendi katından büyük bir mükâfat verir (4:40)

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

969) Allah yolunda küçük, büyük bir harcama yapmazlar ve bir vadiyi katetmezler ki (bunlar), Allah'ın, yaptıklarının daha güzeliyle kendilerini mükâfatlandırması için hesaplarına yazılmış olmasın. (9:121)

Yukarıda 59 numaralı 16:75 ayetine bakınız.

Yukarıda 62 numaralı 17:29 ayetine bakınız.

Yukarıda 61 numaralı 25:67 ayetine bakınız.

وَإِنْ تَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَالَكُمْ

970) Eğer O'ndan yüz çevirecek olursanız, yerinize başka bir toplum getirir de onlar sizin gibi olmazlar. (47:38)

لَكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَيْكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۝ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

971) Elinizden çkana üzülmeysiniz ve Allah'ın size verdiği nimetlerle şıarmayasınız diye (böyle yaptık.) Çünkü Allah, kendini beğenip övünen hiçbir kimseyi sevmez. Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emreden kimselerdir. (57:23,24)

Medyanın Rolü

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

Yukarıda 958 numaralı 9:79 ayetine bakınız.

Yukarıda 491 numaralı 35:29 ayetine bakınız.

Yukarıda 971 numaralı 57:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 971 numaralı 57:24 ayetine bakınız.

Yukarıda 599 numaralı 69:34 ayetine bakınız.

Yukarıda 445 numaralı 89:18 ayetine bakınız.

Vergi Toplama Ahlakı

Güce Göre Mükellefiyet

Yukarıda 644 numaralı 2:33 ayetine bakınız.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

972) Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararındır. ^(2:286)

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ
مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

973) Onda apaçık deliller, Makam-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse, güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (bu hakkı tanınmazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır.) ^(3:97)

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِىْ أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْاَيْمَانَ
فَكَفَّارَتَهُ اِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ اَهْلِيكُمْ اَوْ كِسْوَتُهُمْ

أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ
وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

974) Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa, onun keffareti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin keffareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah, size âyetlerini işte böyle açıklıyor ki şükredesiniz. (5:89)

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ

975) Biz hiçbir kimseye gücünün yettiğinden fazla yük yüklemeyiz. Katımızda hakkı söyleyen bir kitab vardır. Onlar zulme, haksızlığa uğratılmazlar. (23:62)

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ
اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَّا آتَاهَا سَيِّجَعُلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا

976) Eli geniş olan, elinin genişliğine göre nafaka versin. Rızık dar olan da, Allah'ın ona verdiği (o ölçüde) harcasın. Allah, bir kimseyi ancak kendine verdiği ile yükümlü kılar. Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır. (65:7)

Başkasının Mükellefiyetini Diğeri Yüklenmez

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ

977) Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Sonra dönüşünüz ancak Rabbinizedir. (39:7)

Vergi Toplarken Hoşgörülü Olmak

Yukarıda 937 numaralı 9:103 ayetine bakınız.

Kamu Harcama Kalemleri

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى
وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا

978) Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı doğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. (2:177)

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ
يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ
الْحَافِظًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

979) (Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne verirseniz, şüphesiz Allah onu bilir. (2:273)

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَأَتَقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ
وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

980) (Ey Muhammed!) Sana ganimetler hakkında soruyorlar. De ki: “Ganimetler, Allah’a ve Resûlüne aittir. O hâlde, eğer mü’minler iseniz Allah’a karşı gelmekten sakının, aranızı düzeltin, Allah ve Rasûlüne itaat edin.” (8:1)

Yukarıda 914 numaralı 8:74 ayetine bakınız.

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي
الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَنَّ السَّبِيلَ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ

981) Sadakalar (zekâtlar), Allah’tan bir farz olarak ancak fakirler, düşkünler, zekât toplayan memurlar, kalpleri İslâm’a ısındırılacak olanlarla (özgürlüğüne kavuşturulacak) köleler, borçlular, Allah yolunda cihad edenler ve yolda kalmış yolcular içindir. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (9:60)

Yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 646 numaralı 90:13 ayetine bakınız.

إِنَّمَا نُنْطَعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

982) (Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.” (76:9)

Yukarıda 920 numaralı 90:13 ayetine bakınız.

İnanç ve Amel Ayrımı Yapmamak

Yukarıda 5 numaralı 24:22 ayetine bakınız.

Vergiden Faydalanmayanların İstenmeyen Tepkisi

وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطُوا مِنْهَا
إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ

983) İçlerinden sadakalar konusunda sana dil uzatanlar da var. Kendilerine ondan bir pay verilirse, hoşnut olurlar; eğer kendilerine ondan bir pay verilmezse, hemen kızarlar. (9:58)

Harcama Politikası İstişare ile Belirlenmelidir

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ

984) Ve onlar, Rab'lerine icabet ederler ve namazı kılarlar. Ve onlar, işlerini aralarında toplanıp istişare ederler. Ve onları rızıklandırdığımız şeylerden infâk ederler. (42:38)

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

985) Ve onlar, kendilerine bir saldırı isabet ettiği zaman yardımlaşırlar. (42:39)

Yeniden Dağılım Milli Bütünlüğün Yerine Geçmez

وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ
اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

986) Şayet yeryüzündeki şeyleri tümüyle harcasaydın, sen onların kalplerini uzlaştıramazdın. Fakat Allah onların arasını uzlaştırdı. Şüphesiz O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. (8:63)

SERVETİN BİREYSEL DAĞILIMI

Kur'an'da bireysel dağılım mekanizmasından sadece infâk kelimesiyle değil sadaka, karz ve diğer atıflarla da bahsedilmiştir. *İnfâk* kelime olarak harcama demektir. İyi veya kötü amaçla yapılan herhangi bir harcama anlamına gelebilir. Bu nedenle kafirlerin İslam aleyhinde veyahut da eşleri için yaptıkları harcamalar, münafıkların harcamaları ve Müslümanların mehir veya geçim amaçlı eşlerine yaptıkları harcamaların hepsi için *infâk* sözcüğü kullanılmıştır. *İnfâk*ın erdemli bir davranış olabilmesi için Allah rızası için yapılması ve belli şartları karşılması gerekir. Kişinin sahip olduğu kazancından veya mallarından *infâk* etmesi gerekir. *İnfâk*, başkalarına gösterme amacı taşımaksızın özenli bir şekilde yapılmalıdır. Açıktan vermeye karşı çıkılmasa da Allah katında yardımın gizli yapılması efdaldir. Dağıtım eylemi mal sahibinin imkânlarına göre, ne kısarık ne de saçıp savurarak yapılmalıdır. Yoksullar da dahil olmak üzere bu hayırseverlikten hiçkimse muaf değildir. Kişi, cömertliğinden dolayı fakirlikle karşılaşma korkusuna kapılmamalıdır. Aksine bu harcamalar refah ve zenginliğe sebep olmakta ve nihaî olarak veren kişi için de fayda sağlamaktadır. Yoksulların mahrumiyet ve ihtiyaçlarının sırf Allah'ın takdiri olduğu ve dolayısıyla onların kişinin serveti üzerinde hak iddia edemeyeceği düşünülmemelidir. Bir kimsenin sahip olduğu malda yoksulların hakkı vardır. Bu hak onlara teslim edilmelidir.

*İnfâk*tan faydalanacak olanlar sadece zekat alabilenlerle sınırlı değildir. Bu grup içerisinde mali durumları iyi olup olmamasına bakılmayan kesimler de vardır. Hem zekat hem infak alan gruplar, yoksullar, ihtiyaç sahipleri, hayır işleri yapanlar, köleler, borçlular, Allah yolunda savaşımlar ve yolda kalmış olanlardır. *İnfâk* alanlar arasında bunlara ek olarak anne baba, diğer yakın akrabalar, yetimler, komşular, işçiler, yolcular ve dilenciler de yer almaktadır.

İnfak verilebileceklerin listesi tanımlanmamıştır ancak Kur'an kefareti adı altında miktarı sabit bir sadaka belirlemiştir. Oruç tutamayan veya hacca gidemeyenlere kefareti emredilir. Yemin yerine getirilmediğinde veya belirli talak cümleleri kullanıldığında da kefareti ödenir. Bu durumların herbirinde ödenecek kefareti birbirinden farklıdır. Bazı durumlarda bu miktar tek bir yoksulu yedirmek ve giydirmek iken diğer hallerde bu sayı altmışa çıkabilmektedir.

Yukarıda bahsedilenbağış mekanizması kişilerarası mal dağılımını sağlarken Kur'an'daki miras hukuku nesillerarası dağılımı gerçekleştirmektedir. Ayrıca kişi malının belli bir kısmını istediği kişiye, tercihen mirasta yasal olarak hakkı olmayan yakın akrabalara vasiyet edebilir. Kur'an servet dağılımının çoğaltıcı etkisi olduğunu söylemektedir.

Bireysel Dağıtımın Unsurları

İnfâk

Yukarıda 64 numaralı 2:261 ayetine bakınız.

Yukarıda 65 numaralı 2:262 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

987) Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve yerden sizin için çıkardıklarımızdan Allah yolunda harcayın. Kendinizin göz yummadan alıcısı olmayacağınız bayağı şeyleri vermeye kalkışmayın ve bilin ki Allah, her bakımdan zengindir, övülme-ye lâyıktır. (2:267)

Yukarıda 528 numaralı 2:271 ayetine bakınız.

وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُفْسِدُكُمْ وَمَا تَنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

988) Hayır olarak ne harcarsanız, kendiniz içindir. Zaten siz ancak Allah'ın rızasını kazanmak için harcarsınız. Hayır olarak her ne harcarsanız -hiç hakkınız yenmeden- karşılığı size tastamam ödenir. (2:272)

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

989) (Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde doluşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne vererseniz, şüphesiz Allah onu bilir. (2: 273)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

990) Mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olacak değillerdir. (2:274)

Yukarıda 539 numaralı 3:92 ayetine bakınız.

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا
مِنْ أَمْوَالِهِمْ

991) Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır. Çünkü Allah, insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamakta)dırlar. (4:34)

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ
يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا

992) Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah'a ve ahiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır. (4:38)

Yukarıda 58 numaralı 14:31 ayetine bakınız.

هَآ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تُدْعُونَ لِنُتَفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخُلُ وَمَنْ يَبْخُلْ
فَإِنَّمَا يَبْخُلْ عَن نَّفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبَدِلْ قَوْمًا
غَيْرِكُمْ إِنْ لَّمْ يَكُونُوا أَمْثَالِكُمْ

993) İşte sizler, Allah yolunda harcamaya çağrılıyorsunuz. Ama içinizden cimrilik yapanlar var. Kim cimrilik yaparsa ancak kendi zararına cimrilik yapmış olur. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, siz ise fakirsiniz. Eğer O'ndan yüz çevirecek olursanız, yerinize başka bir toplum getirir de onlar sizin gibi olmazlar. (47:38)

Sadaka/Zekat

فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ

994) *İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidiye olarak ya oruç tutması ya sadaka vermesi ya da kurban kesmesi gerekir. (2:196)*

Yukarıda 528 numaralı 2:271 ayetine bakınız.

Yukarıda 719 numaralı 2:276 ayetine bakınız.

وَأِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

995) *Eğer borçlu darlık içindeyse, ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır. (2:280)*

Yukarıda 960 numaralı 92:5-6 ayetlerine bakınız.

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا
الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

996) *Hâlbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâti vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir. (98:5)*

Karz-ı Hasen

Yukarıda 947 numaralı 2:245 ayetine bakınız.

Yukarıda 261 numaralı 5:12 ayetine bakınız.

Yukarıda 441 numaralı 57:11 ayetine bakınız.

Yukarıda 442 numaralı 57:18 ayetine bakınız.

Yukarıda 493 numaralı 64:17 ayetine bakınız.

Yukarıda 17 numaralı 73:20 ayetine bakınız.

Miras/Vasiyet

Yukarıda 71 numaralı 2:180 ayetine bakınız.

Yukarıda 433 numaralı 4:7 ayetine bakınız.

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

997) Miras taksiminde (kendilerine pay düşmeyen) akrabalar, yetimler ve fakirler hazır bulunurlarsa, onlara da maldan bir şeyler verin ve onlara (gönüllerini alacak) güzel sözler söyleyin. ^(4:8)

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتْ ابْنَتَيْنِ فَلَهُمَا التُّلْثَانُ مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

998) Senden fetva istiyorlar. De ki: "Allah, size 'kelâle' (babasız ve çocuksuz kimse)nin mirası hakkında hükmünü açıklıyor: Çocuğu olmayan bir kişi ölür de kız kardeşi bulunursa, bıraktığı malın yarısı onunundur. Eğer kız kardeşi ölür ve çocuğu da bulunmazsa, erkek kardeş ona varis olur. Eğer kız kardeşler iki iseler, (erkek kardeşin) bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer kardeşler erkekli kızlı iseler, o zaman (bir) erkeğe, iki kızın hissesi kadar (pay) vardır. Sapmayasınız diye Allah size (hükmünü) açıklıyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir." ^(4:176)

Kefaret

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَىٰ الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامٍ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

999) Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. ^(2:184)

وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى
مِّن رَّأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ

1000) Bu kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidye olarak ya oruç tutması ya sadaka vermesi ya da kurban kesmesi gerekir. ^(2:196)

Yukarıda 974 numaralı 5:89 ayetine bakınız.

Yukarıda 697 numaralı 5:95 ayetine bakınız.

فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ
فَاطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا

1001) Kim (köle azat etme imkânı) bulamazsa, eşine dokunmadan önce ard arda iki ay oruç tutmalıdır. Kimin de buna gücü yetmezse altmış fakiri doyurmalıdır. ^(58:4)

وَاتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا
مَّرِيئًا

1002) Kadınlara mehirlerini (bir görev olarak) gönül hoşluğuyla verin. Eğer kendi istekleriyle o mehrin bir kısmını size bağışlarsa, onu da afiyetle yiyin. ^(4:4)

Yukarıda 629 numaralı 4:24 ayetine bakınız.

مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ فَإِذَا أُحْصِنَ فَإِنَّ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
 الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا خَيْرٌ
 لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

1003) Evlendikten sonra bir fuhuş yapırlarsa, onlara hür kadınların cezasının yarısı uygulanır. Bu (cariye ile evlenme izni), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir. Sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. ^(4:25)

Yukarıda 631 numaralı 5:5 ayetine bakınız.

Yukarıda 49 numaralı 60:10 ayetine bakınız.

Bireysel Dağıtım Ruhu

Ayrıca yukarıda 64 numaralı 2:261 ayetine bakınız.

Yukarıda 65 numaralı 2:262 ayetine bakınız.

Yukarıda 512 numaralı 2:264 ayetine bakınız.

Yukarıda 54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

Yukarıda 528 numaralı 2:271 ayetine bakınız.

Yukarıda 66 numaralı 2:272 ayetine bakınız.

Yukarıda 531 numaralı 3:92 ayetine bakınız.

Yukarıda 56 numaralı 4:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 456 numaralı 9:88 ayetine bakınız.

Yukarıda 57 numaralı 13:22 ayetine bakınız.

Yukarıda 58 numaralı 14:31 ayetine bakınız.

Yukarıda 954 numaralı 47:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 442 numaralı 57:18 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ۝ تُوْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

1004) Ey iman edenler! Sizi elem dolu bir azaptan kurtaracak bir ticaret göstereyim mi size? Allah'a ve peygamberine inanır, mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer bilirseniz, bu sizin için çok hayırlıdır. (61:10-11)

إِنَّمَا نَطْعُمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

1005) (Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.” (76:9)

Bireysel Dağıtımdan Faydalananlar

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَّ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بَعَثَهُمْ إِذَا عَاهَدُوا

1006) İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz (den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacımdan dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin. (2:177)

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى
الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا
خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

1007) Oruç, sayılı günlerdedir. Sizden kim hasta, ya da yolculukta olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutar. Oruca gücü yetmeyenler ise bir yoksul doyumunu fidye verir. Bununla birlikte, gönülden kim bir iyilik yaparsa (mesela fidyeyi fazla verirse) o kendisi için daha hayırlıdır. Eğer bilerseniz oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. (2:184)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّهِ الدِّينِ وَالْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

1008) Sana Allah yolunda ne harcayacaklarını soruyorlar. De ki: “Hayır olarak ne harcarsanız o, ana-baba, akraba, yetimler, fakirler ve yolda kalmışlar içindir. Hayır olarak ne yaparsanız, gerçekten Allah onu hakkıyla bilir.” (2:215)

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

1009) Eğer borçlu darlık içindeyse, ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır. (2:280)

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا
لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا

1010) Miras taksiminde (kendilerine pay düşmeyen) akrabalar, yetimler ve fakirler hazır bulunurlarsa, onlara da maldan bir şeyler verin ve onlara (gönüllerini alacak) güzel sözler söyleyin. (4:8)

وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ
السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

1011) Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşta, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez. (4:36)

Ayrıca yukarıda 998 numaralı 4:176 ayetine bakınız.

Yukarıda 631 numaralı 5:5 ayetine bakınız.

Yukarıda 974 numaralı 5:89 ayetine bakınız.

Yukarıda 697 numaralı 5:97 ayetine bakınız.

Yukarıda 34 numaralı 16:90 ayetine bakınız.

وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تَبْذُرْ تَبْذِيرًا

1012) Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver, fakat saçıp savurma. (17:26)

Ayrıca yukarıda 469 numaralı 30:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 589 numaralı 51:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 1001 numaralı 58:4 ayetine bakınız.

Yukarıda 768 numaralı 65:7 ayetine bakınız.

Yukarıda 927 numaralı 76:8 ayetine bakınız.

أَوْ إِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۖ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ۖ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

1013) Yahut şiddetli bir açlık gününde kendisiyle yakınlığı olan bir yetimi yahut yerde sürünen bir yoksulu doyurmaktır. (90:14-16)

Bireysel Dağıtımın Etkisi

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ
جَنَّةٍ بَرْبُورَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلٌّ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

1014) Allah'ın rızasını kazanmak arzusuyla ve kalben mutmain olarak mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yüksekçe bir yerdeki güzel bir bahçenin durumu gibidir ki, bol yağmur alınca iki kat ürün verir. Bol yağmur almasa bile ona çiseleme yeter. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir. (2:265)

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ

1015) Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir). Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez. (2:276)

Ayrıca yukarıda 721 numaralı 30:39 ayetine bakınız.

Yukarıda 442 numaralı 57:18 ayetine bakınız.

TİCARET (NAKİT & KREDİLİ)

Ticaret, Kur'an'da açıkça onaylanan iktisadi faaliyetlerden biridir ve bazı yerlerde Allah'ın *fazlı* olarak adlandırılmaktadır. Hac sırasında veya namazdan hemen önce ve sonra bile ticarete izin verilmiştir. Ticaret genel itibariyle alım ve satımı kapsamaktadır.

Satış sözleşmesi akıl baliğ olmayan veya akli zaafı olan bir kimse tarafından da yapılabilir, ancak vadeli ödeme belgesinin bir vasi veya vekili tarafından kaydedilmesi gerekir. Kur'an'ın vurguladığı iş ahlakı esaslarından biri de ölçüde dürüstlüktür. Kur'an, ölçü ve tartıda kasıtlı oynamayı kınamakla birlikte irade dışı eksik tartıyı tolere eder. *Bakhs*'le ilgili sık sık yapılan uyarı, miktarda eksik tartmanın yanı sıra malların önceden belirlenmiş niteliklerini değiştirmeyi de kapsamaktadır. Kur'an bu eylemin başarılı bir ticaret toplumuna çok zarar verdiği konusunda uyarıda bulunur. Aynı zamanda tüketici üzerinde yanlış izlenim uyandıran yanıltıcı yönlendirme ve reklamı da onaylamaz. Kur'an'da ticarete yapılan atıfların çoğu sadece mal sahiplerine yönelik olmakla birlikte tarafların benzer haklara sahip olduğu ortaklıklara işaret eden birkaç bölüm de vardır. Kur'an'da ortaklığın sosyal statüde eşitlik gerektirdiği, dolayısıyla kölenin efendisiyle ortak olma hakkının olmadığına dair işaretler vardır. Malların birleştirilmesi de ortaklığın bir özelliği olarak görülmektedir. Kur'an, müminleri bir tarafın diğerine haksızlık yapmaması konusunda uyarır.

Sözleşmeyle kurulan ortaklığın yanında zorunlu olarak doğan *veşirke bi'l-milk* tabir edilen ortaklıkla da karşılaşmaktayız. Vefat eden kişinin mal varlığı otomatik olarak malın iş ortağı olacak mirasçılara geçmektedir.

Kur'an, mal bedelinin hemen ödendiği ve malın o anda teslim edildiği satışın yanısıra kredili satışı da onaylar. Kur'an böyle bir işlemin kayıt altına alınması ve birkaç şahidin hazır bulunması gerektiğini belirtir, müşteri tanınmıyorsa rehin gösterilebileceğini beyan eder. Bu rehin, borç geri ödendiğinde iade edilecek bir emanet gibidir. Kredili satış durumundaki borç yazılmalı ya da borç alan tarafından yazdırılmalıdır. Eğer belgeyi yazan, üçüncü bir kişi ise borç alanın kendi iradesiyle kabul ettiği şartları aslına sadık kalarak yazmak konusunda ikaz edilmelidir.

Kur'an'da Ticaret Onaylanmıştır

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْكُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الصَّالِّينَ

1016) (Hac mevsiminde ticaret yaparak) Rabbinizin lütuf ve keremini istemekte size bir günah yoktur. Arafat'tan ayrılıp (sel gibi Müzdelife'ye) akın ettiğinizde, Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredin. Onu, size gösterdiği gibi zikredin. Doğrusu siz onun yol göstermesinden önce yolunu şaşırmışlardan idiniz. (2:198)

Ayrıca yukarıda 703 numaralı 2:275 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْلُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِينَ النَّبِيِّتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا

1017) Ey âmenü olanlar (Allah'a ulaşip teslim olmayı dileyenler)! Allah'ın (koyduğu) şeriat hükümlerine, Haram ay'a, (hediye olarak Kâbe'ye gönderilen) kurbanlıklara, gerdanlıklı (boyun-

O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Rabbinizden size açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanların mallarını eksiltmeyin. Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnananlar iseniz bunlar sizin için hayırlıdır.” (7:85)

وَالۡیَٰ مَدَیۡنَ اٰخَاھُمۡ شَعۡیِبًا قَالَ یَا قَوْمِ اعۡبُدُوا اللّٰهَ مَا لَکُمۡ مِّنۡ اِلٰہٍ غَیۡرُهٗ وَلَا تَنۡقُصُوا
الۡمِکۡیَالَ وَالۡمِیزَانَ اِنۡیۡ اُرِیۡکُمۡ بِخَیۡرٍ وَّاِنۡیۡ اَخَافُ عَلَیۡکُمۡ عَذَابَ یَوْمٍ مُّحِیۡطٍ

1021) *Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber gönderdik. O, şöyle dedi: “Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Ben sizi bolluk içinde görüyorum. Ben sizin adınıza kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum.” (11:84)*

وَبَا قَوْمِ اَوْفُوا الۡمِکۡیَالَ وَالۡمِیزَانَ بِالۡقِسۡطِ وَلَا تَبۡخُسُوا النَّاسَ اَشۡیَآءَهُمۡ وَلَا
تَعۡتُوا فِی الۡاَرۡضِ مَفۡسِدِیۡنَ

1022) *“Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. İnsanların eşyalarını (mallarını vehaklarını) eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.” (11:85)*

وَاَوْفُوا الۡکِیۡلَ اِذَا کُلۡتُمۡ وَزِنُوا بِالۡقِسۡطَاسِ الْمُسۡتَقِیۡمِ ذٰلِکَ خَیۡرٌ وَّاَحۡسَنُ تَاۡوِیۡلًا

1023) *Ölçtüğünüzde ölçmeyi tam yapın, doğru terazi ile tartın. Bu daha hayırlı, sonuç bakımından daha güzeldir. (17:35)*

وَاجۡتَنِبُوا قَوْلَ الرُّوۡرِ

1024) *Yalan sözden kaçının. (22:30)*

اَوْفُوا الۡکِیۡلَ وَلَا تَكُوۡنُوا مِنَ الْمُخۡسِرِیۡنَ

1025) *Ölçüyü tam yapın. Eksik verenlerden olmayın. (26:181)*

وَرِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ٤

1026) Doğru terazi ile tartın. (26:182)

وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْنُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ٤

1027) İnsanların mallarını ve haklarını eksiltmeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. (26:183)

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ

1028) Ölçüde haddi aşmayın. (55:8)

وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

1029) Tartıyı adaletle yapın, teraziyi eksik tutmayın. (55:9)

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ٥ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ٦

1030) Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. (83:1-2)

وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ٧

1031) Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. (83:3)

Yanıltıcı Reklam Yasaktır

Ayrıca yukarıda 611 numaralı 16:96 ayetine bakınız.

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ

1032) Onlar, yalana şahitlik etmeyen, (25:72)

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

1033) *Ve yapmadıkları şeyleri söylerler.* (26:226)

İş Ortaklığı

Ortakların Statüsü

صَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنفُسَكُمْ كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

1034) *Allah, size kendinizden şöyle bir örnek getirdi: Kölelerinizden, verdiğimiz rızıklarda sizinle eşit haklara sahip olan ve birbirinizden çekindiğiniz gibi kendilerinden çekindiğiniz ortaklarınız var mı? Düşünen bir topluluk için ayetleri böyle ayrı ayrı açıklıyoruz.* (30:28)

Malların Karışımı

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجْتِكَ إِلَىٰ نَعَاجِهِ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا

1035) *Davud dedi ki: "Andolsun, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemek suretiylesana zulmetmiştir. Esasen ortakların pek çoğu birbirine haksızlık eder. Ancak iman edip salihemeller işleyenler başka."* (38:24)

Tedbirler

Ayrıca yukarıda 678 numaralı 38:24 ayetine bakınız.

Mal Hakkı İle Ortaklık (Şirke Milk)

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرَّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرَّبْعُ مِمَّا تَرَكَتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثَّمَنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا أَوْ دَيْنٍ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثَّلَاثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصَى بِهَا أَوْ دَيْنٍ غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ

1036) Eğer çocukları yoksa karılarınızın geriye bıraktıklarının yarısı sizindir. Eğer çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. (Bu paylaşırma, ölen karılarınızın) yaptıkları vasiyetlerin yerine getirilmesi yahut borçlarının ödenmesinden sonradır. Eğer sizin çocuğunuz yoksa bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Eğer çocuğunuz varsa, bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. (Yine bu paylaşırma) yaptığınız vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borçlarınızın ödenmesinden sonradır. Eğer kendisine varis olunan bir erkek veya bir kadının evladı ve babası olmaz ve bir erkek veya bir kız kardeşi bulunursa, ona altıda bir düşer. Eğer (kardeşler) birden fazla olurlarsa, üçte birde ortaklırlar. (Bu paylaşırma varislere) zarar vermeksizin yapılan vasiyetin yerine getirilmesinden yahut borcun ödenmesinden sonra yapılır. (Bütün bunlar) Allah'ın emridir. Allah, hakkıyla bilendir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir). (4:12)

Kredili İşlem Kuralları

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمْلَئَ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ

مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَيْهِمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَيْهِمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمٌ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاصِرَةٌ تُدِيرُ وَنَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَلَّحُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيَعْلَمِ اللَّهُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1037) Ey iman edenler! Belli bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman bunu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, (her şeyi olduğu gibi dosdoğru) yazsın. Üzerinde hak olan (borçlu) da yazdırsın ve Rabbi olan Allah'tan korkup sakınsın da borçtan hiçbir şeyi eksik etmesin (hepsini tam yazdırsın). Eğer borçlu, akli ermeyen veya zayıf bir kimse ise ya da yazdıramıyorsa, velisi adaletle yazdırsın. (Bu işleme) şahitliklerine güvendiğiniz iki erkeği; eğer iki erkek olmazsa, bir erkek ve iki kadını şahit tutun. Bu, onlardan biri unutacak olursa, diğerinin ona hatırlatması içindir. Şahitler çağırıldıkları zaman (gelmekten) kaçınmasınlar. Az olsun çok olsun, borcu süresine kadar yazmaktan usanmayın. Bu, Allah katında adalete daha uygun, şahitlik için daha sağlam, şüpheye düşmemeniz için daha elverişlidir. Yalnız, aranızda hemen alıp verdiğiniz peşin ticaret olursa, onu yazmamanızdan ötürü üzerinize bir günah yoktur. Alışveriş yaptığınız zaman da şahit tutun. Yazana da şahide de bir zarar verilmesin. Eğer aksini yaparsanız, bu sizin için günahkârca bir davranış olur. Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. (2:282)

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ

1038) Eğer yolculukta olur da bir yazıcı bulamazsanız, o zaman alınmış rehinler yeterlidir. (2:283)

BORÇLAR VE FAİZ/KAMU BORCU

Bu bölümde borç sözleşmelerinden kaynaklanan yükümlülükler ele alınacaktır. Ancak nikah gibi borçla ilgili olmayan ama mehir ödenmesini gerektiren sözleşmeler veya mal satışı, kefil olma, kiralama ya da yerine getirilmemiş cezalar, kefarete, zekat ve öşr gibi finansal sorumluluk doğuran yükümlülükler konu dışıdır.

Kur'an borç vermeye sadece iktisadî bir faaliyet olarak değil daha çok ahlakî bir olay olarak bakmaktadır. Varlıklı kişiler defaatle borç vermeye özendirilirler. Kur'an alacaklılara faiz miktarını almamalarını ve sıkıntıda borçlu için uygun şekilde, tercihen borçtan feragat ederek, ödenmemiş borçları yeniden yapılandırmalarını tavsiye eder. Öte yandan alınan miktardan daha azının geri ödenmesi, aynen borç verenin faiz koyması nispetinde borçlu için hatalı bir davranıştır.

Kredili satış hususunda dile getirilen; işlemi yazılı hale getirmek, şahit tutmak, rehin vermek gibi şartlar ve kurallar borç sözleşmesi için de geçerlidir. Bir kimse borçlu halde vefat ederse borçlarının ödenmesi mirasçılardan haklarından önceliklidir.⁴

4. Kur'an, varislerin mirası almaya hak kazanmalarının ancak ölen kişinin vasiyeti yerine getirildikten ve borçları ödendikten sonra mümkün olduğunu belirtir (4:11-12). Fakihler borçların ödenmesinin vasiyetten önce geldiği konusunda görüş birliği içindedirler.

Kur'an, faiz yasağını infâk, sadaka, karz-ı hasen ve ticarî işlere vurgu yaptığı bir bağlamda ele almakta ve faizin tüm ehl-i kitap için yasak olduğunu söylemektedir. Yasağa dair emirler üç aşamada yapılmıştır. İlk aşamada faiz sadece yerilmiş ve zekat kurumu ile karşılaştırılmıştır. Faizle ilgili uyarı, yasak olduğu halde faizli işler yapmaya devam eden Yahudilere de yöneltilmiştir. İkinci aşamada bileşik faiz ve fahiş oranlarda faiz yasaklanmıştır. Yasağın üçüncü ve son aşaması çok sert bir dille yapılmış ve herhangi bir oranda faiz içeren işleri yapanlar, Allah ve Resulu tarafından kendilerine savaş açılmakla tehdit edilmiştir.

Vurgulanması gereken önemli nokta, Kur'an'ın faiz almayı yasakladığıdır. İkinci olarak tamamen yasaklanmadan önce koyulan faizler muvakkaten onaylanmıştır. Kur'an, borç üzerinde yapılacak hangi artırımın faiz olarak görüleceğini belirtmemiştir. Parasal artışın mı kastedildiği yoksa mal, mülk, hediye ve imtiyazların da artış tanımı içerisinde ele alınıp alınmayacağı belli değildir. Fakat faiz yasağının Müslümanlar arasındaki normal toplumsal ilişkileri etkilememesini garantilemek için faiz uygulamasında bir istisna yapılarak karşılıklı hediyeleşme ve yakın arkadaşlar arasındaki davetler ayrı tutulmuştur.

Kur'an, faize dayanan ekonominin hayır işlerine ve cömertliğe dayalı iktisadın aksine daraltıcı olduğunu belirtmektedir.

KAMU BORCU – BİR ANALOJİ

Göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta, Kur'an'da, sözleşmeyle sabit olan veya kişinin taahhüt ettiği borca yaklaşım ile mirasçılara olan borca yaklaşım arasındaki farktır. Kur'an, borcun varislerin haklarına zarar vermemesi gerektiği konusunda uyarıda bulunur. Borcu doğrudan bireylerin kişisel malvarlığı ile ilişkilendirse de bu sınırlamayı genişletmek ve yurtiçinde ve yurtdışında kamu borcu altına giren hükümetleri de buna dahil etmek mümkündür. Bu tür borçlar tüm milleti ve gelecek nesilleri etkilemektedir.

Borç Verme – Ahlakî Bir Olay

Borç Verenin Faizden Kaçınması Gerekir

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

1039) Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkerler. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden do-

layıdır. Oysa Allah, alışverişi helâl, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyararak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah'a kalmıştır. (Allah, onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır. (2:275)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ

1040) Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve eğer gerçekten iman etmiş kimselerseniz, faizden geriye kalanı bırakın. (2:278)

فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسَ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

1041) Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, Allah ve Resülü tarafından (faizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz. (2:279)

Alacaklının Müsamahakâr Olması Gerekir

وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَن تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

1042) Eğer borçlu darlık içindeyse, ona eli genişleyinceye kadar mühlet verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır. (2:280)

Alacaklının Ödeme Gücü Olmayan Kimseye

Borcu Bağışlaması Tavsiye Edilir

Ayrıca yukarıda 1042 numaralı 2:280 ayetine bakınız.

Yasağa Karşı Çıkanlara Uyarı Yapılır

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ

1043) Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, Allah ve Resûlü tarafından (faizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz. (2:279)

Borçlu Borcunun Tamamını Ödemesi Gerekir

Yukarıda 1043 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Kredi İşleminin Hüküm ve Koşulları

Bir Belgeye Kaydetmek Tavsiye Edilir

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ

1044) Ey iman edenler! Belli bir süre için birbirinize borçlandığınız zaman bunu yazın. Aranızda bir yazıcı adaletle yazsın. Yazıcı, Allah'ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, (her şeyi olduğu gibi dosdoğru) yazsın. (2:282)

Şahit Bulundurmak Tavsiye Edilir

وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا

1045) (Bu işleme) şahitliklerine güvendiğiniz iki erkeği; eğer iki erkek olmazsa, bir erkek ve iki kadını şahit tutun. Bu, onlardan

biri unutacak olursa, diğerinin ona hatırlatması içindir. Şahitler çağırıldıkları zaman (gelmekten) kaçınmasınlar. (2:282)

Kaydetme İmkânı Bulunmayan Hallerde

Borca Karşılık Rehin Alınabilir

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانًا مَّقْبُوضَةً فَإِنْ مِنْ بَعْضِكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ أِنَّمْ قَلْبُهُ بِاللَّهِ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

1046) Eğer yolculukta olur da bir yazıcı bulamazsanız, o zaman alınmış rehinler yeterlidir. Eğer birbirinize güvenirseniz kendisine güvenilen kimse emanetini (borcunu) ödesin ve Rabbi Allah'tan sakınsın. Bir de şahitliği gizlemeyin. Kim şahitliği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir. (2:283)

Borçlu Halde Vefat Eden Kişinin Durumu

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ الْاُنثَيَيْنِ فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اُنثَيَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلَا يُورِثُهُ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ آبَاؤُهُ فَلِأُمَّهِ الثُّلُثُ فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِأُمَّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دِينٍ

1047) Allah, size, çocuklarınız(ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder. (Çocuklar sadece) ikiden fazla kız iseler, (ölenin geriye) bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer kız bir ise (mirasın) yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, geriye bıraktığı maldan, ana babasından her birinin altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da (yalnız) ana babası ona varis oluyorsa, anasına üçte bir düşer. Eğer kardeşleri varsa, anasının hissesi altıda birdir. (Bu paylaşdırma, ölenin) yapacağı vasiyetten ya da borcundan sonradır. (4:11)

Faiz Yasağının Bağlamı

İnfāk

Yukarıda 686 numaralı 2:265 ayetine bakınız.

أَيُّدُ أَحَدِكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

1048) Herhangi biriniz ister mi ki, içerisinde her türlü meyveye sahip bulunduğu, içinden ırmaklar akan, hurma ve üzüm ağaçlarından oluşan bir bahçesi olsun; himayeye muhtaç çocukları var iken ihtiyarlık gelip kendisine çatsın; derken bağı ateşli (yıldırım-lı) bir kasırga vursun da orası yanversin? Allah, düşünesiniz diye size âyetlerini böyle açıklıyor. (2:266)

Yukarıda 54 numaralı 2:267 ayetine bakınız.

Yukarıda 63 numaralı 2:268 ayetine bakınız.

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ

1049) Allah yolunda her ne harcar veya her ne adarsanız, şüphesiz Allah onu bilir. Zulmedenlerin yardımcıları yoktur. (2:270)

إِنْ تَبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

1050) Sadakaları açıktan verirsiniz ne güzel! Fakat onları gizleyerek fakirlere verirsiniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da kefarettir. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır. (2:271)

Ayrıca yukarıda 988 numaralı 2:272 ayetine bakınız.

Yukarıda 989 numaralı 2:273 ayetine bakınız.

Yukarıda 55 numaralı 2:274 ayetine bakınız.

Sadaka

Yukarıda 719 numaralı 2:276 ayetine bakınız.

Yukarıda 721 numaralı 30:39 ayetine bakınız.

Karz-ı Hasen

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ
وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

1051) Kimdir Allah'a güzel bir borç verecek o kimse ki, Allah da o borcu kendisine kat kat ödesin. (Rızık) Allah daraltır ve genişletir. Ancak O'na döndürüleceksiniz. ^(2:245)

Ayrıca yukarıda 441 numaralı 57:11 ayetine bakınız.

Yukarıda 493 numaralı 64:17 ayetine bakınız.

Olağan Ticaret

Yukarıda 1039 numaralı 2:275 ayetine bakınız.

Ehl-i Kitab İçin Faiz Yasağı

Yukarıda 715 numaralı 4:161 ayetine bakınız.

Yasak Aşamaları

Kerih Görme

Yukarıda 715 numaralı 4:161 ayetine bakınız.

Yukarıda 721 numaralı 30:39 ayetine bakınız.

Bileşik Faizin Yasaklanması

Yukarıda 452 numaralı 3:130 ayetine bakınız.

Mutlak Yasak

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Karşı Çıkanlara Uyarı

Yukarıda 1039 numaralı 2:275 ayetine bakınız.

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Borçlu-Alacaklı İlişkisi

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Yukarıda 1042 numaralı 2:280 ayetine bakınız.

Normal Toplumsal İlişkiler ve Faiz

Yukarıda 689 numaralı 24:61 ayetine bakınız.

Faizin Ekonomiye Etkisi

Yukarıda 719 numaralı 2:276 ayetine bakınız.

Yukarıda 721 numaralı 30:39 ayetine bakınız.

Kamu Borcu – Bir Analoji

Yukarıda 592 numaralı 4:12 ayetine bakınız.

4. BÖLÜM

KAMU POLİTİKASI REHBERİ

POLİTİKA GELİŞTİRME SÜRECİ VE EKONOMİ YÖNETİMİ

1. Müslümanlara harcama politikalarını istişare ile belirlemele-ri, kararlaştırılan politikaya uymaları ve her türlü muhalefeti toplumun ortak çabası ile bertaraf etmeleri tavsiye edilmiştir.
2. Aşırı üretim yerine talebin önceden tam tahmin edilmesi ve buna uygun planlama yapmak, peygamber sünnetidir. Başarılı ekonomi yönetimi için bunlara uyulmalıdır.
3. Uzun vadeli planlamanın önemi ve faydası göz önünde bulundurulmalıdır.
4. Beklenmeyen ihtiyaçlar için malî korunma ve ek stok yapılması tavsiye edilmektedir.
5. Halkın temel ihtiyaçlarını karşılamak için önlemler alınmalıdır.
6. Ücret ve maaşlar entelektüel kapasite ile orantılı olmalıdır. Böylelikle anlayışı kıt olanlara fazla ödeme yapılmaz ve artan servetin yanlış kullanımı teşvik edilmiş olmaz. İnsan aklı, Allah'ın belirlediği payları veya alacaklıları (mirasta olduğu gibi) değiştirmek için kullanılmamalıdır.
7. Millî servetin yanlış kullanımı denetlenmelidir.
8. Devlet halktan hakkını alırken katı ve zorba olmamalı, yu-

muşak ve nazik davranmalıdır.

9. Hiçkimseye ekonomik olarak veya başka şekillerde fazla yük yüklenmemelidir. Bir bireyin yükümlülüğü alakasız kimse veya gruplara aktarılmamalıdır.
10. Kaynakları kullanma yetkisi sadece akıl ve anlayış sahibi kişilere verilmelidir.
11. Çalışma saatleri en yüksek verimlilik düşünülerek belirlenmelidir. Boş vakit ve dinlenme insan için zorunludur ve huzurlu bir ortamın sağlanmasını gerektirir.
12. İnsanları nerede ve ne şekilde olursa olsun zorluktan kurtaran kolaylıklar sağlanmalıdır.
13. Şeriat kanunları normal koşullar altında insanın bunlara uyabileceği düşünülerek konulmuştur. Olağandışı bir durumda, geçici olmak şartıyla bu kanunların esnetilmesine müsaade edilmektedir. Ancak bu hiçbir zaman rutin haline gelmemeli ve normal uygulama olmamalıdır.
14. Kasıtsız hatalar ve kaçınılmaz kusurlar bağışlanmalıdır.
15. İhtiyaçlar, yaşam masrafları ve makul hayat standartları belirlenirken adetler ve teamüller gözardı edilmemelidir.

Karar Alma ve Uygulama

فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ
فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

1052) Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever. (3:159)

إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

1053) Allah size yardım ederse, sizi yenecek yoktur. Eğer sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size kim yardım edebilir? Mü'minler, ancak Allah'a tevekkül etsinler. (3:160)

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ

1054) Onlar büyük günahlardan ve çirkin işlerden kaçınanlar, öfkelendikleri zaman bağışlayanlar. (42:37)

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

1055) Rablerinin çağrısına cevap verenler ve namazı dosdoğru kılanlar; işleri, aralarında şûrâ (danışma) ile olanlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcayanlar, bir saldırıya uğradıkları zaman, aralarında yardımlaşanlar içindir. (42:38)

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ

1056) İşleri, aralarında şûrâ (danışma) ile olanlar. (42:39)

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ

1057) Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır). Ama kim affeder ve arayı düzeltirse, onun mükafatı Allah'a aittir. Şüphesiz O, zâlimleri sevmez. (42:40)

Talebin Tahmini ve Arzın Sağlanması

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

1058) *Yûsuf dedi ki: “Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın.” (12:47)*

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ

1059) *“Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağınız az bir miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitecek.” (12:48)*

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْرِضُونَ

1060) *“Sonra bunun ardından insanların yağmura kavuşacağı bir yıl gelecek. O zaman (bol rızka kavuşup) sıra ve yağ sıkacaklar.” (12:49)*

Uzun Vadeli Planlama

Yukarıda 1058 numaralı 12:47 ayetine bakınız.

Emniyet Stoku Oluşturma

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَابًّا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

1061) *Yûsuf dedi ki: “Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın.” (12:47)*

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَحْصِنُونَ

1062) *“Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, saklayacağınız az bir miktar hariç bu yıllar için biriktirdiklerinizi yiyip bitecek.” (12:48)*

Pazarlık

وَأْتِمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ

1063) *Aranızda uygun bir şekilde anlaşın. (65:6)*

Kamu Malının/Milli Servetin Kötüye Kullanımı

Yukarıda 332 numaralı 3:16 ayetine bakınız.

Kamu İşlerinde Ahlak

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

1064) İman edip salih ameller işleyenlere gelince -ki biz kişiye ancak gücünün yettiğini yükleriz- işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada ebedî kalıcıdır. (7:42)

Yukarıda 534 numaralı 9:103 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى
أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

1065) Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizizi farkettilirip (izin alıp) ev halkına selam vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir. Herhalde bunu düşünün anlırsınız. (24:27)

فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا
فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

1066) Eğer evde kimseyi bulamazsanız, size izin verinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size, “Geri dönün” denirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir. (24:28)

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ

1067) İçinde size ait bir eşya olan, oturamı bulunmayan evlere girmenizde herhangi bir günah yoktur. Allah, sizin açığa vurduklarınızı da gizlediklerinizi de bilir. ^(24:29)

İnsanlara Fazla Yüklenmenin Etkisi

إِنْ يَسْأَلْكُمْوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَيُخْرِجْ أَصْعَانَكُمْ

1068) Eğer onları sizden isteyip de sizi zorlasaydı, cimrilik ederdiniz, O da kinlerinizi ortaya çıkarırdı. ^(47:37)

Yükümlülük

Yukarıda 704 numaralı 2:233 ayetine bakınız.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا

1069) Hiçbir günahkâr, başka bir günahkârın günah yükünü yüklenmez. Biz, bir peygamber göndermedikçe azap edici değiliz. ^(17:15)

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

1070) Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Günah yükü ağır olan kimse, (bir başkasını), günahını yüklenmeye çağırırsa, ondan hiçbir şey yüklenilmez, çağırdığı kimse yakını da olsa. ^(35:18)

Yukarıda 768 numaralı 7:65 ayetine bakınız.

Memurların Nitelikleri

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَأَتَىٰكَ أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

1071) Peygamberleri onlara, “Allah, size Tâlût’u hükümdar olarak gönderdi” dedi. Onlar, “O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha lâayığız. Ona zenginlik de verilmemiştir” dediler. Peygamberleri şöyle dedi: “Şüphesiz Allah, onu sizin üzerinize (hükümdar) seçti, onun bilgisini ve gücünü artırdı.” Allah, mülkünü dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olmandır, hakkıyla bilendir. (2:247)

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِن تَأْمَنهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِن تَأْمَنهُ بِدِينَارٍ
لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِينِ
سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

1072) “Kitap ehlinde öylesi vardır ki, ona yüklerle mal emanet etsen, onu sana (eksiksiz) iade eder. Fakat onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet etsen, tepesine dikilip durmadıkça onu sana iade etmez. Bu da onların, “Ümmilere karşı (yaptıklarımızdan) bize vebal yoktur” demelerinden dolayıdır. Onlar, bile bile Allah’a karşı yalan söylerler. (3:75)

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

1073) Hayır! (Gerçek, onların dediği değil.) Kim sözünü yerine getirir ve Allah’a karşı gelmekten sakınırsa, şüphesiz Allah da sakinanları sever. (3:76)

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَمْلِكُنِي لِأَنَّ لِي مَوْلًى يُؤْتِي مَوْلًى كَمَا تُؤْتِي الْمَوْلَىٰ فَمَنْ يَمْلِكُنِي لِأَنَّ لِي مَوْلًى يُؤْتِي مَوْلًى كَمَا تُؤْتِي الْمَوْلَىٰ فَمَنْ يَمْلِكُنِي لِأَنَّ لِي مَوْلًى يُؤْتِي مَوْلًى كَمَا تُؤْتِي الْمَوْلَىٰ

1074) Kral, “Onu bana getirin, onu özel olarak yanıma alayım”, dedi. Onunla konuşunca dedi ki: “Şüphesiz bugün sen yanımızda yüksek makam sahibi ve güvenilir bir kişisin.” (12:54)

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ عَلَيْكُمْ

1075) *Yûsuf, “Beni ülkenin hazinelerine bakmakla görevlendir. Çünkü ben iyi koruyucu ve bilgili bir kişiyim” dedi. (12:55)*

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ

1076) *Kızlardan biri, “Babacığım, onu ücretle tut. Herhâlde ücretle tuttuklarının en hayırlısı, güçlü ve güvenilir olan bu adam olacaktır” dedi. (28:26)*

Memurlarda Olmaması Gereken Özellikler

Yukarıda 1072 numaralı 3:75 ayetine bakınız.

Yukarıda 332 numaralı 3:161 ayetine bakınız.

Yukarıda 727 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

Normal Çalışma Zamanı

Yukarıda 9 numaralı 28:73 ayetine bakınız.

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَامُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ
يَسْمَعُونَ

1077) *Geceleyin uyumanız ve gündüzün O'nun lütfundan istemeniz de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindedir. Şüphesiz bunda işiten bir toplum için ibretler vardır. (30:23)*

Halka Kolaylaştırma

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ

1078) *Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez. (2:185)*

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا

1079) Allah, sizden (yükümlülükleri) hafifletmek istiyor. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır. ^(4:28)

فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ

1080) Öyleyse namazı ikame edin (kılın), zekâtı verin, Allah'a sarılın (Allah'ın Zat'ında yok olun). O, sizin Mevlâ'nız. (O), ne güzel Mevlâ (dost) ve ne güzel yardımcı. ^(22:78)

Olağandışı Durumda Esneklik

Yukarıda 1039 numaralı 2:275 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُّتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

1081) Kim şiddetli açlık durumunda zorda kalır, günaha meyletmeksizin (haram etlerden) yerse, şüphesiz ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. ^(5:3)

Yukarıda 782 numaralı 6:145 ayetine bakınız.

Yukarıda 783 numaralı 16:115 ayetine bakınız.

Hatalar ve İhmaller

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

1082) Ölçüyü ve tartıyı adaletle tam yapın. Biz herkesi ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutarız. ^(6:152)

Âdet ve Teamüllerin Rolü

Yukarıda 704 numaralı 2:233 ayetine bakınız.

Yukarıda 79 numaralı 2:241 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْاَيْمَانَ
فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ

1083) Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak. ^(5:89)

Yukarıda 689 numaralı 24:61 ayetine bakınız.

Yukarıda 1063 numaralı 65:6 ayetine bakınız.

Ekonomik Özgürlüğün Kısıtlanması

Yukarıda 727 numaralı 4:5 ayetine bakınız.

MAKRO EKONOMİK OLAYLAR

Kur'an'da birçok ayet gelire, kazançta, harcama ve tüketime, boluğa, bir milletin zenginliğine, milletin ve milli ekonominin yıkılma sebeplerine ve işaret etmektedir. Kur'an'a göre, kişinin geliri üzerinde toplumun hakkını gözetmek suretiyle Allah'a şükretmek huzur, güvenlik, üretimde artış ve mutluluk getirir. Öte yandan şükürsüzlük güvensizliğe, kıtlığa ve sefalete yol açar.

Sosyal faydaya harcama yapmanın etkisi, hayır sahibinin iyiniyetine bağlıdır. Bu tür bir harcamanın isteyerek, tam katılımı ve kişisel çıkar gözetilmeden yapıldığı durumlarda katlanan bir etkisi vardır. Fakat bu katkı isteksizce yapılır veya zorunlu olarak görülürse oluşacak fayda, olumsuz ekonomik dalgalanmalardan etkilenecektir. Bu durumda sosyal ve ekonomik faydalar ekonomik zorluk sırasında kaybedilecek ve yapılan hayrın kişiye dahi faydası dokunmayacaktır.

Tüketim makul miktarda ve kişinin durumuna göre, ne az ne de çok olmalıdır. Hesapsızca harcama zorluklara kapı açar. Günahlara yapılan harcama nihai olarak yıkım getirir. Bazı şeylerin tüketimi ahlaken ve sosyal olarak zararlı olup bunlardan kaçınılmalıdır. Makul seviyeden az tüketim toplumun gerçek ekonomik durumunu yansıtmaz.

Zenginlik ve bolluk sonsuza kadar sürmez. Toplumun, özellikle de varlıklı kesimin ahlaki ve sosyal davranışları döngüsel dalga-

lanma dönemlerini belirlemektedir. Hayır işleri ve yeniden dağılım büyümeyi sağlarken faiz iktisadî faaliyetlerin azalmasına ve artan servetin küçülmesine neden olur. Servetin kötüye kullanımı ahlakî düşüş getirir ve bu da yıkıma neden olur.

Müspet değişim sağlayan en önemli faktör toplumun mevcut durumunu değiştirme irade ve kararlılığıdır.

Tüketim

Makul ve İmkânlar Ölçüsünde Olmalı

Yukarıda 183 numaralı 65:2,3 ayetine bakınız.

Daha Az Olmamalı

Yukarıda 945 numaralı 47:38 ayetine bakınız.

Aşırı Olmamalı

Yukarıda 62 numaralı 17:29 ayetine bakınız.

Haram Maddelerle Yapılmamalı

Yukarıda 718 numaralı 5:91 ayetine bakınız.

Sakıncalı Şeylerle Yapılmamalı

Yukarıda 783 numaralı 16:115 ayetine bakınız.

Harcamanın Etkisi

Müspet

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ
جَنَّةٍ يَرْبُوهُ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أَكْلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

1084) Allah'ın rızasını kazanmak arzusuyla ve kalben mutmain olarak mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, yüksekçe bir yerdeki güzel bir bahçenin durumu gibidir ki, bol yağmur alınca iki kat ürün verir. Bol yağmur almasa bile ona çiseleme yeter. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir. (2:265)

Menfi

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

1085) Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı hâlde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez. (2:264)

Döngüsel Dalgalanmaların Sebepleri

Faiz

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِ

1086) Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir). (2:276)

Yukarıda 721 numaralı 30:39 ayetine bakınız.

Servetin Kötüye Kullanımı

وَإِذَا رَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ فَرِيَةً أَمْرًا مُمْرَةً فِيهَا فَفَسَسُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَا هَاتِلَةً مُرِيرًا

1087) Biz bir memleketi helâk etmek istediğimizde, onun refah içinde yaşayan şımarık elebaşlarına (itaati) emrederiz de onlar orada kötülük işlerler. Böylece o memleket hakkındaki hükmümüz gerçekleşir de oranın altını üstüne getiririz. (17:16)

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فِتْلِكَ مَسَاكِينُهُمْ لَمْ تُمْسِكْ مِنْ بَعْدِهِمْ
إِلَّا قَلِيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ

1088) Biz nimetler içinde şımaran nice memleket halkını helâk etmişizdir. İşte kendilerinden sonra içlerinde pek az oturulmuş yurtları! (O yurtlara) biz varis olduk, biz. (28:58)

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاتِحَهُ
لَتَتَوَّأ بِالْعُصْبَةِ أُولَى الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ

1089) Şüphesiz Kârûn, Mûsâ'nın kavmindendi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz ona, anahtarlarını (bile taşımak) güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik. Hani, kavmi kendisine şöyle demişti: "Böbürlenme! Çünkü Allah, böbürlenip şımaranları sevmez." (28:76)

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا
أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ

1090) "Allah'ın sana verdiği şeylerde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah'ın sana iyilik yaptığı gibi sen de iyilik yap ve yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez." (28:77)

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ
مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرَ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ

1091) Kârûn, “Bunlar bana bendeki bilgi ve beceriden dolayı verilmiştir” dedi. O, Allah’ın kendinden önceki nesillerden, ondan daha kuvvetli ve daha çok mal biriktirmiş kimseleri helâk etmiş olduğunu bilmiyor muydu? Suçlulukları kesinleşmiş olanlara günahları konusunda soru sorulmaz (Çünkü Allah hepsini bilir). (28:78)

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

1092) Kârûn, zineti ve görkemi içerisinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını arzu edenler, “Keşke Kârûn’a verilen (servet) gibi bizim de (servetimiz) olsaydı. Şüphesiz o büyük bir servet sahibidir” dediler. (28:79)

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقِيهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ

1093) Kendilerine ilim verilmiş olanlar ise, “Yazıklar olsun size! İman edip de iyi işler yapanlara Allah’ın vereceği mükâfat daha hayırlıdır. Ona da ancak sabredenler kavuşturulur” dediler. (28:80)

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ

1094) Sonunda onu da sarayını da yerin dibine batırdık. Allah’a karşı ona yardım edebilecek adamları da yoktu. Kendisini savunup kurtarabileceklerden de değildi! (28:81)

وَأَصْحَابُ الَّذِينَ تَمَتَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَانَ اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ

1095) *Daha dün onun yerinde olmayı arzu edenler, "Vay! Demek ki Allah, kullarından dilediği kimselere rızkı bol verir ve (dilediğine) kısarmış."* (28:82)

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ
لِلْمُتَّقِينَ

1096) *İşte ahiret yurdu. Biz, onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.* (28:83)

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ نُنزِلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ إِنَّهُ
بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ

1097) *Allah, kullarına (tümüne birden) rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde mutlaka azgınlık ederlerdi. Fakat O, rızkı dilediği ölçüde indirir. Şüphesiz O, kullarından hakkıyla haberdardır ve onları hakkıyla görendir.* (42:27)

وَأَنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ

1098) *Gerçekten biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımızda ona sevinir; ama elleriyle yaptıkları işler yüzünden onlara bir kötülük dokunursa, o zaman da insan pek nankördür.* (42:48)

Allah'a Şükürsüzlük

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ

1099) *Ona dünyada iyilik verdik. Şüphesiz o, ahirette de salihlerdendir.* (16:122)

فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ إِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِّمَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهَا عَلَىٰ عِلْمٍ
بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

1100) İnsana bir zarar dokunduğunda bize yalvarır. Sonra ona tarafımızdan bir nimet verdiğimizde, “Bu, bana ancak bilgim sayesinde verilmiştir” der. Hayır, o bir imtihandır. Fakat onların çoğu bilmezler. ^(39:49)

Yukarıda 1098 numaralı 42:48 ayetine bakınız.

Allah'ın Malı Eşit Dağıtmamasının Sebebi

Yukarıda 1097 numaralı 42:27 ayetine bakınız.

Yukarıda 232 numaralı 43:32 ayetine bakınız.

Değişim Faktörü

Allah'a Şükretmek

Yukarıda 169 numaralı 7:10 ayetine bakınız.

وَاذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ
فَأُولَئِكَمُ وَأَيْدِكُمْ بِنَصْرِهِ وَرَزَقِكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

1101) O vakti hatırlayın ki siz yeryüzünde güçsüz ve zayıf idiniz. İnsanların sizi kapıp götürmesinden korkuyordunuz. Derken Allah sizi barındırdı, yardımıyla destekledi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı ki şükredesiniz. ^(8:26)

Yukarıda 497 numaralı 14: 7 ayetine bakınız.

Yukarıda 1099 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Yukarıda 954 numaralı 47:38 ayetine bakınız.

Kararlılık

Yukarıda 420 numaralı 8:53 ayetine bakınız.

Yukarıda 421 numaralı 13:11 ayetine bakınız.

SUÇLAR

Zulüm veya adaletsizlik, Kur'an'ın kınadığı en iğrenç suçtur. Kur'an tüm ekonomik işlemleri adalet ve dürüstlüğe dayandırmaktadır. Kur'an'ın haksız saydığı birçok iş ve eylem vardır. Bazı yerlerde tasvip edilmeyen gelirleri de saymaktadır. Mesela şans oyunlarından, piyangodan, kumardan ve faizden kazanılan gelirler böyledir. Aynı zamanda servete el koymayı ve mirasın gaspını da onaylamamaktadır. Vasinin sorumluluğu altındaki yetimin malını almasına izin verilmemektedir. Zengin adam vesayeti altındaki yetimin malından hiçbir kısmını alamazken yoksul kimse geçimini sağlayacak asgari tutarı kullanma hakkına sahiptir. Kişinin iradî onayı olmaksızın malını almak haram sayılmaktadır. Kur'an el koyma ve yolsuzluğu yasaklar.

Haram işlemlere ek olarak Kur'an'ın yasakladığı belli başlı meslekler de vardır. Mesela kapkaç, hırsızlık ve yağma içeren tüm eylemler ve fuhşiyata yol açan tüm meslekler yasaklanmıştır. Kur'an ekin veya hayvanların itlaf edilme suçuna da ciddi biçimde karşı çıkar. Yukarıda bahsedilen yollarla edinilen kazanç ve servet Kur'an'da açıkça yasaklanırken bir yandan da kişiler, işlerini yaptırmak için memura rüşvet vermekten alıkonulmaktadırlar. Kur'an gerçek fakirlik durumunda veya fakirleşme korkusuyla bebeklerin öldürülmesine karşı çıkar. Yoksulların durumunu iyileştirmeyi amaçlayan

sosyal güvenlik ve refah programlarını desteklemekten kaçınanlara karşı ciddi uyarılarda bulunur.

Zulüm (Haksız Davranış/Adaletsizlik)

Faiz Uygulaması

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Kanıtların Gizlenmesi/Değiştirilmesi

Yukarıda 137 numaralı 2:140 ayetine bakınız.

وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَلَّحُوا فَإِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1102) Alışveriş yaptığımız zaman da şahit tutun. Yazana da, şahide de bir zarar verilmesin. Eğer aksini yaparsanız, bu sizin için günahkârca bir davranış olur. Allah'a karşı gelmekten sakının. Allah, size öğretiyor. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir. (2:282)

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا
فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ
أَتَمُّ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ

1103) Eğer yolculukta olur da bir yazıcı bulamazsanız, o zaman alınmış rehinler yeterlidir. Eğer birbirinize güvenirseniz kendisine güvenilen kimse emanetini (borcunu) ödesin ve Rabbi Allah'tan sakınsın. Bir de şahitliği gizlemeyin. Kim şahitliği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir. (2:283)

Zayıfların Ezilmesi

Yukarıda 138 numaralı 16:41 ayetine bakınız.

Haram Kazançlar***Alkollü İçecekler***

Yukarıda 780 numaralı 2:219 ayetine bakınız.

Yukarıda 718 numaralı 5:91 ayetine bakınız.

Şans Oyunları

Yukarıda 780 numaralı 2:219 ayetine bakınız.

Yukarıda 717 numaralı 5:3 ayetine bakınız.

Piyango

Yukarıda 780 numaralı 2:219 ayetine bakınız.

Yukarıda 717 numaralı 5:3 ayetine bakınız.

Kumar

Yukarıda 780 numaralı 2:219 ayetine bakınız.

Yukarıda 718 numaralı 5:91 ayetine bakınız.

Riba (Faiz)

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Başkasının Malını Rızası Dışında Elde Etme

Yukarıda 612 numaralı 4:29 ayetine bakınız.

Gasp

Yukarıda 665 numaralı 4:2 ayetine bakınız.

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا

1104) Yetimlerin mallarını haksız yere yiyenler, ancak ve ancak karınlarını dolduraya ateş yemiş olurlar ve zaten onlar çılgın bir ateşe (cehenneme) gireceklerdir. ^(4:10)

Yukarıda 483 numaralı 6:152 ayetine bakınız.

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

1105) Rüştüne erişinceye kadar, yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın, verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden) sorumludur. ^(17:34)

Zimmetine Geçirme

Yukarıda 601 numaralı 3:75 ayetine bakınız.

Yukarıda 332 numaralı 3:161 ayetine bakınız.

Yukarıda 665 numaralı 4:2 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 667 numaralı 4:10 ayetine bakınız.

Kapkaç/Aşırma

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا

1106) (Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı (Kur'an'ı) hak olarak indirdik ki, insanlar arasında Allah'ın sana öğrettikleri ile hüküm veresin. Sakın hainlerin savunucusu olma. ^(4:105)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ

1107) *Yaptıklarına bir karşılık ve Allah'tan caydırıcı bir müeyyide olmak üzere hırsız erkek ile hırsız kadının ellerini kesin. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.* (5:38)

Yukarıda 724 numaralı 12:70 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِفْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّ فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْنَهُنَّ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُنَّ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

1108) *Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte sana karşı gelmemek konusunda sana biat etmek üzere geldikleri zaman, biatlarını kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlama dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.* (60:12)

Hırsızlık/Yağma

Yukarıda 31 numaralı 5:33 ayetine bakınız.

Fuḥşiyat

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

Ekinlerin, Hayvanların ve İnsan Kaynağının Yok Edilmesi

Yukarıda 21 numaralı 2:205 ayetine bakınız.

Yukarıda 612 numaralı 4:29 ayetine bakınız.

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتَلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَاءَهُمْ لِيُزِدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا
عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

1109) *Yine bunun gibi, Allah'a ortak koşanların çoğuna, koştukları ortaklar, çocuklarını öldürmelerini güzel gösterdi ki; onları helâke sürüklesinler ve dinlerini karıştırıp onları yanılsınlar. Eğer Rabbin dileseydi, bunu yapamazlardı. Artık sen onları uydurdukları ile baş başa bırak.* (6:137)

Yukarıda 41 numaralı 6:151 ayetine bakınız.

Yukarıda 190 numaralı 17:31 ayetine bakınız.

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ
سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

1110) *Haklı bir sebep olmadıkça, Allah'ın, öldürülmesini haram kıldığı cana kıymayın. Kim haksız yere öldürülürse, biz onun velisine yetki vermişizdir. Ancak o da (kıyas yoluyla) öldürmede meşru ölçüleri aşmasın. Çünkü kendisine yardım edilmiştir.* (17:33)

Yukarıda 893 numaralı 60:12 ayetine bakınız.

وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ۖ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

1111) *Diri diri gömülen kız çocuğunun, hangi günahtan ötürü öldürüldüğü sorulduğu zaman.* (81:8-9)

Hukukî Süreci Etkilemek

Yukarıda 714 numaralı 2:188 ayetine bakınız.

Destek Programlarını Riske Atmak

Yukarıda 2 numaralı 4:37 ayetine bakınız.

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَخْرِجُوا إِنَّا
اللَّهُ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ

1112) Münafıklar, kalplerinde olan şeyleri, yüzlerine karşı açıkça haber verecek bir sûrenin üzerlerine indirilmesinden çekinirler. De ki: “Siz alay ede durun! Allah, çekindiğiniz o şeyi ortaya çıkaracaktır.” (9:64)

Yukarıda 504 numaralı 57:24 ayetine bakınız.

Yukarıda 599 numaralı 69:34 ayetine bakınız.

Yukarıda 444 numaralı 89:17 ayetine bakınız.

Yukarıda 445 numaralı 89:18 ayetine bakınız.

Yukarıda 526 numaralı 107:3 ayetine bakınız.

EKONOMİK GÜVENCE

Hız. İbrahim (as) bir huzur ve güvenlik mekanı olarak Kabe'nin kutsal temellerini atmak için Allah'a yalvardığında sadece düşmandan emin olmayı değil aynı zamanda düzenli gıda gibi diğer ihtiyaçlarının sağlanmasını garantileyecek ekonomik güvenceyi de kastetmişti.

İnsan fıtraten kendisi ve çocukları için güvenli ve garantili bir gelecek arzusu taşır. Kazanç kaynaklarının tükenmesinden kendini korumak ve yoksulluk ve sefaletle karşı kendini garantiye almak ister. Kur'an Mekkelilerin güvenli ticaret yolculuklarını Allah'ın onlara sunduğu emin bir yaşam nimeti olarak anlatmaktadır.

Kur'an karşılıklı işlerde temelde ahlaki kurallar ile kişisel güvenceyi sağlar. Satıcıları tartıya uymak konusunda uyarır ve tüm müminleri sözlerini yerine getirme ve emanetleri teslim etme noktasında teşvik eder. Borçluyu haksızlıktan korumak için faizi yasaklamanın yanında borcu için rehin tutmaya izin vermek suretiyle alacaklıyı da korur. Rehin tutulan eşya, geri alınabilir bir emanet olarak görülmek suretiyle garanti altına alınmaktadır.

Kur'an aynı zamanda fiziksel çevreye ve savaşlara karşı insanın kendi sağladığı fiziki güvenliğe de atıf yapar. Barınma, sığınma ve elbiseler insanı hava şartlarından, zırhlar ve kaleler de düşmandan korur.

Kur'an'a göre ideal bir toplum huzur, güvenlik ve zenginlik nimetlerine sahiptir. Bunun tersine açlık, fakirlik, güvensizlik ve korku arzu edilmeyen şeylerdir. Yaşlılıktaki çaresizlik ve çocukluktaki acziyet, malın ve ekinlerin kaybedilmesi ve ticaretle azalma da korku doğurur. İdeal bir sistem bunlardan kurtulmayı temin eder. Kur'an, Allah'ın lütfunun onun mesajına uymakla sağlanacağını belirtmektedir.

Belirsizlik Faktörü

Yukarıda 427 numaralı 10:107 ayetine bakınız.

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنزِلُ إِلَّا بِقَدْرِ مَعْلُومٍ

1113) Hiçbir şey yoktur ki hazineleri yanımızda olmasın. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz. (15:21)

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا

1114) Şüphesiz Rabbin, dilediğine rızık bol bol verir ve (dilediğine) kısar. Çünkü O, gerçekten kullarından haberdardır ve onları görmektedir. (17:30)

Yukarıda 202 numaralı 28:82 ayetine bakınız.

Yukarıda 203 numaralı 29:62 ayetine bakınız.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

1115) Allah'ın, rızık dilediğine bol verdiğini ve (dilediğine) kısıtğını görmediler mi? Bunda inanan bir toplum için elbette ibretler vardır. (30:37)

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ

مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

1116) Kıyametin ne zaman kopacağı bilgisi şüphesiz yalnızca Allah katındadır. O, yağmuru indirir, rahimlerdekini bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır. (31:34)

Yukarıda 205 numaralı 34:36 ayetine bakınız.

Yukarıda 206 numaralı 39:92 ayetine bakınız.

Yukarıda 431 numaralı 42:27 ayetine bakınız.

İnsanın Emin ve Güvenceli Bir Ekonomik Gelecek Arzusu Vardır

أَيُّدٌ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضِعْفًا فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

1117) Herhangi biriniz ister mi ki, içerisinde her türlü meyveye sahip bulunduğu, içinden ırmaklar akan, hurma ve üzüm ağaçlarından oluşan bir bahçesi olsun; himayeye muhtaç çocukları var iken ihtiyarlık gelip kendisine çatsın; derken bağı ateşli (yıldırım-lı) bir kasırga vursun da orası yanıversin? Allah, düşünesiniz diye size âyetlerini böyle açıklıyor. (2:266)

وَلِيُخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعْفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

1118) Kendileri, geriye zayıf çocuklar bıraktıkları takdirde, onlar hakkında endişeye kapılanlar, (yetimler hakkında da) ürperip korksunlar. Allah'a karşı gelmekten sakınsınlar ve doğru söz söylesinler. (4:9)

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ
اقتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ

1119) De ki: “Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleri-
niz, aşıretiniz, kazandığınız mallar, kesada uğramasından kork-
tuğunuz bir ticaret ve beğendiğiniz meskenler size Allah’tan, pey-
gamberinden ve O’nun yolunda cihattan daha sevgili ise, artık Al-
lah’ın emri gelinceye kadar bekleyin! Allah, fasık topluluğu doğru
yola erdirmez.” (9:24)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ
عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ

1120) Ey iman edenler! Allah’a ortak koşanlar ancak bir pislik-
ten ibarettir. Artık bu yıllarından sonra, Mescid-i Haram’a yak-
laşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız, Allah dilerse lütfuyla
sizi zengin kılar. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hik-
met sahibidir. (9:28)

Yukarıda 265 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Güvenli Ticaret Allah’ın Lütufudur

Yukarıda 409 numaralı 106:3-4 ayetine bakınız.

Karşılıklı İşlerde Uyarılar

Yukarıda 568 numaralı 2:177 ayetine bakınız.

Yukarıda 1041 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Yukarıda 1042 numaralı 2:280 ayetine bakınız.

Yukarıda 1061 numaralı 2:283 ayetine bakınız.

Yukarıda 666 numaralı 4:6 ayetine bakınız.

Yukarıda 603 numaralı 5:1 ayetine bakınız.

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

1121) *Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü söz (veren sözünden)sorumludur. (17:34)*

Yukarıda 571 numaralı 23:8 ayetine bakınız.

Fiziksel Güvenlik

Çevreye Karşı

Yukarıda 299 numaralı 16:81 ayetine bakınız.

Yukarıda 265 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

Düşmana Karşı

Yukarıda 299 numaralı 16:81 ayetine bakınız.

İdeal Toplum

Yukarıda 1114 numaralı 2:125 ayetine bakınız.

Yukarıda 1115 numaralı 2:126 ayetine bakınız.

Yukarıda 1116 numaralı 2:266 ayetine bakınız.

Yukarıda 265 numaralı 16:112 ayetine bakınız.

SAVUNMA

Kur'an Müslümanlara savunma ve cihad için azami hazırlık yapmalarını tembihler. Bu hazırlıkların amacı bilinen ve bilinmeyen düşmanları korkutmaktır. Hazırlıklar kişi ve malzeme geliştirmeyi içerir. Kur'an, düşmanların saldırı ve tacizlerine karşı tüm Müslümanların ortak hareket etmelerini vurgular. Kur'an'da Müslümanlar defaatle hem fiziken cihada katılmaya hem de mali olarak savunma hazırlıklarına ve cihadın devamına katkıda bulunmaya çağırılır.

Kur'an ayetleri, savaş esiri almanın ve de onları anlaşma dahilinde fidyeye ya da fidyesiz serbest bırakmanın meşruiyetine değinir.

Kur'an mevcut adetlere göre savaşta ganimet toplamayı yasallaştırır ve bunu cihada katılmak için ek bir teşvik unsuru haline getirir.

Savaş meydanında toplanan ganimetler savunma faaliyetlerine katılmayanlarla paylaşılmamalıdır.

Kur'an Müslümanlara savaşla değil de hakem kararı ve uzlaşmayla çözülmesi gereken anlaşmazlık ve tartışmalardan kaçınmalarını emreder.

Cihad-Süreklı Bir Yüklölölüktür

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ
اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

1122) İman edenler, hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar Allah'ın rahmetini umarlar. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir. (2:218)

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

1123) Allah yolunda savaşın ve bilin ki, şüphesiz Allah hakıyla işitendir ve hakıyla bilendir. (2:244)

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ
الصَّابِرِينَ

1124) Yoksa siz; Allah, içinizden cihad edenleri (sınayıp) ayırt etmeden ve yine sabredenleri (sınayıp) ayırt etmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? (3:142)

فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

1125) O hâlde, dünya hayatını ahiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, biz ona büyük bir mükâfat vereceğiz. (4:74)

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ
فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا

1126) İman edenler, Allah yolunda savaşsınlar. İnkâr edenler de tâğût yolunda savaşsınlar. O hâlde, siz şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şüphesiz şeytanın hilesi zayıftır. (4:76)

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرِّ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

1127) Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın (cihattan geri kalıp) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad edenler eşit olamazlar. Allah, mallarıyla, canlarıyla cihad edenleri, derece itibarıyla, cihattan geri kalanlardan üstün kılmıştır. Gerçi Allah (mü'minlerin) hepsine de en güzel olanı (cenneti) va'detmiştir. (4:95)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

1128) Ey iman edenler! Allah'tan korkun, O'na yaklaşmaya yol arayın ve yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz. (5:35)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

1129) Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihad ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının kınamasından da korkmazlar. İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir. (5:54)

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا لَكُمْ
وَالْآخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ

1130) Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz. Allah yolunda her ne harcarsanız karşılığı size tam olarak ödenir. Size zulmedilmez. (8:60)

Yukarıda 913 numaralı 8:72 ayetine bakınız.

Yukarıda 914 numaralı 8:74 ayetine bakınız.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

1131) Daha sonra iman edip hicret eden ve sizinle birlikte cihad edenlere gelince, işte onlar da sizdendir. Allah'ın kitabınca, kan akrabaları birbirlerine (varis olmaya) daha lâyıktırlar. Şüphesiz Allah hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (8:75)

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً
عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

1132) İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir. (9:20)

فَاتَّبِعُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ

1133) Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe iman etmeyen, Allah'ın ve Resülünün haram kıldığını haram saymayan ve hak din İslâm'ı din edinmeyen kimselerle, küçülerek (boyun eğerek) kendi elleriyle cizyeyi verinceye kadar savaşın. (9:29)

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

1134) Gerek yaya olarak, gerek binek üzerinde Allah yolunda sefere çıkın. Mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirsiniz bu sizin için daha hayırlıdır. (9:41)

Yukarıda 958 numaralı 9:79 ayetine bakınız.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

1135) Kendileriyle savaşılana (mü'minlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardıma mutlak surette Kadir'dir. (22:39)

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ

1136) Allah uğrunda hakkıyla cihad edin. (22:78)

فَلَا تُطِيعُوا الْكَافِرِينَ وَجَاهِدُوهُمْ بِجِهَادٍ كَبِيرٍ

1137) Öyle ise kâfirlere itaat etme, onlara karşı bu Kur'an'la büyük bir mücadelever. (25:52)

وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

1138) Her kim cihad ederse, ancak kendisi için cihad etmiş olur. Şüphesiz Allah, âlemlere muhtaç değildir. (29:6)

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

1139) Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletacağız. Şüphesiz Allah, mutlaka iyilik yapanlarla beraberdir. (29:69)

Yukarıda 1004 numaralı 61:11 ayetine bakınız.

Cihad İçin Azami Hazırlık Gerekir

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ وَعَدُّوا لَهُ وَعَدُّوا لَهُمْ
وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَّا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تظَلُمُونَ

1140) Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve savaş atları hazırlayın. Onlarla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve bunlardan başka sizin bilmediğiniz fakat Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutursunuz. Allah yolunda her ne harcarsanız karşılığı size tam olarak ödenir. Size zulmedilmez. (8:60)

Hazırlığın Amacı

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

1141) Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın. Ancak aşırı gitmeyin. Çünkü Allah aşırı gidenleri sevmez. (2:190)

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ

1142) Hiçbir zulüm ve baskı kalmayınca ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Onlar savaşmaya son verecek olurlarsa, artık düşmanlık yalnız zalimlere karşıdır. (2:193)

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

1143) İman edenler, Allah yolunda savaşırlar. (4:76)

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلَّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

1144) Baskı ve şiddet kalmayınca ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer (küfürden) vazgeçerlerse, şüphesiz ki Allah onların yaptıklarını hakkıyla görendir. (8:39)

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقِيمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

1145) Şüphesiz Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu, Allah'ın dosdoğru kanunudur. Öyleyse o aylarda kendinize zulmetmeyin. Fakat Allah'a ortak koşanlar sizinle nasıl topyekün savaşıyorlarsa, siz de onlarla topyekün savaşın. Bilin ki Allah, (kötülükten) sakınanlarla beraberdir. (9:36)

Hazırlığın Doğası

Yukarıda 1140 numaralı 8:60 ayetine bakınız.

Hazırlık Kaynakları

Yukarıda 1140 numaralı 8:60 ayetine bakınız.

Yukarıda 913 numaralı 8:72 ayetine bakınız.

Yukarıda 914 numaralı 8:74 ayetine bakınız.

Yukarıda 1131 numaralı 8:75 ayetine bakınız.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً
عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

1146) İman edip hicret eden ve Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad eden kimselerin mertebeleri, Allah katında daha üstündür. İşte onlar, başarıya erenlerin ta kendileridir. (9:20)

Yukarıda 1133 numaralı 9:41 ayetine bakınız.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

1147) İman edenler ancak, Allah'a ve Peygamberine inanan, sonra şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad edenlerdir. İşte onlar doğru kimselerin ta kendileridir. (49:15)

Husumetlerin Sona Ermesi

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى
الظَّالِمِينَ

1148) Hiçbir zulüm ve baskı kalmayınca ve din yalnız Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Onlar savaşmaya son verecek olurlarsa, artık düşmanlık yalnız zalimlere karşıdır. (2:193)

فَإِنِ اعْتَرَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَالْقَوَا إِلَيْكُمْ السَّلْمَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا

1149) Eğer onlar sizden uzak durur, sizinle savaşmayıp size barış teklifederlerse; Allah, onlara saldırmak için size bir yol (yetki) vermemiştir. (4:90)

وَإِن جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

1150) Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de ona yanaş ve Allah'a tevekkül et. Çünkü O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir. (8:61)

Düşman Tarafından Anlaşmanın Bozulması

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ

1151) Onlar, kendileriyle antlaşma yaptığın, sonra da her defasında antlaşmalarını hiç çekinmeden bozan kimselerdir. (8:56)

فَأَمَّا تَتَّقَفَنَّهٗمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَن خَلَفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَدَّكَّرُونَ

1152) Eğer onları savaşta yakalarsan, bunlar(a vereceğin ceza) ile arkalarındakileri de dağıt ki ibret alsınlar. (8:57)

وَأَمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

1153) (Antlaşma yaptığın) bir kavmin hainlik etmesinden korkarsan, sen de antlaşmayı bozduğunu aynı şekilde onlara bildir. Çünkü Allah, hainleri sevmez. (8:58)

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُونَ

1154) İnkâr edenler, asla yakayı kurtardıklarını zannetmesinler. Çünkü onlar (sizi) âciz bırakamazlar. (8:59)

وَأَنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ۙ

1155) Eğer seni aldatmak isterlerse bilmiş ol ki sana yetecek Allah'tır. O, seni bizzat kendi yardımıyla ve müminlerle destekleyen ve onların kalplerini uzlaştırandır.^(8:62)

Savaş Esirleri

Yukarıda 946 numaralı 47:4 ayetine bakınız.

Savaş Ganimetleri

سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ إِذَا انطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ

1156) Savaştan geri bırakılanlar, siz ganimetleri almaya giderken, "Bırakın biz de sizinle gelelim" diyeceklerdir. ^(48:15)

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

1157) Ve elde edecekleri birçok ganimetler nasip etmiştir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. ^(48:19)

وَعَدَّكُمْ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هَذِهِ وَكَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ
وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۙ

1158) Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vadetmiştir. İnananlar için bir belge olması, sizi doğru yola erdirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini önlemiştir. ^(48:20)

İhtilafların Çözümü

Yukarıda 984 numaralı 42:38 ayetine bakınız.

Yukarıda 985 numaralı 42:39 ayetine bakınız.

وَأَنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَقَىٰ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِنَّ فَاءَ مَا فَاصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ

1159) Eğer inananlardan iki grup birbirleriyle savaşırlarsa aralarını düzeltin. Eğer biri ötekine karşı haddi aşarsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar haddi aşan tarafa karşı savaşın. Eğer (Allah'ın emrine) dönerse, artık aralarını adaletle düzeltin ve (onlara) adaletli davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever. (49:9)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَاصْلِحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

1160) Mü'minler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin. Allah'a karşı gelmekten sakının ki size merhamet edilsin. (49:10)

5. BÖLÜM

İSLAM ÖNCESİ KURUMLAR

İSLAM ÖNCESİ KURUMLAR

İslam öncesi milletler hakkındaki Kur'an kıssaları medeniyetin ilkel aşamalarından Hz. Peygamber'den hemen önceki döneme kadarki bir takım ekonomik kurumlara atıflar barındırmaktadır. Bu ayetler, bahsi geçen memleketlerde ve toplumlarda geçerli ekonomik kurum ve koşullarla ilgili sadece kısmî kanıtlar sunmaktadır. Sarayların, su yollarının, tarihi eserlerin, sağlam kalelerin, sanat eserlerinin yanısıra ibadet için yapılmış özel binaların da var olduğunu görmekteyiz. Demir ve bakır madenleri çıkarılmakta ve bunlar, madenî para, tencere, büyük kâse, silah ve zırh gibi faydalı eşya yapımında kullanılmaktadır. Küçük ve büyük tekneler yapılmaktadır. Demir ve bakır metalleri kullanılarak başka hangi eşyaların yapıldığından Kur'an'da bahsedilmese de temel ihtiyaç malzemelerinin öncelendiği açıktır. Ticaret yolları üzerinde, özellikle uzak yerlerde kervanlara su sağlamak üzere kuyular açılmıştır. Devasa barajların yapımına ilişkin ayetler de vardır.

Kur'an kıssaları tarihteki halkların genel olarak meşgul olduğu iktisadî uğraşları görmemizi sağlar. Tarım, bahçivanlık, ticaret, imalat ve zanaat fiziksel koşullara bağlı olarak farklı yerlerde yapılmaktadır. Üretim araçlarının özel mülkiyeti görülmektedir. İş ortaklığının yanısıra bireysel malsahipliğine işaretler de vardır. Kervan tica-

reti de yapılmaktadır. Ölçü ve tartılar standart hale getirilmiş ve ticarete madenî para kullanımına geçilmiştir.

İdarecilere hediye sunma adeti vardır. İyi kalpli kimseler yabancı bile olsalar herkese kapılarını açmaktadırlar. Evlat edinme uygulaması vardır. Bebek bakımı ve emzirme için kadınlar tutulmaktadır. Başkalarının hayvanlarına su verme ücret karşılığı yapılmaktadır. Evliliklerde kızın ebeveynine belli oranda para ödeme veya belirli bir hizmet sunma söz konusudur. Yasal belgelerin kayıt altına alınması için katip veya avukatların görevlendirildiğine dair atıflar vardır. İşgalcilere karşı büyük bir set yapma amaçlı bir projenin denetimi ve teknik danışmanlığı ile ilgili en az bir atıf vardır.

Sanat ve Mimari

Saraylar

فَكَأَيُّ مِّنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَمِئَةَ خَاوِيَةٍ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْسَ مَعْطَلَةٌ
وَقَصْرِ مَشِيدٍ

1161) Halkı zulmetmekteyken helâk ettiğimiz, böylece duvarları, çökmüş çatılarının üzerine yıkılmış nice memleketler, nice kullanılmaz kuyular, nice muhteşem saraylar vardır! (22:45)

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

1162) Bir de dağlardan ustalıkla evler yontuyorsunuz. (26:149)

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَتَمَاثِيلٍ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ
إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّكُورِ

1163) Cinler, Süleyman için dilediği biçimde kaleler, heykeller, havuz gibi çanaklar ve sabit kazanlar yapıyorlardı. Ey Davûd ailesi, şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır. (34:13)

Yukarıda 844 numaralı 44:26 ayetine bakınız.

Anıtlar

Yukarıda 857 numaralı 26:128 ayetine bakınız.

Kuyular

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي الْغُيُوبِ فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ
إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

1164) Onlardan bir sözcü, “Yûsuf’u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın ki geçen kervanlardan biri onu bulup alsın. Eğer yaparsanız böyle yapın” dedi. ^(12:10)

Yukarıda 1161 numaralı 22:45 ayetine bakınız.

Kaleler

Yukarıda 858 numaralı 26:129 ayetine bakınız.

وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا فَارِهِينَ

1165) Bir de dağlardan ustalıklarla evler yontuyorsunuz. ^(26:149)

İbadethaneler

Yukarıda 1163 numaralı 34:13 ayetine bakınız.

Barajlar

فَاعْرَضُوا فَارَاسَنَا عَلَيْهِمْ سَمِيلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَا هُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَىٰ أَكْلِ
خَمِطٍ وَأَثَلٍ وَشَىٰءٍ مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ

1166) *Fakat onlar yüz çevirdiler. Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik. Onların bahçelerini ekşi meyveli ağaçlar, acı ılgın ve biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik.* (34:16)

Sanat Eserleri

Yukarıda 1163 numaralı 34:13 ayetine bakınız.

Ölçü ve Tartı

وَالِي مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا
الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أُرِيكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ

1167) *Medyen halkına da kardeşleri Şu'ayb'ı peygamber gönderdik. O, şöyle dedi: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka hiçbir ilâhınız yoktur. Ölçüyü ve tartıyı eksik yapmayın. Ben sizi bolluk içinde görüyorum. Ben sizin adınıza kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum."* (11:84)

Yukarıda 25 numaralı 11:85 ayetine bakınız.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانًا نَّكَتِلُ
وَأِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

1168) *Onlar, babalarına döndüklerinde, "Ey babamız! Bize artık zahire verilmeyecek. Kardeşimizi (Bünyamin'i) bizimle gönder ki zahire alalım. Onu biz elbette koruruz" dediler.* (12:63)

Yukarıda 1023 numaralı 17:35 ayetine bakınız.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۝ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ ۝

1169) *Ölçüyü tam yapın. Eksik verenlerden olmayın. Doğru terazilerle tartın.* (26:181-182)

وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

1170) Tartıyı adaletle yapın, teraziyi eksik tutmayın. (55:9)

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١١٧٠﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿١١٧١﴾ وَإِذَا كَالُواهُمْ
أَوْ وُزَنُوا لَهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿١١٧٢﴾

1171) Ölçüde ve tartıda hile yapanların vay hâline! Onlar insanlardan (bir şey) ölçüp aldıkları zaman, tam ölçerler. Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp, yahut tartıp verdikleri zaman eksik ölçüp tartarlar. (83:1-3)

Yukarıda 1023 numaralı 17:35 ayetine bakınız.

Zanaat

Madenî Setler

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

1172) Zülkarneyn, “Rabbimin bana verdiği (imkân ve kudret, sizin vereceğiniz vergiden) daha hayırlıdır. Şimdi siz bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir engel yapayım” dedi. (18:95)

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ آتُونِي أُفْرِغَ عَلَيْهِ قِطْرًا

1173) “Bana (yeterince) demir madeni getirin” dedi. İki yamacın arasındaki boşluğu (dağlarla) bir hizaya getirince, “Körükleyin!” dedi. Demiri eritip kor (gibi) yapınca da, “Bana erimiş bakır getirin, bunun üzerine boşaltayım” dedi. (18:96)

Madenî Paralar

وَسَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الرَّاهِدِينَ

1074) Onu ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar. Zaten ona değer vermiyorlardı. (12:20)

Yukarıda 816 numaralı 18:19 ayetine bakınız.

Tencereler/Büyük Kâseler

Yukarıda 1163 numaralı 34:13 ayetine bakınız.

Silahlar/Zırhlar

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أذىٌ مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرَضَىٰ أَنْ تَضَعُوا
أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا

1175) İnkâr edenler arzu ederler ki, silâhlarınızdan ve eşyanızdan bir gafil olsanız da size ani bir baskın yapsalar. Yağmurdan zahmet çekerseniz ya da hasta olursanız, silâhlarınızı bırakmanızda size bir beis yoktur. Bununla birlikte ihtiyatlı olun (tedbirinizi alın). Şüphesiz Allah, inkârcılara alçaltıcı bir azap hazırlamıştır. (4:102)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيُبْلُوَنَكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالَهُ أَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ
لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ

1176) Ey iman edenler! Andolsun, Allah sizleri, ellerinizin ve mızraklarınızın erişebileceği av(lar) ile elbette deneyecek ki, görmediği hâlde kendisinden korkanı ayırıp meydana çıkarınsın. Kim bundan (bu açıklamadan) sonra haddini tecavüz ederse, ona elem dolu bir azap vardır. (5:94)

Yukarıda 853 numaralı 21:81 ayetine bakınız.

أَنْ أَعْمَلَ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

1177) Ve “(Bütün vücudu örtecek) zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur diye demiri ona yumuşattık. “Salih amel işleyin. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı görürüm” diye vahyettik. ^(34:11)

İşçilikte Hassasiyet

Yukarıda 1177 numaralı 34:11 ayetine bakınız.

Tekneler/Gemiler

Yukarıda 560 numaralı 2:164 ayetine bakınız.

Yukarıda 127 numaralı 11:37 ayetine bakınız.

Yukarıda 401 numaralı 16:14 ayetine bakınız.

Yukarıda 645 numaralı 18:79 ayetine bakınız.

Yukarıda 805 numaralı 23:22 ayetine bakınız.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

1178) Derken biz onu ve beraberindekileri dolu geminin içinde (taşıyıp) kurtardık. ^(26:119)

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِّ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيَهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

1179) Gemiye bindikleri zaman dini Allah'a has kılarak O'na dua ederler. Onları kurtarıp karaya çıkardığı zaman ise bir de bakarsın ki, Allah'a ortak koşuyorlar. ^(29:65)

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلِّ الْمَشْحُونِ

1180) Hani o kaçıp yüklü gemiye binmişti. ^(37:140)

Ayakkabılar

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

1181) Şüphe yok ki, ben senin Rabbinim. Hemen ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen mukaddes vadi Tuvâ'dasın. (20:12)

Kilitler

Yukarıda 32 ve 33 numaralı 28:76-77 ayetine bakınız.

Tartı ve Ölçüler

Yukarıda 1167 ve 25 numaralı 11:84-85 ayetine bakınız.

Kova

Yukarıda 1182 numaralı 12:19 ayetine bakınız.

Kervan Ticareti

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ وَأَسْرُوهُ
بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ

1182) Bir kervan gelmiş, sucularını suya göndermişlerdi. Sucu kova-vasını kuyuya salınca, "Müjde! Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Onu alıp bir ticaret malı olarak sakladılar. Oysa Allah, onların yaptıklarını biliyordu. (12:19)

لَا يَلَافُ قُرَيْشٌ ۖ إِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

1183) Kureyş'i ısındırıp alıştırdığı; onları kışın (Yemen'e) ve yazın (Şam'a) yaptıkları yolculuğa ısındırıp alıştırdı. (106:1-2)

İktisadi Uğraşlar

Tarım/Bahçıvanlık

وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ لَا يَطْعُمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بَرِّعْمِهِمْ وَأَنْعَامٌ

1184) *Bir de (asılsız iddialarda bulunarak) dediler ki: "Bunlar yasaklanmış hayvanlar ve ekinlerdir."* (6:138)

قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ فَذَرُوهُ فِي سُنْبُلَةٍ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ

1185) *Yûsuf dedi ki: "Yedi yıl âdetiniz üzere ekin ekeceksiniz. Yiyeceğiniz az bir miktar hariç, biçtiklerinizi başağında bırakın."* (12:47)

Ayrıca yukarıda 656 numaralı 18:32 ayetine bakınız.

Yukarıda 844 numaralı 44:26 ayetine bakınız.

Yukarıda 271 numaralı 56:64 ayetine bakınız.

فَتَنَادُوا مُصْبِحِينَ ﴿٦٨﴾ أَنْ اغْدُوا عَلَيَّ حَرْثَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ

1186) *Derken, sabahleyin birbirlerine, "Haydi, eğer ürünüünüzü devşirecekseniz erkenden gidin" diye seslendiler.* (68:21-22)

Avcılık/Balıkçılık

أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ
إِنَّ اللَّهَ يَخْتِكُمْ مَا يُرِيدُ

1187) *İhramda iken av'ı (avlanmayı) helâl saymamakla beraber size okunacak olanların dışında kalan, dört ayaklı hayvanlar sizin için helâl kılınmıştır. Muhakkak ki Allah dilediği şeye hükmeder.* (5:1)

وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا

1188) *İhramdan çıktığımızda (isterseniz) avlanın.* (5:2)

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالتَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ

1189) Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, (henüz canı çıkmamış iken) kestikleriniz hariç; boğulmuş, darbe sonucu ölmüş, yüksekten düşerek ölmüş, boynuzlanarak ölmüş ve yırtıcı hayvan tarafından parçalanmış hayvanlar size haram kılındı. ^(5:3)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أَحَلَّ لَهُمْ قُلْ أَحَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ
مُكَلِّبِينَ تَعْلَمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ
اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

1190) (Ey Muhammed!) Sana, kendilerine nelerin helâl kılındığını soruyorlar. De ki: "Size temiz ve hoş olan şeyler, bir de Allah'ın size verdiği yeteneklerle eğitip alıştırdığınız avcı hayvanların tuttuğu (avlar) helâl kılındı. Onların sizin için tuttuklarından yiysin. Onu (av için) salarken üzerine Allah'ın adını anın (besmele çekin). Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk görendir. ^(5:4)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ

1191) Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin. ^(5:95)

أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ
مَا دُمْتُمْ حُرْمًا

1192) Sizin için de yolcular için de bir geçimlik olmak üzere deniz avı yapmak ve deniz ürünlerini yemek sizlere helâl kılındı. Kara avı ise ihramlı olduğunuz sürece size haram kılındı. ^(5:96)

Ticaret/Alışveriş

Yukarıda 15 numaralı 2:198 ayetine bakınız.

Yukarıda 1119 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

Yukarıda 816 numaralı 18:19 ayetine bakınız.

Yukarıda 942 numaralı 24:37 ayetine bakınız.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا
الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

1193) *Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağırıldığı (ezan okunduğu) zaman, hemen Allah'ı anmaya koşun ve alış verişini bırakın. Eğer bilmiş olsanız, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır. (62:9)*

İnşaat

Yukarıda 1161, 858, 1162, 1163. numaralı 24:45, 26:129, 26:149, 44:26 ayetine bakınız.

Ekinlerin Muhafazası

Yukarıda 1185 numaralı 12:47 ayetine bakınız.

Büyücülük

فَلِنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرِ مِثْلِهِ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ
مَكَانًا سُوًى

1194) *Biz de mutlaka sana karşı onun gibi bir sihir yapacağız. Bunun için seninle bizim aramızda; uygun bir yerde, senin de bizim de caymayacağımız bir buluşma vakti belirle. (20:58)*

Üretim Araçlarının Özel Mülkiyeti

Ekinler/Bahçeler

أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ ﴿٦٨﴾ وَعَدَّوْا عَلَى حَرْدٍ قَادِرِينَ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُّونٌ ﴿٧٠﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

1195) Bunun üzerine, “Sakin, bugün orada hiçbir yoksul yanınıza sokulmasın” diye fısıldaşarak yola koyuldular. (Yoksullara yardım etmeğe) güçleri yettiği hâlde (böyle söyleyerek) erkenden yola çıktılar. Fakat bahçeyi o hâlde gördüklerinde, “Biz mutlaka yolumuzu şaşırılmış olmalıyız!” dediler. (Gerçeği anlayınca da), “Hayır, meğer biz mahrum bırakılmışız!” dediler. ^(68:24-27)

Ticaret

Ayrıca yukarıda sırasıyla 15, 1119,816, 942 ve 1193 numaralı 2:198, 9:24, 18:19, 24:37 ve 62:9 ayetine bakınız.

Sermaye/Birikim

Yukarıda 1141 numaralı 2:279 ayetine bakınız.

Yukarıda 655 numaralı 4:20 ayetine bakınız.

Yukarıda 1119 numaralı 9:24 ayetine bakınız.

Yukarıda 699 numaralı 18:34 ayetine bakınız.

Yukarıda 32 numaralı 28:76 ayetine bakınız.

Tarımsal Araziler

Yukarıda 656 numaralı 18:32 ayetine bakınız.

Tekneler

Yukarıda 645 numaralı 18:79 ayetine bakınız.

Hayvanlar

Yukarıda 301 numaralı 36:71 ayetine bakınız.

Yukarıda 661 numaralı 38:23 ayetine bakınız.

Ortaklık

Yukarıda 661 numaralı 38:23 ayetine bakınız.

Yukarıda 1183 numaralı 106:2 ayetine bakınız.

İdarecilere Hediyeler

وَإِنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ

1196) “Ben onlara bir hediye gönderip, elçilerin ne haber ile dö-
neceklerine bakacağım.”^(27:35)

Yabancılara Karşı Misafirperverlik

فَرَاعَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجَلٍ سَمِينٍ ۖ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ

1197) Hissettirmeden ailesinin yanına gidip, (pişirilmiş) semiz bir
buzağı getirdi. Onu önlerine koydu. “Yemez misiniz?” dedi. ^(51:26-27)

إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ
عَلَىٰ النَّارِ هُدًى

1198) Hani bir ateş görmüştü de ailesine, “Siz burada kalın, ben
bir ateş gördüm (oraya gidiyorum). Umarım ondan size bir kor
ateş getiririm yahut ateşin başında, yol gösterecek birini bulu-
rum” demişti. ^(20:10)

Evlad Edinme

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتْ عَيْنِي لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَىٰ أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ
وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

1199) Firavun'un karısı şöyle dedi: "Bana da, sana da göz aydınlığı (bir çocuk)! Sakın onu öldürmeyin. Belki bize faydası dokunur, ya da onu evlat edinirsiniz." Oysaki onlar (olacak şeylerin) farkında değillerdi. (28:9)

Ücret Karşılığı Bebek Bakımı/Emzirme

وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ

1200) Biz, daha önce onun, sütanelarının sütünü emmemesini sağladık. Kız kardeşi, "Size onun bakımını, sizin adınıza üstlenecek ve ona içtenlik ve şefkatle davranacak bir aile göstereyim mi?" dedi. (28:12)

Hayvanları Sulamak için Verilen Ücret

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ

1201) Bunun üzerine Mûsâ onların koyunlarını suladı. Sonra gölgeye çekilip, "Rabbim! Bana göndereceğin her hayra muhtacım" dedi. (28:24)

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَىٰ اسْتِحْيَاءٍ قَالَتْ إِنَّ أَبِي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا

1202) Nihayet kızlardan biri utana utana yürüyerek ona gelip, "Bizim için koyunlarımızı sulamanın ücretini vermek üzere baba seni çağırıyor" dedi. (28:25)

Kızın Ebeveynine Verilen Çeyiz

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَىٰ أَنْ تَأْجُرَنِي كَمَا نِيَّ حِجْحِجٌ فَإِنْ أٰثَمْتُمْ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَسُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ

1203) Şu'ayb, "Ben, sekiz yıl bana çalışmana karşılık, şu iki kızından birisini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer sen bunu on yılla tamamlarsan, o da senden olur. Ben seni zora koşmak da istemiyorum. İnşallah beni salih kimselerden bulacaksın" dedi. (28:27)

Dışardan Alınan Teknik Tavsiye

قَالُوا يَا ذَا الْقُرْنَيْنِ إِنَّا يَا جُوحَ وَمَأْجُوحَ مُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا

1204) Dediler ki: "Ey Zülkarneyn! Ye'cüc ve Me'cüc (adlı kavimler) yeryüzünde bozgunculuk yapmaktadırlar. Onlarla bizim aramıza bir engel yapman karşılığında sana bir vergi verelim mi?" (18:94)

قَالَ مَا مَكْنِي فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا

1205) Zülkarneyn, "Rabbimin bana verdiği (imkân ve kudret, sizin vereceğiniz vergiden) daha hayırlıdır. Şimdi siz bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir engel yapayım" dedi. (18:95)

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَىٰ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا

1206) "Bana (yeterince) demir madeni getirin" dedi. İki yamacın arasındaki boşluğu (dağlarla) bir hizaya getirince, "Körükleyin!" dedi. Demiri eritip kor (gibi) yapınca da, "Bana erimişbakır getirin, bunun üzerine boşaltayım" dedi. (18:96)

SONUÇ

Önceki sayfalarda Kur'an'dan çıkarılabilecek iktisadî ilkeleri bir araya getirmeye çalıştık. Ancak bir taraftan da başlı başına iktisadın Kur'an'ın konusu olmadığını kendimize hatırlatmamız gerekir. Esasında Kur'an, insan hayatının bütünlüğünü göz önünde bulundurur ve insan davranışının geneliyle ilgilenir. İktisadî davranış çok önemli olmakla beraber sadece bütünün bir parçasıdır. Şu da belirtilmelidir ki, iktisadî hayatın ilkeleri Kuran'da belli bir yerde bulunmayıp baştan sona dağılmış vaziyettedir. Fakat Kur'an'da bahsedilen temel iktisadî prensipler bir araya getirildiğinde bunlar arasındaki uyum görülecek ve İslam'ın öngördüğü iktisadî sistemin geniş sınırları takdir edilmiş olacaktır.

Asrımızda istatistiksel veriler ve analitik araçlara erişim gibi bir takım gelişmeler sayesinde bugün İslam'ın iktisadî ilkelerinin önemini geçmişe göre çok daha iyi anlayabilecek bir durumdayız. Bugün elimizdeki ampirik deliller ekonomistlerin bu ilkelerin ardında yatan gerekçeleri görmesini sağlamıştır. Mesela Kur'an'da yer alan "Allah faiz malını mahveder, sadaka malını ise bereketlendirir" (Bakara, 276) ayeti hiçbir zaman bugünkü kadar açık olmamıştır.

Yukarıda değinildiği gibi elinizdeki kitap iktisada ilişkin ilkeleri bir araya getirme çabasıdır. Bu ilkelerin ekonomik bir sisteme çev-

rilmesi için bunların Hz. Peygamber'in hadis kitaplarında yer alan açıklamalarıyla bütünleştirilmesi gerekmektedir.

Okur, zaman zaman kitabın farklı bölümlerinde aynı başlıkların yer aldığını fark edecektir. Ancak dikkatli bakıldığında her birinde bağlamın veya uygulamanın farklı olduğu görülebilir. Örneğin mülkiyet kavramı hem 1. bölümde hem de 3. bölümde geçmektedir. 1. bölümde Allah'ın doğal kaynak üzerindeki mülkiyeti kavramı ele alınmış, 3. bölümde ise insana ait mülkiyet kavramı incelenmiştir. Dolayısıyla "mülkiyet" kelimesi ortak olmakla birlikte kullanıldığı bağlam farklıdır. Aynı şekilde kaynakların dağılımı üç yerde tartışılrsa da herbirinde bağlam farklıdır.

Mevcut çalışmada Kur'an'daki kavramlar ışığında insan güdülerini de ele aldık. Fakat tartışmayı insanın iktisadî davranışına etki eden insan güdüleriyle sınırlı tuttuk. Örnek vermek gerekirse, mal arzusu insanı mal edinmek için daha çok çalışmaya, malı tüketirken eli sıkı davranmaya ve mevcut malını yatırıma dönüştürmeye iter. Eğer bu arzu sınırlanmazsa insanı serveti çoğaltma amacıyla haksız yollara başvurmaya itebilir. Ne var ki İslam bildiğimiz üzere bu arzuyu denetlemektedir. Bu denetimin yollarından biri de Kur'an'ın helal ve haram arasında yaptığı ayırmadır. Ahlakî emirler ve yasal yükümlülükleri ihtiva eden hadisler, Kur'an'ın iktisadî davranışla ilgili düzenlemesinin etkilerini artırır. Herhâlükârda insan güdüleri ve İslam'ın ahlakî ve hukuksal öğretileri arasındaki bu ilişkinin muhtemel iktisadî yansımalarını incelemek ilginç olacaktır.

Dikkat çekilmesi gereken önemli bir nokta da Kur'an'ın insanların haklarını tanımladığı durumların çoğunda bu hakları talep etmeye teşvik etmemesidir. Öte yandan Kur'an başkalarına karşı hakkı olanları bunu hemen ödeme konusunda zorlar. Almak yerine vermekle, hakkını talep etmek yerine yükümlülüğünü yerine getirmekle daha fazla ilgilenmek İslam ahlakının bir özelliği olup İslamî ideolojiyi günümüzün seküler sosyo-ekonomik ideolojilerinden ayırmaktadır.

Kur'an'dan çıkarılan bazı ilkeler vacip iken birçoğunun öyle olmadığını belirtmek gerekir. Zorunlu ilkelere ek olarak tavsiye nite-

liğinde olup da yine de insan davranışına İslamî gayelerin gerçekleştirilmesinde yön verecek birçok prensip vardır. Kanaatimize göre İslamî düzen bütün olarak ancak hem “zorunlu” hem de “tavsiye babında” ilkeler gerçekleştiğinde ciddiyetle tatbik edilmiş ve hayata geçirilmiş olacaktır. Detaylandırmak gerekirse, İslam’ın iki temel ilkesi olan adalet ve ihsanı (faziletli davranış; merhamet, iyilik ve cömertlik) ele alalım. Müslümanların bu ikisini uygulaması gerekir. Adalet haksızlığı ve sömürüyü ortadan kaldırmayı ve toplumdaki hak ve sorumluluklar arasında denge kurmayı amaçlar. Öte yandan ihsan sosyal hayatı cömertlik, iyilik, merhamet, affedicilik, fedakarlık ve işbirliği ile süsler. Adalet İslamî bir düzenin kurulması için olmazsa olmazken ihsan bu düzeni gerçek İslam’ın zirvesine taşıyarak hayati bir rol oynar.

Kaynakların hareketliliğiyle ilgili Kur’anî ilkelere dair bir çalışma, malî politika altında sıralanan unsurlara para politikasıyla ilgili olanlardan daha fazla vurgu yapıldığını göstermektedir. Bu da İslamî ekonomik sistemde sosyo-ekonomik amaçlara ulaşma konusunda malî politikanın insanların günümüzde çok büyük önem atfettiği bankacılıktan ve para politikası araçlarından daha önemli olduğu görüşüne ulaştıracaktır.